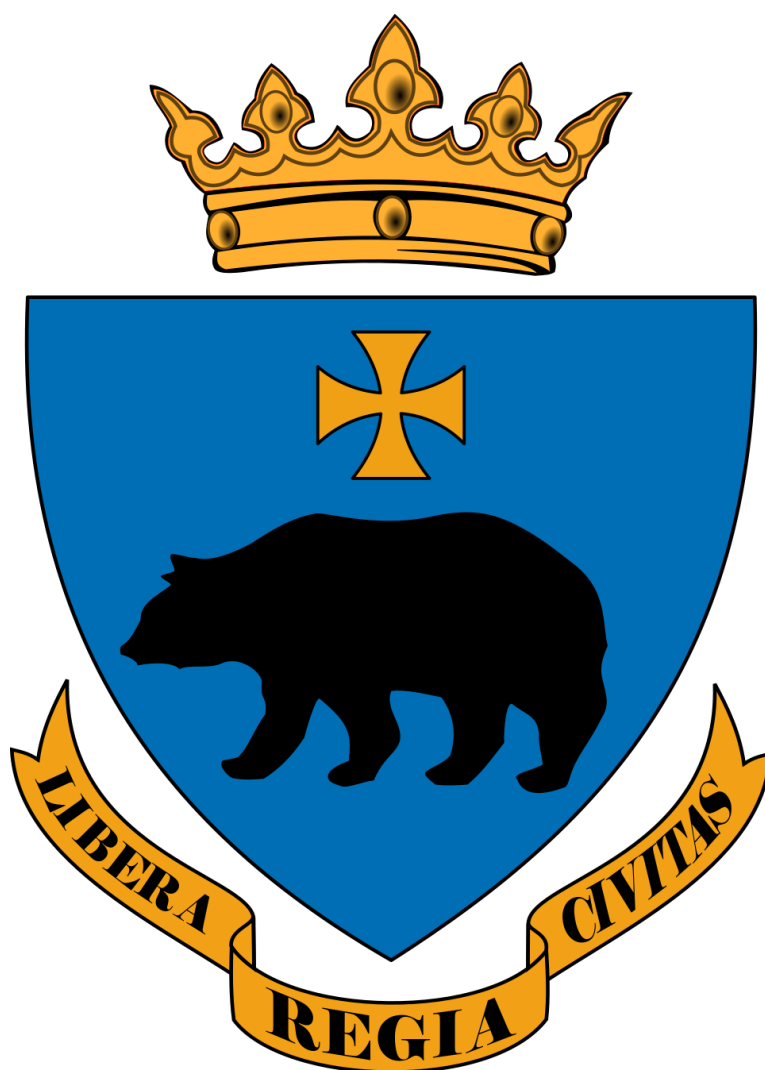

**GMINNY PROGRAM OPIEKI
NAD ZABYTKAMI
DLA MIASTA PRZEMYŚLA
NA LATA 2026-2029**

Przemyśl
2025

ZLECENIODAWCA:

Miasto Przemyśl
Rynek 1
37-700 Przemyśl
www.przemysl.pl
kancelaria@um.przemysl.pl
tel.: (+48) 16 678 68 20

WYKONAWCA:

RELIKT
Pracownia Archeologiczna

Judyta Nawrot-Bukowiec
ul. Miejska 93/12B
35-317 Rzeszów
tel. 783 798 165
e-mail: reliktarcheologia@gmail.com
www.relikarcheologia.pl

Autor opracowania:

Judyta Nawrot-Bukowiec

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP	4
2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	5
3. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE.....	6
4. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	14
4.1 Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami - dokumenty o znaczeniu krajowym	14
4.1.1 Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2023-2026.....	14
4.1.2 Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030	15
4.1.3 Koncepcja Zagospodarowania Przestrzennego Kraju 2030	16
4.2. Relacje Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu.....	17
4.2.1 Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w Województwie Podkarpackim na lata 2022-2025	17
4.2.2 Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego - Perspektywa 2030	20
4.2.3 Strategia Rozwoju Województwa - Podkarpackie 2030	21
5. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO.....	23
5.1 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy).....	23
5.1.1 Strategia Rozwoju Miasta Przemysła na lata 2025-2035.....	23
5.1.2. Gminny Program Rewitalizacji Miasta Przemysła na lata 2024-2030.....	24
5.1.3 Strategia Rozwoju Związku Gmin Fortecznych Twierdzy Przemysł na lata 2025-2035	28
5.1.4 Strategia ZIT MOF Przemysł	29
5.1.5. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Przemysła	30
5.1.6 Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Przemysła	33
5.2 Ogólna charakterystyka zasobu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego Gminy.....	47
5.2.1 Ogólna charakterystyka obszaru gminy.....	47
5.2.2 Zarys historii obszaru miasta.....	47
5.2.3 Krajobraz kulturowy oraz zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy	49
5.2.4 Zabytki ruchome	72
5.2.5 Zabytki archeologiczne	75
5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony	80
5.3.1 Zabytki wpisane do rejestru zabytków	80
5.3.2 Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków.....	99
5.3.3 Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków.....	99
5.3.4 Zabytki uznane za Pomnik Historii	100
5.3.5 Zabytki uznane za Park Kulturowy	101
5.4 Zabytki w gminnej ewidencji zabytków.....	102
5.5 Zabytki w zbiorach muzealnych i innych.....	103
5.6 Dziedzictwo niematerialne.....	106
6. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY. ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ.....	108
7. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE	111
7.1 Priorytety i kierunki działań programu opieki nad zabytkami.....	112
8. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.....	117
9. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	118
10. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	119
11. REALIZACJA I FINANSOWANIE PRZEZ GMINĘ ZADAŃ Z ZAKRESU OCHRONY ZABYTKÓW	120

1. WSTĘP

Niniejszy dokument służy określeniu działań gminy w zakresie inicjowania, wspierania i koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego. Działania te winny odbywać się w harmonii z działaniami gospodarczymi i społecznymi oraz zapewniać ochronę dziedzictwa kulturowego środkami prawnymi, takimi jak odpowiednie zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz finansowymi, poprzez przeznaczenie części budżetu gminy na ochronę zabytków. Procesy rozwojowe zachodzące powinny przy zapewnieniu warunków trwania i zachowania dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń oraz przy wykorzystaniu zabytków na potrzeby społeczne, gospodarcze i edukacyjne. Lokalne dziedzictwo kulturowe posiada potencjał wpływający na atrakcyjność ekonomiczną regionu poprzez rozwój turystyki w oparciu o zabytki. Poprzez wyznaczone działania może przyczynić się do wzmocnienia świadomości wspólnoty kulturowej i lokalnej tożsamości.

Program ten stanowi aktualizację opracowanego dokumentu - Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Miasta Przemyśla na lata 2021-2024, który został przyjęty uchwałą nr 202/2021 Rady Miejskiej w Przemyśle z dnia 20 grudnia 2021 r.

Układ opracowania zasadniczo nie uległ zmianie. Opiera się on na ogólnej charakterystyce zasobu zawartej w poprzednim Programie, został jednak zaktualizowany, uzupełniony oraz częściowo poszerzony.

Pierwsze rozdziały (II-IV) dotyczą ustawowych uwarunkowań formalno-prawnych odnoszących się do ochrony dziedzictwa kulturowego, ustawowych celów *Programu* oraz analizują najważniejsze dokumenty, strategie, programy - ważne z punktu widzenia opieki nad zabytkami - zarówno opracowane na szczeblu centralnym jak i wojewódzkim. Jest to konieczne, gdyż *Program* powinien być zgodny z założeniami odnoszącymi się do ochrony i opieki nad zabytkami zarówno na szczeblu centralnym, czyli do polityki państwa w tym zakresie, jak również na poziomie województwa.

Rozdział V składa się z kilku części. W pierwszej części analizie poddane zostały dokumenty programowe miasta pod kątem uwzględnienia w nich kwestii związanych lub mających wpływ na zachowanie oraz ochronę zabytków i krajobrazu kulturowego. W części drugiej przedstawiono charakterystykę zasobu zabytkowego miasta. Wskazano w nim najważniejsze obiekty, zespoły obiektów i cechy charakterystyczne krajobrazu kulturowego miasta. Takie rozpoznanie dało podstawę do znajdującej się w dalszej części *Programu* analizy SWOT (mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia), jakie dokonały się w zakresie zachowania zasobu najistotniejszych zadań do zrealizowania przez miasto. W kolejnej części rozdziału V przedstawiono dane dotyczące zabytków z terenu miasta wpisanych do rejestru (rejestr zabytków nieruchomych, ruchomych i archeologicznych), zabytki w gminnej ewidencji zabytków, jak również dziedzictwo niematerialne gminy.

Rozdział VI stanowi ocenę dziedzictwa kulturowego - Analiza szans i zagrożeń. Uwzględniono w nim aktualny stan zachowania zasobu zabytkowego i krajobrazu kulturowego.

W rozdziale VII wskazano najważniejsze zadania ujęte w ramach zawartych priorytetów. Kolejne rozdziały, VIII i IX, dotyczą sposobu realizacji i oceny wdrażania Programu. W X rozdziale, przedstawiono źródła finansowania realizacji zadań. Natomiast w końcowym XI rozdziale opisano realizację i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków.

2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Podstawą prawną sporządzenia gminnego programu opieki nad zabytkami jest art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. z 2024 r., poz. 1292) mówiący, że:

1. Wójt, burmistrz lub prezydent miasta sporządza na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami,
2. Gminny program opieki nad zabytkami podlega uchwaleniu przez radę (miasta, gminy, powiatu) po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków,
3. Program ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym,
4. Z realizacji programu wójt, burmistrz lub prezydent miasta sporządza, co dwa lata, sprawozdanie, które przedstawia Radzie.

W przypadku programów na poziomie gminnym podstawą ich sporządzenia jest Gminna Ewidencja Zabytków założona w oparciu o ustawę z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Ustalenia gminnego programu opieki nad zabytkami uwzględnia się przy określaniu ustaleń planu ogólnego gminy, miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowego planu odbudowy.

Celem *Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami* w świetle art. 87 ust. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami jest:

1. (uchylony).
2. uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej.
3. zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.
4. wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.
5. podejmowanie zadań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.
6. określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków.
7. podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

3. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE

Zabytki zostały objęte w Polsce ochroną zadeklarowaną jako konstytucyjny obowiązek państwa i każdego obywatela. Znaczenie dziedzictwa kulturowego dla rozwoju cywilizacyjnego oraz zadania państwa w zakresie ochrony tego dziedzictwa określają artykuły 5 i 6 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Dookreślenie tego konstytucyjnego obowiązku państwa wraz z podziałem kompetencji na poszczególne organy administracji publicznej i instytucje państwowe następuje na poziomie ustawodawstwa zwykłego.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r., która zastąpiła starą ustawę o ochronie dóbr kultury z 1962 r., powiązała ochronę zabytków z ochroną szeroko pojmowanego dziedzictwa kulturowego, umieszczając to zagadnienie w kontekście naszego uczestnictwa w kulturze i historii całej Europy. Nowe prawo zostało dostosowane do zasad obowiązujących w Unii Europejskiej.

Obowiązujące uregulowania prawne, dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, zostały zawarte w:

- **Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.** (*Dz. U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483 ze zm.*) w przepisach:

Art. 5: „Rzeczpospolita Polska (...) strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”.

Art. 6 ust. 1 i 2: „Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju oraz (...) udziela pomocy Polakom zamieszkałym za granicą w zachowaniu ich związków z narodowym dziedzictwem kulturalnym”.

Art. 86: „Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa”.

- **Ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami** (*t. j. Dz. U. z 2024, poz. 1292*), która jest głównym aktem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce. Przy opracowaniu programu opieki nad zabytkami należy uwzględnić przepisy tej ustawy, takie jak:

Art. 3: definiuje podstawowe pojęcia użyte w ustawie, takie jak: zabytek, zabytek nieruchomy, zabytek ruchomy, zabytek archeologiczny, instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami, prace konserwatorskie, prace restauratorskie, roboty budowlane, badania konserwatorskie, architektoniczne, archeologiczne, historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny, historyczny zespół budowlany, krajobraz kulturowy, otoczenie zabytku.

W tym miejscu należy wyjaśnić pojęcie zabytku. Zabytek, jest to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, które są dziełem człowieka lub związane są z jego działalnością. Stanowią one świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Art. 4: objaśnia, że ochrona zabytków polega w szczególności na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu: „zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie; zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków; udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania zabytków; przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę; kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków; uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska”.

Art. 5: określa, w sposób otwarty, kwestię opieki nad zabytkami: „Opieka nad zabytkami sprawowana jest przez jego właściciela lub posiadacza i polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków naukowego badania i dokumentowania zabytku; prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku; zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie; korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości; popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz o jego znaczeniu dla historii kultury”.

Art. 6: klasyfikuje w układzie rzeczowym przedmioty ochrony i zarazem stanowi szczegółową definicję zabytku:

- „1. Ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:
- 1) zabytki nieruchome będące, w szczególności:
 - a) krajobrazami kulturowymi,
 - b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
 - c) dziełami architektury i budownictwa,
 - d) dziełami budownictwa obronnego,
 - e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
 - f) cmentarzami,
 - g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
 - h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
 - 2) zabytki ruchome będące, w szczególności:
 - a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
 - b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
 - c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
 - d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
 - e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2022 r. poz. 2393),
 - f) instrumentami muzycznymi,
 - g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
 - h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
 - 3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności:
 - a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
 - b) cmentarzyskami,
 - c) kurhanami,
 - d) relikami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.
2. Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej”.

Art 7: reguluje następujące formy ochrony zabytków:

- 1) wpis do rejestru zabytków;
 - 1a) wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa;
- 2) uznanie za pomnik historii;
- 3) utworzenie parku kulturowego;
- 4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Art. 16

1. Rada gminy, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie uchwały, może utworzyć park kulturowy w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej.

1a. Rada gminy ogłasza w prasie miejscowej oraz przez obwieszczenie, a także w sposób zwyczajowo przyjęty w danej miejscowości, o podjęciu prac nad utworzeniem parku kulturowego, określając formę, miejsce i termin składania wniosków dotyczących projektu uchwały o utworzeniu parku kulturowego, nie krótszy jednak niż 21 dni od dnia ogłoszenia.

2. Uchwała określa nazwę parku kulturowego, jego granice, sposób ochrony, a także zakazy i ograniczenia, o których mowa w art. 17 ust. 1.

3. Wójt (burmistrz, prezydent miasta), w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, sporządza plan ochrony parku kulturowego, który wymaga zatwierdzenia przez radę gminy.

4. W celu realizacji zadań związanych z ochroną parku kulturowego rada gminy może utworzyć jednostkę organizacyjną do zarządzania parkiem.

5. Park kulturowy przekraczający granice gminy może być utworzony i zarządzany na podstawie zgodnych uchwał rad gmin (związku gmin), na terenie których ten park ma być utworzony.

6. Dla obszarów, na których utworzono park kulturowy, sporządza się obowiązkowo miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego.

Art. 17: określa zakazy i ograniczenia dotyczące terenu parku kulturowego, związane z: prowadzeniem robót budowlanych oraz działalności przemysłowej, rolniczej, hodowlanej, handlowej lub usługowej, zmianami sposobu korzystania z zabytków nieruchomych, umieszczaniem tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną parku kulturowego, z wyjątkiem znaków drogowych i znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1, zasadami i warunkami sytuowania obiektów małej architektury, składowaniem lub magazynowaniem odpadów.

Art. 18: „1. Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy określaniu ustaleń strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, strategii rozwoju ponadlokalnego, planów ogólnych gmin, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów odbudowy, albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

2. Określając ustalenia strategii, analiz, planów i studiów, o których mowa w ust. 1, w szczególności:

- 1) uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- 2) określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu;
- 3) ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami.

Art. 19:

1. Określając ustalenia planu ogólnego gminy, miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowego planu odbudowy, uwzględnia się w szczególności ochronę zabytków nieruchomych:

- 1) objętych formami ochrony, o których mowa w art. 7, wraz z ich otoczeniem;
- 2) ujętych w wojewódzkiej lub gminnej ewidencji zabytków.

1a. W decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego uwzględnia się w szczególności ochronę:

- 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;

2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.

1b. W uchwale określającej zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń uwzględnia się w szczególności:

1) ochronę zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;

2) ochronę zabytków nieruchomych, innych niż wymienione w pkt 1, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;

3) wnioski i rekomendacje audytów krajobrazowych oraz plany ochrony parków krajobrazowych.

2. W przypadku, gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się przy określaniu ustaleń planów, o których mowa w ust. 1.

3. W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego ustala się, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

Art. 20: „Projekty i zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego podlegają uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków w zakresie kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenu.”

Art. 21: „Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy”.

Art. 22: „1. Generalny Konserwator Zabytków prowadzi krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków.

2. Wojewódzki Konserwator Zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa.

3. Włączenie karty ewidencyjnej zabytku ruchomego niewpisanego do rejestru do wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku.

4. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy.

5. W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;

2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;

3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

6. Właściwy dyrektor urzędu morskiego prowadzi ewidencję zabytków znajdujących się na polskich obszarach morskich w formie zbioru kart ewidencyjnych”.

Art. 89: wskazuje, że „organami ochrony zabytków są:

1) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu, którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;

2) wojewoda, w imieniu, którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków”.

Art. 107a. 1. Właściciel lub posiadacz zabytku wpisanego na Listę Skarbów Dziedzictwa albo wpisanego do rejestru lub innego zabytku znajdującego się w wojewódzkiej ewidencji zabytków, który nie powiadomił odpowiednio ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego albo wojewódzkiego konserwatora zabytków o:

1) uszkodzeniu, zniszczeniu, zaginięciu lub kradzieży zabytku, nie później niż w terminie 14 dni od dnia powzięcia wiadomości o wystąpieniu zdarzenia,

2) zagrożeniu dla zabytku, nie później niż w terminie 14 dni od dnia powzięcia wiadomości o wystąpieniu zagrożenia,

3) zmianie miejsca przechowania zabytku ruchomego, w terminie miesiąca od dnia nastąpienia tej zmiany,

4) zmianach dotyczących stanu prawnego zabytku, nie później niż w terminie miesiąca od dnia ich wystąpienia lub powzięcia o nich wiadomości – podlega karze pieniężnej w wysokości od 500 do 2000 zł.

2. Karę pieniężną, o której mowa w ust. 1, nakłada w drodze decyzji organ ochrony zabytków, którego właściciel lub posiadacz obowiązany był powiadomić.

Art. 107c. 1. Osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna, która uniemożliwia lub utrudnia dostęp do zabytku organowi ochrony zabytków, wykonującemu uprawnienia wynikające z ustawy, podlega karze pieniężnej w wysokości od 500 do 2000 zł.

2. Karę pieniężną, o której mowa w ust. 1, nakłada w drodze decyzji organ ochrony zabytków, któremu uniemożliwiono lub utrudniono dostęp do zabytku.

➤ **Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym** (t. j. Dz. U. z 2025, poz. 1153, ze zm.), gdzie w art. 7 ust 1 pkt. 9 zostały określone zadania własne gminy: „zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy (...) kultury, w tym (...) ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”. Pośrednio do ochrony zabytków odnoszą się zadania obejmujące kwestie: ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej, gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego, bibliotek gminnych i innych instytucji kultury, kultury fizycznej i turystyki, zieleni gminnej i zadrzewień, cmentarzy gminnych, utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych, promocji gminy.

Istotne uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, znajdują się w innych obowiązujących ustawach, w tym:

➤ **Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym** (t. j. Dz. U. 2025, poz. 527, ze zm.). Ustawa określa zasady kształtowania polityki przestrzennej przez jednostki samorządu terytorialnego i organy administracji rządowej oraz zakres i sposoby postępowania w sprawach przeznaczania terenów na określone cele oraz ustalania zasad ich zagospodarowania i zabudowy. Ustawa, mówi także, że w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, uwzględnia się wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

➤ **Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane** (t. j. Dz. U. 2025, poz. 418, ze zm.). Ustawa normuje działalność obejmującą sprawy projektowania, budowy, utrzymania i rozbiórki obiektów budowlanych oraz określa zasady działania organów administracji publicznej w tych dziedzinach. Przepisy ustawy nie naruszają przepisów odrębnych, a w szczególności, między innymi o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami - w odniesieniu do obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Ustawa dotyczy także obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków.

➤ **Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska** (t. j. Dz. U. 2025, poz. 647, ze zm.). W odniesieniu do zieleni zabytkowej objętej ochroną prawną Ustawa reguluje zasady wydawania pozwoleń na wycinkę i pielęgnację zieleni, definiuje wymóg uzgadniania z wojewódzkim konserwatorem zabytków oraz jego kompetencje w zakresie wydawania pozwoleń na podejmowanie prac polegających na usunięciu drzew lub krzewów z nieruchomości zabytkowej lub jej części będącej wpisany do rejestru parkiem, ogrodem lub inną formą zaprojektowanej zieleni.

➤ **Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody** (t. j. Dz. U. 2025, poz. 884), której przepisy określają między innymi kompetencje dotyczące wycinki i pielęgnacji drzew, na terenach objętych prawną ochroną konserwatorską.

- **Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami** (t. j. Dz. U. 2025, poz. 1077, ze zm.). Ustawa reguluje zbywanie nieruchomości zabytkowych własności Skarbu Państwa bądź samorządu terytorialnego:
 - art. 13 ust. 4 - Sprzedaż, zamiana, darowizna lub oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, a także wnoszenie tych nieruchomości, jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek, wymaga pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków,
 - art. 13 ust. 5 - Sprzedaż, zamiana, darowizna lub dzierżawa nieruchomości stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, będących cmentarzami ujętymi w wojewódzkiej ewidencji zabytków, a także wnoszenie tych nieruchomości, jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek wymagają pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków).

- **Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej** (t. j. Dz. U. 2025, poz. 1173). Ustawa precyzuje, że działalność kulturalna polega na upowszechnianiu i ochronie kultury (art. 1 ust. 1). Mecenat nad działalnością kulturalną sprawuje państwo i polega on na wspieraniu i promocji twórczości, edukacji i oświaty kulturalnej, działań i inicjatyw kulturalnych oraz opieki nad zabytkami (art. 1 ust. 2). Mecenat nad działalnością kulturalną sprawują też jednostki samorządu terytorialnego (art. 1 ust. 4). Art. 2 ustawy wymienia formy organizacyjne działalności kulturalnej, wśród których znajdują się obok teatrów, oper, operetek, filharmonii, orkiestr, kin, muzeów, bibliotek, domów kultury, ognisk artystycznych, galerii sztuki - ośrodki badań i dokumentacji w różnych dziedzinach kultury. Jednostki samorządu terytorialnego organizują działalność kulturalną, tworząc samorządowe instytucje kultury, dla których prowadzenie takiej działalności jest podstawowym celem statutowym. Prowadzenie działalności kulturalnej jest zadaniem własnym jednostek samorządu terytorialnego o charakterze obowiązkowym (art. 9 ust. 1, 2). Instytucje kultury, a zwłaszcza muzea, jednostki organizacyjne mające na celu opiekę nad zabytkami, ośrodki badań i dokumentacji, biura wystaw artystycznych, galerie i centra sztuki, FilMOTEKA Narodowa, biblioteki, domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby, ogniska artystyczne, domy pracy twórczej - prowadzą w szczególności działalność w zakresie upowszechniania kultury. Do podstawowych zadań tych instytucji należy między innymi sprawowanie opieki nad zabytkami.

- **Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie** (t. j. Dz. U. 2025, poz. 1338.). W ramach ustawy, gminy mogą wspierać działalność kulturalną związaną z ochroną zabytków i tradycji prowadzoną przez organizacje pozarządowe (między innymi stowarzyszenia).

- **Ustawa z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych** (t. j. Dz. U. 2025, poz. 1590).

- **Ustawa z dnia 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych** (t. j. Dz. U. 2018, poz. 2337).

- **Ustawa z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu** (t. j. Dz. U. 2015, poz. 774, ze zm.).

- **Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych** (t. j. Dz. U. 2024, poz. 82).

- **Ustawa z dnia 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym** (t. j. Dz. U. 2025, poz. 1344).

- **Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach** (t. j. Dz. U. 2025, poz. 567).

- **Ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych** (t. j. Dz. U. 2025, poz. 707).

- **Ustawa z dnia 28 lipca 1983 r. o podatku od spadku i darowizn** (t. j. Dz. U. 2025, poz. 769, ze zm.).
- **Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji** (t. j. Dz. U. 2024, poz. 278).

Zasady ochrony zabytków, znajdujących się w muzeach i bibliotekach, zostały określone w:

- **Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach** (t. j. Dz. U. 2022, poz. 385). Określa podstawowe ramy i zasady funkcjonowania polskich muzeów. Według przepisów ustawy „Muzeum jest jednostką organizacyjną nienastawioną na osiąganie zysku, której celem jest gromadzenie i trwała ochrona dóbr naturalnego i kulturalnego dziedzictwa ludzkości o charakterze materialnym i niematerialnym, informowanie o wartościach i treściach gromadzonych zbiorów, upowszechnianie podstawowych wartości historii, nauki i kultury polskiej oraz światowej, kształtowanie wrażliwości poznawczej i estetycznej oraz umożliwianie korzystania ze zgromadzonych zbiorów” (art. 1).
Zgodnie z ustawą muzeum realizuje powyższe cele poprzez:
 - „1) gromadzenie zabytków w statutowo określonym zakresie;
 - 2) katalogowanie i naukowe opracowywanie zgromadzonych zbiorów;
 - 3) przechowywanie gromadzonych zabytków, w warunkach zapewniających im właściwy stan zachowania i bezpieczeństwo, oraz magazynowanie ich w sposób dostępny do celów naukowych;
 - 4) zabezpieczanie i konserwację zbiorów oraz w miarę możliwości, zabezpieczanie zabytków archeologicznych nieruchomych oraz innych nieruchomych obiektów kultury materialnej i przyrody;
 - 5) urządzanie wystaw stałych i czasowych;
 - 6) organizowanie badań i ekspedycji naukowych, w tym archeologicznych;
 - 7) prowadzenie działalności edukacyjnej;
 - 7a) popieranie i prowadzenie działalności artystycznej i upowszechniającej kulturę;
 - 8) udostępnianie zbiorów do celów edukacyjnych i naukowych;
 - 9) zapewnianie właściwych warunków zwiedzania oraz korzystania ze zbiorów i zgromadzonych informacji;
 - 10) prowadzenie działalności wydawniczej”.
- **Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach** (t. j. Dz. U. 2022, poz. 2393). Mówi, iż biblioteki i ich zbiory stanowią dobro narodowe, służą zachowaniu dziedzictwa narodowego. Biblioteki organizują i zapewniają dostęp do zasobów dorobku nauki i kultury polskiej oraz światowej.

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy:

- **Ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach** (t. j. Dz. U. 2025, poz. 1173).

Do aktów wykonawczych dotyczących ochrony i opieki nad zabytkami należy także:

- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 28 sierpnia 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz. U. z 2019 r. poz. 1721);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 września 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2019 r. poz. 1886);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dn. 28.04.2017 r. ws. Listy Skarbów Dziedzictwa (Dz. U. z 2017 r. poz. 928);

- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dn. 30.09.2024 r. zmieniające rozporządzenie ws. dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (*Dz. U. z 2024 r. poz. 1462*);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dn. 10.01.2014 r. ws. dotacji na badania archeologiczne (*Dz. U. z 2014 r. poz. 110*);
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dn. 9.02.2004 r. ws. wzoru znaku informacyjnego umieszczanego na zabytkach nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków (*Dz. U. z 2004 r., nr 30, poz. 259*);
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dn. 25.08.2004 r. ws. organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (*Dz. U. z 2004 r., nr 212, poz. 2153*);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dn. 18.04.2011 r. ws. wywozu zabytków za granicę (*Dz. U. z 2011, nr 89, poz. 510*);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dn. 19.07.2019 r. ws. wzorów dokumentów oceny wskazującej czas powstania zabytku, wyceny zabytku oraz potwierdzenia wywozu zabytku na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (*Dz. U. z 2019, poz. 1470*);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dn. 3.02.2006 r. zmieniające rozporządzenie ws. odznaki „Za opiekę nad zabytkami” (*Dz. U. z 2006, nr 24, poz. 181*);
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dn. 09.04.2004 r. ws. organizacji wojewódzkich urzędów ochrony zabytków (*Dz. U. z 2004, nr 75, poz. 706*);
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dn. 01.04.2004 r. ws. nagród za odkrycie lub znalezienie zabytków archeologicznych (*Dz. U. z 2004, nr 71, poz. 650*).

Przepisy i konwencje międzynarodowe

Problematyka ochrony zabytków jako ważne zagadnienie dziedzictwa kulturowego znalazła swoje odbicie w międzynarodowych konwencjach. Przepisy i konwencje międzynarodowe stanowią zbiór dokumentów traktowany przez środowisko konserwatorskie, jako doktrynalna podstawa ochrony dziedzictwa kulturowego. Część z tych dokumentów została ratyfikowana przez Polskę. Pozostałe, pomimo braku formalnego przyjęcia do stosowania w Polsce, współtworzą obowiązujący zbiór przepisów. Są to:

- II Protokół do Konwencji Haskiej,
- Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, Paryż 1972 (ratyfikowana przez Polskę w 1976 r.),
- Europejska Konwencja o Ochronie Dziedzictwa Architektonicznego, Grenada 1985 (ratyfikowana w 2011 r.),
- Międzynarodowa Karta Ochrony Miast Historycznych ICOMOS (Toledo-Waszyngton 1987),
- Europejska Konwencja o Ochronie Dziedzictwa Archeologicznego, La Valetta 1992 (ratyfikowana w 1995 r.),
- Europejska Konwencja Krajobrazowa, Florencja 2000 (ratyfikowana w 2004 r.),
- Konwencja w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego, Paryż 2003 (ratyfikowana w 2011 r.),
- Konwencja w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego, Paryż 2005 (ratyfikowana w 2007 r.),
- Dokument The Valletta Principles for the Safeguarding and Management of Historic Cities, Towns and Urban Areas – przyjęty przez 17 Zgromadzenie Generalne ICOMOS w 2011 r.,
- Nowa Karta Ateńska 2003 - Wizja miast XXI wieku, Lizbona, 20 listopada 2003 r.,
- Zalecenie UNESCO w sprawie historycznego krajobrazu miejskiego, przyjęta na 35 sesji Konferencji Generalnej UNESCO w 2011 r.

4. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

4.1 Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami - dokumenty o znaczeniu krajowym

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta Przemyśla jest zgodny z założeniami polityki państwa w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami. Dokumenty, do których odwołuje się GPOnZ połączono na trzech poziomach: ogólnokrajowym, regionalnym (wojewódzkim) oraz lokalnym (gminnym). Są to różnego rodzaju strategie, studia i programy, które dotyczą problematyki ochrony i popularyzacji dziedzictwa kulturowego. Mają one przede wszystkim wpływ na działania podejmowane przez gminę.

4.1.1 Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2023-2026

Najważniejszym w skali kraju dokumentem związanym z ochroną dziedzictwa kulturowego jest *Krajowy Program Opieki nad Zabytkami*. Dokument ten obejmuje lata 2023-2026. Został on przyjęty Uchwałą Nr 242 Rady Ministrów z dnia 8 grudnia 2023 r.

W ramach tego Programu będą realizowane następujące cele:

CEL GŁÓWNY: ZWIĘKSZENIE ODPORNOŚCI ZASOBU ZABYTKOWEGO W POLSCE.

Cel główny został dookreślony w trzech celach szczegółowych oraz w ośmiu kierunkach działań strategicznych, tj.:

Cel szczegółowy 1: Weryfikacja wybranego zasobu zabytków i wzmocnieniu narzędzi ochrony dziedzictwa o wyjątkowej wartości.

Kierunek działań 1.1: Podnoszenie wiedzy o wybranych grupach zasobu zabytkowego kraju:

1. Ochrona zasobu wielkoobszarowych i wieloelementowych zespołów architektury obronnej;
2. Weryfikacja i klasyfikacja zasobu, stanu zachowania z waloryzacją zabytków techniki kolejowej i zaplecza kolejowego;
3. Weryfikacja i klasyfikacja zasobu, stanu zachowania z waloryzacją zabytków techniki związanych z przemysłem wydobywczym/górnictwem/kopalnianym, węgla kamiennego i innych paliw kopalnianych;
4. Weryfikacja i klasyfikacja zasobu, stanu zachowania z waloryzacją zabytków w zakresie zabytkowej architektury osad służbowych związanych z gospodarką leśną Lasów Państwowych.

Kierunek działań 1.2: Ochrona zabytków i zarządzanie zabytkami o wyjątkowej wartości:

1. Model i system wartościowania zabytków;
2. Plany zarządzania dla pomników historii;
3. Wsparcie procesu tworzenia planów ochrony parków kulturowych;
4. System bezpieczeństwa zabytków;
5. Projektowanie konserwatorskie.

Kierunek działań 1.3: Realizacja międzynarodowych zobowiązań:

1. Implementacja konwencji UNESCO z 1972 do ustawy o ochronie zabytków;
2. Wdrożenie Konwencji UNESCO z 2001;
3. Współpraca międzynarodowa z UNESCO-ICOMOS-ICCROM-UE;
4. Wsparcie planów zarządzania dla miejsc światowego dziedzictwa w Polsce.

Cel szczegółowy 2: Wzmocnienie potencjału organizacyjnego systemu ochrony zabytków.

Kierunek działań 2.1: Cyfryzacja procesów administracyjnych:

1. Cyfryzacja procesu inwestycyjno-budowlanego w zakresie ochrony zabytków;

2. Opracowanie i realizacja programu szkoleń specjalistycznych dla pracowników wojewódzkich urzędów ochrony zabytków.

Kierunek działań 2.2: Wzmacnianie zastosowania nowych technologii w ochronie zabytków:

1. Wdrożenie i rozwój programu AZP+;
2. Digitalizacja i udostępnianie zasobu archiwalnego;
3. Rozwój zasobu dokumentacyjnego 3D;
4. Rozwój portalu Zabytek.pl.

Kierunek działań 2.3: Reforma finansowania ochrony i opieki nad zabytkami:

1. Premia zabytkowa;
2. Wprowadzenie alternatywnego sposobu finansowania opieki nad zabytkami – crowdfunding.

Cel szczegółowy 3: Rola zabytków w zrównoważonym rozwoju (edukacja i partycypacja).

Kierunek działań 3.1: Wzmacnianie narzędzi ochrony zabytków wobec zmian klimatycznych:

1. Strategia przeciwdziałania skutkom zmian klimatycznych dla zachowania zabytków;
2. Wsparcie procesu tworzenia gminnych programów opieki nad zabytkami;
3. Twój dom – dialog z tradycją;
4. Upowszechnianie tradycyjnych, neutralnych dla środowiska, metod i technik rzemieślniczych – „Szkoła rzemiosł CAD”;
5. Warsztaty konserwatorskie – praktyka prac konserwatorskich;
6. Wzmacnianie kompetencji zawodów rzemieślniczych;
7. Proces prowadzenia inwestycji w obiektach zabytkowych - szkolenia dla samorządów.

Kierunek działań 3.2: Edukacja i podnoszenie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego:

1. Włączenie edukacji ochrony zabytków do programów nauczania w szkołach;
2. Badania społeczne i statystyczne dotyczące dziedzictwa kulturowego;
3. Pomiar wpływu kultury i dziedzictwa na rozwój społeczny;
4. Kampanie społeczno-edukacyjne dotyczące zagrożeń dziedzictwa kulturowego;
5. Wsparcie merytoryczne służb mundurowych oraz organów wymiaru sprawiedliwości w sprawach dotyczących przestępczości przeciwko zabytkom;
6. Edukacja o dziedzictwie kulturowym, z uwzględnieniem dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami;
7. Stworzenie i rozwój działalności Forum Posiadaczy Zabytków przy Generalnym Konserwatorze Zabytków.

4.1.2 Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030 została przyjęta uchwałą nr 61 z dnia 27 października 2020 r. przez Radę Ministrów. Jest ona aktualizacją poprzedniej Strategii uchwalonej 26 marca 2013 r.

Głównym celem Strategii jest wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków. Realizacja tego celu odbywa się przez wdrażanie kierunków interwencji zaplanowanych do realizacji w trzech zasadniczych obszarach, których kluczowe znaczenie znajduje również odzwierciedlenie w nowym podtytule Strategii: współdziałanie, kultura, kreatywność. Są to:

- obszar 1: Współdziałanie - społeczeństwo obywatelskie,
- obszar 2: Kultura - tożsamość i postawy obywatelskie,
- obszar 3: Kreatywność - potencjał kulturowy i kreatywny.

W obszarze 2 wymieniono m.in.:

- ✓ niewystarczający poziom czytelnictwa wśród Polaków oraz niewykorzystany potencjał i ważna rola bibliotek publicznych,
- ✓ niska jakość oferty artystycznej dla najmłodszych oraz deficyty kompetencji kulturalnych,
- ✓ zły stan zabytków oraz niewykorzystany potencjał szlaków kulturowych,

- ✓ niewystarczający poziom wykorzystania potencjału rozwojowego podmiotów działających w obszarze kultury oraz szkół artystycznych,
- ✓ niewystarczający poziom ochrony zbiorów wchodzących w skład narodowego zasobu bibliotecznego,
- ✓ braki w infrastrukturze archiwów państwowych oraz ich rola w procesach zarządzania dokumentacją elektroniczną w administracji publicznej,
- ✓ brak spójnej i aktualnej krajowej koncepcji rozwoju cyfrowych zasobów kultury,
- ✓ rosnący potencjał muzeów w zakresie budowania kapitału społecznego,
- ✓ braki w obszarze budowania wyrazistego, spójnego i atrakcyjnego wizerunku Polski za granicą.

W Strategii wyznaczono trzy główne cele szczegółowe, kierunki interwencji i narzędzia realizacji. W kontekście ochrony zabytków i opieki nad nimi wskazać można drugi z celów *"Wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich"*. Wytoczono tutaj kierunki działań takie jak:

- 2.1. Tworzenie warunków oraz budowanie kompetencji dla wzmacniania uczestnictwa w kulturze.
- 2.2. Ochrona dziedzictwa kulturowego oraz gromadzenie i zachowywanie dóbr kultury:
- 2.3. Digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie dóbr kultury.
- 2.4. Umacnianie tożsamości i postaw obywatelskich przez kulturę.
- 2.5. Wzmocnienie promocji kultury polskiej za granicą.

4.1.3 Koncepcja Zagospodarowania Przestrzennego Kraju 2030

Dokument dotyczący ładu przestrzennego Polski przyjęty został przez Radę Ministrów 13 grudnia 2011 r. Jego celem strategicznym jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej zróżnicowanych potencjałów rozwojowych do osiągnięcia: konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia i większej sprawności państwa oraz spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej w długiej perspektywie czasowej. Szczególny nacisk położony został na budowanie i utrzymywanie ładu przestrzennego, który decyduje o warunkach życia obywateli, funkcjonowaniu gospodarki i pozwala wykorzystywać szanse rozwojowe.

W ramach dokumentu zdefiniowane zostały m.in. uwarunkowania polityki przestrzennego zagospodarowania kraju w perspektywie najbliższych dwudziestu lat. Uwzględniono wśród nich także uwarunkowania wynikające z dziedzictwa kulturowego. Zdiagnozowano m.in. niski, niezgodny z posiadanym potencjałem rozwojowym, poziom wykorzystania funkcji symbolicznych i promocyjnych zasobów dziedzictwa kulturowego.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 uwzględnia powiązania polityki przestrzennej z ochroną i opieką nad zabytkami oraz zalecenia odnoszące się do zachowania i wykorzystania dziedzictwa kulturowego Polski:

1. rewitalizacja historycznych i zabytkowych obiektów w celu wzmocnienia i wyeksponowania ich funkcji;
2. zabezpieczenie możliwości dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o zachowanie w dobrym stanie zasobów naturalnych, kulturowych i lokalnych walorów środowiska;
3. zachowanie dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym najcenniejszych fragmentów przestrzeni przyrodniczej, w procesie trwałego rozwoju społeczno-gospodarczego - przy aktywnym udziale różnorodnych partnerów, w szczególności społeczności lokalnych;
4. rozpoznanie i zachowanie charakterystycznych krajobrazów przyrodniczych i historycznych oraz związanych z nimi elementów symbolicznych o charakterze dóbr materialnych lub stanowiących część niematerialną dziedzictwa kultury oraz rozwój współczesnych krajobrazów kulturowych;
5. wykorzystanie unikalnych zasobów krajobrazu kulturowego i budowanie specjalizacji terytorialnej w celu rozwoju lokalnych rynków pracy;
6. ochrona i wykorzystanie dla harmonijnego rozwoju obszarów wiejskich ich potencjału przyrodniczego, krajobrazowego i kulturowego;
7. dbałość o zabytki oraz dziedzictwo kulturowe, kultywowanie tradycji lokalnych, sprzyjające rozwojowi turystyki i wspomagające proces budowania/wzmacniania tożsamości kulturowej;

8. kompleksowe lokalne programy rewitalizacji powinny zapewniać poprawę stanu budynków mieszkalnych i budynków użyteczności publicznej, ochronę dziedzictwa kulturowego, zapewnienie wysokiej jakości przestrzeni publicznych, poprawę transportu publicznego, itp.;
9. zintegrowana ochrona dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego;
10. prowadzenie aktywnej polityki konserwatorskiej i promocyjnej w stosunku do zasobów przyrodniczych, krajobrazowych i zabytkowych obiektów kultury, obejmującej określenie przestrzeni i obiektów poddanych ochronie lub wskazanych do ochrony, prowadzenie monitoringu zachowania zasobów; powstanie list krajobrazów i obiektów o unikatowych wartościach przyrodniczych, historycznych, archeologicznych, szczególnie o cechach symbolu, a także upowszechnienie listy krajobrazów zagrożonych;
11. zabezpieczenie dziedzictwa przed skutkami klęsk żywiołowych;
12. edukacja obywatelska w zakresie budowania powszechnego przekonania, że polska przestrzeń pojmowana, jako bogactwo naturalne i dziedzictwo kulturowe podlega zasadom zrównoważonego rozwoju, a ład przestrzenny jest dobrem publicznym.

4.2. Relacje Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Miasta Przemyśla zgodny jest z celami, zasadami i kierunkami wyznaczonymi w wojewódzkich i powiatowych dokumentach programowych oraz z dokumentami wyznaczającymi kierunki polityki przestrzennej gminy.

4.2.1 Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w Województwie Podkarpackim na lata 2022-2025

Dokumentem dotyczącym w całości problematyki ochrony zabytków i opieki nad zabytkami regionu, w tym gminy Przemyśl jest *Wojewódzki program opieki nad zabytkami na lata 2022-2025*. Został przyjęty przez Sejmik Województwa Podkarpackiego Uchwałą nr LVI/972/22 w dnia 28 grudnia 2022 r. Znajdujące się tam zapisy kompleksowo podejmują tematykę ochronę każdej kategorii zabytków oraz szeroko rozumianego krajobrazu kulturowego. Ustalenia tam zawarte wynikają z zapisów ustawy o ochronie i opiece nad zabytkami, kreślą główne kierunki i priorytety dla działań związanych z ochroną dziedzictwa.

W czasie przygotowywania Programu dla miasta Przemyśla, Wojewódzki program Opieki nad Zabytkami w Województwie Podkarpackim na lata 2026-2029 nie został jeszcze przyjęty.

Jako główny cel strategiczny kolejnej edycji *Programu* należy uznać wzmacnianie systemu ochrony zabytków w celu kształtowania pamięci i szacunku dla przeszłości jako siły budującej więź społeczną i otwierającej nowe perspektywy rozwoju w przyszłości.

Służyć temu mają następujące priorytety:

PRIORYTET I - Rozwijanie i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym, w tym o zabytkach oraz o roli dziedzictwa regionalnego w kształtowaniu bogactwa kulturowego kraju - budowanie więzi społecznych oraz świadomości znaczenia i celów ochrony dziedzictwa kulturowego /działania badawcze, edukacyjne, promocyjne/.

Kierunek działania 1: Działania edukacyjne za pośrednictwem instytucji kultury oraz we współpracy z organizacjami społecznymi:

Zadanie 1-1-1 Inicjowanie akcji edukacyjnych i promocyjnych na temat zasobu zabytków w województwie, na temat specyfiki regionalnej i wartości dziedzictwa kulturowego materialnego oraz niematerialnego za pośrednictwem szkół, instytucji kultury, stowarzyszeń, przy współpracy z zarządami powiatów i gmin oraz placówkami badawczymi regionu;

Zadanie 1-1-2 Włączanie się w funkcjonowanie i organizację lokalnych, regionalnych i ponadregionalnych szlaków dziedzictwa (szlaków kulturowych);

Zadanie 1-1-3 Promowanie dobrych praktyk w ochronie dziedzictwa kulturowego, przy wykorzystaniu konkursów, nagród, wydarzeń kulturalnych (np. Dni Dziedzictwa) oraz mediów;

Zadanie 1-1-4 Inicjowanie i wspieranie akcji informacyjnych dla właścicieli i użytkowników zabytków w zakresie zasad i możliwości działań na rzecz właściwego użytkowania i utrzymania obiektów zabytkowych;

Zadanie 1-1-5 Wykorzystanie promocyjne i rozpropagowanie 10. rocznicy wpisu cerkwi drewnianych w regionie Karpat w Polsce i na Ukrainie na listę światowego dziedzictwa UNESCO (2023 r.);

Kierunek działania 2: Działania edukacyjno - promocyjne za pośrednictwem mediów elektronicznych (strona internetowa województwa oraz podległych instytucji kultury, etc.):

Zadanie 1-2-1 Wspieranie publikacji informacji o dziedzictwie kulturowym regionu w portalach internetowych własnych oraz zewnętrznych, promujących walory i zasoby kulturowe oraz krajobrazowe Podkarpacia, a także szlaki kulturowe, które przechodzą przez obszar województwa;

Zadanie 1-2-2 Podejmowanie działań promocyjnych przez udział (lub patronat) w inicjatywach na szczeblu wojewódzkim i krajowym, w których można prezentować zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego regionu;

Zadanie 1-2-3 Wspieranie trwania i poszanowania regionalnych tradycji niematerialnych, stanowiących ważny wkład w dziedzictwo kulturowe kraju – promocja w mediach ogólnokrajowych działań związanych z wdrażaniem konwencji UNESCO o ochronie niematerialnego dziedzictwa kulturowego – propagowanie krajowych list konwencji;

Zadanie 1-2-4 Wprowadzanie i aktualizacja informacji adresowanych do właścicieli i użytkowników zabytków na strony internetowe województwa podkarpackiego i wojewódzkich instytucji kultury;

Zadanie 1-2-5 Wsparcie procesów digitalizacji zbiorów muzealnych znajdujących się na terenie województwa podkarpackiego.

PRIORYTET II - Ochrona i zarządzanie dziedzictwem kulturowym, w szczególności zabytkami jako czynnik rozwoju społeczno-gospodarczego województwa /działania w sferze materialnej ochrony oraz użytkowania zasobu zabytkowego/.

Kierunek działania 3: Bieżące użytkowanie i utrzymanie funkcjonalności obiektu z poszanowaniem jego specyfiki zabytkowej;

Zadanie 2-3-1 Kontynuacja dotowania prac konserwatorskich przy zabytkach przez udzielanie dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, położonych na obszarze województwa podkarpackiego;

Zadanie 2-3-2 Zabezpieczenie środków finansowych na ochronę i utrzymanie obiektów zabytkowych pozostających we władaniu i zarządzie województwa;

Zadanie 2-3-3 Realizacja zadań w zakresie opieki nad cmentarzami wojennymi z I wojny światowej;

Zadanie 2-3-4 Korzystanie z dostępnych środków zewnętrznych dla poprawy stanu środowiska i krajobrazu kulturowego województwa w ramach kompetencji i zadań własnych samorządu województwa;

Zadanie 2-3-5 Współfinansowanie szlaków kulturowych - szlaków turystycznych i tematycznych (np. w zakresie udostępniania zabytków na szlaku architektury drewnianej);

Zadanie 2-3-6 Bieżąca dbałość o stan zachowania i formy użytkowania obiektów pozostających we władaniu Województwa Podkarpackiego;

Zadanie 2-3-7 Wspieranie instytucji kultury realizujących zadania z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami;

Kierunek działania 4: Monitoring stanu zachowania obiektów zabytkowych;

Zadanie 2-4-1 Współpraca z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków oraz powiatami i gminami z terenu województwa w celu poprawy przepływu informacji na temat gminnej i wojewódzkiej ewidencji zabytków;

Zadanie 2-4-2 Integrowanie działań z zakresu ochrony środowiska i dziedzictwa kulturowego w celu monitorowania ładu krajobrazowego w obszarach cennych pod względem krajobrazu kulturowego;

Zadanie 2-4-3 Prowadzenie monitoringu stanu zachowania i sposobu użytkowania obiektów zabytkowych pozostających we władaniu i użytkowaniu województwa podkarpackiego;

Zadanie 2-4-4 Podejmowanie interwencji zgodnie z regulacjami prawnymi przez zawiadomienie organów ochrony zabytków w przypadku powzięcia informacji i udokumentowania zagrożenia lub niszczenia obiektu zabytkowego (nieruchomego, ruchomego lub archeologicznego);

Zadanie 2-4-5 Podejmowanie interwencji zgodnie z regulacjami prawnymi przez zawiadomienie organów ochrony zabytków, w przypadku uzyskania zgłoszenia natrafienia na przedmioty o charakterze archeologicznym;

Zadanie 2-4-6 Dokumentowanie bieżących działań związanych z pracami konserwatorskimi oraz inicjatywami w zakresie propagowania i ochrony dziedzictwa kulturowego;

Zadanie 2-4-7 Monitorowanie i wspieranie działań w zakresie poprawy dostępności zabytków dla osób ze szczególnymi potrzebami;

PRIORYTET III - Budowanie współpracy z organami państwowymi, samorządowymi, organizacjami pozarządowymi, środowiskiem kościelnym i osobami fizycznymi na rzecz intensyfikacji działań służących efektywnej ochronie i opiece nad zabytkami oraz niematerialnym dziedzictwem kulturowym województwa podkarpackiego /działania organizacyjne i zarządcze, koordynacja i współpraca, dążenie do efektu synergii działań/.

Kierunek działania 5: Budowa koalicji w pozyskiwaniu środków, finansowaniu i realizowaniu zadań z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego;

Zadanie 3-5-1 Zabezpieczenie środków na promocję (informacja turystyczna, informacja historyczna, konkursy i działania aktywizujące miejscową społeczność) w zakresie uczestniczenia w dokumentowaniu i ochronie dziedzictwa;

Zadanie 3-5-2 Inicjowanie działań i wspieranie inicjatyw na rzecz ochrony zabytków przez udzielanie pomocy finansowej na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, położonych na obszarze województwa podkarpackiego;

Zadanie 3-5-3 Wspieranie inicjatyw służących dokumentowaniu (fotografie, rysunki, opisy, zbieranie informacji historycznych i legend) tradycyjnego budownictwa wiejskiego i kapliczek przydrożnych w granicach województwa – inicjowanie konkursów, nagradzanie aktywnych szkół i organizacji społecznych;

Zadanie 3-5-4 Udział w finansowaniu szlaków kulturowych w zakresie udostępniania i dozoru obiektów zabytkowych (np. przewodnicy na szlaku architektury drewnianej lub w obiektach z listy światowego dziedzictwa UNESCO).

Zadanie 3-5-5 Wypracowanie merytorycznej współpracy w zakresie opieki nad zabytkowymi założeniami zieleni z instytucjami zajmującymi się ochroną środowiska, planowaniem przestrzennym i ochroną zabytków, ze względu na szczególne znaczenie tych zabytków w obliczu zmian klimatycznych;

Zadanie 3-5-6 Dążenie do zwiększenia ilości środków przeznaczanych na zakupy dzieł sztuki w muzeach podległych samorządowi województwa;

Kierunek działania 6: Kształtowanie polityki województwa przez uwzględnianie w dokumentach zarządczych i planistycznych uwarunkowań i zadań w zakresie poszanowania dziedzictwa kulturowego:

Zadanie 3-6-1 Konsekwentne uwzględnianie potrzeb ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego w dokumentach strategicznych, planistycznych i zarządczych, ze szczególnym uwzględnieniem analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego województwa;

Zadanie 3-6-2 Wdrażanie wniosków audytu krajobrazowego w sferze planistycznej i zarządczej;

Zadanie 3-6-3 Inicjowanie, opracowywanie i aktualizacja w skali województwa dokumentów dotyczących ochrony zabytków w sytuacjach kryzysowych i w przypadku szczególnych zagrożeń;

Zadanie 3-6-4 Inicjowanie i wspieranie realizacji kompleksowego rozpoznania zasobu zabytków poprzemysłowych w województwie podkarpackim oraz wybór obiektów szczególnie wartościowych; wytypowanie i wykonanie prac studialnych wraz z propozycjami adaptacji do nowych funkcji

najcenniejszych obiektów poprzemysłowych (działania wspólnie z samorządami lokalnymi, stowarzyszeniami, wojewódzkim konserwatorem zabytków, NID Oddział Rzeszów).

Omawiany dokument w kilku miejscach odnosi się do obiektów zabytkowych zlokalizowanych na terenie miasta Przemyśla, m.in.:

- układ przestrzenny miasta Przemyśl wymieniony wśród układów o średniowiecznej proveniencji, gdzie nadal czytelne jest średniowieczne rozplanowanie, z wyróżniającymi się sakralnymi zespołami architektonicznymi, budynkami użyteczności publicznej oraz cenną zabudową mieszkalną

- rotunda w Przemyślu, pod katedrą łacińską oraz wchodząca w skład palatium na Górze Zamkowej wymienione - wśród najstarszej architektury sakralnej na terenie województwa podkarpackiego.

- katedra łacińska w Przemyślu – wśród najwybitniejszych przykładów zasobu świątyń gotyckich na terenie podkarpacia.

- kościoły klasztorne w Przemyślu (benedyktynów, franciszkanów, karmelitów, jezuitów, reformatów) – wśród zasobów architektury sakralnej epoki nowożytnej.

- kościół parafialny w Przemyślu przy ul. Zana – wśród wartościowych dzieł znaczących architektów miejscowych - Stanisława Majerskiego.

- cerkiew Wołodora w Przemyślu – wśród najwcześniejszych przykładów murowanego budownictwa cerkiewnego w województwie podkarpackim pochodzą z I ćwierci XII w.

- dzwonnica katedry gr.-kat. w Przemyślu z II poł. XVIII w. – wśród cerkwi z okresu staropolskiego.

- modernistyczna z elementami stylu neobizantyńskiego cerkiew bazylianów w Przemyślu projektu Lwa Lewińskiego ze Lwowa – wśród interesujących cerkwi okresu międzywojennego.

- palatium na Górze Zamkowej w Przemyślu – wśród najstarszej architektury rezydencjonalnej.

- mury obronne, Twierdza Przemyśl – wśród cennych przykładów architektury obronnej.

- budynek sądu okręgowego w Przemyślu zaprojektowany przez arch. Witolda Minkiewicza; dwa budynki bankowe z neobarokowymi fasadami w Przemyślu; dworzec kolejowy w Przemyślu – wśród budowli użyteczności publicznej.

- młyn Frenkla; tartak; zespół transformatorów; zespoły obiektów kolejowych – wśród budownictwa przemysłowego.

- park miejski w Przemyślu – wśród założeń zieleni miejskiej zasługujących na uwagę.

- wśród cmentarzy wymieniony jest cmentarz w Przemyślu przy ul. Słowackiego wyróżniający się pod względem krajobrazowym.

- wśród cennych malowideł ściennych: relikty malowideł na ścianie tęczowej archikatedry w Przemyślu (ob. strychu) oraz na sklepieniu prezbiterium; polichromia w dawnym klasztorze oo. Dominikanów w Przemyślu; polichromia dwóch zakrystii kościoła Karmelitów Bosych w Przemyślu; malowidła w kaplicy Bpa Aleksandra Fredry w Przemyślu pędzla Karola de Prevo (1731 r.); polichromie malarza lwowskiego Stanisława Strońskiego i jego współpracowników zachowane w kościele Sióstr Benedyktynów w Przemyślu, oo. Franciszkanów w Przemyślu, w kaplicy Najświętszego Sakramentu w archikatedrze rzym.-kat. w Przemyślu; eklektyczne realizacje Tadeusza Popiela w archikatedrze rzym. kat. w Przemyślu, w kościele Sióstr Karmelitanek Bosych w Przemyślu;

- wśród cennego wystroju i wyposażenia budynków użyteczności publicznej: dekoracja w sali narad ratusza w Przemyślu; wystrój wnętrza dworca kolejowego w Przemyślu; wystrój tzw. Bramy Rycerskiej w Przemyślu.

- wśród kapliczek zwanych potocznie Nepomukami - barokowa rzeźba św. Jana Nepomucena przy moście im. Orląt Przemyskich w Przemyślu.

4.2.2 Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego - Perspektywa 2030

Kolejnym istotnym dokumentem, który będzie miał wpływ na niniejszy program to obowiązujący *Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego*. Uchwalony został Uchwałą Nr XLVIII/522/2002 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 30 sierpnia 2002 r. (Dz. Urz. Województwa Podkarpackiego z 17 października 2002 r. Nr 64, poz. 1320). Został on opracowany w oparciu o przepisy ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym z 1994 r. jako podstawowe narzędzie prowadzenia przez władze samorządowe województwa polityki regionalnej, w tym kształtowania

i utrzymania ładu przestrzennego. Ze względu na konieczność dostosowania do obowiązujących przepisów prawa oraz przyjętych dokumentów i programów krajowych i wojewódzkich, projekt zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego został opracowany jako nowa edycja planu i uchwalony Uchwałą Nr LIX/930/18 z dnia 27 sierpnia 2018 r.

Plan jest dokumentem planistycznym, który odnosi się do zagadnień istotnych dla właściwego funkcjonowania przestrzeni całego województwa. Wśród silnych stron województwa wymienia się dużą różnorodność i bogactwo materialnego dziedzictwa kulturowego, wynikającego między innymi z historycznej wielokulturowości regionu. Wskazuje się, że na jakość krajobrazu kulturowego niekorzystnie wpływają m.in. brak ładu i niska jakość zagospodarowania przestrzennego, zanik tradycyjnego budownictwa wiejskiego i małomiasteczkowego, niedostateczna ochrona zasobów zabytkowych pozostających poza rejestrem. Przyjęta polityka przestrzenna ma na celu ochronę cennych zabytków dziedzictwa kulturowego i przeciwdziałanie ww. niekorzystnym zjawiskom.

Głównymi celami polityki przestrzennej są:

- ✓ Zachowanie i ochrona zabytkowych obiektów i założeń przestrzennych,
- ✓ Zachowanie i ochrona walorów przestrzeni w tym walorów krajobrazu kulturowego,
- ✓ Zachowanie i ochrona współczesnego materialnego dziedzictwa kulturowego,
- ✓ Rozwijanie sieci szlaków kulturowych jako istotnego elementu spajającego zasoby kulturowe województwa,
- ✓ Ochrona pozostałych zasobów i elementów dziedzictwa kulturowego, w tym zasobów niematerialnych.

W planie zawarto szereg konkretnych działań ochronnych, które są również działaniami ważnymi z punktu widzenia programu opieki nad zabytkami dla województwa podkarpackiego. Wśród takich zadań wskazać należy przede wszystkim na:

- Dążenia do wpisania na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO kolejnych cennych miejsc z terenu Podkarpacia – w planie wskazano Twierdzę Przemyśl, kopalnię ropy naftowej w Bóbrce oraz innych dóbr o wybitnej wartości,

- Dążenia do uznania za pomniki historii dwudziestu obiektów i założeń przestrzennych,

- Rewaloryzację najcenniejszych układów urbanistycznych (Jarosław, Krosno, Przemyśl i Pruchnik),

- Tworzenie nowych parków kulturowych, m.in. opartych o historyczne układy urbanistyczne z zachowaną zabudową np. Krosno, Przemyśl – zespół staromiejski oraz inne wartościowe założenia przestrzenne np. Odrzykoń – ruiny zamku „Kamieniec”, Zagórz – ruiny klasztoru oo. Karmelitów, krajobrazy kulturowe z zespołami zabudowy ruralistycznej np. układ ruralistyczny Miejsca Piastowego, uzdrowiskowej np. Iwonicz-Zdrój, Rymanów Zdrój, sakralnej np. Kalwaria Paławska, rezydencjonalnej np. Sieniawa, a także inne, w tym założenia o charakterze skansenu.

4.2.3 Strategia Rozwoju Województwa - Podkarpackie 2030

Ważnym dokumentem określającym działania gminy w zakresie dziedzictwa kulturowego jest *Strategia Rozwoju Województwa - Podkarpackie 2030*. Główny cel Strategii jest *"Odpowiedzialne i efektywne wykorzystanie zasobów endo i egzogenicznych regionu, zapewniające trwałe, zrównoważone i terytorialnie równomierny rozwój gospodarczy oraz wysoką jakość życia mieszkańców województwa"*.

W Strategii wymieniono obszary i priorytety z poszczególnymi celami. Poniżej wymieniono te, które dotyczą ochrony dziedzictwa kulturowego.

Obszar 2 - Kapitał ludzki i społeczny

2.3. Kultura i dziedzictwo kulturowe:

2.3.1. Tworzenie warunków dla upowszechniania kultury, rozwijania form działalności kulturalnej i interpretacji dziedzictwa wraz ze zwiększeniem kompetencji kulturowych mieszkańców.

Zakładane działania:

- ✓ monitorowanie inicjatyw oraz prowadzenie badań w obszarze kultury we współpracy z przedstawicielami sektora kultury, edukacji i instytucjami naukowo-badawczymi;

- ✓ tworzenie bogatej oferty kulturalnej wraz z poprawą jej dostępności oraz inicjowanie działań na rzecz zwiększenia uczestnictwa w przedsięwzięciach kulturalnych i budowy więzi lokalnych;
- ✓ inicjowanie działań mających na celu popularyzację kultury i dziedzictwa, w tym dziedzictwa niematerialnego i kultury technicznej, jako elementu umacniania tożsamości regionalnej oraz pomnażania kapitału ludzkiego i społecznego;
- ✓ stwarzanie warunków sprzyjających wzrostowi kompetencji kulturowych oraz artystycznych mieszkańców regionu, m.in. poprzez rozwój edukacji kulturowej;
- ✓ wsparcie twórców oraz stymulowanie rozwoju kultury poprzez dedykowane programy stypendialne, konkursy i nagrody tematyczne;
- ✓ promocja regionu oraz popularyzacja jego kultury poprzez rozwój turystyki kulturowej;
- ✓ rozwój działań i form instytucjonalnej ochrony i popularyzacji dziedzictwa Kresów, w tym Portalu Muzeum Dziedzictwa Kresów Dawnej Rzeczypospolitej;
- ✓ stworzenie Podkarpackiego Szlaku Filmowego wychodzącego naprzeciw potrzebie opracowania i upowszechniania filmowego dziedzictwa kulturowego regionu oraz przygotowanie oferty profesjonalnych wydarzeń filmowych.

2.3.2. Wzmacnianie współpracy i partnerstwa na rzecz wykorzystania regionalnych zasobów dziedzictwa i kultury współczesnej jako potencjału rozwojowego.

Zakładane działania:

- ✓ realizacja projektów kulturowych o randze ponadregionalnej i międzynarodowej;
- ✓ integracja działań z przedsięwzięciami w obszarze przemysłów kultury, w szczególności przemysłu filmowego;
- ✓ inicjowanie i wspieranie procesów na rzecz tworzenie silnych marek kulturowych o znaczeniu ogólnopolskim i międzynarodowym;
- ✓ sieciowanie podmiotów zaangażowanych w tworzenie, ochronę, udostępnianie, popularyzację kultury oraz dziedzictwa kulturowego w celu integracji działań w obszarze kultury, w tym Indeksu Kultury jako cyklicznej konferencji i wydarzeń towarzyszących.

2.3.3. Infrastruktura kultury i zwiększenie atrakcyjności dziedzictwa kulturowego.

Zakładane działania:

- ✓ ochrona obiektów zabytkowych i miejsc cennych kulturowo jako element działań prorozwojowych i prospołecznych;
- ✓ restauracja i adaptacja obiektów dziedzictwa kulturowego, w tym przemysłowego, w celu tworzenia innowacyjnych produktów kulturowych i turystycznych;
- ✓ poprawa jakości, poszerzanie i budowa nowej infrastruktury kultury, m.in. poprzez realizację projektów adaptacyjnych, modernizacyjnych i technologicznych w instytucjach kultury;
- ✓ realizacja projektów digitalizacyjnych oraz informatycznych mających na celu ułatwienie i poszerzenie dostępu do kultury;
- ✓ budowa Podkarpackiej Galerii Słowa i Obrazu (nowej siedziby biblioteki wojewódzkiej w Rzeszowie) w celu podniesienia efektywności edukacji kulturowej i poziomu kształcenia ustawicznego oraz zwiększenia potencjału funkcjonalnego samorządowych instytucji kultury, a także artystycznego i architektonicznego potencjału regionu;
- ✓ rozwój Podkarpackiego Centrum Nauki „Łukasiewicz” jako przestrzeni kooperacji nauki z kulturą i dziedzictwem oraz wiodącego ośrodka budowy kapitału ludzkiego i społecznego.

5. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

5.1 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy)

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta Przemyśla wykazuje zgodność z opisanymi poniżej dokumentami strategicznymi i planistycznymi wykonanymi na poziomie gminy.

Gmina ma obowiązek wykonania do dnia 30 czerwca 2026 r. planu ogólnego gminy, który zgodnie z ustawą z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1688 oraz z 2024 r. poz. 1824) oraz ustawą z dnia 4 kwietnia 2025 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2025 poz. 527) zastąpi studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

5.1.1 Strategia Rozwoju Miasta Przemyśla na lata 2025-2035

Strategia Rozwoju Miasta Przemyśla na lata 2025-2035 została podjęta Uchwałą Nr 1/2025 z dnia 15 stycznia 2025 r. przez Radę Miejską w Przemyśle.

W Strategii wyznaczono cztery strefy funkcjonowania miasta: społeczna, gospodarcza, przestrzenna i środowiskowa, a w stosunku do nich cele strategiczne i kierunki działań. Poniżej wymieniono te, które dotyczą ochrony dziedzictwa kulturowego.

Cel 2. Marka Przemyśla wyróżniająca się bogatym dziedzictwem i kapitałem społeczno-gospodarczym. Kształtowanie wizerunku miasta zakłada realizację działań nie tylko pod kątem budowania marki turystycznej i gospodarczej, ale również wizerunku miasta gwarantującego wysoką jakość życia, szeroki wachlarz możliwości samorozwoju i rozwoju zawodowego czy dogodne warunki do zakładania rodziny.

Kierunki działań:

- Kapitał społeczno-gospodarczy:

Interwencja skupiona na budowaniu wspólnoty, integracji mieszkańców wokół wspólnego dziedzictwa oraz budowaniu ducha otwartości, dialogu i włączenia społecznego. Podstawą jest działanie na rzecz wizerunku Przemyśla jako miasta otwartego, dostępnego i respektującego różnorodność, promującego innowacje, kreatywność i otwartość na nowe pomysły i doświadczenia. Kluczowym potencjałem jest tutaj wykorzystanie aspektu wielokulturowości oraz zapewnienie wszystkim mieszkańcom możliwości uczestnictwa w życiu miejskim, czy to społecznym, kulturalnym, sportowym czy gospodarczym. Podstawą do wspierania kapitału społecznego Przemyśla będzie również integracja mieszkańców wokół wspólnego dziedzictwa historyczno-kulturowego oraz budowanie ducha otwartości, dialogu i włączenia społecznego na bazie wspólnych doświadczeń i tradycji.

- Czytelna marka miasta:

Podstawą jest budowanie marki Przemyśla i rozwijanie katalogu produktów lokalnych oraz ich promocja w regionie i kraju, a także za granicą. Miasto buduje swoją markę zarówno poprzez tworzenie produktów turystycznych czy rozwijanie oferty inwestycyjnej, jak i zaspokajanie podstawowych potrzeb mieszkańców i dbanie o ich dobrostan. Z tego względu zakłada się, że wszystkie działania Przemyśla zaplanowane na najbliższe lata w mniejszym lub większym stopniu będą oddziaływać na budowanie i wzmacnianie marki miasta.

- Bogate dziedzictwo historyczno-kulturowe:

Kierunek skupiony jest na wykorzystaniu jednego z kluczowych zasobów Przemyśla do pełnienia funkcji społecznych oraz budowania marki i rozwijania funkcji turystycznych miasta, przy jednoczesnym dbaniu i ochronie elementów dziedzictwa. Interwencja zakłada zarówno działania

związane z ochroną, konserwacją i renowacją, jak i rewitalizacją i dostosowaniem do pełnienia nowych funkcji obiektów zabytkowych. Ze względu na zmieniające się potrzeby i oczekiwania lokalnych społeczności oraz turystów odwiedzających miasto, niezbędne są również inwestycje polegające na innowacyjnym wykorzystaniu historycznych obiektów i przestrzeni miasta, przy jednoczesnym zachowaniu ich zabytkowych walorów. Szczególnie ważnym elementem działań jest promocja i upowszechnianie walorów dziedzictwa historyczno-kulturowego Przemyśla, jak i zwiększanie świadomości mieszkańców o jego wadze i wartości oraz znaczeniu w funkcjonowaniu i rozwoju sfery społeczno-gospodarczej miasta. Głównym założeniem jest zatem angażowanie lokalnej społeczności oraz przedstawicieli podmiotów społeczno-gospodarczych w realizację zaplanowanej interwencji. Inicjatywy związane z zachowaniem i promocją dziedzictwa kulturowego Przemyśla będą uwzględniały również aktywne wsparcie lokalnych twórców, artystów, rzemieślników i przedsiębiorców, dążące do tworzenia w mieście przestrzeni otwartej dla świata kultury i sztuki.

Cel. 3. Nowoczesna gospodarka i przedsiębiorczość Przemyśla o wysokim poziomie konkurencyjności w regionie. Głównym założeniem celu strategicznego jest poprawa konkurencyjności lokalnej gospodarki w regionie oraz stymulowanie rynku pracy, co pozwoli na pobudzenie wzrostu społeczno-gospodarczego Przemyśla. Aby osiągnąć rezultaty określone w wizji rozwoju miasta, konieczna będzie realizacja zintegrowanych działań ukierunkowanych na wspieranie lokalnych przedsiębiorców, podnoszenie atrakcyjności inwestycyjnej Przemyśla oraz wykorzystanie jego kluczowych potencjałów do dywersyfikacji struktury gospodarczej w oparciu o inteligentne specjalizacje województwa.

Kierunki działań:

- Rozwinięte funkcje turystyczne:

Kultura lokalna Przemyśla, dzięki oferowanej różnorodności doświadczeń związanych z odkrywaniem unikalnych tradycji, poznawaniu nowych smaków oraz obcowaniem z lokalną historią i przyrodą, stanowi ogromny potencjał do rozwijania funkcji turystycznych miasta. Rozbudowując i podnosząc jakość oferty turystycznej, Przemyśl ma szansę wzmocnić swoją markę i przyciągać odwiedzających z kraju i zza granicy. Założeniem dla działań związanych z rozwojem turystyki w mieście jest stałe i konsekwentne rozwijanie produktów turystycznych w oparciu o Twierdzę Przemyśl i Stare Miasto (pomniki historii), wydarzenia i imprezy o charakterze ponadlokalnym (np. Święto Zamku Kazimierzowskiego, Manewry Szwejkowskie) i działalność przemyskich instytucji kultury. Istotne jest przy tym również wychodzenie naprzeciw oczekiwaniom turystów poprzez kształtowanie odpowiedniej oferty, budowanie partnerstw i rozwijanie elastycznych strategii zarządzania marką turystyczną. Zakłada się, że działania te będą zgodne z zasadami zrównoważonej turystyki, która opiera się na minimalizowaniu negatywnego wpływu turystyki na środowisko naturalne, lokalną kulturę oraz społeczność, przy jednoczesnym wykorzystaniu możliwości, jaką niesie ze sobą ruch turystyczny. Kluczowe jest tutaj zatem godzenie potrzeb i oczekiwań turystów z potrzebami i prawami mieszkańców, a także odpowiednie ukierunkowanie ruchu turystycznego, dzięki czemu możliwe jest łagodzenie niepożądanych oddziaływań turystyki na środowisko naturalne, historyczne, kulturowe i społeczne.

5.1.2. Gminny Program Rewitalizacji Miasta Przemyśla na lata 2024-2030

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Przemyśla na lata 2024-2030 został podjęty Uchwałą Nr 188/2025 z dnia 25 sierpnia 2025 r. przez Radę Miejską w Przemyślu.

W Programie wyznaczono cele strategiczne i kierunki działań oraz przedsięwzięcia rewitalizacyjne. Poniżej wymieniono te, które dotyczą ochrony dziedzictwa kulturowego.

Cel strategiczny 2: Poprawa jakości przestrzeni miejskiej i infrastruktury

Kierunek 2.1: Modernizacja zabytkowych obiektów, obiektów użyteczności publicznej oraz przestrzeni publicznych.

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne:

Projekt 1. Adaptacja budynku Synagogi Scheinbacha w Przemyślu na potrzeby ośrodka kulturalno-edukacyjnego.

Termin realizacji przedsięwzięcia: 2026-2030.

Nazwa wnioskodawcy: Fundacja Ochrony Dziedzictwa Żydowskiego.

Łączna wartość przedsięwzięcia: 20 000 000,00 zł.

Przedmiotem projektu jest adaptacja budynku synagogi Scheinbacha w Przemyślu należącego do Fundacji Ochrony Dziedzictwa Żydowskiego na potrzeby ośrodka kulturalno-edukacyjnego. Zaplanowano działania, które dadzą nowe funkcje nieużytkowanemu od 2014 r. budynkowi i jednocześnie zabezpieczą jego substancję. Inwestycja będzie realizowana w budynku synagogi wybudowanej w 1906 r., zlokalizowanej przy ul. Słowackiego 15. Budynek został wpisany do rejestru zabytków województwa podkarpackiego pod numerem A-88. Do 2014 r. pełnił funkcję biblioteki miejskiej. Od tej chwili pozostaje nieużytkowany, co niekorzystnie wpływa na jego stan techniczny i powoduje postępującą degradację. Obecnie budynek synagogi jest w złym stanie technicznym, uniemożliwiającym jego użytkowanie. Z uwagi na lokalizację w centrum Przemyśla, uzasadniona byłaby poprawa jego stanu, a w konsekwencji wizerunku Miasta. Dodatkowo z uwagi na swoje parametry, budynek po remoncie będzie mógł stanowić miejsce spotkań, wystaw lub służyć do stałej działalności kulturalno-edukacyjnej.

Projekt Fundacji zakłada przystosowanie obiektu do pełnienia funkcji ośrodka kulturalno-edukacyjnego. Zakres działań zaplanowanych do wykonania obejmuje wykonanie robót konserwatorskich, robót restauratorskich oraz robót budowlanych, które poprawią stan techniczny obiektu. Przed rozpoczęciem robót budowlanych zostanie wykonana dokumentacja techniczna. Zaplanowano także zakup wyposażenia, które poprawi funkcjonalność obiektu, a także zagospodarowanie otoczenia budynku. Po zakończeniu prac budynek synagogi będzie w pełni przystosowany do pełnienia zaplanowanej funkcji kulturalno-edukacyjnej. Celem przedsięwzięcia jest przywrócenie budynkowi synagogi funkcji kulturalno-edukacyjnych, m.in. z ekspozycją poświęconą historii miejscowej społeczności żydowskiej, w którym mieszkańcy Przemyśla i turyści mogliby zapoznawać się z historią oraz tradycjami Żydów, którzy współtworzyli bogaty krajobraz społeczno-kulturowy regionu. Ośrodek pełnił będzie także funkcje centrum, gdzie odbywać będą się wydarzenia o charakterze imprez kulturalnych.

W projekcie przewidziano następujące zadania:

- ✓ wykonanie dokumentacji technicznej,
- ✓ wykonanie prac konstrukcyjnych,
- ✓ wykonanie przeglądu i naprawy dachu wraz z wymianą obróbek blacharskich,
- ✓ wymiana stolarki okiennej oraz drzwiowej,
- ✓ wykonanie remontu elewacji zewnętrznej,
- ✓ osuszenie i zabezpieczenie przeciwwilgociowe,
- ✓ przebudowa instalacji centralnego ogrzewania,
- ✓ modernizację instalacji elektrycznej,
- ✓ odtworzenie i zabezpieczenie wnętrza,
- ✓ zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej, przeciwpożarowej i odgromowej,
- ✓ montaż wyposażenia budynku,
- ✓ zagospodarowanie otoczenia.

Wybudowany obiekt będzie dostosowany do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, wyposażony min. w: podjazdy, windę osobową, wejścia bez progów, toalety przystosowane do korzystania przez osoby z niepełnosprawnościami, systemy przyzywowe dla osób niepełnosprawnych. W budynku zostaną zamontowane elementy wyposażenia ułatwiające orientację oraz przekaz informacji tj. plany tyflograficzne, symbole graficzne i piktogramy, pętle indukcyjne, system fakturowych oznaczeń nawierzchni.

Projekt 2: Mosty wielu pokoleń.

Termin realizacji przedsięwzięcia: 2025-2030.

Nazwa wnioskodawcy: Gmina Miejska Przemyśl.

Łączna wartość przedsięwzięcia: 32 000 000,00 zł.

Most kolejowy na rzece San powstał w 1860 r. w związku z budową linii kolejowej łączącej Wiedeń ze Lwowem. W obecnej postaci istnieje od 1891 r. i na stałe wpisał się w panoramę miasta. Po

wybudowaniu nowego mostu kolejowego stare przęsła zostały rozsunięte z przeznaczeniem w części na komunikację pieszo rowerową (pierwsze przęsło) oraz jako część ekspozycyjna (drugie przęsło). Most stanowić będzie połączenie dzielnic prawo i lewobrzeżnych Sanu, ponadto ułatwi dostęp mieszkańcom Zasania do „zielonego Rynku”. Modernizacja wschodniego przęsła mostu, wykonanie nowych ścieżek rowerowych oraz połączeń z istniejącymi ścieżkami rowerowymi i pieszymi w rejonie „Zielonego Rynku”.

Główne cele:

- ✓ rewitalizacja przestrzeni publicznej w trosce o jakość życia mieszkańców,
- ✓ rozwój sieci ścieżek rowerowych,
- ✓ rewitalizacja obiektów infrastrukturalnych - mostu w celu nadania mu nowych funkcji społecznych (przejście piesze) i rekreacyjnych (ścieżka rowerowa).

Zakres przedsięwzięcia obejmuje:

- ✓ modernizację wschodniego przęsła mostu i przystosowanie go pod ścieżkę pieszo-rowerową,
- ✓ wykonanie konstrukcji i nawierzchni chodników i ścieżki rowerowej,
- ✓ wykonanie oznakowania pionowego i poziomego wraz z niezbędną infrastrukturą (tj.: barierek, oświetlenia, stojaków na rowery),
- ✓ budowę zjazdów na ścieżkę pieszo - rowerową,
- ✓ budowę windy.

Przedsięwzięcie zapewnia dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami, bez względu na płeć, wiek, niepełnosprawność, rasę, pochodzenie etniczne, wyznawaną religię lub światopogląd, orientację seksualną. Osoby ze szczególnymi potrzebami, w tym z różnymi typami niepełnosprawności nie będą wykluczone z możliwości korzystania z produktów przedsięwzięcia. W trakcie działań budowlanych, będą zachowane zasady uniwersalnego projektowania, w celu zapewnienia dostępności.

Projekt 3: Niech Plac Rybi się ożywi.

Termin realizacji przedsięwzięcia: 2025-2030.

Nazwa wnioskodawcy: Gmina Miejska Przemyśl.

Łączna wartość przedsięwzięcia: 54 165 000,00 zł.

Teren zlokalizowany jest w ścisłym centrum Starego Miasta. Obejmuje Plac Rybi wraz z najbliższym otoczeniem, pomiędzy ul. Jagiellońską, Muzeum Narodowym Ziemi Przemyskiej, ul. Ratuszową i ul. Wodną (wraz z częściami tych ulic). Obecnie obszar charakteryzuje brak organizacji przestrzeni użytkowej i funkcjonalnej (niski poziom dostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniającej się funkcji terenu), wysoki poziom degradacji technicznej. Brak atrakcyjnych przestrzeni i konkretnie zorganizowanych funkcji placu prowadzi do utraty funkcji społeczno-gospodarczych, wpływa negatywnie na wizerunek przestrzeni publicznej a także przyczynia się do obniżenia jakości życia i braku ogólnego poczucia bezpieczeństwa w tej części miasta.

Kompleksowa rewitalizacja terenu Placu Rybiego, polegająca na stworzeniu funkcjonalnej, nowoczesnej publicznej przestrzeni miejskiej wpłynie pozytywnie na estetykę i wizerunek tej części miasta. Stworzy nowy sposób funkcjonowania Placu Rybiego, możliwość integracji społecznej, wykorzystanie przestrzeni do organizacji wydarzeń kulturalnych (wystawy plenerowe, pikniki, koncerty, jarmarki świąteczne itp.), podniesie wiedzę o bogatej historii i wielokulturowości tego miejsca, wpłynie pozytywnie na jakość życia mieszkańców, umożliwiając wypoczynek w strefach urządzonej zieleni miejskiej, Łatwiejszą dostępność osobom z ograniczeniami (niepełnosprawnością, starszym, innym z różnego typu ograniczeniami, kobiet z małymi dziećmi i z wózkami). Realizacja „Zagospodarowania Placu Rybiego” przyczyni się do nadania nowej jakości i podniesienia rangi tego obszaru w przestrzeni miejskiej, stworzy reprezentacyjne miejsca służące wszystkim użytkownikom, zarówno mieszkańcom miasta, gmin sąsiadujących, jak i turystom. Realizacja wielopoziomowego parkingu znacznie poprawi trudną sytuację z parkowaniem w centrum Starego Miasta, z parkowania w tym miejscu korzystają różnorodne grupy użytkowników.

Zakres przedsięwzięcia obejmuje m.in.:

- ✓ budowę wielopoziomowego parkingu, wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną,
- ✓ budowę zabudowy usługowej (punkty informacji turystycznej, ekspozycje związane z kulturą żydowską, itp.)

- ✓ urządzeniu terenów zieleni ogólnodostępnej z elementami małej architektury, zaznaczeniem historii miejsca (istniejący schron przeciwlotniczy wpisany do rejestru zabytków, oraz kultury żydowskiej - dawnego miasta żydowskiego), ciągami pieszymi i pieszo-jezdnyymi, itp.

Projekt 5: Park pełen życia

Termin realizacji przedsięwzięcia: 2025-2030.

Nazwa wnioskodawcy: Gmina Miejska Przemyśl.

Łączna wartość przedsięwzięcia: 300 000,00 zł.

Przystosowanie placu przed synagogą Scheinbacha przy ul. Juliusza Słowackiego jako park kieszonkowy umożliwi organizację wydarzeń kulturalnych (np. wystaw plenerowych), konsultacji społecznych, spotkań mieszkańców (szczególnie seniorów) oraz innych inicjatyw organizacji pozarządowych. Proponowane przedsięwzięcie przyczyni się do integracji społeczności lokalnej, poprawy jakości życia mieszkańców okolicznych kamienic, podniesienia estetyki przestrzeni, pobudzenie aktywności co pozwoli na zredukowanie lokalnych, negatywnych zjawisk społecznych.

Stworzenie parku kieszonkowego stanowić będzie cenne miejsce spotkań dla mieszkańców, jak i osób biorących udział w projektach społecznych Centrum Aktywizacji Społecznej. Ponad to podniesie atrakcyjność turystyczną miasta, umożliwi wykorzystanie walorów architektonicznych oraz wzmocni potencjał tego miejsca. Niezwykle ważne jest położenie parku – w bliskości przystanku autobusowego i liceum ogólnokształcącego, co wpłynie znacząco na możliwość dotarcia do różnych grup społecznych.

Zakres przedsięwzięcia obejmuje m.in.:

- budowę nawierzchni ciągów pieszych i placu parku kieszonkowego,
- stworzenie uporządkowanej zieleni niskiej,
- wyposażenie terenu w ławki i inne elementy małej architektury,
- budowę oświetlenia i monitoringu w celu poprawy bezpieczeństwa publicznego,
- organizację wydarzeń o charakterze kulturalno-edukacyjnym, w skład których wchodzi m.in. organizacja wystaw plenerowych, kina plenerowego, organizacja warsztatów edukacyjnych.

Projekt 7: Zagospodarowanie mieszkania będącego w zasobach miasta znajdującego się w budynku zlokalizowanym w wyznaczonym obszarze rewitalizacji – poprzez remont mieszkania i sprowadzenie rodziny repatriantów.

Termin realizacji przedsięwzięcia: 2026-2027.

Nazwa wnioskodawcy: Gmina Miejska Przemyśl.

Łączna wartość przedsięwzięcia: 356.015,00 zł.

Na terenie miasta Przemyśla – głównie w wyznaczonym obszarze rewitalizacji znajduje się ponad 60 pustostanów. Mieszkania te często są w złym stanie technicznym, wymagają gruntownego remontu. Puste i zaniedbane lokale są postrzegane nie tylko jako problem wizerunkowy dla miasta, ale przede wszystkim negatywnie wpływają na jakość życia pozostałych mieszkańców zamieszkujących budynek, obniżając ich wartość oraz estetykę. Jednocześnie znajdują się w samym centrum, z dostępem do komunikacji miejskiej, szkół i urzędów, placówek ochrony zdrowia.

Zakres rzeczowy realizowanego przedsięwzięcia:

1. Remont mieszkania usytuowanego w budynku zlokalizowanym w wyznaczonym obszarze rewitalizacji - ul. Smolki 13 w Przemyślu (obiekt znajduje się w rejestrze zabytków A-279) obejmujący kompleksowy zakres wszelkich usług budowlanych wraz z zapewnieniem pełnego wyposażenia, wyremontowanie komórki gospodarczej przypisanej do mieszkania.

2. Sprowadzenie rodziny repatriantów zaproszonej przez samorząd lub wskazanej przez wojewodę lub konsula wraz z ich integracją społeczną – tj. zapoznanie rodziny z miastem, pomoc przy załatwianiu wszystkich formalności związanych z pobytem repatriantów w mieście, do których należą przede wszystkim wizyty w odpowiednich urzędach, pierwsze kontakty ze szkołą, przyszłym pracodawcą, ośrodkiem podstawowej opieki zdrowotnej czy innymi instytucjami życia publicznego itd.

Projekt 9: Rewitalizacja Bramy Rycerskiej przy Placu Dominikańskim.

Termin realizacji przedsięwzięcia: 2025-2030.

Nazwa wnioskodawcy: Gmina Miejska Przemyśl.

Łączna wartość przedsięwzięcia: 6 000 000,00 zł

Budynek Bramy Rycerskiej to obiekt usytuowany w pd. pierzei pl. Dominikańskiego. Obiekt wpisany jest indywidualnie do rejestru zabytków pod nr A-878. Budynek usytuowany jest w strefie „A” ochrony konserwatorskiej układu urbanistycznego miasta Przemyśla, wpisanego do rejestru zabytków pod nr A-1493. Ponadto teren pozostaje pod szczególną ochroną konserwatorską - na podstawie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 10 grudnia 2018 r. w sprawie uznania za pomnik historii „Przemyśl – zespół staromiejski”. Aktualnie budynek wyłączony jest z eksploatacji i użytkowania z uwagi na bardzo zły stan techniczny obiektu, spowodowany degradacyjną infiltracją wód opadowo-gruntowych przez poszczególne warstwy tarasu (stropu) oraz przez ściany zewnętrzne.

Celem przedsięwzięcia jest rewitalizacja przestrzeni publicznej i udostępnienie zabytkowego obiektu mieszkańcom oraz turystom. Odnowiona Brama Rycerska jako atrakcja turystyczna będzie dodatkowo pełnić funkcję komunikacyjną (możliwość przejścia z Placu Dominikańskiego na teren Przemyskiej Biblioteki Publicznej) z możliwością wykorzystania tarasu budynku jako miejsca widokowego na zabudowę starego rynku. Projekt przyczyni się do nadania Bramie Rycerskiej nowej funkcji społecznej, kulturalnej i turystycznej. Główną funkcją obiektu będzie stworzenie miejsca spotkań mieszkańców, organizacji pozarządowych, stowarzyszeń, dyskusji, prezentacji, eventów. Obiekt jest dostosowany dla potrzeb osób niepełnosprawnych, dlatego byłby znakomitym łącznikiem znacznie ułatwiającym przemieszczanie się osób niepełnosprawnych z ulicy Grodzkiej do samego Rynku miasta. W chwili obecnej osoby niepełnosprawne chcąc dostać się do Rynku muszą przemierzyć całą jego górną część.

Zakres rzeczowy realizowanego przedsięwzięcia:

- ✓ aktualizacja dokumentacji projektowej,
- ✓ przebudowa tarasu budynku Bramy Rycerskiej,
- ✓ budowa wiaty-zadaszenia tarasu Bramy Rycerskiej,
- ✓ wykonanie przyłącza i instalacji kanalizacji deszczowej - remont pomieszczeń Bramy Rycerskiej z montażem sufitu podwieszonego,
- ✓ remont instalacji elektrycznej,
- ✓ remont dwóch toalet,
- ✓ dostęp do Internetu wraz z siecią hotspot.

Projekt 20: Poznawanie miasta z przewodnikiem - dla mieszkańców.

Termin realizacji przedsięwzięcia: 2025-2030.

Nazwa wnioskodawcy: Gmina Miejska Przemyśl.

Łączna wartość przedsięwzięcia: 30 000 zł (łącznie w okresie 5 lat).

Obszar objęty rewitalizacją jest miejscem o najwyższej koncentracji negatywnych zjawisk społeczno-funkcjonalnych w mieście, a jednocześnie bardzo bogatym, jeśli chodzi o historię i zachowanie zabytków. Mieszkańcy zamieszkujący ten obszar często nie są świadomi historycznego znaczenia zamieszkiwanego przez nich terenu, przez co go nie doceniają i nie dbają o otoczenie. Prowadzi to pogłębienia dewastacji obszaru objętego rewitalizacją i pogorszenia standardu życia mieszkańców.

Celem przedsięwzięcia jest przekazanie wiedzy na temat walorów historycznych obszaru objętego rewitalizacją wśród mieszkańców, wzbudzenie ich ciekawości i dumy z tego jaki obszar zamieszkują. W wymiarze długofalowym będzie to prowadziło do podniesienia poczucia własnej wartości, zwiększenia troski o otoczenie i zmniejszenie dewastacji obszaru objętego rewitalizacją.

W ramach przedsięwzięcia zostaną zorganizowane raz w miesiącu bezpłatne wycieczki po terenie objętym rewitalizacją - oprowadzanie z przewodnikiem. Oferta zostanie skierowana do jak najszerszego grona osób - zarówno dzieci jak i seniorów.

5.1.3 Strategia Rozwoju Związku Gmin Fortecznych Twierdzy Przemyśl na lata 2025-2035

Działania na terenie Miasta Przemyśla po obu stronach rzeki:

- uczytelnienie baterii Kruhel, wykonanie miejsca ogniskowego, ławek drewnianych, adaptacja baterii jako „parku kieszonkowego” dla mieszkańców dzielnicy Zielonki, odtworzenie jednego stanowiska artyleryjskiego wraz ze schronem pogotowia, odsłonięcie sektora ostrzału i ustawienie repliki armaty dalekonośnej.

- remont tablicy panelowej na punkcie widokowym.
- trzymając się ściśle wytycznych PWKZ uczelni, posprzątać, , wyposażyć w ławki drewniane forty pierścienia wewnętrznego tworząc wraz z okolicznymi mieszkańcami historyczne parki kieszonkowe. Niezwykle ważnym i warunkującym powodzenie aspektem jest tu wciągnięcie lokalnej społeczności do współtworzenia takich miejsc rekreacji i wypoczynku dla mieszkańców. Gwarantować to także będzie opieką nad zabytkiem i pilnowaniem przed dewastacją. Ważnym elementem będzie tu wspólna praca integrująca mieszkańców danego osiedla.
- remont zachowanych bram fortecznych oraz elementów Twierdzy Przemyśl (Brama Dobromilska, Krównicka, fragment muru na Lipowicy).
- prace konserwatorskie przy Akwedukcie, zagospodarowanie terenu wokół Akweduktu, poprowadzenie ścieżki wraz z tablicami i oświetleniem do poszczególnych elementów stanowiących infrastrukturę wodociągową dawnej Twierdzy Przemyśl na Zasaniu.
- organizacja eventów, imprez tematycznych, organizacja konferencji tematycznych w Centrum Dowodzenia Twierdza Przemyśl.

5.1.4 Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT) Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego (MOF) Przemyśl

Strategia ZIT MOF Przemyśl to dokument określający wspólny rozwój społeczno-gospodarczy Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Przemyśl, obejmującego Przemyśl i okoliczne gminy (Krasieczyn, Medyka, Orły, Gmina Przemyśl, Gmina Żurawica), realizowany w ramach instrumentu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT) dla Funduszy Europejskich na lata 2021-2027. W Strategii wypracowano interwencję strategiczną, na którą składają się dwa cele strategiczne skupione w dwóch obszarach funkcjonowania obszaru:

- sferze społeczno-gospodarczej,
- sferze przestrzenno-środowiskowej.

Strefa społeczno-gospodarcza:

Cel 1: Tworzenie warunków do rozwoju społeczno-gospodarczego MOF Przemyśla poprzez podnoszenie jakości życia oraz wzmacnianie konkurencyjności lokalnej gospodarki.

Kierunki działania

1.1: Wzmocnienie konkurencyjności MOF pod kątem turystycznym.

Przedsięwzięcia zintegrowane:

- ✓ Stworzenie produktu turystycznego MOF Przemyśl w oparciu o jego walory historycznokulturowe i przyrodnicze.
- ✓ Rowerem po polu bitwy Twierdzy Przemyśl – stworzenie szlaku turystycznego.

1.2: Rozwój oferty kulturalnej i zwiększenie potencjału instytucji kultury w MOF.

Przedsięwzięcia zintegrowane:

- ✓ Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego MOF Przemyśl i usług w dziedzinie kultury.
- ✓ Rozwój i ochrona obiektów kultury.

Sfera przestrzenno-środowiskowa:

Cel 2: Integracja przestrzenno-funkcjonalna Przemyśla z jego obszarem funkcjonalnym oraz poprawa standardu przestrzeni publicznych.

Kierunek działania

2.1 Rewitalizacja przestrzeni publicznych związana z rozwojem oferty spędzania czasu wolnego.

Przedsięwzięcia zintegrowane:

- ✓ Odnowa i zagospodarowanie przestrzeni publicznych MOF Przemyśl zwiększających możliwości wypoczynku i rekreacji.
- ✓ Rozwój oferty spędzania czasu wolnego.

2.2 Rozwój mobilności miejskiej.

Przedsięwzięcia zintegrowane:

- ✓ Modernizacja infrastruktury komunikacji miejskiej i rozwój oferty transportowej.
- ✓ Ekologicznie i komfortowo - zmieniamy transport miejski w Przemyśle i jego obszarze funkcjonalnym.

5.1.5. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Przemyśla

W dniu 24.09.2023 r. oraz w dniu 07.05.2025 r. weszła w życie nowelizacja ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, która wyeliminuje studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. W miejscu tego dokumentu będą musiały zostać wykonane plany ogólne. Obowiązujące przed wejściem w życie nowelizacji studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin zachowają moc do dnia wejścia w życie planu ogólnego danej gminy, jednak nie dłużej niż do dnia 30 czerwca 2026 r. i będzie stosowało się do nich przepisy dotychczasowe. Zgodnie z zapisami ustawy plany ogólne sporządza się dla obszaru gminy, z wyłączeniem morskich wód wewnętrznych oraz terenów zamkniętych innych niż ustalone przez ministra właściwego do spraw transportu. W planie ogólnym określa się strefy planistyczne i gminne standardy urbanistyczne; można określić również obszary uzupełnienia zabudowy i obszary zabudowy śródmiejskiej. Ustalenia planu ogólnego uwzględnia się przy sporządzeniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz stanowią podstawę prawną decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowaniu terenu. Przy ustalaniu planu ogólnego gminy uwzględnia się m.in. zabytki objęte formami ochrony, o których mowa w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami lub ujęte w wojewódzkiej lub gminnej ewidencji zabytków oraz dobra kultury współczesnej.

Miasto Przemyśl przystąpiła do sporządzenia planu ogólnego¹.

Studium jest podstawowym dokumentem dla władz samorządowych gminy, na podstawie, którego prowadzona ma być polityka i strategia działań, przede wszystkim w sferze zagospodarowania przestrzennego, ale także w sferze społeczno-gospodarczej i ekologicznej, które bezpośrednio lub pośrednio wpływają na kształtowanie struktury przestrzennej i układu funkcjonalno-przestrzennego. W przypadku istotnych zmian uwarunkowań lub dokonania znaczących odstępstw od ustaleń niniejszego Studium, należy przystąpić do kolejnych jego aktualizacji. Między innymi, dlatego celowe jest dokonywanie oceny aktualności Studium, co najmniej raz w ciągu kadencji Rady Gminy, co wynika także z obowiązujących przepisów.

Studium ma bardzo duże znaczenie dla prawidłowej realizacji ochrony dziedzictwa kulturowego na terenie gminy. Ustalenia tam zawarte rzutują w następstwie na dalszą politykę gminy odnoszącą się do ochrony zabytków, a ustaloną w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, decyzjach o lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz decyzjach o warunkach zabudowy. Ponadto w Studium zawarta jest spójna koncepcja rozwoju gminy oraz poszczególnych branż ważnych z punktu widzenia lokalnych społeczności, które mogą znacząco wpływać na jakość ochrony i stan zachowania zabytków.

Miasto Przemyśl posiada opracowane Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego. Zostało ono zatwierdzone Uchwałą Rady Miejskiej w Przemyśle Nr 68/2017 z dnia 25 maja 2017 r. Ostatnia zmiana Studium została podjęta Uchwałą Nr 166/2023 Rady Miejskiej w Przemyśle z dnia 27 października 2023 r. Studium zostało podzielone na dwie części: *Uwarunkowania* oraz *Kierunki zagospodarowania przestrzennego*.

W *Uwarunkowaniach*, w rozdziale „Uwarunkowania wynikające ze stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej i krajobrazu kulturowego” został scharakteryzowany zasób dziedzictwa kulturowego miasta. W *Kierunkach* natomiast zagadnieniu ochrony dziedzictwa

¹Uchwała Nr 61/2024 Rady Miasta Przemyśla z dnia 22 marca 2024 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia planu ogólnego.

kulturowego poświęcono rozdział „Obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego, krajobrazu kulturowego, zabytków oraz dóbr kultury współczesnej”. Ustalono zakres wielotorowego działania ochronnego, mającego na celu zachowanie, ucztylnienie oraz ekspozycję zabytków w zależności od ich znaczenia w krajobrazie kulturowym miasta, regionu, kraju:

- znaczenie międzynarodowe: unikatowy zespół militarny Twierdzy Przemyśl,
- znaczenie krajowe: kontynuacja statusu znaczącego miejskiego ośrodka rozwoju od czasów średniowiecznych (najważniejszy gród wśród grodów czerwieńskich, miasto królewskie w Rzeczypospolitej, miasto garnizonowe w Cesarstwie Austro-Węgierskim, miasto powiatowe, wojewódzkie i ponownie powiatowe w okresie współczesnym),
- obiekty o znaczeniu regionalnym: zespół palatium i rotundy, gród wczesnośredniowieczny wraz z zamkiem (Wzgórze Zamkowe), historyczny układ urbanistyczny Starego Miasta wraz z fragmentami zachowanych murów obronnych i historyczną zabudową, zespół katedralny, zabudowa miasta z przełomu XIX /XX wieku o eklektyczno-secesyjnym charakterze, panorama miasta, wielonarodowościowa nekropolia cmentarzy z I i II wojny światowej,
- pozostałe zachowane wartości historyczne: obiekty i zespoły zabudowy historycznej i współczesnej.

Jako elementarnemu zagadnieniu przestrzeni miejskiej, świadczącym o ciągłości historycznej, obszarowej i kulturowej poświęcono osobny podrozdział zachowanemu układowi urbanistycznemu wraz z zabudową. Za cel obrano zachowanie i odtworzenie zatartych historycznych struktur przestrzennych miasta oraz zabudowy a także poprawa ich jakości. W Studium uwidoczniiono strefy ochrony konserwatorskiej w obrębie układu urbanistycznego miasta w zależności od oceny wartości obszaru:

A - strefa ścisłej ochrony konserwatorskiej, polegającej na ochronie pełnej struktury układu przestrzennego (tj. układu urbanistycznego wraz z zabytkowymi obiektami),

B - strefa pośredniej ochrony konserwatorskiej, polegającej na ochronie w zakresie zasadniczych elementów rozplanowania i skali zabudowy,

C - strefa ochrony krajobrazowej wyznaczona przez pierścień wewnętrznej linii fortyfikacji Twierdzy Przemyśl, oraz określono ich zasięg.

Dodatkowo odnotowano zmiany zasięgu jednostek przestrzennych miasta Przemyśla, które określono jak dotychczas:

- Jednostka I – Stare Miasto
- Jednostka II – Śródmiejska
- Jednostka III – Ogólnomiejska

Poszerzono zasięg terytorialny: Jednostki Przestrzennej I – Stare Miasto oraz Jednostki II – Śródmiejskiej, w stosunku do zasięgu z poprzednich lat, o dalsze tereny miejskie.

Cel to ochrona zasobów kulturowych oraz kształtowanie reprezentacyjnej przestrzeni miasta, utrzymanie i korygowanie działań wpływających na spójność przestrzeni miejskiej, uaktywnienie zasobów dziedzictwa zlokalizowanych w dzielnicach oddalonych od zasadniczej strefy staromiejskiej, podniesienie ich rangi i atrakcyjności, wprowadzenie nadzoru nad ewentualną całkowitą likwidacją obiektów, ich degradacją oraz niekontrolowanymi przekształceniami.

Zostały też ustalone ogólne zasady kształtowania przestrzeni chronionych w planach miejscowych:

a) zachowanie kompozycji przestrzennej: zasadniczych proporcji wysokościowych kształtujących sylwetę zespołu z dominantami, osi kompozycyjnych i powiązań widokowych,

b) utrzymanie układu ulic i placów z dążeniem do zachowania lub przywrócenia ich historycznych przebiegów, przekrojów, dawnych linii zabudowy, nawierzchni ulic i chodników,

c) utrzymanie lub odtworzenie historycznych podziałów parcelacyjnych w postaci podziałów geodezyjnych lub poprzez ich ucztylnienie w terenie (ogrodzenia, specjalne ukształtowanie wnętrza kwartałów, mała architektura),

d) utrzymanie autentycznej zabudowy historycznej z określeniem zakresu dopuszczalnych przekształceń, ze szczególnym uwzględnieniem ilości kondygnacji, kształtu dachów oraz wymogiem dostosowania elementów nowych do architektury pierwotnej,

e) zachowanie lub odtworzenie zieleni i elementów zagospodarowania, szczególnie w terenach zurbanizowanych, wewnątrz publicznych,

f) wprowadzenie rozstrzygnięć dotyczących lokalizacji nowej zabudowy, z określeniem szczegółowych zasad kształtowania obiektów pod względem wysokości zabudowy oraz wprowadzenia cech charakterystycznych w zakresie rozplanowania bryły, kompozycji i detalu a także materiałów budowlanych,

g) dostosowanie nowej zabudowy do charakterystycznego typu dla danego obszaru zabudowy historycznej lub stworzenia logicznego, uzasadnionego współczesnego kontekstu architektoniczno-przestrzennego niewpływającego destrukcyjnie na przestrzeń,

h) dopuszczenie lokalizacji obiektów o szczególnym znaczeniu dla miasta w tym obiektów użyteczności publicznej, teatrów, muzeów, budynków uczelni, świątyń, centra handlowe, parkingów wielopoziomowych lub obiektów inżynierskich itp. przepraw mostowych po obowiązkowych szczegółowych analizach funkcji, charakterystycznych cech zabudowy i studium krajobrazu dla danego terenu,

i) dopuszczenie zmiany w sposobie użytkowania budynków i zespołów zabudowy wynikających z wielofunkcyjności centrum miasta z zachowaniem charakteru architektonicznego obiektu lub zespołu,

j) wprowadzanie elementów podnoszących jakość przestrzeni publicznych (małej architektury, pomników, instalacji przestrzennych, rzeźb, platform widokowych, scen, ścieżek rowerowych).

k) ograniczenie lokalizacji osłon akustycznych przesłaniających budynki i pierzeje podlegające ochronie,

l) szczegółowe zasady lokalizacji i wyglądu reklam wolnostojących i związanych z budynkami, z uwzględnieniem reguły zakazu lokalizacji reklam (szczególnie wielkogabarytowych) na tle zespołów zieleni urządzonej, zabytków, obiektów administracji publicznej, pomników i otwarcie widokowych, w tym nabrzeży rzeki San.

Kolejny podrozdział dotyczy Strefy obrony krajobrazu. W całej przestrzeni Przemysła wytypowano obszary najbardziej wartościowe krajobrazowo i zaproponowano dla nich strefy ochronne, określono ich zasięg, cele i zasady kształtowania przestrzeni. Wymieniono strefy ochronny:

- krajobrazu (zurbanizowanego) historycznego i współczesnego:
 - ✓ Starego Miasta;
 - ✓ zabudowy Winnej Góry;
 - ✓ mostu Brama Przemyska;
 - ✓ zabudowy mieszkaniowej osiedla Kmiecie;
 - ✓ zabudowy ul. Bielskiego.
- krajobrazu doliny rzeki San:
 - ✓ wybrzeży Sanu „Prałkowce” i „Kmiecie”;
 - ✓ starorzecza Sanu „Wilcze”.
- krajobrazu naturalnego lub mało przekształconego z przewagą wartości przyrodniczych:
 - ✓ Lipowicy i Winnej Góry;
 - ✓ Zniesienia, Kruhela i Zielonki.

Jednym z najcenniejszych zespołów historycznych, o znaczeniu międzynarodowym na terenie miasta jest Twierdza Przemysł. Jej poświęcono ostatni podrozdział. Wskazano, iż „dotychczas indywidualne wpisy do rejestru zabytków posiadają pojedyncze obiekty twierdzy. Szczególnie ważna jest kompleksowa ochrona obiektów twierdzy wraz z wprowadzonymi w Studium strefami ochronnymi z zakazami i ograniczeniami przekształceń, wskazaniem stref ekspozycji, określeniem osi widokowych. Istotne jest wskazanie przeznaczenia i współczesnych funkcji dla zachowanych obiektów.”

Podjęto też problem ochrony krajobrazu fortecznego Twierdzy Przemysł:

- Cel:
 - ✓ nadanie rangi Pomnika Historii historycznemu układowi urbanistycznemu Przemyśla wraz z Twierdzą Przemyśl,
 - ✓ wpis do rejestru zabytków całego zespołu Twierdzy Przemyśl i objęcie go ochroną konserwatorską,
 - ✓ utrzymanie unikatowego charakteru krajobrazu fortecznego na tle zieleni fortecznej, zachowanie spójności przestrzennej i historycznej założenia militarnego wraz z ukształtowaniem terenu oraz z zachowaniem elementów komunikacji fortecznej,
 - ✓ zachowanie bądź odtworzenie połączeń widokowych pomiędzy obiektami fortecznymi (w obrębie wewnętrznego i zewnętrznego pierścienia Twierdzy Przemyśl),
 - ✓ uczynienie i podkreślenie skali założenia fortyfikacji usytuowanej po dwóch stronach rzeki San,
 - ✓ podkreślenie pierścieniowego charakteru założenia,
 - ✓ utrzymanie bądź w sytuacjach koniecznych wprowadzenie korekt stref ekspozycji obiektów fortecznych, zapewnienie dostępności publicznej do obiektów Twierdzy Przemyśl.

- Zasięg:

Tereny po zewnętrznej stronie Obwodu Noyon (wewnętrznego pierścienia fortyfikacji Twierdzy Przemyśl) oraz wokół fortów zlokalizowanych na zewnątrz pierścienia wewnętrznego Twierdzy Przemyśl.

- Zasady kształtowania przestrzeni:
 - ✓ zachowanie ciągłości kompozycji przestrzennej stanowiącej o jednolitym charakterze zespołu fortyfikacji,
 - ✓ utrzymanie autentycznej zabudowy historycznej Twierdzy Przemyśl z określeniem zakresu dopuszczalnych przekształceń wraz z ukształtowaniem terenu oraz z charakterystycznym otoczeniem przyrodniczym (restauracji i modernizacji technicznej obiektów zabytkowych),
 - ✓ odtworzenie i rekonstrukcja szczególnie ważnych fragmentów,
 - ✓ zachowanie osi i połączeń widokowych dla urządzeń militarnych,
 - ✓ wprowadzenie zasad kształtowania proporcji pomiędzy zabudową historyczną a zabudową współczesną, wraz z określeniem reguł dotyczących ustaleń: wysokości zabudowy, rozplanowania bryły, kompozycji i detalu a także materiałów budowlanych dla obiektów w bezpośrednim sąsiedztwie fortów,
 - ✓ kontrola nad wprowadzaniem przekształceń w układzie komunikacyjnym Twierdzy Przemyśl.

5.1.6 Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Przemyśla

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wraz z aktami wykonawczymi określa przedmiot, formy i zasady ochrony zabytków i opieki nad nimi. Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym wraz z aktami prawnymi określa procedurę sporządzania i zakres merytoryczny miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Obie te ustawy wraz z ww. aktami dają narzędzie ochrony zabytków - miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego (MPZP). Ustawy te stanowią także podstawę uczestnictwa wojewódzkiego konserwatora zabytków w procedurze sporządzania miejscowych planów.

Ochrona dziedzictwa kulturowego i zabytków w MPZP dotyczy nie tylko konkretnych obiektów i obszarów zabytkowych, lecz także wszelkich aspektów zagospodarowania przestrzennego ustalanego w planie dla całego obszaru opracowania.

Zgodnie z treścią art. 18 i art. 19 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się m.in. przy sporządzaniu MPZP. W planach w szczególności:

- 1) uwzględnia się ustalenia krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;

2) określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu;

3) ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami;

4) uwzględnia się ochronę:

- zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia,
- innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków,
- parków kulturowych;

5) uwzględnia się ustalenia gminnego programu opieki nad zabytkami;

6) w zależności od potrzeb, ustala się strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

Zgodnie z powyższym MPZP jako akty prawa miejscowego stanowią podstawę planowania przestrzennego. Mają one wiążące i nadrzędne znaczenie dla gospodarki nieruchomościami. Ustalenia dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu w MPZP powinny sprzyjać ochronie otoczenia zabytków przed zbyt intensywną działalnością gospodarczą oraz umożliwić uniknięcie inwestycji, które mogłyby zubożyć krajobraz kulturowy.

Miasto Przemyśl posiada 82 aktualne miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Poniżej, w tabeli nr 1 zostały opisane te plany, w których zawarte zostały zasady ochron dziedzictwa kulturowego.

Tabela 1. Wykaz obowiązujących Miejscowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Przemysła, wraz z zasadami ochrony dziedzictwa kulturowego w nich zawartymi².

Nazwa planu	Ustalenia ochrony dziedzictwa kulturowego
MPZP „ZA SZAŃCAMI”. Uchwała Rady Miejskiej w Przemysłu Nr 99/99 z dnia 31 maja 1999 r.	Teren oznaczony "Mj-1", o pow. 0,16 ha, utrzymuje się w dotychczasowym użytkowaniu i zabudowie. 1. Ze względu na zbliżenie do zabytkowego fortu ziemnego, wymagającego ochrony widokowej, zabrania się wszelkiej rozbudowy budynków istniejących i budowy nowych.
MPZP terenów budownictwa mieszkaniowego „BAKOŃCZYCKA II”. Uchwała Rady Miejskiej w Przemysłu Nr 104/2002 z dnia 8 lipca 2002 r.	§ 8.1. Ustanawia się teren ulicy lokalnej oznaczony w rysunku planu symbolem KL o pow. ok. 0,87 ha w ciągu istniejących ulic; Bakończyckiej i Żołnierzy 1 Armii Wojska Polskiego. 2. Ustala się następujące parametry przestrzenne i techniczne ulicy: 2) dla odcinka w ciągu ulicy Żołnierzy 1 Armii Wojska Polskiego linia rozgraniczająca teren ulicy po stronie zachodniej w odległości 12 m mierzonej od osi jezdni istniejącej. Linię rozgraniczającą teren ulicy po stronie wschodniej wyznacza istniejące ogrodzenie zabytkowego zespołu pałacowo-parkowego.
MPZP „Batorego I”. Uchwała Rady Miejskiej w Przemysłu Nr101/2006 z dnia 22 czerwiec 2006 r.	§ 2.1. Uchwała się następujące ustalenia ogólne odnoszące się do całego obszaru objętego planem miejscowym: 1) w obszarze objętym MPZP „Batorego I” znajdują się relikty systemu umocnień rdzenia XIX w. Twierdzy Przemysł – „Bateria-13”, w związku z czym całość obszaru podlega ochronie konserwatorskiej na podstawie przepisów szczególnych o ochronie dóbr kultury.
MPZP „Plac Berka Joselewicza – Muzeum”. Uchwała Rady Miejskiej w Przemysłu Nr155/2006 z dnia 21 września 2006 r.	§ 2. 2. Ustala się ochronę całego obszaru wpisanego do rejestru zabytków pod numerem A-705/709 i przedstawionego na rysunku planu w granicach obszaru objętego planem, w zakresie: ochrony układu urbanistycznego, ochrony archeologicznej, co oznacza, że mają na nim zastosowanie przepisy z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.
MPZP „Słowackiego I/05”. Obwieszczenie Nr 1/2019 Rady Miejskiej w Przemysłu z dnia 18 marca 2019r. w sprawie ogłoszenia tekstu jednolitego uchwały w sprawie uchwalenia mpzp Słowackiego I/05 Uchwała Rady Miejskiej w Przemysłu Nr 191/2006 z dnia 20 października 2006 r.	§ 2. 4. Przy zagospodarowaniu terenów objętych planem należy uwzględnić warunki wynikające z przepisów szczególnych związanych z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami, w związku z położeniem w granicach planu: zespołu dworskiego w Sielcu wpisanego do Rejestru Zabytków pod numerem A-107 oraz stanowisk archeologicznych.
MPZP „Bakończyce III/04”. Uchwała Rady Miejskiej w Przemysłu Nr192/2006 z dnia 20 października 2006 r.	§ 2. 3. Przy zagospodarowaniu terenów objętych planem należy uwzględnić warunki wynikające z przepisów szczególnych związanych z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami, w związku z położeniem w granicach planu Fortu N XXI „Bakończyce”, bramy fortecznej przy ul. Słowackiego oraz stanowisk archeologicznych. § 9. 4. Ustala się ochronę terenu, o którym mowa w ust. 1, wpisanego do rejestru zabytków pod numerem A-705/709 w zakresie: ochrony układu urbanistycznego, ochrony archeologicznej - co oznacza, że mają na nim zastosowanie przepisy z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.
MPZP „Cegielnia” - zmieniony w części. Obwieszczenie Nr 2/2015 Rady Miejskiej w Przemysłu z dnia 26 listopada 2015r. w sprawie ogłoszenia tekstu jednolitego uchwały w sprawie uchwalenia mpzp Cegielnia Uchwała Rady Miejskiej w Przemysłu Nr 76/07 z dnia 26 kwietnia 2007 r.	§ 4. 2. W archeologicznych strefach ochrony konserwatorskiej obowiązuje respektowanie przepisów ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.
MPZP „Południowo-wschodnia Obwodnica Miasta Przemysła”. Uchwała Rady Miejskiej w Przemysłu Nr77/07 z dnia 26 kwietnia 2007 r	§ 2. 3. Przy zagospodarowaniu terenów objętych planem należy uwzględnić warunki związane z położeniem w granicach planu stanowisk archeologicznych na warunkach wynikających z przepisów szczególnych związanych z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami.
MPZP „Lwowska II”. Uchwała Rady Miejskiej w Przemysłu Nr176/07 z dnia 19 lipca 2007 r.	§ 4. 1. Ustanawia się strefę ochrony konserwatorskiej o granicach przedstawionych w rysunku planu. 2. Przedmiotem ochrony w strefie ochrony konserwatorskiej jest przedpole obiektu zabytkowego położonego w terenie oznaczonym w rysunku planu symbolem ZF. 3. W strefie ochrony konserwatorskiej obowiązują następujące ustalenia: 1) zakazuje się lokalizowania jakichkolwiek obiektów budowlanych i budowli z wyłączeniem obiektu stacji transformatorowej na terenie oznaczonym w rysunku planu symbolem E oraz za wyjątkiem: a) ciągów pieszych,

² <file:///C:/Users/relik/Downloads/Wykaz%20obowi%C4%85zuj%C4%85cych%20mpzp%202025.pdf>

	b) ścierek rowerowych, c) dróg i parkingów, d) sieci infrastruktury technicznej prowadzonych wyłącznie systemem doziemnym, 2) zakazuje się wprowadzania zadrzewień i zakrzaceń ograniczających ekspozycję widokową obiektu zabytkowego w terenie ZF.
MPZP „Herburtów II/05”. Uchwała Rady Miejskiej w Przemysłu Nr 224/07 z dnia 25 października 2007 r.	§ 3. 3. Przy zagospodarowaniu terenów objętych planem należy uwzględnić warunki związane z położeniem w granicach planu stanowisk archeologicznych, w związku z zastosowaniem przepisu odrębnego związanego z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami.
MPZP „Rynek05/06”. Uchwała Rady Miejskiej w Przemysłu Nr 254/07 z dnia 29 listopada 2007 r.	§ 2. 7. Dla całego obszaru objętego planem i przedstawionego na rysunku planu w jego granicach, mają zastosowanie przepisy z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, dotyczące ochrony układu urbanistycznego, ochrony archeologicznej i ochrony wszystkich obiektów architektonicznych usytuowanych w pierzejach Rynku, w obrębie Placu Dominikańskiego, przy ulicy Grodzkiej oraz Ratuszowej a także przy przecnicach Rynku, tj. ulicy Mostowej oraz Asnyka i Fredry, w związku z wpisaniem go do rejestru zabytków pod numerem A-705/709 oraz na podstawie indywidualnych wpisów do rejestru zabytków, ustalonych dla poszczególnych obiektów historycznych: A-302, A-303, A-347, A-412, A-8/340/Z, A-914, A-416, A-153, A-919, A-67/108, A-920, A-306, A-921, A-794, A-103, A-97, A-104, A105, A-106, A-63, A-199 oraz zabytki ruchome (pomniki) objęte wpisem do rejestru: B-166 i B-167. 8. W odniesieniu do obszaru objętego planem o której mowa w ust 7 obowiązują następujące ustalenia: 1) Nakazuje się zachować wszystkie budynki istniejące w momencie uchwalenia planu. 2) Zakazuje się: a) budowy obiektów gospodarczych i garażowych, b) stosowania w elewacjach budynków okładzin z tworzyw sztucznych, c) ustawiania trwałych przegród oraz innych elementów na całej głębokości podcienia (również w ramach ogródków kawiarnianych) uniemożliwiających komunikację wzdłuż podcieni. d) stosowania pokrycia dachu z blachy trapezowej. 3) W odniesieniu do istniejących budynków wpisanych do rejestru zabytków nakazuje się: a) zachowanie bądź odtworzenie (w przypadku ich wcześniejszego zniszczenia) detali architektonicznych oraz wszystkich elementów elewacji stanowiących o charakterze i stylu historycznym obiektu, b) stosowanie na elewacjach kolorystyki w oparciu o zachowane historyczne barwy oryginalnych tynków i malatur, 4) Dopuszcza się: a) pokrycie dachów: dachówką ceramiczną, blachą lub blacho dachówką, b) utrzymanie kolorystyki pokrycia dachów w barwach naturalnej dachówki ceramicznej, blachy cynkowej a także ciemnej zieleni, szarości i popielu. 5) W odniesieniu do istniejących obiektów zabudowy przyrynkowej dopuszcza się: a) odtworzenie podcieni kamienic pierzei wschodniej, b) w obrębie zabytkowych podcieni, obiektów w pierzejach Rynku, pozostawienie otwartej przestrzeni umożliwiającej komunikację pieszą wzdłuż podcieni. c) połączenie i wykorzystanie dla celów turystycznych i usługowych piwnic i podziemi, w tym podziemnej trasy turystycznej. 6) Dopuszcza się umieszczanie na elewacjach budynków reklam, szyldów, znaków handlowych: w postaci tablic, plansz i neonów o maksymalnej powierzchni nie przekraczającej 2,0 m². 7) Nakazuje się dostosowanie wielkości, kształtu, kolorystyki i usytuowania reklam, szyldów i znaków handlowych umieszczanych na danej elewacji, do wielkości, proporcji, kolorystyki i podziałów architektonicznych tej elewacji, 8) Zabrania się umieszczania reklam, szyldów i znaków handlowych: a) na pomnikach oraz w promieniu 20,0 m od nich, b) na drzewach i w odległości mniejszej niż 1,0 m od zasięgu korony, c) na detalach architektonicznych elewacji, a także w sposób kolidujący z kompozycją danej elewacji lub jej fragmentów, np. poprzez zakłócenie symetrii fragmentów elewacji, d) na balkonach, e) na urządzeniach infrastruktury technicznej, zlokalizowanych w obrębie ciągów komunikacyjnych f) w odległości mniejszej niż 2,0 m od dróg. 9) Umieszczenie wolno stojących reklam i znaków nie może powodować utrudnienia w komunikacji pieszej i rowerowej oraz ograniczenia widoczności na skrzyżowaniach i utrudnienia obserwacji znaków i sygnałów drogowych.

	10) Zakazuje się montażu urządzeń technicznych, związanych z funkcjonowaniem budynków, na dachach tych budynków lub ich elewacjach frontowych lub elewacjach zwróconych do terenów publicznych sąsiadujących z danym terenem, o ile ustalenia dotyczące danego terenu nie stanowią inaczej
MPZP „Mały Rynek”. Uchwała Rady Miejskiej w Przemyślu Nr 26/2008 z dnia 28 lutego 2008 r.	§ 2. 2. Dla całego obszaru objętego planem i przedstawionego na rysunku planu w jego granicach, mają zastosowanie przepisy z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, dotyczące: ochrony układu urbanistycznego, ochrony archeologicznej i ochrony obiektów architektonicznych usytuowanych przy ul. Św. Józefa, ul. Ks. Piotra Skargi, ul. Jana Kasprowicza, ul. Stefana Żeromskiego, w związku z wpisem do rejestru zabytków pod numerem A-709 w obrębie strefy A (ściślej ochrony konserwatorskiej) i strefy B (pośredniej ochrony konserwatorskiej) oraz na podstawie indywidualnych wpisów do rejestru zabytków, ustalonych dla poszczególnych obiektów historycznych: A888 i A293. 3. Ustala się obowiązek ochrony Miejsca Pamięci - Pomnik, który stanowi Ściana Straceń Polaków z okresu II Wojny Światowej, poprzez zachowanie muru wraz z jego fundamentami, będącego fragmentem nieistniejącego budynku mieszkalnego, stojącego w granicy Placu Inwalidów Wojennych.
MPZP „Winna Góra I”. Uchwała Rady Miejskiej w Przemyślu Nr 117/2008 z dnia 26 czerwca 2008 r.	§ 3. 2. Przy zagospodarowaniu terenów objętych planem należy uwzględnić warunki wynikające z przepisów odrębnych związanych z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami, w związku położeniem w granicach planu stanowiska archeologicznego i obiektów wpisanych do ewidencji zabytków.
MPZP „Lipowica I”. Uchwała Rady Miejskiej w Przemyślu Nr 44/2009 z dnia 26 marca 2009 r.	§ 2. 5. Przy zagospodarowaniu terenów objętych planem należy uwzględnić warunki wynikające z przepisów odrębnych związanych z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami, w związku z położeniem w granicach planu elementów fortyfikacji Twierdzy Przemyśl: „Prochowni”, „Strzelnicy”, szańców, drogi fortecznej (ul. Marcina Bielskiego), oraz stanowiska archeologicznego, dla których ustalenia zawarto w przepisach szczegółowych. 6. W obszarze planu ustala się strefę ochrony krajobrazu fortecznego Twierdzy Przemyśl w pasie o zmiennej szerokości od 10 do 100 m na zachód i wschód od linii umocnień fortecznych, zgodnie z rysunkiem planu, w której obowiązują ustalenia zawarte w przepisach szczegółowych. § 9. 3. Ustala się ochronę terenów, o których mowa w ust. 1, wpisanych do rejestru zabytków pod numerem A-705/709 w zakresie: ochrony układu urbanistycznego oraz ochrony archeologicznej zgodnie z przepisami odrębnymi z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.
MPZP „Park Sportowo-Rekreacyjny I” (zmieniony). Obwieszczenie Nr 1/2015 Rady Miejskiej w Przemyślu w sprawie ogłoszenia tekstu jednolitego mpzp dla obszaru "Park Sportowo-Rekreacyjny I" Uchwała Rady Miejskiej w Przemyślu Nr 194/2009 z dnia 26 listopada 2009 r	§ 4. 8) dopuszcza się możliwość wykorzystania tradytora artyleryjskiego sowiecki fortyfikacji granicznych tzw. linii Mołotowa oraz budynku bramy fortecznej "SANOCKA DOLNA" wpisanej do rejestru zabytków pod nr A - 250 pod funkcje rekreacyjne i turystyczne z zakresem usług gastronomicznych, wystawienniczych, i podobnych.
MPZP „Stare Miasto I”. Uchwała Rady Miejskiej w Przemyślu Nr 96/2010 z dnia 24 maja 2010 r.	§ 1. 2. Ustala się ochronę całego obszaru opracowania planu jako Strefy Ochrony Starego Miasta, dla której ustalenia zawarto w przepisach szczegółowych i obejmującą: 1) układ urbanistyczny wpisany do rejestru zabytków i oznaczony na rysunku planu symbolem A-705/709, 2) budynki wpisane do rejestru zabytków i oznaczone na rysunku planu symbolami: a) przy ulicy Jagiellońskiej: A- 499, A-204, A-188, A-260, A- 671, A-821, b) przy ulicy Ratuszowej: A-143, c) przy ulicy Serbańskiej: A-117, d) przy ulicy Kazimierza Wielkiego: A-500, A-501, A-502, A-503, A-504, A-210, e) przy ulicy Franciszkańskiej: A-457, f) przy ulicy Tadeusza Kościuszki: A- 427, 3) ulice i pierzeje zabudowy wzdłuż ulic: Rybiej, Jagiellońskiej, Kazimierza Wielkiego, Tadeusza Kościuszki, Ratuszowej, Wałowej, Franciszkańskiej, wpisane do rejestru zabytków i oznaczone na rysunku planu symbolami: A-519, A-524, A-525, A-528, A-536, A-539, A-540, 4) stanowiska archeologiczne występujące na obszarze planu, oznaczone na rysunku planu numerami: 44, 53, 54, 55, 56, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 66, 5) budynki wpisane do ewidencji zabytków miasta Przemyśla i oznaczone na rysunku planu symbolami: Ew - 1 do Ew – 27, 6) fragmenty miejskich murów obronnych, 7) inne obiekty budowlane wymienione w przepisach szczegółowych, w tym między innymi: współczesne budynki stanowiące uzupełnienia istniejących pierzei i bloków zabudowy historycznej, obiekty małej architektury.

MPZP „Zasanie I”. Uchwała Rady Miejskiej w Przemyślu Nr 201/2012 z dnia 27 września 2012 r.	§ 4. 1. Ustala się ochronę konserwatorską, dla której ustalenia zawarto w przepisach szczegółowych, obejmującą budynki wpisane do ewidencji zabytków i oznaczone na rysunku planu numerami od 1 do 41.
MPZP „Park Sportowo rekreacyjny I” – zmiana. Uchwała Rady Miejskiej w Przemyślu Nr 152/2013 z dnia 10 września 2013 r.	§ 4. 1. 8) dopuszcza się możliwość wykorzystania tradytora artyleryjskiego sowiecki fortyfikacji granicznych tzw. linii Mołotowa oraz budynku bramy fortecznej “SANOCKA DOLNA” wpisanej do rejestru zabytków pod nr A - 250 pod funkcje rekreacyjne i turystyczne z zakresem usług gastronomicznych, wystawienniczych, i podobnych.
MPZP "Pikulice I". Uchwała Rady Miejskiej w Przemyślu Nr 74/2014 z dnia 29 maja 2014 r.	4. Na terenie, o którym mowa w ust. 1 pkt 3) nakazuje się utrzymanie zamkniętego zabytkowego cmentarza grekokatolickiego jako założenia parkowego.
MPZP „Cegielnia” – zmiana. Uchwała Rady Miejskiej w Przemyślu Nr 119/2015 z dnia 27 sierpnia 2015 r.	§ 4. 1. Ustanawia się archeologiczne strefy ochrony konserwatorskiej w granicach zewidencjonowanych w obszarze AZP nr 109-84 stanowisk archeologicznych oznaczonych w rysunku planu numerami: 1) A -144 w terenach oznaczonych w rysunku planu symbolami 2UC, 1ZP i 2KDD - stanowisko nr 180 w obszarze AZP, nr 144 w obszarze miasta Przemyśla, 2) A -145 w terenie oznaczonym w rysunku planu symbolem 1ZP - stanowisko nr 181 w obszarze AZP, nr 145 w obszarze miasta Przemyśla, 3) A -146 w terenie oznaczonym w rysunku planu symbolem 1UC - stanowisko nr 182 w obszarze AZP, nr 146 w obszarze miasta Przemyśla, 4) A -147 w terenach znaczonych w rysunku planu symbolami KP, 2U i 3KDD – stanowisko nr 183 w obszarze AZP, nr 147 w obszarze miasta Przemyśla, 5) A -148 w terenach oznaczonych w rysunku planu symbolami 2MW, 4MN i 2KDW – stanowisko nr 184 w obszarze AZP, nr 148 w obszarze miasta Przemyśla. 2. W archeologicznych strefach ochrony konserwatorskiej obowiązuje respektowanie przepisów ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.
MPZP "Fort Ostrów". Uchwała Rady Miejskiej w Przemyślu Nr 194/2016 z dnia 24 października 2016 r.	§ 9. 3. Dla terenu oznaczonego na rysunku planu symbolem ZP1, w którym zlokalizowany jest Fort N XVII „Ostrów” Twierdzy Przemyśl, ustala się ochronę konserwatorską polegającą na: 1) nakazie utrzymania zieleni w sposób uwidaczniający formę fortyfikacji, 2) zakazie: a) budowy obiektów kubaturowych, b) zmiany bryły fortu i zniekształcania wałów obronnych fortu, c) nasadzeń zielenią wysoką. 3) dopuszcza się: a) odtworzenie elementów fortu, b) zmiany sposobu użytkowania Fortu N XVII „Ostrów” Twierdzy Przemyśl na cele rekreacji i turystyki. 4. Zasady obsługi komunikacyjnej terenów: z ciągu pieszko-rowerowego oznaczonego na rysunku planu symbolem KX oraz z drogi zlokalizowanej poza obszarem planu od strony wschodniej.
MPZP „Rycerskie I” - zmiana części mpzp "Osiedla Rycerskie". Uchwała Rady Miejskiej w Przemyślu Nr 110/2017 z dnia 19 czerwca 2017 r.	§ 4. 1. Ustala się zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej, dla których obowiązują ustalenia zawarte w przepisach szczegółowych polegające na zagospodarowaniu: 1) stanowisk archeologicznych nr 213/122 oraz 216/126, 2) obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków: domy nr: 29 i 52 przy ul. Narutowicza, 3) strefy „C” konserwatorskiej ochrony krajobrazowej, którą wyznacza pierścień wewnętrznej linii fortyfikacji Twierdzy Przemyśl, wpisanej na podstawie decyzji w sprawie wpisania dobra kultury do rejestru zabytków Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej z dnia 20 maja 1972 r. L. dz. KL II-680/15/72 pod Nr rejestru Ks. A 709/705.
MPZP "Przekopana I". Uchwała Rady Miejskiej w Przemyślu Nr 176/2017 z dnia 26 października 2017 r.	§ 4. 5. Ustala się ochronę konserwatorską dla betonowych schronów bojowych Linii Mołotowa oraz kościoła zlokalizowanego w terenie oznaczonym na rysunku planu symbolem ZC, dla których ustalenia zawarto w przepisach szczegółowych niniejszej uchwały. § 13. 3. Na terenach, o których mowa w ust. 1, dla schronów bojowych Linii Mołotowa, ustala się ochronę konserwatorską polegającą na: 1) zakazie zmiany bryły architektonicznej obiektu oraz nasadzeń zielenią wysoką, 2) dopuszczeniu zmiany sposobu użytkowania schronu bojowego na cele rekreacji. § 17. 5. Na terenie, o którym mowa w ust. 1, dla kościoła ustala się ochronę konserwatorską polegającą na: 1) zakazie zmiany bryły architektonicznej obiektu, 2) zakazie zmiany formy i podziału okien oraz drzwi.

MPZP „Śródmieście I” – zmiana. Uchwała Rady Miejskiej w Przemyślu Nr 177/2017 z dnia 26 października 2017 r.	§ 5. 6. Dla istniejącego obiektu, oznaczonego na rysunku planu numerem "2" ustala się ochronę konserwatorską polegającą na: 1) zakazie rozbudowy i nadbudowy istniejącego obiektu, zmiany formy elewacji, kątów nachylenia połaci dachowych, z zastrzeżeniem pkt 2) lit. b), 2) dopuszczeniu: a) przebudowy istniejącego obiektu, b) doświetlenia poddaszy za pomocą lukarn i okien połaciowych. 7. Dla schronu bojowego z okresu II Wojny Światowej, w konturze oznaczonym na rysunku planu literą "C", ustala się ochronę konserwatorską polegającą na: 1) zakazie: a) rozbiórki obiektu, b) zmiany bryły architektonicznej obiektu, c) zagospodarowanie zielenią wysoką, d) zmiany istniejącej skarpy ziemnej. 2) dopuszczeniu: a) zmiany sposobu użytkowania na cele rekreacji i usług, b) lokalizacji obiektów małej architektury, c) lokalizacji ciągów pieszych lub ścieżek pieszo-rowerowych. § 7. 6. Dla obiektów położonych w terenach U 1, U 5, U 8 i U 12, oznaczonych na rysunku planu numerami „1”, „8”, „15” i „22” ustala się ochronę konserwatorską polegającą na: 1) zakazie: rozbudowy i nadbudowy istniejących obiektów, zmiany kątów nachylenia połaci dachowych, z zastrzeżeniem pkt 2) lit. b), 2) dopuszczeniu: a) przebudowy i remontu istniejących obiektów, b) doświetlenia poddaszy za pomocą lukarn i okien połaciowych. 8. Dla obiektu położonego w terenie U 11, oznaczonego na rysunku planu numerem „14” ustala się ochronę konserwatorską polegającą na: 1) zakazie: rozbudowy istniejącego obiektu, 2) dopuszczeniu przebudowy, nadbudowy i remontu istniejącego obiektu, pod warunkami: a) zachowania obrysu w rzucie, wystroju elewacji, kształtu i kątów nachylenia połaci dachowych, b) zachowania wysokości zabudowy do 14 m, od poziomu terenu przy wejściu głównym do budynku do kalenicy dachu lub do najwyższej części budynku. § 11. 5. Dla obiektu położonego w terenie U/ZP, oznaczonego na rysunku planu numerem „23”, ustala się ochronę konserwatorską polegającą na: 1) nakazie zachowania istniejącego obrysu budynku w rzucie, wysokości, elewacji, kształtu i kątów nachylenia połaci dachowych, 2) zakazie rozbudowy i nadbudowy istniejącego obiektu, 3) dopuszczeniu przebudowy istniejącego obiektu. § 13. 5. Dla obiektów położonych w terenie MW/U 1, oznaczonych na rysunku planu numerami „4” i „5” ustala się ochronę konserwatorską polegającą na: 1) dopuszczeniu przebudowy, nadbudowy i remontu istniejących obiektów, pod warunkiem zachowania: a) obrysu w rzucie, wystroju elewacji, kształtu i kątów nachylenia połaci dachowych, b) wysokości do 12 m, od poziomu terenu przy wejściu głównym do budynku do kalenicy dachu lub do najwyższej części dachu. 6. Dla obiektów położonych w terenach MW/U 1, MW/U 2, MW/U 3, MW/U4, MW/U 5, MW/U 6, MW/U 8 i MW/U 10 oznaczonych na rysunku planu numerami „6”, „7”, „9”, „10”, „11”, „12”, „13”, „16”, „17”, „19”, „20”, „21”, „24”, „25”, „26”, „27”, „28”, „29”, „30”, „31”, „32”, „33”, „34”, „35”, „36”, „37”, „38”, „39”, „40” i „41” ustala się ochronę konserwatorską polegającą na: 1) zakazie nadbudowy istniejących obiektów i zmiany kątów nachylenia połaci dachowych, z zastrzeżeniem pkt 2) lit. b), 2) dopuszczeniu: a) przebudowy i rozbudowy istniejących obiektów, b) doświetlenia poddaszy za pomocą lukarn i okien połaciowych.
---	---

	§ 14. 5. Dla obiektu położonego w terenie MW 2, oznaczonego na rysunku planu numerem „18” ustala się ochronę konserwatorską polegającą na: 1) nakazie zachowania obrysu w rzucie, wysokości, elewacji, kształtu i kątów nachylenia połaci dachowych oraz rodzaju pokrycia dachu, 2) zakazie rozbudowy i nadbudowy istniejącego obiektu, 3) dopuszczeniu przebudowy istniejącego obiektu. § 20. 4. Dla terenu oznaczonego na rysunku planu symbolem KDG 2 w konturze oznaczonym na rysunku planu literą "C", ustala się ochronę konserwatorską schronu bojowego z okresu II Wojny Światowej, polegającą na: 1) nakazie utrzymania istniejącej skarpy ziemnej z nawierzchnią trawiastą, 2) zakazie nasadzeń zielenią wysoką, 3) dopuszczeniu lokalizacji ciągu pieszego lub ścieżki pieszo-rowerowej.
MPZP „Sanocka I” – zmiana. Uchwała Rady Miejskiej w Przemyślu Nr 250/2017 z dnia 30 listopada 2017 r.	§ 4. 1. W obszarze planu ustala się strefę ochrony konserwatorskiej dla tradytora sowieckiego Linii Mołotowa, zgodnie z rysunkiem planu, dla której obowiązują ustalenia w przepisach szczegółowych. § 10. 3. W strefie ochrony konserwatorskiej dla tradytora sowieckiego Linii Mołotowa ustala się: 1) zakazuje się rozbudowy i nadbudowy obiektu, 2) dopuszcza się możliwość wykorzystania obiektu tradytora pod funkcje rekreacyjne, wystawiennicze, turystyczne i usługowe z zakresu handlu, gastronomii i hotelarstwa.
MPZP „Winna Góra II”. Uchwała Rady Miejskiej w Przemyślu Nr 105/2018 z dnia 21 czerwca 2018 r.	§ 4. 1. Ustala się zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej, dla których obowiązują ustalenia zawarte w przepisach szczegółowych polegające na zagospodarowaniu: 1) obiektów o walorach szczególnie cennych wpisanych do rejestru zabytków lub gminnej ewidencji zabytków, oznaczonych na rysunku planu nr od 1 do 20, dla których ustala się następujące wymagania: a) zakazuje się nadbudowy, b) zakazuje się zmiany formy elewacji frontowej i formy dachu, c) dopuszcza się ich remont oraz przebudowę, d) dopuszcza się rozbudowę do 20% w stosunku do powierzchni zabudowy, pod warunkiem, że nie może ona naruszać elewacji frontowej budynku, e) dopuszcza się doświetlenie poddaszy za pomocą okien połaciowych i lukarn, f) dopuszcza się pokrycie dachu dachówką ceramiczną lub blachą płaską, 2) Fortu N XIX „Winna Góra” wraz z wałem fortecznym wpisanym do rejestru pod Nr A-1400 z dnia 21.04.2017 r., który podlega ochronie konserwatorskiej, 3) strefy „C” krajobrazowej, którą wyznacza pierścień wewnętrznej linii fortyfikacji Twierdzy Przemyśl, objętej wpisem do rejestru zabytków Województwa Podkarpackiego pod nr A-1493, która podlega ochronie konserwatorskiej, 4) strefy ochrony krajobrazu, oznaczonej w rysunku planu, dla której ustala się zachowanie dotychczasowego charakteru zabudowy w terenach MW, MN, MN/MW, MNs, MNo i MN/U, polegającą na określeniu kolorów dachów i elewacji budynków w przepisach szczegółowych.
MPZP „Lipowica II”. Uchwała Rady Miejskiej w Przemyślu Nr 9/2019 z dnia 21 stycznia 2019 r.	4. W terenie o szczególnych ustaleniach oznaczonym na rysunku planu literą "A" ustala się ochronę konserwatorską polegającą na: 1) ograniczeniu wysokości budynków do jednej kondygnacji nadziemnej nie więcej jednak niż 7,0m, 2) nakazie utrzymania dachów dwu i wielospadowych o kącie nachylenia połaci dachowych maksymalnie do 40 o.
MPZP „Lwowska IV”. Uchwała Rady Miejskiej w Przemyślu Nr 8/2019 z dnia 21 stycznia 2019 r.	§ 4. 3. Dla budynków oznaczonych na rysunku planu linią przerywaną w kolorze czarnym i literami „A”, „B”, „C”, wpisanych do gminnej ewidencji zabytków, ustala się ochronę konserwatorską polegającą na: 1) zakazie rozbudowy i nadbudowy istniejących obiektów, zmiany formy elewacji, zmiany kątów nachylenia połaci dachowych, 2) nakazie pokrycia dachów dachówką ceramiczną lub blachą płaską, 3) dopuszczeniu przebudowy istniejących obiektów oraz wymiany stolarki okiennej i drzwiowej z zachowaniem oryginalnych materiałów, wymiarów i podziałów. 4. Ustala się ochronę konserwatorską dla schronu bojowego Linii Mołotowa, usytuowanego w terenie oznaczonym na rysunku planu symbolem ZP, dla której ustalenia zawarto w przepisach szczegółowych niniejszej uchwały.

	§ 10. 2. Na terenie, o którym mowa w ust. 1 ustala się ochronę konserwatorską betonowego schronu bojowego Linii Mołotowa polegającą na: 1) nakazie utrzymania nawierzchni trawiastej, 2) zakazie: a) budowy nowych obiektów kubaturowych, b) zmiany bryły architektonicznej obiektu, c) nasadzeń zieleni wysoką, 3) dopuszcza się: a) lokalizację tablic informacyjnych, b) oświetlenie terenu, c) zmianę sposobu użytkowania schronu bojowego Linii Mołotowa na cele rekreacji i turystyki.
MPZP „Monte Cassino I”. Uchwała Rady Miejskiej w Przemyślu Nr 216/2019 z dnia 21 października 2019 r.	§ 4. 1. Ustala się zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej dla stanowisk archeologicznych nr: 111/AZP108-84/168, 112/AZP108-84/169, 113/AZP108-84/170, 114/AZP108-84/171, dla których obowiązują zasady ochrony określone w przepisach odrębnych dotyczących ochrony zabytków oraz przepisach szczegółowych niniejszej uchwały.
MPZP „Piłsudskiego I”. Uchwała Rady Miejskiej w Przemyślu Nr 14/2021 z dnia 15 lutego 2021 r.	§ 4. 1. Ustala się zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej, obejmujące ochronę konserwatorską całego obszaru planu w Strefie Ochrony Starego Miasta, dla której obowiązują ustalenia zawarte w przepisach szczegółowych niniejszej uchwały, polegające na zagospodarowaniu: 1) obszaru pomnika historii „Przemyśl - zespół staromiejski” uznanego Rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 10 grudnia 2018 r. (Dz. U. z 2018 r. poz. 2419), 2) strefy „A” i „B” układu urbanistycznego miasta Przemyśla, objętych wpisem do rejestru zabytków Województwa Podkarpackiego pod nr A-1493, 3) pierzei ulic wpisanych do rejestru zabytków: a) zabudowy ul. Tadeusza Kościuszki pod nr A-528, b) zabudowy ul. Wybrzeże Marszałka Piłsudskiego pod nr A-1567, 4) obiektów wpisanych do rejestru zabytków oznaczonych na rysunku planu i położonych: ul. Wyrzeże Marszałka Józefa Piłsudskiego pod nr: A-190 (kamienica nr 1), A-478 (kamienica nr 3), A-1469 (kamienica nr 9); ul. Tadeusza Kościuszki: A-190 (kamienica narożna nr 7), A-164 (kamienica nr 5), A-415 (kamienica nr 3); Placu Dominikańskim: A-619 (klasztor dominikanów, budynek starostwa nr 3 wraz z działką), A-878 (brama rycerska, budynek nr 2 wraz z działką); ul. Grodzkiej A-413 (klasztor dominikanek, budynek biblioteki nr 8 wraz z działką); ul. Walerego Waygarta: A-1360 (kamienica nr 1 wraz z działką), A-805 (budynek przedszkola nr 12); ul. Henryka Sienkiewicza: A-403 (budynek szkoły nr 3 wraz z działką), A-241 (kamienica nr 5), A-242 (kamienica nr 19); ul. Fryderyka Chopina A-391 (dom nr 18 wraz z działką, murem oporowym i ogrodzeniem). 5) obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków miasta Przemyśla oznaczonych na rysunku planu i położonych: ul. Wybrzeże Marszałka Józefa Piłsudskiego: ew.1 (kamienica nr 11), ew.3 (kamienice nr 5 i 7), ew.13 (kamienica nr 31), ew.14 (kamienica nr 29); ul. Walerego Waygarta: ew.2 (kamienica nr 2), ew.4 (kamienica nr 4), ew.5 (kamienica nr 6); ul. Fryderyka Chopina: ew.6 (kamienica narożna nr 2), ew.7 (dom nr 6), ew.8 (dom nr 8), ew.9 (dom nr 10), ew.10 (dom nr 10a), ew.11 (dom nr 12), ew.12 (kamienica narożna nr 20); ul. Henryka Sienkiewicza: ew.6 (kamienica narożna nr 1), ew.12 (kamienica narożna nr 21), ew.15 (dom nr 14), ew.16 (dom nr 17), ew.17 (kamienica nr 13), ew. 18 (kamienica nr 11), w.19 (kamienica nr 9), ew.20 (mur ogrodzeniowy, brama i budynek bramny przy nr 7). 6) innych budynków o szczególnych walorach oznaczonych na rysunku planu nr 1-6, stanowiących uzupełnienia istniejących pierzei i ciągów zabudowy o jednolitym charakterze. 7) stanowisk archeologicznych oznaczonych na rysunku planu nr: 98, 100, 101, 102 i 103, 8) pozostałości murów obronnych oznaczonych na rysunku planu symbolem A-1471. 9) innych obiektów budowlanych, małej architektury oznaczonych na rysunku planu: B-336 (zabytkowa barierka długości ok. 75m), ew.20 (mur ogrodzeniowy, brama i budynek bramny nr 7 przy ul. Henryka Sienkiewicza).
MPZP „Słowackiego V”. Uchwała Rady Miejskiej w Przemyślu Nr 152/2021 z dnia 29 października 2021 r.	§ 4. 1. Ustala się zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej, dla których obowiązują ustalenia zawarte w przepisach szczegółowych niniejszej uchwały, polegające na zagospodarowaniu: 1) stanowisk archeologicznych nr 109-84-176 ob. 212 oraz nr 109-84-175 ob. 211, 2) cmentarza wojennego wpisanego do rejestru zabytków pod nr A-1200.
MPZP „Ostrów II południe”. Uchwała Rady Miejskiej w Przemyślu Nr 151/2021 z dnia 29 października 2021 r.	§ 4. 1. Ustala się zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej, dla których obowiązują ustalenia zawarte w przepisach szczegółowych niniejszej uchwały polegające na zagospodarowaniu: 1) bezpośredniej strefy ochrony krajobrazu

	fortecznego Twierdzy Przemyśl - w pasie terenu zawartym pomiędzy linią zewnętrzną krawędzi fosy Fortu XVII Ostrów, znajdującego się poza obszarem planu a wyznaczoną na rysunku planu granicą strefy, 2) zewnętrznej strefy ochrony krajobrazu fortecznego Twierdzy Przemyśl - w pasie terenu pomiędzy strefą bezpośrednią, a wyznaczoną na rysunku planu granicą strefy, 3) stanowisk archeologicznych nr 223/AZP108-83/217 i nr 224/AZP108-83/138.
MPZP „Zielonka II południe”. Uchwała Rady Miejskiej w Przemyślu Nr 149/2021 z dnia 29 października 2021 r.	§ 4. 1. Ustala się zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej, dla których obowiązują ustalenia zawarte w przepisach szczegółowych niniejszej uchwały polegające na zagospodarowaniu: 1) otoczenia Zespołu Baterii Pozycyjnej 3 Kruhel, 2) drogi fortecznej będącej elementem zespołu fortyfikacji w ramach strefy „C” krajobrazowej, którą wyznacza pierścień wewnętrznej linii fortyfikacji Twierdzy Przemyśl, objętej wpisem do rejestru zabytków pod nr A-1493, w terenie oznaczonym na rysunku symbolem 1KDZ, 3) drogi fortecznej Zespołu Fortyfikacji Twierdzy Przemyśl na odcinku 1-2, w terenie oznaczonym na rysunku symbolem 2KDZ, 4) strefy ochrony krajobrazu Twierdzy Przemyśl, 5) stanowisk archeologicznych nr 198/AZP109-83/98, 200/AZP109-83/100 i 204/AZP109-83/104.
MPZP „Konopnicka Pobrzeże”. Uchwała Rady Miejskiej w Przemyślu Nr 150/2021 z dnia 29 października 2021 r.	§ 4. 6. Przy zagospodarowaniu terenów objętych planem należy uwzględnić położenie w granicach: 2) strefy "C" ochrony krajobrazowej, którą wyznacza pierścień wewnętrzny fortyfikacji Twierdzy Przemyśl, objętej wpisem do rejestru zabytków Województwa Podkarpackiego pod nr A-1493,
MPZPZ „Zielińskiego Lempertówka”. Uchwała Rady Miejskiej w Przemyślu Nr 83/2022 z dnia 6 czerwca 2022 r.	§ 4. 1. Ustala się zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej, dla których obowiązują ustalenia zawarte w przepisach szczegółowych niniejszej uchwały polegające na zagospodarowaniu: 1) obiektu objętego ścisłą ochroną konserwatorską, wpisanego do rejestru zabytków pod nr A-436 (kościół pw. NMP Nieustającej Pomocy przy ul. Tomasza Zana), 2) obiektów o walorach szczególnie cennych wpisanych do gminnej ewidencji zabytków, oznaczonych na rysunku planu nr od 1 do 7. 3) strefy „C” ochrony krajobrazowej, którą wyznacza pierścień wewnętrznej linii fortyfikacji Twierdzy Przemyśl, objętej wpisem do rejestru zabytków Województwa Podkarpackiego pod nr A-1493, która podlega ochronie konserwatorskiej.
MPZP „Zielonka III”. Uchwała Rady Miejskiej w Przemyślu Nr 143/2022 z dnia 17 października 2022 r.	§ 6. 5. Przy zagospodarowaniu terenów objętych planem należy uwzględnić zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej w zakresie zagospodarowania terenu w granicach stanowisk archeologicznych 109-83-318 ob. 107, 109-84-322 ob.230, 109-83-317 ob.106, 109-84-168 ob. 204, 109-83-205 ob. 105, 109-84-169 ob. 205 oznaczonych na rysunku planu, dla których obowiązują zasady ochrony określone w przepisach dotyczących ochrony zabytków oraz przepisach szczegółowych niniejszej uchwały.
MPZP „Zielonka I - północ”. Uchwała Rady Miejskiej w Przemyślu Nr 23/2023 z dnia 20 lutego 2023 r.	4. Ustala się zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych oraz dóbr kultury współczesnej, dla których obowiązują ustalenia zawarte w przepisach szczegółowych niniejszej uchwały polegające na: 1) zagospodarowaniu drogi fortecznej będącej elementem zespołu fortyfikacji w ramach strefy „C” krajobrazowej, którą wyznacza pierścień wewnętrznej linii fortyfikacji Twierdzy Przemyśl, objętej wpisem do rejestru zabytków pod nr A-1493, w terenach oznaczonych na rysunku symbolem KDZ i KDL, 2) zachowaniu relikwii: krzyża przy ul. Kruhelskiej i kapliczki przy ul. Pasteura 21 (działka nr 36 obr. 210).
MPZP „Pikulice II”. Uchwała Rady Miejskiej w Przemyślu Nr 155/2023 z dnia 27 października 2023 r.	3. Ustala się zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych oraz dóbr kultury współczesnej, polegające na zagospodarowaniu: 1) terenu wpisanego do wojewódzkiej ewidencji zabytków, oznaczonego na rysunku planu nr 1 - terenu cerkwiska wraz z dawnym cmentarzem greckokatolickim przy ul. Złotej. 2) budynku wpisanego do gminnej ewidencji zabytków miasta Przemyśla, oznaczonego na rysunku planu nr 2 - budynek szkoły przy ul. Sobótki 23. 3) budynku wpisanego do gminnej ewidencji zabytków miasta Przemyśla, oznaczonego na rysunku planu nr 3 - budynek przy ul. Sobótki 46, 4) stanowisk archeologicznych wpisanych do wojewódzkiej ewidencji zabytków nr: 158/AZP109-84/194, 159/AZP109-84/195, 160/AZP109-84/196 i 161/AZP109-84/197.
MPZP „Szajbówka”. Uchwała Rady Miejskiej w Przemyślu Nr 156/2023 z dnia 27 października 2023 r.	3. Ustala się zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych oraz dóbr kultury współczesnej, polegające na zagospodarowaniu: 1) stanowiska archeologicznego oznaczonego na rysunku planu nr 118-AZP108-84/175, 2) nakazie zachowania obiektu (komin cegielni Buszkowice) wpisanego do ewidencji zabytków.
MPZP „Stare Miasto III”. Uchwała Rady Miejskiej w Przemyślu Nr 216/2023 z dnia 21 grudnia 2023 r.	4. Ustala się zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych oraz dóbr kultury współczesnej, polegające na zagospodarowaniu:

	1) obszaru Parku Kulturowego „Stare Miasto”, powołanego uchwałą nr 71/2022 Rady Miejskiej w Przemyślu z dnia 27 kwietnia 2022, dla którego obowiązuje „Plan Ochrony Parku Kulturowego Stare Miasto w Przemyślu” uchwalony uchwałą Nr 72/2022 Rady Miejskiej w Przemyślu z dnia 27 kwietnia 2022 r., 2) obszaru pomnika historii „Przemyśl - zespół staromiejski” uznanego Rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 10 grudnia 2018r. (Dz. U. z 2018r. poz. 2419), 3) strefy „A” układu urbanistycznego miasta Przemyśla, objętego wpisem do rejestru zabytków Województwa Podkarpackiego pod nr A-1493, 4) strefy ochrony krajobrazu Starego Miasta, w której znajduje się cały obszar planu. 5) pierzei ulic wpisanych do rejestru zabytków: a) zabudowy ul. Kazimierza Wielkiego pod nr A-1127, b) zabudowy ul. Franciszkańskiej pod nr A-1575, c) zabudowy ul. Bpa Jana Śnigurskiego pod nr A-1215, domy nr 5 i 9 z działkami, 6) obiektów: a) wpisanych do rejestru zabytków oznaczonych na rysunku planu. b) obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków oznaczonych na rysunku planu symbolami. c) innych obiektów o szczególnych walorach, stanowiących uzupełnienia istniejących pierzei i ciągów zabudowy o jednolitym charakterze, oznaczonych na rysunku planu nr 1-3. 7) dla obiektów, o których mowa w §4 ust.4 pkt 5 i 6. 8) stanowisk archeologicznych oznaczonych na rysunku planu nr: 28/AZP/108-84/94, 50/AZP/108-84/116, 51/AZP/108-84/117, 52/AZP/108-84/118, 57/AZP/108-84/123.
MPZP „Seminarium”. Uchwała Rady Miejskiej w Przemyślu Nr 218/2023 z dnia 21 grudnia 2023 r.	4. Ustala się zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych oraz dóbr kultury współczesnej, polegające na zagospodarowaniu: 1) obszaru Parku Kulturowego „Stare Miasto”, powołanego uchwałą nr 71/2022 Rady Miejskiej w Przemyślu z dnia 27 kwietnia 2022, dla którego obowiązuje „Plan Ochrony Parku Kulturowego Stare Miasto w Przemyślu” uchwalony uchwałą Nr 72/2022 Rady Miejskiej w Przemyślu z dnia 27 kwietnia 2022 r., 2) obszaru pomnika historii „Przemyśl - zespół staromiejski” uznanego Rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 10 grudnia 2018 r. (Dz. U. z 2018r. poz. 2419), 3) strefy „A” układu urbanistycznego miasta Przemyśla, objętej wpisem do rejestru zabytków Województwa Podkarpackiego pod nr A-1493, 4) obiektów: a) wpisanych do rejestru zabytków oznaczonych na rysunku planu. b) obiektu wpisanego do gminnej ewidencji zabytków. 5) dla obiektów, o których mowa w §4 ust.4 pkt 4. 6) strefy ochrony krajobrazu Starego Miasta, w której znajduje się cały obszar planu. 7) stanowisk archeologicznych oznaczonych na rysunku planu nr: 13-AZP-108-84-79, 12-AZP-108-84-78, 19-AZP-108-84-85.
MPZP „Katedra”. Uchwała Rady Miejskiej w Przemyślu Nr 217/2023 z dnia 21 grudnia 2023 r.	4. Ustala się zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych oraz dóbr kultury współczesnej, polegające na zagospodarowaniu: 1) obszaru Parku Kulturowego „Stare Miasto”, powołanego uchwałą nr 71/2022 Rady Miejskiej w Przemyślu z dnia 27 kwietnia 2022, dla którego obowiązuje „Plan Ochrony Parku Kulturowego Stare Miasto w Przemyślu” uchwalony uchwałą Nr 72/2022 Rady Miejskiej w Przemyślu z dnia 27 kwietnia 2022 r., 2) obszaru pomnika historii „Przemyśl - zespół staromiejski” uznanego Rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 10 grudnia 2018r. (Dz. U. z 2018r. poz. 2419), 3) strefy „A” układu urbanistycznego miasta Przemyśla, objętych wpisem do rejestru zabytków Województwa Podkarpackiego pod nr A-1493, 4) obiektów: a) wpisanych do rejestru zabytków oznaczonych na rysunku planu. b) obiekty wpisane do gminnej ewidencji zabytków oznaczonego na rysunku planu symbolami. 5) dla obiektów, o których mowa w §4 ust.4 pkt 4. 6) strefy ochrony krajobrazu Starego Miasta, w której znajduje się cały obszar.

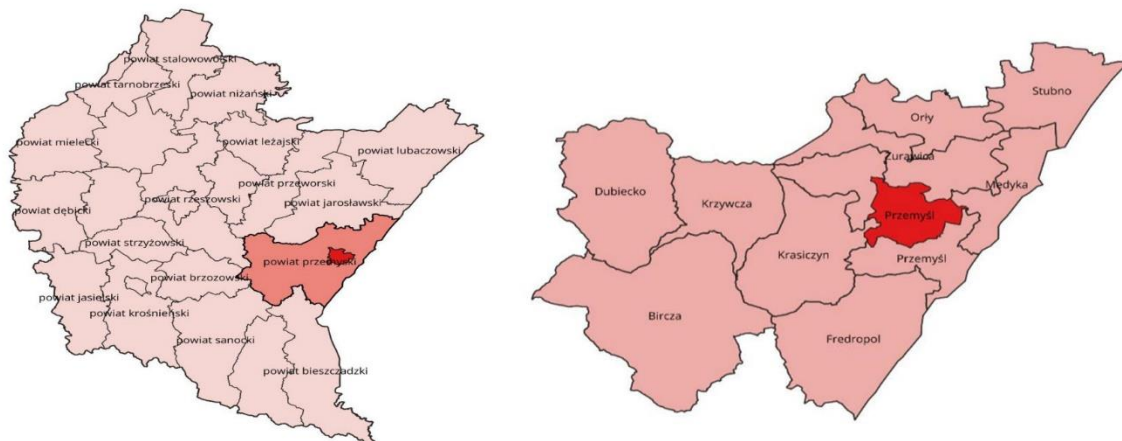
	7) stanowisk archeologicznych oznaczonych na rysunku planu nr: 24-AZP-108-84-90, 31-AZP-108-84-97, 21-AZP-108-84-87, 23-AZP-108-84-89, 20-AZP-108-84-86, 22-AZP-108-84-88, 18-AZP-108-84-84.
MPZP „Wzgórze Zamkowe”. Uchwała Rady Miejskiej w Przemyślu Nr 91/2024 z dnia 30 września 2024 r.	4. Ustala się zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych oraz dóbr kultury współczesnej, polegające na zagospodarowaniu: 1) obszaru Parku Kulturowego „Stare Miasto”, powołanego uchwałą nr 71/2022 Rady Miejskiej w Przemyślu z dnia 27 kwietnia 2022r., dla którego obowiązuje „Plan Ochrony Parku Kulturowego Stare Miasto w Przemyślu” uchwalony uchwałą Nr 72/2022 Rady Miejskiej w Przemyślu z dnia 27 kwietnia 2022 r., w którym znajduje się cały obszar planu, 2) obszaru pomnika historii „Przemyśl - zespół staromiejski” uznanego Rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 10 grudnia 2018r. (Dz. U. z 2018r. poz. 2419), w którym znajduje się cały obszar planu, 3) strefy „A” układu urbanistycznego miasta Przemyśla objętego wpisem do rejestru zabytków Województwa Podkarpackiego pod nr A-1493, w której znajduje się cały obszar planu, 4) obiektów: a) zespołu wpisanego do rejestru zabytków oznaczonego w części graficznej planu pod nr A-275 obejmującego: Zamek Kazimierzowski (skrzydło północne zamku, budynek bramny, mur z basztami, fundamenty rotundy i palatium), wzgórze zamkowe, drzewa, b) obiektu wpisanego do rejestru zabytków ruchomych województwa podkarpackiego oznaczonego w części graficznej planu pod nr B-209 - altana metalowa – weranda dla muzyki wojskowej, usytuowana przed zamkiem (1879 r., pracownia Waagner Wien), c) stanowiska archeologicznego oznaczonego w części graficznej planu, wpisanego do rejestru zabytków pod nr A-488 (1/AZP108-84/68), obejmującego Grodzisko na Wzgórzu Zamkowym z późnej fazy średniowiecza, 5) strefy ochrony krajobrazu Starego Miasta, w której znajduje się cały obszar.
MPZP „Basztowa”. Uchwała Rady Miejskiej w Przemyślu Nr 92/2024 z dnia 30 września 2024 r.	3. Ustala się zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych oraz dóbr kultury współczesnej, polegające na zagospodarowaniu: 1) obszaru Parku Kulturowego „Stare Miasto”, powołanego uchwałą nr 71/2022 Rady Miejskiej w Przemyślu z dnia 27 kwietnia 2022r., dla którego obowiązuje „Plan Ochrony Parku Kulturowego Stare Miasto w Przemyślu” uchwalony uchwałą Nr 72/2022 Rady Miejskiej w Przemyślu z dnia 27 kwietnia 2022 r., w którym znajduje się cały obszar planu, 2) obszaru pomnika historii „Przemyśl - zespół staromiejski” uznanego Rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 10 grudnia 2018 r. (Dz. U. z 2018 r. poz. 2419), w którym znajduje się cały obszar planu, 3) strefy „A” układu urbanistycznego miasta Przemyśla objętego wpisem do rejestru zabytków Województwa Podkarpackiego pod nr A-1493, w której znajduje się cały obszar planu, 4) strefy ochrony krajobrazu Starego Miasta, w której znajduje się cały obszar planu. 5) pierzei ulic wpisanych do rejestru zabytków oznaczonych w części graficznej planu: a) zabudowy ul. Franciszkańskiej nr A-1575, b) zabudowy ul. Juliusz Słowackiego nr A-1044, c) zabudowy ul. Basztowej nr A-1568, 6) obiektów: a) wpisanych do rejestru zabytków oznaczonych w części graficznej planu. b) obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków oznaczonych w części graficznej planu. 7) stanowiska archeologicznego oznaczonego w części graficznej planu nr 27/AZP/108-84/93.
MPZP „Plac Na Bramie”. Uchwała Rady Miejskiej w Przemyślu Nr 151/2024 z dnia 25 listopada 2024 r.	4. Ustala się zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych oraz dóbr kultury współczesnej, polegające na zagospodarowaniu: 1) obszaru Parku Kulturowego „Stare Miasto”, powołanego uchwałą Nr 71/2022 Rady Miejskiej w Przemyślu z dnia 27 kwietnia 2022 r., dla którego obowiązuje „Plan Ochrony Parku Kulturowego Starego Miasta w Przemyślu” uchwalony uchwałą Nr 72/2022 Rady Miejskiej w Przemyślu z dnia 27 kwietnia 2022 r., w którym znajduje się cały obszar objęty planem, 2) strefy „A” układu urbanistycznego miasta Przemyśla, objętego wpisem do rejestru zabytków Województwa Podkarpackiego pod nr A-1493, w której znajduje się cały obszar objęty planem, 3) strefy ochrony krajobrazu Starego Miasta, w której znajduje się cały obszar objęty planem. 4) pierzei ulic wpisanych do rejestru zabytków: a) zabudowa ul. Mickiewicza, pod nr A-533, b) zabudowa ul. Słowackiego wraz z działkami, pod nr A-537, c) zabudowa ul. Dworskiego, pod nr A-1093, 5) obiektów:

	a) wpisanych do rejestru zabytków oznaczonych w części graficznej planu. b) wpisanych do gminnej ewidencji zabytków oznaczonych w części graficznej planu symbolami. c) stanowiska archeologicznego oznaczonego w części graficznej planu nr 74/AZP108-84/140.
MPZP „Sobór”. Uchwała Rady Miejskiej w Przemyślu Nr 152/2024 z dnia 25 listopada 2024 r.	4. Ustala się zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych oraz dóbr kultury współczesnej, polegające na zagospodarowaniu: 1) obszaru Parku Kulturowego „Stare Miasto”, powołanego uchwałą nr 71/2022 Rady Miejskiej w Przemyślu z dnia 27 kwietnia 2022 r., dla którego obowiązuje „Plan Ochrony Parku Kulturowego Starego Miasta w Przemyślu” uchwalony uchwałą Nr 72/2022 Rady Miejskiej w Przemyślu z dnia 27 kwietnia 2022 r., w którym znajduje się cały obszar objęty planem, 2) obszaru pomnika historii „Przemyśl - zespół staromiejski” uznanego Rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 10 grudnia 2018 r. (Dz. U. z 2018 r. poz. 2419), w którym znajduje się cały obszar objęty planem, 3) strefy „A” układu urbanistycznego miasta Przemyśla, objętego wpisem do rejestru zabytków Województwa Podkarpackiego pod nr A-1493, w której znajduje się cały obszar objęty planem, 4) strefy ochrony krajobrazu Starego Miasta, w której znajduje się cały obszar objęty planem. 5) obiektów: a) wpisanych do rejestru zabytków oznaczonych w części graficznej planu. b) stanowiska archeologicznego oznaczonego w części graficznej planu, wpisanego do rejestru zabytków pod nr A-562, obejmującego osadę z okresu wczesnośredniowiecznego (XI-XIII w.) oraz relikty drewnianego kościoła pw. Św. Piotra, c) obiektu wpisanego do gminnej ewidencji zabytków - domu przy ul. Kapitulnej 7, oznaczonego w części graficznej planu symbolem - ew.1, d) stanowisk archeologicznych oznaczonych w części graficznej planu nr: 23/AZP108-84/89, 24/AZP108-84/90, 25/AZP108-84/91.
MPZP „Plac Niepodległości”. Uchwała Rady Miejskiej w Przemyślu Nr 55/2025 z dnia 28 lutego 2025 r.	4. Ustala się zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych oraz dóbr kultury współczesnej, polegające na zagospodarowaniu: 1) obszaru Parku Kulturowego „Stare Miasto”, powołanego uchwałą nr 71/2022 Rady Miejskiej w Przemyślu z dnia 27 kwietnia 2022, dla którego obowiązuje „Plan Ochrony Parku Kulturowego Stare Miasto w Przemyślu” uchwalony uchwałą Nr 72/2022 Rady Miejskiej w Przemyślu z dnia 27 kwietnia 2022 r., w którym znajduje się cały obszar planu, 2) obszaru pomnika historii „Przemyśl - zespół staromiejski” uznanego Rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 10 grudnia 2018 r. (Dz. U. z 2018 r. poz. 2419), w którym znajduje się cały obszar planu, 3) strefy „A” układu urbanistycznego miasta Przemyśla, objętego wpisem do rejestru zabytków Województwa Podkarpackiego pod nr A-1493, w której znajduje się cały obszar planu, 4) strefy ochrony krajobrazu Starego Miasta, w której znajduje się cały obszar planu. 5) obiektu wpisanego do rejestru zabytków, oznaczonego w części graficznej planu A-589, wieży cerkiewnej tzw. zegarowej (Muzeum Dzwonów i Fajek - oddział Muzeum Narodowego Ziemi Przemyskiej), ul. Władycze 3. 6) stanowiska archeologicznego oznaczonego w części graficznej planu nr 27/AZP/108-84/93.
MPZP „Stare Miasto II”. Uchwała Rady Miejskiej w Przemyślu Nr 77/2025 z dnia 24 marca 2025 r.	4. Ustala się zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych oraz dóbr kultury współczesnej, polegające na zagospodarowaniu: 1) obszaru Parku Kulturowego „Stare Miasto”, powołanego uchwałą Nr 71/2022 Rady Miejskiej w Przemyślu z dnia 27 kwietnia 2022r., dla którego obowiązuje „Plan Ochrony Parku Kulturowego Stare Miasto w Przemyślu” uchwalony uchwałą Nr 72/2022 Rady Miejskiej w Przemyślu z dnia 27 kwietnia 2022r., w którym znajduje się cały obszar planu, 2) obszaru pomnika historii „Przemyśl - zespół staromiejski” uznanego Rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 10 grudnia 2018 r. (Dz. U. z 2018 r. poz. 2419), w którym znajduje się część obszaru planu, 3) obszaru pomnika historii „Twierdza Przemyśl” uznanego Rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 10 grudnia 2018r. (Dz. U. z 2019 r. poz. 159), w którym znajduje się część obszaru planu, 4) strefy „A” układu urbanistycznego miasta Przemyśla, objętego wpisem do rejestru zabytków Województwa Podkarpackiego pod nr A-1493, w której znajduje się cały obszar planu, 5) strefy ochrony krajobrazu Starego Miasta, w której znajduje się cały obszar planu. 6) pierzei ulicy wpisanej do rejestru zabytków - zabudowa ul. Jagiellońskiej, A-1126, 7) obiektów: a) wpisanych do rejestru zabytków oznaczonych na rysunku planu. b) obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków oznaczonych na rysunku planu symbolami. 8) stanowiska archeologicznego oznaczonego na rysunku planu nr 71/AZP/108-84/137.

MPZP „Stare Miasto Karmel”. Uchwała Rady Miejskiej w Przemyślu Nr 189/2025 z dnia 22 września 2025 r.	4. Ustala się zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych oraz dóbr kultury współczesnej, polegające na zagospodarowaniu: 1) obszaru Parku Kulturowego „Stare Miasto”, powołanego uchwałą Nr 71/2022 Rady Miejskiej w Przemyślu z dnia 27 kwietnia 2022r., dla którego obowiązuje „Plan Ochrony Parku Kulturowego Stare Miasto w Przemyślu” uchwalony uchwałą Nr 72/2022 Rady Miejskiej w Przemyślu z dnia 27 kwietnia 2022r., w którym znajduje się cały obszar planu, 2) obszaru pomnika historii „Przemysł - zespół staromiejski” uznanego Rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 10 grudnia 2018r. (Dz. U. z 2018 r. poz. 2419), w którym znajduje się część obszaru planu, 3) strefy „A” układu urbanistycznego miasta Przemyśla objętego wpisem do rejestru zabytków Województwa Podkarpackiego pod nr A-1493, w której znajduje się cały obszar planu, 4) obiektów: a) wpisanych do rejestru zabytków oznaczonych na rysunku planu. b) wpisanych do gminnej ewidencji zabytków oznaczonych na rysunku planu symbolami. 5) strefy ochrony krajobrazu Starego Miasta, w której znajduje się cały obszar planu. 6) stanowisk archeologicznych oznaczonych na rysunku planu nr: 6/AZP108-84/72, 9/AZP108-84/75, 10/AZP108-84/76, 11/AZP108-84/77, 26/AZP108-84/92.
MPZP „Zielonka IV”. Uchwała Rady Miejskiej w Przemyślu Nr 209/2025 z dnia 20 października 2025 r.	4. Ustala się zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych oraz dóbr kultury współczesnej, dla których obowiązują ustalenia zawarte w przepisach szczegółowych niniejszej uchwały polegające na zagospodarowaniu stanowisk archeologicznych nr 178/AZP109-84/214, 179/AZP109-84/215, 180/AZP109-84/216, oznaczonych w części graficznej planu.

5.2 Ogólna charakterystyka zasobu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego Gminy

5.2.1 Ogólna charakterystyka obszaru gminy

Ryc. 1. Położenie Miasta Przemyśla na tle województwa podkarpackiego i powiatu przemyskiego (źródło: Raport o stanie Gminy za rok 2024, s. 6).

Miasto Przemyśl zlokalizowane jest we wschodniej części województwa podkarpackiego, w pobliżu granicy z Ukrainą. Od północy graniczy z Gminą Żurawica, od wschodu z Gminą Medyka, od zachodu z Gminą Krasiczyn, a od południa i zachodu z Gminą Przemyśl. W ujęciu administracyjnym Przemyśl jest miastem na prawach powiatu oraz siedzibą władz powiatu przemyskiego. Przez miasto przebiegają dwie drogi krajowe – nr 28 i 77. Ponadto w pobliżu miasta znajduje się węzeł na autostradzie A4. Przez miasto biegną linie kolejowe, w tym linia nr 91 będąca elementem transeuropejskiej sieci TEN-T. Pod względem geograficznym miasto położone jest u podnóża Bieszczadów, przez co posiada istotne walory przyrodniczo-krajobrazowe.

Przemyśl od zawsze był znaczącym ośrodkiem handlowo-usługowym, przez który przebiegały ważne szlaki komunikacyjne - położenie miasta sprzyjało rozwojowi handlu pomiędzy wschodnią i zachodnią Europą. Po II wojnie światowej Przemyśl był siedzibą powiatu i miastem na prawach powiatu, a w 1975 r. stał się miastem wojewódzkim. Status miasta wojewódzkiego Przemyśl utracił wraz z reformą administracyjną z 1999 roku.

Przemyśl jest jednym z najważniejszych ośrodków społeczno-gospodarczych województwa podkarpackiego. Na specyfikę gospodarczą miasta wpływa przygraniczne położenie - bliskość granicy jest jednym z istotnych źródeł dochodów mieszkańców. Wiodącymi działami lokalnej gospodarki są handel i usługi. Z uwagi na lokalizację Przemyśl posiada duży potencjał do rozwoju branży logistycznej i magazynowej.

5.2.2 Zarys historii obszaru miasta

Przemyśl położony jest na styku trzech krain geograficznych: Pogórza Przemyskiego i Dynowskiego z Kotliną Sandomierską, w tzw. Bramie Przemyskiej przez którą od stuleci przebiega szlak handlowy łączący wschodnią i zachodnią Europę.

Najstarsze ślady pobytu człowieka na tym terenie, w postaci obozowiska, pochodzą sprzed 30 000 lat p.n.e. Odkryte zostały w 1932 r. na terenie nieistniejącej dziś cegielni przy ulicy Słowackiego.

W X w. na wzgórzu zamkowym wzniesiono okazały gród o potężnych wałach drewniano-ziemnych o który od początku jego istnienia walczyli władcy Polski, Rusi i Węgie.

Pierwsze pisane źródło historyczne mówiące o Przemyślu pochodzi z 981 r. a jest nim Latopis Nestora. Wiąże się ono z odebraniem Polsce Grodów Czerwieńskich, w skład których wchodził Przemyśl, przez księcia kijowskiego Włodzimierza Wielkiego, który przyłączył je do swojego państwa. Miasto ponownie znalazło się w granicach Polski w 1018 r., w czasie powrotu Bolesława Chrobrego

z Kijowa. W 1071 r., gdy w Przemyślu przebywał Bolesław Śmiały wraz z całym dworem, prawdopodobnie utworzono stolicę biskupią. W latach 1087-1124 Przemyśl był samodzielnym księstwem pod panowaniem dynastii Rurykowiczów. Książęta ruscy toczyli częste walki bratobójcze o władzę i ziemie, korzystając na przemian z pomocy Polski lub Węgier, a także innych sąsiadów. W 1340 r. Kazimierz Wielki ponownie przyłącza Przemyśl do Polski, a w miejscu grodu obronnego zbudował okazały gotycki murowany zamek. W 1370 r. miasto na krótko przeszło pod władanie króla Węgier i Polski - Ludwika, który oddał Ruś Halicką w lenno do 1397 r. księciu opolskiemu Władysławowi. Książę Władysław dbał o miasto i jego rozwój, sprowadzając ze Śląska rzemieślników, chłopów i rycerzy.

W 1379 r. władzę nad miastem i okolicą przejmują Węgrzy. Na zamku stacjonowała załoga węgierska, a miastem rządził Węgier Emeryk. Przemyśl wraca do Polski w 1387 r.

Jego córka św. Jadwiga, królowa Polski, żona Władysława Jagiełły, równocześnie spadkobierczyni części państwa węgierskiego, zajmuje swymi wojskami miasto.

Władysław Jagiełło opiekował się Przemyślem i bywał częstym gościem zamku i pobliskiej Medyki. Aktem wystawionym 1 października 1389 r. we Lwowie zatwierdził Przemyślowi, uzyskane znacznie wcześniej, prawo magdeburskie oraz określił dokładnie obszar miasta na 100 łanów (2240 ha), ustanowił ośmiodniowy jarmark coroczny i nadał liczne uposażenia i przywileje.

W XIV i XV w. Przemyśl odgrywał znaczącą rolę kulturalną. Pod koniec XIV w. została założona szkoła katedralna związana z Akademią Krakowską. Stanowiła ona wraz z kapitułą przemyską ośrodek twórczy, promieniujący daleko poza granice regionu. W parze z rosnącymi siłami gospodarczymi szły zmiany urbanistyczne. Centrum miasta stał się Rynek. Rozbudowywały się dalsze dzielnice miasta, w których rozwijający się handel i rzemiosło wypierały coraz bardziej na peryferie jego rolnicze części. Rzemiosło organizowało się w cechy, każde rządzone osobnymi prawami na podstawie specjalnych ustaw i przywilejów.

Nie omijały miasta też liczne klęski. Najgroźniejsze to napady Tatarów (1340, 1450, 1489, 1497, 1498, 1500), Wołochów (1498) oraz pożary (1489, 1498). Najbardziej ucierpiało miasto w 1498 r. Po zdobyciu go przez hospodara wołoskiego Stefana Wielkiego, zostało wydane na łup żołnierzom, po czym zostało spalone.

XVI i częściowo XVII w. to "złoty okres" w dziejach miasta, które głównie dzięki handlowi i licznym przywilejom królewskim było jednym z większych i bogatszych miast w Polsce. Zygmunt I Stary potwierdził miastu wszystkie przywileje wcześniej nadane, ponadto nadał przywilej na budowę łaźni z dochodów podatkowych od warzenia piwa. Jego syn, Zygmunt II August zezwolił na budowę fabryki papieru i polerowania żelaza oraz wydał Żydom przemyskim zezwolenie na zamieszkanie w mieście. W 1530 r. zbudowano wodociągi, a w 1560 r. w Rynku ratusz. O świetności miasta świadczyły ponadto brukowane ulice, liczne obiekty sakralne oraz mury obronne z trzema bramami i dziewięcioma basztami.

W XVI w. miasto zajmowało obszar 50 ha, w skład którego wchodził Rynek i osiem sąsiadujących ulic otoczonych wałem wzmocnionym murami i blankami. Z tego wieku pochodzi pierwsza wzmianka o moście na Sanie, a aptekarz Stanisław Sulikowski otworzył pierwszą aptekę w Przemyślu. W XVII w. powstały w Przemyślu liczne nowe klasztory. W mieście osiedlili się reformaci, jezuici, karmelici, bonifratrzy, misjonarze.

W połowie XVII w. po długotrwałych latach wojen, klęsk żywiołowych i ogólnego kryzysu państwa, zakończył się "złoty okres" miasta. Pożar, jaki wybuchł w 1638 r. zniszczył prawie całe miasto. Niezgodnie z przywilejami organizowanie handlu i rzemiosła w prywatnych rezydencjach miejskich doprowadziło do upadku rzemiosła cechowego. Miasto było zaledwie w 1/5 części rządzone przez władze miejskie. Pozostałe to jurydyki szlacheckie, kościelne i żydowskie, wyłączone od płacenia podatków, wskutek czego miasto pozbawione było dochodów. Wielkie zubożenie mieszczan było przyczyną wyludnienia miasta, w którym dziesiątki kamienic stało pustych. Przybywało coraz więcej szlachty. Sytuacja taka utrzymywała się około sto lat i dopiero pod koniec XVIII w. miasto osiągnęło stan zaludnienia porównywalny ze stanem z początku XVII w. Brak funduszy na restaurację murów miejskich i zamku powodowało stałe ich niszczenie.

W 1648 r. miasto było oblegane przez wojska kozackie. W czasie "potopu" Przemyśl był dwukrotnie oblegany. Za każdym razem bezskutecznie. W 1656 r. oblegali go Szwedzi, rok później książę Siedmiogrodu Grzegorz Rakoczy. Za panowania Jana Kazimierza założono pocztę Ziemi Przemyskiej.

Pewna poprawa życia kulturalnego nastąpiła na początku XVIII w. W 1754 r. burmistrz Przemyśla Adam Klein zorganizował stałą drukarnię, którą do końca XVIII w. opuściło 200 książek. Pierwszą bibliotekę publiczną ufundował Wacław Sierakowski w 1759 r.

W wyniku pierwszego rozbioru Polski w 1772 r., Przemyśl przypadł Austrii, stając się stolicą jednego z dwudziestu cyrkułów. Nowe władze, mimo licznych protestów mieszkańców, rozebrały renesansowy ratusz i mury obronne. W latach 1778-1787 Przemyśl był prywatną własnością hrabiego Ignacego Cetnera.

W 1850 r. rozpoczęła się budowa umocnień wokół miasta. Dalsze pogorszenie stosunków między Austrią a Rosją doprowadziło do przebudowy Przemyśla w twierdzę klasy I, co do wielkości drugą po Verdune, a na równi z Antwerpią. W 1859 r. rozpoczęła się budowa linii kolejowej łączącej Przemyśl z Krakowem i Lwowem, a w 1874 r. oddano do użytku linię kolejową na Węgry. W 1868 r. miasto uzyskało połączenie drogowe przez Gródek Jagielloński do Lwowa. W 1868 r. założono Towarzystwo Muzyczne, rok później Stowarzyszenie Rękodzielników "Gwiazda" oraz utworzono seminarium nauczycielskie i straż pożarną. Systematycznie wzrastała też liczba mieszkańców. W 1830 r. wynosiła ona 7 538 osób, w 1850 r. 9 500, a w 1870 r. 15 185.

W czasie I wojny światowej licząca ok. 130 tys. żołnierzy Twierdza Przemyśl przeszła trzy oblężenia. 22.03.1915 r. poddała się w czasie drugiego oblężenia Rosjanom. 03.06.1915 r. do Przemyśla wkroczyły wojska niemieckie oraz austriackie, a Rosjanie wycofali się z miasta i twierdzy.

W 1918 r. w Przemyślu był ośrodek władzy Polskiej Komisji Likwidacyjnej na czele której stał Wincenty Witos. W okresie międzywojnia Przemyśl był w Polsce pld.- wsch. trzecim co do wielkości miastem, po Lwowie i Krakowie i ośrodkiem administracyjno-wojskowym, pozbawionym jednak przemysłu.

Wybuch II wojny światowej dał się odczuć w Przemyślu bardzo dotkliwie. Pierwszy nalot lotniczy nastąpił 7 września, dwa dni później ewakuowano urzędy. 15.09.1939 r. do miasta wkroczyły wojska niemieckie, a 27.09.1939 r. Armia Czerwona. W pierwszych dniach okupacji żołnierze Wehrmachtu dokonali w mieście licznych zbrodni. 18 września rozstrzelali około 200 osób narodowości żydowskiej. Przed wycofaniem się z miasta na lewy brzeg Sanu w dniu 28 września, żołnierze niemieccy spalili, obrzucając granatami dwie zabytkowe bożnice przy ul. Jagiellońskiej. Od września 1939 do czerwca 1941 wzdłuż miejskiego odcinka Sanu wiodła niemiecko-sowiecka granica państwowa. Prawobrzeżna część miasta była administracyjnie przynależna do obwodu drohobyckiego. 22 czerwca 1941 r. w dniu napaści hitlerowców na Związek Radziecki, Przemyśl znalazł się na pierwszej linii frontu. Prawobrzeżna część miasta została zaatakowana przez 101 Dywizję Piechoty i część 257 Dywizji Pancerniej z 54 korpusu Armii "Południe". Walki o miasto trwały 5 dni. Wyzwolenie spod okupacji hitlerowskiej przyszło 27.07.1944 r. Działania wojenne w latach 1939-1944 doprowadziły do zniszczenia 44% zabudowań, wymordowano 29 tys. osób. W wyniku postanowień teherańskich i jałtańskich Przemyśl został oddzielony od terenów, które od wieków stanowiły naturalne zaplecze ekonomiczne.

W latach 1944-75 Przemyśl był siedzibą powiatu i równocześnie miastem na prawach powiatu. W wyniku reformy administracyjnej w czerwcu 1975 r. stał się siedzibą województwa. Status ten stracił 1 stycznia 1999 r.

5.2.3 Krajobraz kulturowy oraz zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy

Ustawa o ochronie i opiece nad zabytkami definiuje pojęcie krajobrazu kulturowego, którym jest „postrzegana przez ludzi przestrzeń, zawierająca elementy przyrodnicze i wytwory cywilizacji, historycznie ukształtowana w wyniku działań czynników naturalnych i działalności człowieka”. Na zasoby dziedzictwa kulturowego miasta Przemyśla składają się obiekty stanowiące świadectwo minionej epoki oraz posiadające wartość historyczną, artystyczną lub naukową, w tym zabytki nieruchome, zabytki ruchome, stanowiska archeologiczne. Ocalałe, znaczące elementy krajobrazu kulturowego, stanowią o pamięci historycznej, tożsamer dla regionu. W tym znaczeniu stanowi on przedmiot ochrony, której formy określają w różnym stopniu cztery ustawy, a mianowicie:

1. ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami,
2. ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym,
3. ustawa o ochronie przyrody,

4. ustawa prawo ochrony środowiska.

Przemyśl jest miastem o wielowiekowej historii, czego odzwierciedleniem jest zachowany unikatowy historyczny zespół urbanistyczno-architektoniczny z licznymi elementami dziedzictwa kulturowego. Historia miasta Przemyśla mówi o genezie tego wielokulturowego ośrodka miejskiego położonego zarówno na pograniczu kultur, ale też na pograniczu wyznań. Obecne dziedzictwo kulturowe jest spadkiem jego złożonych tradycji a zachowane elementy architektury są dowodem tego zjawiska.

Na terenie miasta zachowanych jest 1680 obiektów i zespołów historycznych, objętych wpisem do Ewidencji Miasta Przemyśla. Wśród nich ok. 400 historycznych obiektów i zespołów posiadających wpis do rejestru zabytków. W obszarze miasta zlokalizowanych jest również 320 stanowisk archeologicznych.

Tkanka zabytkowej zabudowy osadzona jest na zachowanym historycznym układzie urbanistycznym pochodzącym z okresu średniowiecza. Miasto Przemyśl uzyskało akt lokacji na prawie magdeburskim wystawiony przez Władysława Jagiełłę 1 października 1389 r. Na przestrzeni wieków systematycznie rozrastający się obszar miasta zabudowany został licznymi obiektami o charakterze świeckim, sakralnym i militarnym.

Występujący na terenie miasta Przemyśla model struktury wielokulturowej, rozwinął się w oparciu o trzy główne nurty wyznaniowe: katolicyzm, grekokatolicyzm oraz judaizm. Od końca XVIII w. do okresu I wojny światowej, sytuacja geopolityczna i wynikające z niej konsekwencje znalezienia się Przemyśla pod władaniem zaboru austriackiego, spowodowały ogromne zmiany w charakterze miasta. Wywarło to ogromny wpływ na ukształtowanie się przestrzeni miejskiej wraz z obszarami zlokalizowanymi wokół miasta (powstanie Twierdzy Przemyśl). Stymulowały one również rozwój kultury niematerialnej.

Na terenie miasta zachowały się liczne obiekty sakralne obrządków chrześcijańskich: rzymsko-katolickiego, grecko-katolickiego, prawosławnego a także ewangelickiego oraz pozostałości architektury judaistycznej. Tematykę tę uzupełniają cmentarze historyczne zarówno wyznaniowe, jak i wojenne czy epidemiczne oraz pojedyncze mogiły i miejsca pamięci. Różnice wyznaniowe znajdują odzwierciedlenie w formach architektonicznych obiektów sakralnych, które reprezentowane są przez zespoły klasztorne, kościoły rzymskokatolickie, cerkwie, synagogi, kaplice i kapliczki. Do obiektów o szczególnym znaczeniu zaliczane są: kościół katedralny p.w. św. Jana Chrzciciela wraz z dzwonnica, klasztor ss. Benedyktynek wraz z kościołem p.w. św. Trójcy, klasztor oo. Franciszkanów z kościołem p.w. św. Marii Magdaleny, klasztor oo. Karmelitów wraz z kościołem p.w. św. Teresy z Avila, kościół p.w. św. Antoniego wraz z zespołem klasztornym oo. Reformatorów, dawny kościół Jezuitów, ob. katedra obrz. grecko-kat., dawny klasztor oo. Bonifratrów ob. Kolegium Języków Obcych, dawny klasztor oo. Dominikanów ob. Starostwo Powiatowe, wieża cerkiewna tzw. wieża zegarowa, cerkiew gr-kat. fil. p. w. Narodzenia Bogurodzicy ob. prawosławna cerkiew gr-kat. fil. pw. Zaśnięcia NMP, cerkiew oo. Bazylianów pw. MB Bolesnej a także synagoga przy ul. Słowackiego oraz zabudowania zborów ewangelickich. Zachowane są również obiekty świeckie, w tym obiekty publiczne oraz związane z kulturą, np. budynki szkół czy siedziby towarzystw, które w czasach minionych służyły mieszkańcom różnych narodowości.

W zakresie architektury militarnej swoje piętno odcisnęli Austriacy poprzez wzniesienie jednej z największych twierdz ówczesnej Europy – Twierdzy Przemyśl. Budując obiekt o ogromnym zakresie przestrzennym i funkcjonalnym, wpłynęli na kształt i charakter miasta nie tylko w czasach swojej obecności, ale wprowadzili trwałe struktury przestrzenne w obrębie miasta a także ukształtowali specyficzny krajobraz kulturowy na następne setki lat.

UKŁAD URBANISTYCZNY

Układ przestrzenny miasta Przemyśla jest wynikiem wielowiekowych nawarstwień kulturowych, początkami sięgających wczesnych okresów osadniczych: paleolitu, neolitu, okresu brązu, epoki żelaza do wczesnego średniowiecza. Ślady osadnictwa z tych okresów występują na terenie Przemyśla i okolic.

Głównymi czynnikami, które miały wpływ na kształtowanie miasta były: położenie geograficzne, topograficzne, sytuacja polityczna obszaru, gdzie w średniowieczu ścierały się wpływy Polaków, Rusinów, Węgrów i Czechów.

Miasto leży na granicy Pogórza Karpackiego i Kotliny Sandomierskiej, na tarasowych wzniesieniach po obu brzegach rzeki San, przy skrzyżowaniu szlaków komunikacyjnych z zachodu na wschód oraz z północy na południe. Te dogodne warunki sprzyjały osadnictwu na tym terenie. Na przełomie X/XI w. na dzisiejszym wzgórzu zamkowym znajdowało się grodzisko, w obrębie którego powstała absydowa rotunda i palatium, a na początku XII w. romańska cerkiew Wołodara. Przy grodzisku istniał przygródek otoczony ziemnymi wałami. Ponadto wokół grodu funkcjonowały osady typu wiejskiego o funkcji przedmieść. Na położonym poniżej grodu tarasie, w miejscu dzisiejszej katedry rozwinęła się osada, na terenie której na przełomie XII/XIII w. zbudowana została romańska rotunda pw. św. Mikołaja. Poniżej osady w rejonie dzisiejszego rynku, ul. Franciszkańskiej i Wodnej rozwinęło się podgrodzie. Te początki osadnictwa na terenie Przemyśla potwierdzone zostały badaniami archeologicznymi. Niewątpliwie miały one wpływ na dalszy rozwój urbanistyczny miasta.

Na przełomie XII/XIII w. Przemyśl był zespołem osadniczym złożonym z obronnego grodu, obronnych osad oraz przedmieść. Rozwój gospodarczy miasta przyczynił się do zespolenie poszczególnych członów w jeden organizm miejski otoczony wspólnymi drewniano-ziemnymi obwarowaniami tworzącymi pierwsze granice miasta o nieregularnym, owalnym narysie. Obwarowania obejmowały od wschodu zespół zabudowy w rejonie dzisiejszej ulicy Franciszkańskiej, od południa wzgórze - późniejsze karmelickie, od zachodu teren późniejszego klasztoru dominikanów i łączyły się z obronną osadą górną w rejonie katedry oraz dolną w rejonie ulicy Wodnej. Zabudowa miasta była drewniana. Jedynymi murowanymi obiektami był zamek wzniesiony w 1345 r. przez Kazimierza Wielkiego w miejscu grodu oraz cerkiew katedralna. Zamek z narożnymi basztami, poprzez bramę w kurtynie zachodniej miał połączenie z przygródkiem.

Wydany przez Władysława Jagiełłę w 1389 r. akt lokacyjny potwierdzał istniejącą już na terenie Przemyśla miejską organizację samorządową. Nadany miastu stułanowy obszar obejmował tereny już wcześniej zasiedlone i dawał możliwość dalszego rozwoju we wszystkich kierunkach. Miasto, którego status został ugruntowany przywilejem Jagiełły, wchłonęło w swój zasięg wszystkie zgrupowane na tym terenie wcześniejsze organizmy osiedleńcze.

Lokacja przyniosła zmiany dotyczące rozplanowania miasta. Musiano dla zespolenia poszczególnych elementów osadniczych wyznaczyć centrum miejskie. W przedlokacyjne zainwestowanie terenu wpisano regularny, szachownicowy układ, obejmujący kwadratowy rynek o wymiarach 80x80 m i otaczające go bloki zabudowy przyrynkowej podzielone na parcele o szerokości frontów od 8 do 10 m. W Przemyślu szachownicowy schemat rozplanowania wykazuje odstępstwa od regularnego wzorca. Z południowych naroży rynku wybiegają po dwie ulice ze wschodniego dzisiejsze ulice Franciszkańska i Asnyka, z zachodniego ulice Grodzka i Fredry. Również dwie ulice wyprowadzone są z naroża północno-zachodniego - Kościuszki i Mostowa. Natomiast z naroża północno-wschodniego wyprowadzona została tylko jedna ulica w kierunku wschodnim - obecna ulica Kazimierza Wielkiego. Brak jest w tym narożu ulicy w kierunku północnym. W tym kierunku wybiega ulica ze środka pierzei północnej - ulica Wodna, co jest nietypowe dla rynków średniowiecznych o niewielkich wymiarach. Można to tłumaczyć tym, że w momencie tyczenia planu ta ulica już istniała i miała znaczenie komunikacyjne - możliwe, że prowadziła ku przeprawie na Sanie, w związku z czym została adaptowana w nowym układzie. Drugą nieregularnością układu jest ukośne załamanie w części tylnej granic podłużnych parcel w bloku południowym, równoległe do ulicy Asnyka. Można sądzić, że istniała już wcześniej ulica uznana za granicę południową bloku - obecna ulica Katedralna, którą należy identyfikować z ulicą Zamkową, figurującą w spisach XVI-wiecznych, stanowiąca zapewne połączenie zamku z położonymi poniżej osadami. To samo dotyczy przebiegu ulicy Kościuszki, płynnie włączonej w teren rynku, co może wskazywać na jej przedlokacyjne pochodzenie. Możliwe też, że łukowy przebieg ul. Franciszkańskiej wywodzi się z wcześniejszej owalnicy. Przyjmując istnienie przedlokacyjnego układu przestrzennego, wprowadzenie układu szachownicowego miało charakter regulacji planu.

Na przełomie XIV/XV w. Przemyśl był jeszcze miastem o zabudowie drewnianej. Istniejące już w tym czasie kościoły dominikanów, franciszkanów, św. Piotra oraz ratusz miejski były też zapewne budowlami drewnianymi. Dopiero w 2 poł. XV w. zaczęto wznosić murowane budowle sakralne.

W 1460 r. rozpoczęto budowę katedry łacińskiej na miejscu rotundy św. Mikołaja, budowę ukończono dopiero około 1549 r.

Rozwój gospodarczy miasta spowolniały liczne pożary i najazdy Tatarów, Wołochów i Kozaków. W 1498 r. podczas najazdu hospodara wołoskiego obwarowania miasta okazały się mało skuteczną obroną - Przemyśl został zdobyty łącznie z obronnym zamkiem. W 1527 r. przystąpiono do budowy nowoczesnych obwarowań murowanych ukończonych dopiero w latach 30. XVII w. Narys nowożytnego, bastejowego systemu fortyfikacji, z czterema bramami: Lwowską, Grodzką, Wodną i Mostową, wyznaczył aż do XIX w. granice miasta. Poza granicami miasta powstały inkastelowane klasztory: reformatów (1645 r.) przy Bramie Lwowskiej oraz benedyktynek (1616 r.) na Zasaniu przy przeprawie na Sanie. Otoczone własnymi murami klasztory wzmacniały miejski system obrony.

Struktura wyznaniowo - narodowościowa miasta przyczyniła się do wyodrębnienia w obrębie murów miejskich dwóch dzielnic - ruskiej i żydowskiej. Dzielnicą ruską ze zbudowaną w 1540 r. katedrą obrządku wschodniego oraz siedzibą władzy, biskupa obrządku prawosławnego, rozciągała się w pd.-wsch. części miasta. Do dzisiaj funkcjonuje tradycyjna nazwa tej części miasta - Władycze. Dzielnicą żydowską zajęła pn.-wsch. tereny miasta, gdzie też z końcem XVI w. wzniesiono synagogę. Wcześniej ludność żydowska osiedlała się poza pierwszym obwodem obwarowań miasta. Po wybudowaniu murowanych obwarowań władze miasta zezwoliły na rozebranie niepotrzebnego już parkanu i zabudowanie wału. Owalny przebieg ulicy Serbańskiej można przyjąć za pozostałość narysu umocnień drewniano-ziemnych. Podobnie należy potraktować przebieg ulicy Władycze. W pd. i zach. części miasta znajdowały się klasztory i kanonie związane z inkastelowaną (1465-1495) katedrą obrządku rzymskokatolickiego i siedzibą biskupa. Kościół i klasztor franciszkanów usytuowany był przy pd.-wsch. narożu Rynku, u zbiegu ulic Franciszkańskiej i Asnyka. W zach. części miasta, po pn. stronie ulicy Grodzkiej, na tarasach opadających w kierunku Sanu miały swoje siedziby zakony dominikanek i dominikanów. Centrum miasta - rynek oraz ulice Lwowska, Grodzka i Wodna - zabudowywane były domami najzamożniejszych mieszczan oraz budowlami handlowo-administracyjnymi. Na rynku w latach 1557-1568 zbudowany został renesansowy ratusz, dzieło Andrzeja Peregryna Bononiego, architekta pochodzenia włoskiego.

Początek XVII w. wzbogacił Przemyśl o nowe budowle sakralne. Z fundacji Marcina Krasickiego, starosty przemyskiego, w latach 1623-1631 zbudowany został kościół i klasztor karmelitów bosych, który został posadowiony na wzgórzu od strony pd. miasta, pod koniec XVII w. zaakcentowany monumentalnymi schodami na osi kościoła, łączącymi plac przedkościelny z ulicą wychodzącą z pd.-wsch. naroża rynku, dzisiejszą ulicą Asnyka.

Poniżej wzgórza karmelitańskiego, w miejscu, gdzie poprzednio znajdował się kościół św. Piotra, wzniesiono w latach 1627-1671 kościół i kolegium jezuitów. W 1678 r. w pn.-zach. części miasta, dla zakonu braci miłosierdzia bonifratrów wybudowany został kościół z klasztorem i szpitalem. W tym samym roku zostało założone seminarium duchowne, pod kierownictwem Misjonarzy św. Wincentego ą Paulo, którzy zbudowali sobie dom mieszkalny i kaplicę w okolicy zamku. Za Bramą Lwowską, w miejscu obecnej zabudowy południowej pierzei placu istniał kościół szpitalny p.w. św. Rocha. W połowie XVII w. Przemyśl był już w pełni ukształtowanym miastem. Na podstawie spisów podatkowych sądzić można, że istniały już wszystkie ulice, a tereny w obrębie murów były już całkowicie zasiedlone. Znacznie też rozwinęły się przedmieścia. Znane były cztery przedmieścia: Błonie, Zasanie, Przed Bramą (prawdopodobnie Grodzką) oraz Za Mostem - późniejsze Przedmieście Lwowskie.

Wiek XVIII przyniósł regres rozwoju miasta. Zahamowane zostały inwestycje miejskie, częściowo rozebrany został zamek, w ruinę popadły budowle publiczne, a przede wszystkim nienaprawiane mury miejskie. Rozbierano nieremontowane kamienice, w obrębie miasta pojawiła się spora liczba pustych placów. Pomimo kłopotów gospodarczych miasta w dalszym ciągu prowadzone były inwestycje sakralne. W latach 1724 -1730 do katedry dobudowana została kaplica Fredrów, a w 1764 r. wybudowano obok katedry wolnostojącą dzwonnice. Plac katedralny od wsch. otoczony był murem, od pn. w latach 1751-1754 usytuowany został pałac biskupi, od zach. znajdowały się wcześniejsze budowle „psalteria”, piętrowy budynek szkoły katedralnej, a od pd. dom kapitulny tzw. „dworek Orzechowskiego”. W 1777 r. na terenie dzielnicy ruskiej na Władyczu rozpoczęto budowę nowej katedry greckokatolickiej, w miejscu dawnej, zniszczonej w wyniku pożaru. Budowla ta nie doczekała się całkowitej realizacji powstała tylko wieża - dzisiejsza Wieża Zegarowa oraz mury, które od strony zach. i pd. odgrodziły ten teren od miasta.

W połowie XVIII w., wyłączając ubytki w zabudowie mieszczańskiej, Przemyśl posiadał wszystkie elementy świetnie uformowanego założenia urbanistycznego, zarówno w kompozycji planu z centralnym rynkiem, siecią ulic i granicami, które wyznaczały obwarowania, jak również w ukształtowaniu sylwety miasta, z dominantami w postaci wież kościelnych, wieży ratuszowej, a zwłaszcza zamku i kościoła karmelitów, położonych na tarasach wznoszących się w kierunku pd. Dominantami wysokościowymi w sylwecie miasta były również występujące w obwodzie murów bramy i baszty. Ustalona w połowie XVII w. linia obwarowań zasadniczo nie uległa zmianie. Wzmocniono jedynie trudny do obrony front południowy z wałem, z fosą oraz pn.-wsch. naroże obwarowań bastionem ziemnym.

Zabudowa tworzących się poza murami miasta przedmieść grupowała się głównie przy szlakach komunikacyjnych wiodących ku bramom miejskim. Po stronie wsch. przebieg dzisiejszej ulicy Dworskiego należy uznać za trasę wylotową od Bramy Lwowskiej w kierunku na Lwów. Od zach. rozwijało się przedmieście przed Bramą Grodzką, na pn. przedmieście Zasanie związane z przeprawą na Sanie oraz ze szlakiem w kierunku Krakowa. Pomimo dość licznej zabudowy nie wytworzyły się jednak na przedmieściach trwałe układy urbanistyczne, poza utrwaleniem istniejących już szlaków handlowych przez obustronną ich zabudowę. Przebiegi tych szlaków to, obok ulicy Dworskiego, ulice Smolki, Słowackiego i Chopina, zaś na Zasaniu Grunwaldzka i Krasieńskiego. Na przedmieściach występowały drewniane cerkwie, które nie zachowały się, a miejsce ich lokalizacji jest trudne do określenia.

Koniec XVIII w. przynosi daleko posuniętą destrukcję układu przestrzennego Przemyśla. Po pierwszym rozbiórze Polski Przemyśl znalazł się pod zarządem władz austriackich. Jednym z pierwszych przedsięwzięć Austriaków ważnych dla miasta była likwidacja murów obronnych, wynikająca nie tyle ze złego stanu zachowania, ale przede wszystkim z budową dogodnych tras przelotowych przez miasto. W latach 1776-1780 realizowana była trasa o znaczeniu militarnym łącząca Lwów z Krakowem. Przeprowadzenie jej przez miasto wymagało przebicia nowej ulicy w istniejącym układzie urbanistycznym. Wytyczona została ulica „via Cesario-Regia” od bramy Lwowskiej prosto w kierunku pn. pierzei rynku i przez ulicę Kościuszki, dawną Mostową, na nowy most na Sanie zbudowany w latach 1777 - 1779. Realizacja tej ulicy, oprócz wyburzenia bramy Lwowskiej i baszty Czapniczej na zamknięciu ulicy Kościuszki, spowodowała wyburzenie zabudowy położonej na zapleczu ulicy Franciszkańskiej, likwidację narożnej kamienicy w zach. pierzei rynku. W wyniku tej realizacji powstał blok zabudowy w kształcie wydłużonego prostokąta zawarty pomiędzy ulicami Franciszkańską, Kazimierza Wielkiego i Serbańską. Poważnemu przekształceniu uległ rynek. Po wyburzeniu narożnej kamienicy w pierzei zachodniej oraz rozebraniu pozostałych trzech w tej pierzei i wybudowaniu w latach 40. XIX w. dwóch kamienic ze schodami pomiędzy nimi, prowadzącymi z rynku na ulicę Grodzką, rynek przeobraził się w nieforemny plac zamknięty od wschodu zabudową wschodniej pierzei, a od zachodu fasadą klasztoru dominikanów. Będący w złym stanie ratusz, zasadniczy element wnętrza rynkowego, został rozebrany na przełomie wieków XIX i XX, a jego miejsce zajął budynek odwachu.

Prowadzona przez Austriaków w latach 1784 -1787 kasata klasztorów dotknęła również Przemyśl. Zniesione zostały klasztory dominikanów, dominikanek, jezuitów, bonifratrów i karmelitów. Kościoły dominikański i bonifratrów zostały rozebrane, zaś gmachy klasztorne zamienione na urzędy. Ocalały kościoły - jezuitów, gdzie urządzono magazyn oraz karmelitów, który zamieniono na katedrę greckokatolicką. Destrukcja dotknęła jednak otoczenia zespołu karmelitańskiego, gdyż wyburzone zostały wiodące do świątyni monumentalne schody, wykonano murowane oszkarpowanie wzgórza oraz dwustronny wjazd na plac przed frontem zespołu. W późniejszym okresie, w latach 1879-1885 dokonano przebudowy zespołu, klasztor został nadbudowany o drugie piętro, przekształceniu uległa fasada, zaś na skrzyżowaniu naw osadzono najpierw małą kopułę, a później, w 1866 r., większą drewnianą, która w znacznym stopniu zmieniła panoramę miasta. Również zmienione zostało ukształtowanie placu katedralnego poprzez likwidację muru otaczającego plac od wsch. Przemianie uległo też wzgórze zamkowe, które po zadrzewieniu przekształcono w park miejski z prawie zrujnowanym zamkiem.

Druga połowa XIX w. przyniosła poprawę sytuacji gospodarczej miasta, co daje się zauważyć we wzmożonym ruchu budowlanym. Władze miejskie zobowiązują właścicieli do remontów kamienic będących w złym stanie. Sukcesywnie zabudowuje się puste place w centrum miasta. Obok kamienic uzupełniających luki w zabudowie, powstają monumentalne gmachy z przeznaczeniem na urzędy.

Zabudowany zostaje blok pomiędzy ulicami Franciszkańską i Kazimierzowską; ta druga nabrała równorzędnej wartości z ulicą Franciszkańską.

Koniec XIX i początek XX w. przyniósł dalsze zmiany w ukształtowaniu przestrzennym staromiejskiego centrum. Zabudowa rynku i głównych ulic, w większości jednopiętrowa, nadbudowana została o jedną lub dwie kondygnacje. W pierzei pn. rynku zlokalizowany został gmach sądu obwodowego, późniejsza siedziba Magistratu, a obecnie Urzędu Miasta. Nadbudowany został budynek dawnego klasztoru dominikanów, początkowo siedziba władz miasta, później Sądu Obwodowego. Po zach. stronie rynku powstały dwa skwery, na których ustawione zostały pomniki - króla Jana Sobieskiego przy gmachu Magistratu i Adama Mickiewicza po drugiej stronie ul. Kościuszki. Rozebrany został budynek odwachu. Plac rynkowy otrzymał nową nawierzchnię brukową, został też zadrzewiony. Powstaje nowa zabudowa na tyłach parcel rynkowych i na tyłach pierzei ulicznych. Przy ul. Katedralnej zbudowany został nowy gmach pałacu biskupów greckokatolickich. Przeprowadzono restaurację zrujnowanego zamku - z dawnego założenia uratowano tylko dwie baszty na narożach kurtyny północno-wschodniej i bramę zamkową. Wieża katedralna w 1907 r. została nadbudowana o jedną kondygnację.

Tereny położone na pn. stoku wzgórza zamkowego – Podzamcza, zamieniają się na początku XX w. w dzielnicę willową w oparciu o istniejącą już sieć ulic. Po zniwelowaniu zachodnich ziemnych umocnień miasta i zabudowaniu ulic Grodzkiej, Chopina i obecnego Wybrzeże J. Piłsudskiego zatarała się od tej strony granica XVII - wiecznego miasta.

Przedmieścia przemyskie jeszcze do połowy XIX w. miały charakter osiedli wiejskich. Teren Przedmieścia Lwowskiego przecinały dwa główne szlaki komunikacyjne - droga dobromilska, dzisiejsza ulica Słowackiego oraz droga lwowska, obecna ulica Dworskiego. Trzecim ważnym traktem była droga prowadząca do założenia dworskiego na Bakończycach, obecna ulica Łukasieńskiego. Ponadto istniała sieć dróg odpowiadających dzisiejszym ulicom, były to jednak w tym czasie drogi o charakterze wiejskim. Na Zasaniu istniały szlaki, krakowski, dzisiejsza ulica 3 Maja i węgierski, obecnie ulica Grunwaldzka, ponadto, podobnie jak na Przedmieściu Lwowskim, były drogi wiejskie, które przekształciły się później w ulice. Wykształciły się też przedmiejskie centra. Na Przedmieściu Lwowskim był to teren położony w okolicy Bramy Lwowskiej, przy którym zbiegały się drogi lwowska i dobromilska oraz usytuowany był obronny klasztor reformatów. Ten plac zapewne stanowił początkowo targowisko obsługujące zarówno przedmieście jak i miasto. Na Zasaniu centrum wytworzyło się obok również obronnego klasztoru benedyktynek, u zbiegu traktów węgierskiego i krakowskiego. Także i tu, w związku z postojem przed rzeczną przeprawą powstał plac targowy, z którego później wytworzył się obecny Plac Konstytucji.

Kontynuowano przedsięwzięcia zmierzające do poprawy warunków komunikacji. Po rozebraniu Bramy Lwowskiej z przylegającymi do niej murami wytyczono nową trasę w kierunku Lwowa, która w linii prostej przecięła teren miasta od placu przedbramnego w kierunku na wschód - dzisiejsza ulica Mickiewicza. Po rozebraniu murów w części pd.-wsch., w miejscu dawnej fosy powstała ulica Basztowa, a od strony pn.-wsch. miasta utworzona została dla ruchu w kierunku Krakowa obwodnica omijająca miasto - dzisiejsza ulica Jagiellońska. Przy realizacji ulic Jagiellońskiej i Słowackiego wykorzystano miejsce po zasypanej fosie. Zabudowa tych ulic sytuowana była na linii dawnych murów – od wewnątrz w przypadku ulicy Jagiellońskiej, na zewnątrz murów przy ulicy Basztowej. W miejscu dawnego targowiska przed Bramą Lwowską powstał plac w formie wydłużonego trapezu - obecny Plac Na Bramie. Taki narys placu wykształcił się do 1852 r., natomiast jego obudowa zmieniała się jeszcze kilkakrotnie. Najwcześniej powstała jednopiętrowa zabudowa południowej pierzei placu - zachowała się bez zmian do czasów współczesnych. Wschodnią pierzeję zamykał gmach przebudowany w latach późniejszych. Wzdłuż zachodniej pierzei placu w latach 60. XIX w. znajdowały się domy piętrowe, obecnie są to kamienice dwupiętrowe. Obudowa pierzei pn. placu, obecną swoją formę otrzymała w 1892 r.

Decydujący wpływ na rozwój przestrzenny obrzeży Przemyśla miały dwa podstawowe czynniki – militarny, czyli budowa Twierdzy Przemyśl oraz komunikacyjny - budowa linii kolejowej.

Budowa Twierdzy przebiegała zgodnie ze stosowaną ówczesnie sztuką fortyfikacyjną, przy czym wykorzystana tu została w znacznym stopniu naturalna konfiguracja terenu. Główne forty umieszczono na otaczających miasto wzgórzach – Lipowicy, Zniesieniu, Kopcu Tatarskim. Nowoczesna twierdza typu fortecznego, wiązała się z odsunięciem głównej pozycji obrony od rdzenia Twierdzy. Powodowało to tworzenie wokół miasta pierścienia obwarowań złożonych z umocnień ziemnych – fos i wałów

z systemem flankujących bastionów wzmocnionych szeregiem fortów zewnętrznych. Komunikację w obrębie pierścienia umocnień zapewniały biegnące po jego obwodzie drogi forteczne łączące poszczególne forty, od których odchodziły sięgacze w kierunku miasta, umożliwiające przemieszczanie na linię obrony stacjonującego tam wojska. Wykorzystywane były w tym celu często istniejące stare drogi i wtedy na styku z linią obrony zabezpieczone były bramami.

Wewnątrz Twierdzy wznoszone były zespoły koszarowe – na terenie miasta powstało ich dziewięć. Łącznie z obiektami towarzyszącymi, takimi jak szpital, magazyny, areszty, strzelnice, place ćwiczeń, stanowiło to poważny procent zasobów terenowych miasta. Obiekty koszarowe usytuowane były przy ulicach Mickiewicza, Słowackiego, Czarneckiego oraz 3 Maja i 29 Listopada i Okrzei na Zasaniu.

Drugim przedsięwzięciem, które w zasadniczy sposób wpłynęło na układ przestrzenny Przedmieścia Lwowskiego, w mniejszym na Zasaniu, była budowa kolei żelaznej z Krakowa do Lwowa. Linia kolejowa wytyczona została wzdłuż traktu lwowskiego przez most na Sanie i przez wsch. część Zasania. Główna linia miała odnogę w kierunku Chyrowa. Wokół tego rozjazdu kolejowego powstał okrężny węzeł komunikacyjny z wykorzystaniem istniejących już ulic i wytyczenie nowych. W rejonie wybudowanego na pn. od ul. Mickiewicza w 1859 r. dworca kolejowego, w szybkim tempie powstała zabudowa koncentrująca podstawowe usługi nowego organizmu miejskiego tj. urzędy, hotele, restauracje, kawiarnie. W części pd. Przedmieścia powstało szereg nowych ulic, znacznie mniej w części północnej. Budowa w 1872 r. drugiej stacji kolejowej na terenie pd.-wsch. Przedmieścia Lwowskiego na Bakończycach przyczyniła się do rozwoju tej części miasta, lokalizowana tu była głównie zabudowa przemysłowa. W pd. części Przedmieścia Lwowskiego, w rejonie ulic Puszkina, Głowackiego, Moniuszki, Leszczyńskiego powstawała zabudowa typu willowego.

Na Zasaniu z końcem XIX w. tereny pomiędzy istniejącymi już ulicami przepruto nowymi połączeniami w kierunku pn. i pd. W dalszym ciągu zabudowa koncentrowała się przy głównych traktach.

Pomimo zajęcia dużego procentu terenów na cele wojskowe, nowe dzielnice rozwijały się prężnie. Na Przedmieściu Lwowskim koncentracja ruchu budowlanego miała miejsce wzdłuż ulic Mickiewicza i Słowackiego oraz na terenie pomiędzy tymi ulicami. Obok domów mieszkalnych zbudowano tu budynki szkolne, gmachy teatralno – widowiskowe, sąd, synagogę oraz obszerny gmach seminarium grekokatolickiego z kaplicą. Przy ul. Słowackiego powstały dwa cmentarze – katolicki i żydowski.

Również główne ulice Zasania otrzymały zabudowę w postaci kamienic czynszowych. Natomiast teren wzdłuż Sanu rozparcelowano pod zabudowę willową w otoczeniu ogrodów. Zasanie otrzymało własne obiekty sakralne - kościół i klasztor salezjanów w stylu neogotyckim, synagogę oraz w późniejszym okresie zespół klasztorny bazylianów. We wsch. części dzielnicy, przy ulicy Rogozińskiego, zbudowano szpital miejski.

Ulice po obu stronach Sanu, dzisiejsze Wybrzeże Marszałka J. Piłsudskiego i Wybrzeże Ojca Św. Jana Pawła II, zamienione zostały na bulwary nadrzeczne. Te zadrzewione komunikacyjno - spacerowe arterie, uatrakcyjniły obydwie brzegi Sanu i spowodowały zespolenie lewo i prawobrzeżnej części miasta.

Ostateczne ukształtowanie głównych przedmiejskich wnętrz urbanistycznych nastąpiło na początku XX w. Plac na Bramie od strony wsch. zamknięty został gmachem Towarzystwa Zaliczkowego. Od strony przy wylocie ulicy Franciszkańskiej wzniesiona została reprezentacyjna pięciokondygnacyjna kamienica. Ponadto zmienił się gabaryt kamienic z dwukondygnacyjnego na trójkondygnacyjny. Obok klasztoru reformatów, na terenie dotąd wolnym od zabudowy, powstaje kilka dwupiętrowych kamienic. Na pn. od ulicy Mickiewicza tworzy się plac dworcowy obudowany kamienicami, budynkiem dworca oraz od pd. tzw. Pasażem Gansa.

Na Zasaniu dopełnia się kompozycja Placu Konstytucji, zabudowaniem terenu pomiędzy ulicami Grunwaldzką i 3 Maja zespołem trzech kamienic. W późniejszym okresie w centrum placu ustawiono pomnik Orłąt Przemyskich. Przy bulwarze nadszańskim po zach. stronie mostu powstają reprezentacyjne budowle - Dom Robotniczy i dwa budynki szkolne, po stronie wsch. powstają pierwsze obiekty sportowe - stadion Klubu Sportowego „Gwardia” i boisko Klubu „Czuwaj”.

Podczas I wojny światowej Twierdza odegrała istotną rolę, podczas działań zniszczone zostały forty, zespół urbanistyczny nie poniósł większych strat. Natomiast przybyło w Przemyśle nowych cmentarzy wojennych - cztery przy ul. Przemysławia, jeden na Zasaniu. W okresie międzywojennym zwiększył się ruch budowlany. Powstaje szereg kamienic i gmachów użyteczności publicznej na terenie wszystkich dzielnic. W związku z elektryfikacją miasta w 1926 r. zbudowano jedenaście stacji

transformatorowych o charakterystycznych formach utrzymanych w stylach historycznych. Zasanie wzbogaca się o wartościowy zespół zabudowy willowej - osiedla oficerskiego położonego na wzgórzu „Winna Góra”. Ważnym elementem urbanistycznym jest wiadukt tzw. „Kamienny Most” nad przejazdem kolejowym, zbudowany w celu dogodnego połączenia południowej i północnej części miasta przedzielonych linią kolejową.

Działania II wojny światowej spowodowały duże straty w strukturze przestrzennej Przemyśla. Doszczętnie zniszczona została zabudowa dzielnicy żydowskiej, do 1956 r. w stanie ruiny istniała synagoga. Zniszczeniu uległa spora ilość domów w rejonie dworca kolejowego, w tym Pasaż Gansa, kamienice przy ulicach Mickiewicza, Franciszkańskiej, Krasińskiego. Przy ulicy Jagiellońskiej zrujnowane zostały budynki sądu i zajezdnia strażacka, w zach. pierzei rynku kamienica zbudowana w poł. XIX w. oraz dwie kamienice w pd. pierzei w narożu przy ulicy Fredry. Częściowo zniszczona została zabudowa ulicy Katedralnej, w tym też pałac biskupów greckokatolickich, a na Zasaniu klasztor benedyktynek.

W okresie powojennym odbudowane zostały niektóre kamienice w zabudowie ulic oraz klasztor benedyktynek. Wyremontowany został też pałac biskupów unickich. Inne obiekty przez jakiś czas pozostające w stanie ruiny zostały rozebrane, a po nich pozostały puste place. Wschodnia część terenu dawnej dzielnicy żydowskiej, ob. Pl. Berka Joselewicza, zamieniona została na zadrzewiony skwer, zachodnia, obecnie Plac Rybi z ustawionym w centralnym punkcie pomnikiem pełnił funkcję placu defiladowego. W pd. pierzei placu, przy ulicy Ratuszowej w latach 70. zbudowany został trzypiętrowy budynek administracyjny o jednolitym gabarycie, stanowiący dysonans w panoramie miasta.

Destrukcji uległ plac dworcowy, który po rozebraniu Pasażu Gansa, obecnie jest od strony zach. zamknięty ślepyimi elewacjami bocznymi kamienic przy ulicach Mickiewicza i gen. Sowińskiego, a od pd. połączony z ulicą Mickiewicza. Długo nie zabudowane pozostawały parcele pomiędzy ulicami Wałową i Jagiellońską. Dopiero w latach 90. XX w. zbudowane zostały dwie kamienice przy ulicy Wałowej, nieco później dwufrontowy budynek handlowy przy ul. Jagiellońskiej z drugim wejściem od ulicy Wałowej. W latach 2011-2012 zabudowano także narożną działkę pomiędzy ul. Przecznicą Wałowa i Kazimierza Wielkiego. Te budynki dobrze zostały wkomponowane w istniejącą zabudowę. Kilka budynków w typie kamienic powstało na obrzeżach centrum Starego Miasta – w tyle bloku wschodniego przy ulicy Serbańskiej, przy ulicy Ratuszowej i przy ulicy Wodnej. Zespół zabudowy w typie blokowej, zbudowany został obok pałacu biskupów unickich. Również te budynki, dostosowane gabarytem do sąsiedniej zabudowy, nie są elementami kolidującymi w ukształtowaniu przestrzennym miasta. W latach ostatnich na terenie pl. Berka Joselewicza wzniesiony został monumentalny, nowoczesny gmach muzealny. Na wsch. od Podzamcza, nad Sanem, zlokalizowano kilkupiętrowy budynek hotelowy, który wprowadzie nie przysłania widoku na Stare Miasto, ale też nie jest korzystnym elementem w tym widoku. Nadal niezabudowane są dwie parcele rynkowe w pierzei południowej, teren po zabudowie bloku zachodniego oraz teren przy ul. Jagiellońskiej po gmachach sądu i synagogi.

W latach 90. XX w. powstało kilka nowych obiektów w centrum dzielnicy zasańskiej. W narożu przy ulicach ks. Piotra Skargi i Długosza zbudowany został dwupiętrowy budynek, zaś na placu przed tym budynkiem ustawiona została replika pomnika Orląt Przemyskich, usuniętego przez Niemców z Pl. Konstytucji 3 Maja. Przy głównej ulicy Zasania, 3 Maja, wzniesiono nowy gmach poczty i dom handlowy. Natomiast powstające tu nowe zespoły zabudowy mieszkaniowej usytuowane zostały w znacznej odległości od historycznej części Zasania.

Na Przedmieściu Lwowskim jako uzupełnienie historycznej zabudowy powstał tylko jeden nowy budynek - bank w narożu przy ulicach Dworskiego i Rejtana z zaakcentowanym narożem, nawiązujący do wcześniejszej zabudowy narożnej. W pn.-wsch. części miasta, w okolicy Kamiennego Mostu w latach 90. powstał nowoczesny, monumentalny budynek bankowy niezbyt dobrze wpisujący się w otoczenie. Podobnie jak na Zasaniu, nowe dzielnice mieszkaniowe oraz tereny przemysłowe i magazynowo-składowe na Przedmieściu Lwowskim odsunięte są w kierunku wsch. i nie wpływają na historyczną strukturę przestrzenną.

Granice średniowiecznego miasta, pomimo rozbiórki większej części obwarowań, są czytelne w przebiegu ulic zrealizowanych w miejscu dawnych fos oraz dzięki zachowanym fragmentom murów. Stosunkowo dobrze zachowane jest lokacyjne rozplanowanie miasta z wyjątkiem braku zachodniego bloku zabudowy. W sylwecie miasta brak jest dawnych elementów wysokościowych, jak ratusz, bramy i baszty murów obronnych. Natomiast przebudowa zespołu klasztornego karmelitów, przeprowadzona

w latach 90. XX w., obejmująca rozbiórkę drewnianej kopuły i zastąpienia jej wieżyczką, odtworzenie pierwotnej formy fasady oraz obniżenie budynku klasztornego przywróciło częściowo panoramie miasta wygląd z 2 połowy XVIII w.

OBIEKTY SAKRALNE

Obiekty sakralne są dominującym elementem krajobrazu Przemyśla. Wpływ na to ma specyficzne ukształtowanie przestrzeni Starego Miasta na tarasach wzniesienia górującego nad rzeką, eksponowanego od głównego wjazdu do miasta od strony pn. Na stosunkowo niewielkim obszarze Starego Miasta zachowało się pięć kościołów oraz dwie wieże-dzwonnice – katedralna i dawna cerkiewna (ob. wieża zegarowa). Ich uzupełnieniem są dwa zespoły klasztorne – reformatów i benedyktynek, od wieków stanowiące obronne przyczółki miasta od wschodu i północy.

Na całym obecnym obszarze administracyjnym miasta zachowało się 10 zabytkowych kościołów i zespołów kościelno-klasztornych, cztery cerkwie, dwie synagogi, dwie kaplice szpitalne, dwie kaplice cmentarne. Z trzech dawnych założeń klasztornych, zlikwidowanych w rezultacie reformy józefińskiej, zachowały się jedynie budynki klasztorne, użytkowane obecnie na cele publiczne. Są to budynki dawnych klasztorów dominikanów (Plac Dominikański 3), dominikanek (ulica Grodzka 6), bonifratrów (ulica Kościuszki 2).

Spośród nich bezwzględnie wyjątkowe miejsce zajmuje **kościół katedralny p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Panny Marii i św. Jana Chrzciciela**, podniesiony w 1992 r. do rangi Archikatedry obrz. łacińskiego. Budowę katedry rozpoczęto w 1465 r., ale aktualne ukształtowanie bryły jest wynikiem prac w latach 1725-33 prowadzonych z inicjatywy bpa Aleksandra Fredry, a następnie działań z przełomu XIX/XX w., których wynikiem była regotycyzacja kościoła z przywróceniem prezbiterium cech gotyckich oraz prawie całkowita wymiana wystroju i wyposażenia wnętrza. Ściany naw pokryte zostały malowidłami ściennymi autorstwa Tadeusza Popiela, wymieniono większość ołtarzy na nowe, łącznie z ołtarzem głównym. Katedra, wraz z usytuowaną obok wieżą katedralną - dzwonnica, zbudowaną w latach 1759-64, nadbudowaną o ostatnią kondygnację w 1907 r., tworzy zespół architektoniczny z przewagą cech barokowych. W jej podziemiach, pod prezbiterium zachowały się relikty kościoła późnoromańskiego p.w. Św. Mikołaja, datowanego na 2 poł. XII – pocz. XIII w., być może pierwszej katedry łacińskiej. Wokół katedry, do XVIII w. otoczonej murem, zachował się kompleks zabudowy związanej z funkcjonowaniem biskupstwa łacińskiego - **zespół pałacu biskupiego** z 2 poł. XVIII w. oraz **budynki dawnej szkoły katedralnej** o XVI-wiecznym rodowodzie, oraz XVIII-wiecznych **budynków psalterzówki i wikarówki**, a nieco dalej obszernego założenia **Seminarium Duchownego** z XVII-XIX w.

Poza zespołem katedry łacińskiej pozostałe założenia sakralne starego Przemyśla stanowią zespoły klasztorne – karmelitów, franciszkanów, jezuitów, reformatów, benedyktynek - zachowane w swych pierwotnych, obszerne założeniach przestrzennych otoczonych murami ogrodzeniowymi.

W najwyższej położonym punkcie Starego Miasta w 1 poł. XVII w. powstało **założenie klasztorne karmelitów bosych**, składające się z kościoła p.w. św. Teresy z Avila oraz przyległego od wsch. obszernego klasztoru w otoczeniu wysokiego muru, od strony pd. łączącego się z miejskim murem obronnym. Budowę zespołu z inicjatywy starosty przemyskiego Marcina Krasickiego rozpoczęto w 1623 r., kościół konsekrowano w 1630 r. Znaczne prace związane z modernizacją wnętrza kościoła miały miejsce w latach 70. XVIII w. Zostały one przerwane po likwidacji zakonu i przekazaniu przez władze austriackie w 1784 r. całego założenia grekokatolikom na katedrę unicką. Klasztor był użytkowany jako rezydencja władzy. Nowy użytkownik przeprowadził liczne modernizacje, z których najistotniejszymi były prace w latach 1879-85, kiedy to obniżono dachy kościoła i nadbudowano nad nim ogromną kopułę, zmieniono fasadę, a pierwotnie jednopiętrowy budynek klasztoru nadbudowano o drugie piętro. Wnętrze kościoła otrzymało nową aranżację w duchu historyzmu, przeprowadzoną pod kierunkiem wiedeńskiego architekta Karla Kóniga, wówczas m.in. znacznie przebudowano ołtarze. W 1956 r. karmelici odzyskali kościół, a w 1992 r. całość założenia. Rozpoczęto systematyczne działania dążące do przywrócenia obiektowi jego pierwotnego, znanego z ikonografii wyglądu. W latach 80. XX w. zrekonstruowano fasadę, a w 1996 r. usunięto

kopułę, o jedną kondygnację obniżono budynek klasztorny. Działania te przywróciły założeniu pierwotny, XVII-wieczny wygląd o wczesnobarokowym charakterze. Pomimo burzliwej historii i znacznych zmian w założeniu, stanowi ono wybitny przykład klasztornej zespołu wczesnobarokowego z zachowaną cenną, późnorenesansową dekoracją sztukatorską na sklepieniu kościoła oraz zespołem późnobarokowego i rokokowego wyposażenia.

Poniżej karmelitów usytuowany został niemal w tym samym czasie **zespół kościoła i kolegium jezuitów**, sprowadzonych do Przemyśla w 1610 r. przez bpa Stanisława Siecińskiego. W 1627 r., z fundacji głównie Anny z Tyrawskich Ulińskiej i Mikołaja Wolskiego, marszałka wielkiego koronnego, rozpoczęto budowę kompleksu kościoła z przybudowanym od pd. budynkiem kolegium. Budowę prowadzono projektu Giacomo Briano, modyfikowanego w trakcie realizacji przez prowadzącego budowę Jakuba Solariego. W XVIII w. przechodził liczne remonty, z których najważniejszy miał miejsce w latach 1769-72, prowadzony pod kierunkiem arch. Józefa Degena z Zamościa. Wówczas m.in. odbudowano zawalone górne kondygnacje wież i przebudowano górną część fasady. Kościół otrzymał zachowaną do dzisiaj zasadniczą formę architektoniczną o wczesnobarokowych cechach z późnobarokowym zwieńczeniem fasady i wież bocznych. Kasata zakonu jezuitów w 1773 r. zapoczątkowała jego stopniową degradację, której efektem było częściowe zawalenia się wież w 2 poł. XIX w. Staraniem społeczeństwa, a przede wszystkim bpa Sebastiana Pelczara, kościół uratowano przed rozbiórką i w latach 1903-1904 wykonano prace remontowe wg projektu arch. Stanisława Majerskiego. Wieże otrzymały nowe hełmy, a dach wieżyczkę sygnaturki. W 1991 r. świątynia przekazana została przez papieża Jana Pawła II wiernym obrz. grekokatolickiego na cerkiew katedralną p.w. św. Jana Chrzcziciela, od 1996 r. sobór archikatedralny. Wówczas przeprowadzono modernizację wystroju wnętrza, o stylistyce w duchu sztuki cerkiewnej, a w prezbiterium umieszczono XVII-wieczny ikonostas, wcześniej stanowiący wyposażenie cerkwi w Lubaczowie.

Pierwszy **zespół kościelno-klasztorny franciszkanów p.w. św. Marii Magdaleny** powstał w Przemyśle w XIV w. i znany jest jedynie z ikonografii. W 1638 r. podczas wielkiego pożaru gotycki kościół wraz z klasztorem ulega zniszczeniu. Jego odbudowa, w duchu wczesnego baroku, kończy się po połowie XVII w., ale pogarszający się stan zachowania zespołu skutkuje jego rozbiórką i budową nowego w latach 1754-80 z fundacji biskupa Wacława Sierakowskiego, wg projektu architekta biskupiego Walentego Haltmana. Równolegle do prac budowlanych prowadzono prace przy wystroju i wyposażeniu wnętrza zatrudniając najwybitniejszych ówczesnie artystów kręgu lwowskiego. Wnętrze ozdobiono malowidłami ściennymi, świątynia została wyposażona w komplet ołtarzy, ambonę, konfesjonały. Gruntowny remont kościoła przechodził w latach 1927-30, kiedy to m.in. wykonano neobarokową dekorację elewacji (malował Marian Stroński), z częściową rekonstrukcją wcześniejszej z 1783 r., a schody przed fasadą przebudowano w charakterze modernistycznym. Niemniej całe założenie jest jednym z najbardziej spójnych stylistycznie zespołów sakralnych Przemyśla o cechach architektury późnobarokowej w zakresie architektury i rokokowym wyposażeniu, zachowanym nieomal w komplecie z okresu powstania, o wybitnych, ponadregionalnych walorach artystycznych.

Do ścisłego kręgu najstarszych i najważniejszych świątyń Przemyśla należy zaliczyć usytuowany tuż poza dawnymi murami miejskimi **kościół p.w. św. Antoniego Padewskiego** wraz z przylegającym doń obszernym, otoczonym wysokim murem **klasztorem reformatów**, stanowiący istotny urbanistycznie element przestrzenny, w swym pierwotnym założeniu o charakterze obronnym. Zbudowany został wraz z klasztorem w latach 1641-45, znaczne przekształcenia i remonty miały miejsce w latach 70. i 80. XIX w., kiedy m.in. dobudowano kaplicę, a na pocz. XX w. przebudowano fasadę nadając jej cechy neorenesansowe, wg projektu arch. Stanisława Majerskiego. Wnętrze zachowało stosunkowo jednorodne wyposażenie późnobarokowe z lat 1763-64, częściowo przekształcone w latach 70.-80. XIX w. przez Ferdynanda Majerskiego.

Podobny, obronny charakter posiadało usytuowane na drugim brzegu Sanu, przy przyczółku mostowym **założenie klasztorne benedyktynek z kościołem p.w. św. Trójcy**. Zajmuje obszerny teren ogrodzony ceglany obronny murem z zachowanymi strzelnicami i basztą od pn. Jest on pozostałością najstarszego założenia, budowanego od 1616 r., składającego się z murowanego kościoła

i budynków klasztornych. Po zniszczeniach w 1657 r. przez wojska Rakoczego kościół był stopniowo odbudowywany, a w 1694 r. podniesiony do rangi opactwa. Obecnie zachowany kościół wybudowano w 1777 r. Wówczas scalono też budynki klasztorne, w latach 60. XIX w. rozbudowane o skrzydło wschodnie, a na pocz. XX w. podwyższone o jedno piętro. Wówczas założenie uzyskało zachowany kształt, charakteryzując się stosunkowo skromną architekturą. Wnętrze kościoła zachowało późnobarokowy wystrój malarski z okresu powstania, autorstwa Stanisława Stroińskiego oraz rokokową ambonę i ławki, ołtarze wykonane zostały na pocz. XX w. w warsztacie Ferdynanda Majerskiego.

W Przemyślu, mieście wielokulturowym, funkcjonowały świątynie różnych wyznań. Pd.-wsch. część Starego Miasta tzw. Władyczne stanowiła własność biskupów prawosławnych, a następnie unickich (władyków). Jego centrum zajmowała cerkiew katedralna p.w. św. Jana Chrzciciela, której istnienie poświadczone jest po raz pierwszy w 1460 r. Po spaleniu w 1535 r., pięć lat później wybudowano nową cerkiew, istniejącą do 1780 r. Plany budowy nowej świątyni nie zostały zrealizowane wskutek przekazania na rzecz grekokatolików zespołu karmelickiego. Pozostałością tego niezrealizowanego w pełni projektu jest wolnostojąca **wieża – dzwonnica cerkiewna (zw. Wieżą zegarową)** zbudowana w 1777 r., o późnobarokowej architekturze, przez XIX w. służąca jako strażnica ogniowa, obecnie użytkowana przez Muzeum.

„Miasto żydowskie” zlokalizowane było w pn.-wsch. części Starego Miasta. Do czasów II wojny światowej jego głównym punktem była renesansowa synagoga z XVI w., której ruiny zostały ostatecznie usunięte w 1956 r.

W latach 1899-1900 powstał **kościół p.w. Matki Bożej Szkaplerznej wraz z klasztorem karmelitanek**. Wybudowano go na podstawie projektu arch. Michała Zajączkowskiego zmodyfikowanego przez arch. Stanisława Majerskiego. Jego usytuowanie, tuż za linią dawnych murów obronnych od pd., na wzniesieniu pomiędzy zespołem karmelitów i zamkiem, zamknęło silnym akcentem przestrzeń Starego Miasta i główną oś widokową od wjazdu z pn. Powstało jednorodne, neogotyckie założenie objęte wysokim ceglany murem z wyniesioną wieżą kościoła, o jednorodnym wnętrzu z malowidłami Tadeusza Popiela z 1902 r. i wyposażeniem z warsztatu rzeźbiarskiego Ferdynanda Majerskiego.

Kościół karmelitanek dopełnił wizerunek miasta i zamknął etap wprowadzania w jego najstarszą część obiektów sakralnych. Funkcje te przejęły prężnie rozwijające się przedmieścia, od lat 80. XIX w. zabudowywane ogromną ilością nowych budynków. Wcześniej, do połowy XIX w., tereny poza ścisłym Starym Miastem posiadały wiejski charakter, w dużym stopniu zasiedlone przez ludność wyznania grekokatolickiego. Historycznie ustalono istnienie tu co najmniej siedmiu drewnianych cerkwi, wszystkie one uległy zniszczeniu, głównie wskutek pożarów w XVIII w. W połowie XIX w., gdy tereny te zaczęły być urbanizowane i włączane w organizm bardzo prężnie rozwijającego się miasta zaczęły powstawać nowe, murowane świątynie, zachowane do dnia dzisiejszego. Powstały wówczas neogotyckie kościoły na Błoniu i na Zasaniu, nowe murowane cerkwie na miejscu wcześniejszych drewnianych świątyń na terenie dawnych wsi Wilcze i Przekopana, cerkiew na Zasaniu, dwie synagogi - na Zasaniu i przy ul. Słowackiego. Ponadto powstały domy klasztorne siostr felicjanek p.w. św. Angeli (ul. Ks. Popiełuszki) i p.w. św. Augustyna (ul. Poniatowskiego), siostr Opatrzności Bożej (ul. Krasińskiego), siostr Sercanek p.w. Najśw. Serca Jezusa (ul. Bpa Pelczara), dom i schronisko albertynów (ul. Brata Alberta).

Kościół p.w. NPM Nieustającej Pomocy na Błoniu przy ul. Zana, powstał w latach 1908-11 wg projektu arch. Stanisława Majerskiego. Jest jednorodny w swej architekturze i wyposażeniu (z warsztatu rzeźbiarskiego Ferdynanda Majerskiego) o neogotyckim charakterze.

Salezjanie zostali sprowadzeni do Przemyśla w 1907 r. przez bpa Sebastiana Pelczara. Założenie składające się z **kościół p.w. św. Józefa oraz zakładu Salezjanów** postawało etapami zgodnie z projektem architekta z Turynu Mario Ceradiniego. W 1911 r. powstał zakład, a kościół budowano z przerwą w okresie I wojny światowej w latach 1912-14 i 1922-25. Wybudowany został w charakterze neogotyckim z elementami neoromańskimi, z nawiązaniem do elementów architektury

włoskiej. Jest jednorodny zarówno w architekturze zewnętrznej jak i neogotyckim wyposażeniu, szczególnie po ostatnim przywróceniu pierwotnej dekoracji malarskiej, zamalowanej w latach 60-tych XX w.

Na terenie miasta zachowały się cztery cerkwie. **Cerkiew p.w. Narodzenia Najświętszej Panny Marii na Błoniu** powstała w latach 1863-66 na terenie wcześniejszej drewnianej świątyni z 1640 r., dzwonnice wybudowano w 1878 r. Gruntownie była remontowana w latach 1910-13. Otrzymała wówczas charakter tzw. ukraińskiego stylu cerkiewnego, z eklektycznym wystrojem malarskim wnętrza i wyposażeniem, głównie z warsztatu rzeźbiarskiego Ferdynanda Majerskiego. Po II wojnie św. służyła głównie jako magazyn. Obecnie znajduje się w jurysdykcji Prawosławnego Ordynariatu Polowego Wojska Polskiego.

W latach 1931-34 wybudowano **cerkiew p.w. Matki Bożej Bolesnej na Zasaniu**, przyległej do nieco wcześniejszego (z końca XIX w.) domu Bractwa św. Mikołaja. Cerkiew powstała wg projektu architekta lwowskiego Lwa Lewińskiego. Wkrótce po wybudowaniu, po II wojnie światowej została odebrana bazylianom. Mocno przebudowana w zakresie wnętrza pełniła różne funkcje, m. in. archiwum państwowego. Odzyskana przez bazylianów wraz z przyległym monasterem w 1996 r., poddana została generalnym pracom remontowym. Nosi cechy wczesnego modernizmu z elementami stylu neobizantyńskiego.

W niedalekiej odległości od centrum powstały na przełomie XIX/XX wieku dwie synagogi - na Zasaniu przy Placu Unii Brzeskiej oraz przy ulicy Słowackiego na Przedmieściu Lwowskim. **Synagoga na Zasaniu** powstała w latach 1890-95 z inicjatywy Towarzystwa Izraelickiej Świątyni Żydowskiej. Posiada stosunkowo skromną bryłę, ale o cechach typowych dla bożnic. Pierwotnie ozdobiona malowidłami we wnętrzu, po remoncie w latach 1962-63 pozbawiona została zabytkowego wystroju i wyposażenia. Druga **synagoga na Przedmieściu Lwowskim** powstała w latach 1910-18. Posiadała bogaty wystrój elewacji z elementami stylu mauretańskiego, obecnie, po adaptacji na bibliotekę w latach 60. XX w. mocno zubożony. Jej wnętrze zdobione było malowidłami autorstwa Adolfa Bienenstocka, obecnie niezachowanymi.

W 1954 r. miasto zostało rozszerzone o dawne wsie Kruhel Mały, Przekopana i Wilcze, włączając w swoje granice również istniejące tam świątynie.

W Kruhelu Małym, w 1895 r. wybudowany został staraniem i pod kierunkiem ks. Józefa Wiejowskiego, kanclerza przemyskiej Kurii, neogotycki **kościół p.w. św. Wojciecha**, jako kościół filialny katedry przemyskiej. Posiada jednorodny neogotycki charakter zarówno w bryle zewnętrznej jak i wystroju wnętrza.

Na Wilczu obecnie zachowana **cerkiew p.w. Zaśnięcia Najświętszej Panny Marii** została wybudowana w 1887 r. w charakterze tzw. ukraińskiego stylu narodowego. Przekazy historyczne informują o istnieniu tutaj już w końcu XIII w. prawosławnego monasteru żeńskiego z cerkwią, która w XV w. pełniła funkcje katedry prawosławnej dla Przemyśla, a w 1786 r. była filią greckokatolickiej parafii katedralnej. Jedyną pozostałością tej dawnej świątyni są nieliczne elementy dawnego wyposażenia z XVII-XVIII w. zachowane w cerkwi.

W dawnej wsi Przekopana znajduje się **cerkiew p.w. św. Jana Ewangelisty, ob. kościół parafialny**. Obiekt powstawał z przerwami w latach 1901-1931 na miejscu istniejącej tu wcześniej cerkwi drewnianej. Wybudowany został w stylu neobizantyjskim, pierwotnie wg projektu Michała Golejki, skorygowanego przez arch. Stanisława Majerskiego.

Oprócz kościołów i cerkwi na przełomie XIX/XX w. w Przemyśle powstawały obiekty sakralne, stanowiące elementy założeń szpitalnych i cmentarnych. **Wolnostojące kaplice** zostały wybudowane w dwóch dużych kompleksach szpitalnych, w końcu XIX w. na terenie szpitala wojskowego przy ulicy Słowackiego i na terenie szpitala publicznego przy ulicy Rogozińskiego na początku XX w. Na Cmentarzu Głównym znajduje się kaplica z 1859 r., a na cmentarzu wojennym z I wojny św. na Zasaniu kaplica wybudowana w 1916 r.

Spośród wyżej przedstawionych obiektów bezwzględnie wyróżnia się zespół zabytków sakralnych usytuowanych na stosunkowo niewielkiej przestrzeni Starego Miasta. Stanowią one zasadniczy człon układu urbanistycznego miasta, ostatecznie wykształconego do końca XVIII w. Spośród nich, głównym

obiektem jest kościół katedralny p.w. św. Jana Chrzciciela założony na dawnym przygródku, w bezpośrednim sąsiedztwie zamku, mieszczący w swoich podziemiach prawdopodobnie pierwszą przemysłową katedrę łacińską z przełomu XII/XIII w. W jego pobliżu i w najbliższym otoczeniu miasta w okresie kontrreformacji zaczęły powstawać zespoły klasztorne z fundacji możnowładców. Spośród wyżej omówionych najbardziej zwarty przestrzennie, znakomicie usytuowany na przeciwnym do zamku wzniesieniu i pomimo późniejszych przekształceń, stosunkowo jednolity, jest zespół karmelitów z kościołem p.w. św. Teresy z Avila z pięknym późnorenesansowym sklepieniem i zespołem późnobarokowych ołtarzy z kręgu rzeźby lwowskiej. Pod względem urbanistycznym wyróżnia się kościół jezuitów, ob. Sobór greckokatolicki, o barokowej pięknej fasadzie i świetnym usytuowaniu na zamknięciu ulicy odchodzącej od rynku. Z kolei najbardziej jednorodny stylistycznie, z prawie kompletnie zachowanym rokokowym, znakomitym artystycznie wystrojem i wyposażeniem, będącym dziełem artystów kręgu lwowskiego, jest kościół franciszkanów. Jego wnętrze zaliczyć można do jednego z najpiękniejszych w Polsce.

Znacznie skromniejsze są dwa zespoły usytuowane tuż poza murami obronnymi Starego Miasta - reformatów i benedyktynów - przez wieki narażane na liczne zniszczenie w wyniku napadów obcych wojsk. Są jednak bardzo interesujące pod względem urbanistycznym jako stosunkowo duże założenia o cechach obronnych z zachowanymi murami ze strzelnicami i basztami.

Wszystkie te zespoły o formach ukształtowanych zasadniczo do końca XVIII w., wraz z powstałym na pocz. XX w. neogotyckim założeniem karmelitanek, poprzez usytuowanie na naturalnie tarasowo ukształtowanym terenie, w bliskiej względem siebie odległości i doskonałej ekspozycji widokowej, tworzą wyjątkowy w skali kraju zespół obiektów sakralnych, którego wartość krajobrazowa stawia Przemyśl w pierwszym rzędzie miast zabytkowych w Polsce.

KAPLICZKI, FIGURY I KRZYŻE PRZYDROŻNE

Na terenie administracyjnym miasta zewidencjonowano dziesięć kapliczek przydrożnych – usytuowanych przy ulicach Dworskiego (2 poł. XIX w.), Grunwaldzkiej (XIX w.), św. Jana Nepomucena (2 poł. XIX w.), Krasieńskiego (2 poł. XIX w.), Lwowskiej (k. XIX w.), Mickiewicza (XIX w.), Obozowej (XIX w.), Słowackiego (k. XIX w.), Wybrzeże Ojca św. Jana Pawła II (1910 r.), Matejki (2 poł. XIX w.).

Wszystkie są murowane, posiadają formy architektoniczne, z niewielkimi wnętrzami. Ich architektura jest stosunkowo skromna. Najbardziej bogatą w detal architektoniczny jest kapliczka przy ulicy Mickiewicza. Ponadto u podnóża zamku, przy ulicy Królowej Jadwigi zachowany jest XVIII-wieczny obelisk - kapliczka, z którym związane są różne legendy, m. in. że upamiętnia miejsce dawnej romańskiej katedry, oddanej w 1412 r. przez Jagiellę na katedrę łacińską, a rozebranej w 1460 r., inna tradycja głosi, że został postawiony jako dziękczynienie za ustanie zarazy.

CMENTARZE

Na terenie objętym administracyjnymi granicami miasta Przemyśla zachowało się 19 zabytkowych cmentarzy. Kilka z nich tworzy unikatowy w skali kraju kompleks nekropolii rozciągających się na pd. i wsch. stoku wzgórza Zniesienie obejmującego miasto od strony pd., są to Cmentarze Główny (komunalny), Cmentarz Żydowski, zespół czterech cmentarzy wojennych z I wojny światowej, cmentarz Wojskowy, Niemiecki Cmentarz Wojenny (żołnierzy Wehrmachtu z II wojny światowej). Poprzez usytuowanie na zboczu wzgórza, na mocno sfałdowanym terenie, przeciętym drogą forteczną (obecnie ulicą Przemysława) obszar ten posiada wyjątkowo dużą atrakcyjność pod względem krajobrazowym. Nieopodal, nieco na południe, usytuowany jest Ukraiński Cmentarz Wojenny. Po stronie lewobrzeżnej, w części zach., usytuowany jest zespół Cmentarza Komunalnego wraz z Cmentarzem Wojennym z I Wojny Światowej dla żołnierzy Armii Austro – Węgierskiej. Pozostałe cmentarze pierwotnie funkcjonowały jako wiejskie cmentarzyki (XIX w. i XX w.), obecnie zlokalizowane w granicach administracyjnych miasta. Należą do nich: cmentarz na Kruheli Małym, Przekopanej, Wilczu, Sielcu, Pikulicach.

Najstarszym cmentarzem jest założony ok. 1855 r. komunalny **Cmentarz Główny (komunalny)**. Wcześniej funkcjonował cmentarz „stary”, założony w końcu XVIII w. na dawnym Przedmieściu Lwowskim, przy obecnej ulicy Konarskiego, który w połowie XIX w. był już przepełniony. Ponieważ prężnie rozwijające się miasto potrzebowało nowych terenów pod zabudowę został zamknięty dla pochówków i jego funkcje przejął nowy cmentarz. Nowa nekropolia otrzymała symetryczny układ wyznaczony przez aleję główną, doprowadzającą do wybudowanej w 1859 r. kaplicy cmentarnej, z kontynuacją za kaplicą. Po obu stronach alei głównej wytyczono sieć prostopadłe założonych alejek bocznych obsadzonych drzewami. W najstarszej części modrzewiami, na kwaterach wytyczonych później wzbogaconymi również o gatunki drzew liściastych. W okresie swego istnienia cmentarz był kilkakrotnie powiększany, w początkach XX w. uzyskał zachowany do dzisiaj układ przestrzenny swej najstarszej, zabytkowej części, ograniczonej murem ogrodzeniowym od ulic Słowackiego i Przemysława, od pd. graniczącej z cmentarzem żydowskim, a od zach. z wytyczonym w latach 1915-16 cmentarzem wojennym z I wojny światowej. Na tym obszarze zachowały się najstarsze nagrobki z lat 60. XIX w. oraz kilkanaście klasycystycznych, starszych nagrobków przeniesionych z cmentarza „starego”, z których najstarszy datowany jest na 1806 r. Zachowane nagrobki prezentują duże walory artystyczne, pochodzą głównie ze znanych warsztatów rzeźbiarsko - kamieniarskich Lwowa, przede wszystkim Johanna Schimsera, Pawła Eutelego, Ludwika Tyrowicza, Juliana Markowskiego. Cześć nagrobków posiada sygnatury renomowanych zakładów rzeźbiarskich Krakowa i Wiednia, a z przełomu XIX/XX w. również z rodzimej pracowni rzeźbiarskiej Ferdynanda Majerskiego. Zabytkowe nagrobki, w dużym procencie o atrakcyjnym rzeźbiarskim opracowaniu, w powiązaniu z wysoką, komponowaną zielenią tworzą bardzo interesujący, również historycznie, zespół przestrzenny, dodatkowo wzbogacony usytuowaniem na sfałdowanym stoku wzniesienia. Nekropolię tą można zaliczyć do jednych z najpiękniejszych w kraju. Jest ona również odbiciem skomplikowanych dziejów wielonarodowościowego miasta jakim był Przemyśl w przeciągu XIX i I poł. XX w.

Drugim elementem przemyskiego kompleksu cmentarnego jest **cmentarz żydowski** przy ul. Słowackiego. Założony został ok. 1860 r., w części frontowej ogrodzony jest murem z bramą główną. Był kilkakrotnie powiększany, ale najstarsze nagrobki w formie kamiennych stel - macew zajmują środkową, najstarszą część nekropolii. Pochodzą głównie z przełomu XIX/XX w., posiadają tradycyjną formę oraz symbolikę zdobiących je płaskorzeźb. **Stary cmentarz żydowski**, datowany na XVI w., usytuowany był przy obecnej ulicy Rakoczego. Aktualnie jego teren pozbawiony jest nagrobków, wywiezionych stąd przez hitlerowców w czasie II wojny światowej, a jedynym świadectwem dawnego układu jest ceglany mur ogrodzeniowy oraz niewielka bramka łącząca cmentarz z dawnym założeniem szpitala żydowskiego.

Powyżej Cmentarza Głównego, przy dawnej drodze fortecznej, obecnej ul. Przemysława, rozciąga się kompleks czterech **cmentarzy wojennych** kryjących szczątki żołnierzy z I wojny światowej. Przemyśl był jednym z głównych ogniw obrony Cesarstwa austro-węgierskiego, poprzez usytuowanie tu słynnej Twierdzy Przemyśl, trzykrotnie obleganej w latach 1914-1915. Rezultatem tych krwawych walk było tysiące poległych żołnierzy wszystkich walczących stron. Dla ich pochowania założono w Przemyślu pięć cmentarzy - cztery z nich usytuowano przy ul. Przemysława, jeden na Zasaniu przy ulicy Bolesława Śmiałego. Poświęcenie cmentarzy miało miejsce 1 listopada 1916 r. Obok siebie założono cmentarze dla żołnierzy armii austro-węgierskiej, niemieckiej, rosyjskiej, a po przeciwnej stronie drogi - cmentarz żołnierzy niezidentyfikowanych (określany jako austro-węgierski). Otrzymały one stosunkowo skromną oprawę architektoniczną, jedynie cmentarz żołnierzy armii niemieckiej posiada formę murowanego mauzoleum w kształcie wysokiego czworobocznego ogrodzenia z ozdobną bramą z napisem: „Deutschlands Heldensohne”. Prowadzi ona do symetrycznie rozplanowanego wnętrza z ziemnymi mogiłami po bokach i ołtarzem na ścianie na osi wejścia. Natomiast cmentarz zasański, założony dla pochowania żołnierzy armii austro-węgierskiej otrzymał staranną oprawę architektoniczną projektu węgierskiego architekta Franciszka Szabolcsa. Od ulicy ogrodzony jest ozdobnym, kamiennym murem z paradową bramą prowadzącą do murowanej kaplicy. Przed jej fasadą umieszczono ziemne mogiły, a dalej wysoki kamienny kopiec zwieńczony dwunastometrowym żelaznym krzyżem z napisem MORTUIS PRO PATRIA, Cmentarz ten jako jedyny na terenie dawnej wschodniej Małopolski, w pełni zrealizował ideę cmentarza - pomnika, w wielu

przypadkach uwidocznionej w okazałych cmentarzach wojennych na terenie Małopolski środkowej. Obecnie cmentarz ten jest funkcjonalnie włączony w powstały obok, w 1939 r., cmentarz komunalny.

W latach 20. XX w., na części dawnego cmentarza wojennego z I wojny światowej przy ul. Przemysława urządzono Cmentarz Wojskowy. W dniu 31 maja 1925 r. uroczystie poświęcono grób Nieznanego Żołnierza, stanowiący jego główny akcent przestrzenny. Po obu stronach doprowadzającej do niego alei znajdują się groby żołnierzy poległych w czasach II wojny światowej, a także upamiętnienia Polaków zamordowanych na Kresach Wschodnich i w Katyniu.

Na pd. krańcu miasta, przy ul. Kasztanowej usytuowany jest Ukraiński Cmentarz Wojenny. Założony został ok. 1920 r. jako miejsce pochówku ok. dwóch tysięcy jeńców Armii Zachodnio - Ukraińskiej Republiki Ludowej i internowanych żołnierzy walczących pod dowództwem Symona Petrułi, przebywających od listopada 1918 r. w obozie jenieckim w Pikulicach. Jego głównym elementem przestrzennym jest wysoki kopiec ziemny zwieńczony wysokim, metalowym krzyżem zrekonstruowanym w latach 90. XX w. wg projektu wybitnej ukraińskiej artystki Ołeny Kulczyckiej (oryginalny niezachowany).

Elementem przemyskiego kompleksu cmentarzy na stokach Zniesienia jest Niemiecki Cmentarz Wojenny 1939-1945, wkomponowany w teren dawnego fortu Twierdzy Przemyśl. Został oddany do użytku 7 października 1995 r. Znalazło tu miejsce spoczynku ok. 4.000 żołnierzy niemieckich poległych w latach II wojny światowej na terenie pd.-wsch. Polski.

Ponadto w granicach administracyjnych miasta znajdują się dawne, niewielkie cmentarze należące niegdyś do okolicznych wsi, które w przeciągu XIX i XX w. włączane były w granice Przemyśla. Są to stare, unickie cmentarze przy nieistniejących już cerkwiach w Pikulicach i Sielcu, cmentarz przycerkiewny na Wilczu, cmentarze parafialne przy kościołach w Kruhelu Małym i Przekopanej (d. Cerkwi).

MIEJSCA PAMIĘCI NARODOWEJ

Na terenie miasta zlokalizowane są liczne miejsca Pamięci Narodowej z wielu znaczących dla Polski okresów historycznych.

Wykaz Miejsc Pamięci Narodowej:

1) Cmentarz Główny - wspólna kwatera zawierająca ziemię mogił uczestników Powstania Listopadowego 1831 r. oraz Powstania Styczniowego, 1863 r.,

2) Cmentarz Główny - pamiątkowy krzyż, 1894 r.,

3) Cmentarz Wojskowy przy ul. Przemysława - obelisk poświęcony poległym Legionistom Polskim,

4) Pomnik Orląt Przemyskich poświęcony 17 młodym, poległym w 1918 r. obrońcom polskości Przemyśla tzw. „Orlątom Przemyskim”,

5) Cmentarz Komunalny na Zasaniu - kwatera Żołnierzy Wojska Polskiego poległych w 1946 r. w walkach z UPA,

6) Cmentarz Wojskowy przy ul. Przemysława - Grób Nieznanego żołnierza poległego w 1918 r.,

7) Grobowiec Orląt Przemyskich na Cmentarzu Głównym ul. Słowackiego,

8) Grobowiec Ireny Benschówny na Cmentarzu Głównym,

9) Cmentarz Komunalny na Zasaniu - kwatery Żołnierzy Wojska Polskiego poległych we wrześniu 1939 r.,

10) Kruhel Wielki - wspólna Mogiła leśniczego Stanisława Wojtowicza i syna Adolfa, którzy zostali zamordowani przez nacjonalistów ukraińskich 28 września 1939 r.,

11) Cmentarz Główny grobowiec Jana Gołubickiego (pseud. Kowalewski),

12) Pomnik jeńców rosyjsko-włoskich w Nehrybce w miejsce straceń jeńców na terenie baterii 2 Nehrybka - miejsce kaźni na terenie fortu,

13) Cmentarz Wojskowy przy ul. Przemysława - grobowiec Żołnierzy AK – KEDYW,

14) Cmentarz Wojskowy przy ul. Przemysława pomnik upamiętniający Żołnierzy AK,

15) Cmentarz Wojskowy przy ul. Przemysława - pomnik upamiętniający Polaków z Kresów Wschodnich pomordowanych przez NKWD,

16) Kościół Karmelitów - tablica poświęcona pamięci oficerów i policjantów zamordowanych wiosną 1940 r. przez NKWD w Katyniu, Miednoje i Charkowie,

17) Kościół Karmelitów - tablica poświęcona pamięci Polaków wymordowanych na Kresach Południowo - Wschodnich w latach 1942-1948 przez OUN - UPA,

18) pomnik Krystyna Szykowskiego - na zewnątrz kościoła od strony placu Na Bramie pomnik zakonnika, który w 1672 r. przewodził mieszkańcom Przemyśla w wypadzie na obóz tatarski pod Komarnicami. Pomnik dłuta rzeźbiarza Zygmunta Trembeckiego, staraniem społeczeństwa wzniesiony został w 1887 r. w dwusetną rocznicę wydarzeń,

19) „Ściana Śmierci” na Małym Rynku przy ul. Poniatowskiego - pod którą hitlerowcy w dn. 31.12.1943 r. rozstrzelali 10 zakładników w odwecie za zabicie przez ruch oporu ich agenta,

20) Budynek przy ul. Krasieńskiego - w latach 1941-1944 siedziba Gestapo, w latach 1944-1956 siedziba Urzędu Bezpieczeństwa,

21) Tablica upamiętniająca Żydów zamordowanych w Getcie Przemyskim - tablica umieszczona w szkole podstawowej poświęcona 1580 Żydom zabitym na dziedzińcu szkoły przy ostatecznej likwidacji getta przemyskiego,

22) Obelisk żołnierzy AK przy ul. Armii Krajowej,

23) Plac Legionów - tablice upamiętniające ofiary faszyzmu, Polaków mieszkańców ziemi przemyskiej wywiezionych na Sybir 10.11.1940 r. oraz tablica upamiętniająca rocznicę zwycięstwa nad faszyzmem,

24) pomnik Jana Pawła II - pomnik wzniesiony w 2008 r., poświęcony papieżowi,

25) miejsce straceń przy ul. Lwowskiej - na terenie Stacji Kontroli Pojazdów miejsce. pamięci narodowej - fragment ściany, po spalonej przez żołnierzy AK fabryki wozów dla Wehrmachtu w lutym 1943 r. W odwecie Niemcy pod ścianą fabryki rozstrzelali 10 zakładników.

ZAŁOŻENIA REZYDENCJONALNE I PARKOWE

W obecnych granicach Przemyśla zachowało się tylko jedno założenie przestrzenne o charakterze rezydencjonalnym. Jest to **zespół pałacowo-parkowy na Bakończycach**, dawnego latyfundium książąt Lubomirskich. Zachowany pałac zbudowany został w latach 1885-87 wg projektu wiedeńskiego arch. Maksymiliana Nitscha. Posiada rozczłonkowaną, urozmaiconą bryłę w charakterze architektury romantycznej. Obok powstało okazałe założenie parkowe, a po drugiej stronie drogi zespół folwarczny o planowym, czworobocznym układzie. W okresie II wojny światowej oraz w latach 70. XX w. park uległ znacznym przekształceniom, w jego części pd.-zach. wybudowano nowe budynki szkoły rolniczej. Niemniej jako stosunkowo zwarte założenie, z zachowanym malowniczym budynkiem pałacu w centrum, ograniczone ozdobnym ogrodzeniem z paradną bramą wjazdową, posiada znaczne wartości zabytkowe i krajobrazowe. Stanowi własność Państwowej Akademii Nauk Stosowanych w Przemyśle i posiada otwarty, ogólnodostępny charakter.

Głównym założeniem parkowym miasta jest **Park Miejski**. Założony w 1842 r., początkowo jedynie na zboczach wzgórza zamkowego jako ogród publiczny, później stopniowo był rozszerzany na przyległy od zach. teren naturalnego zalesienia, usytuowanego na stromym, pn. zboczu zniesienia. Przed zamkiem w 1879 r. ustawiono metalową altankę - werandę dla muzyki, jej żeliwne elementy sygnowane są WAAGNER WIEN. W 1891 r., nieopodal, dla uczczenia setnej rocznicy konstytucji 3 Maja ustawiono pomnik w formie głazu narzutowego. Największe prace przy urządzaniu Parku wykonano staraniem różnych stowarzyszeń społecznych i kulturalnych na przełomie XIX/XX w., kontynuowane w okresie międzywojennym. Wprowadzono wówczas w jego teren system alejek i ścieżek z terenowymi schodami wyrównującymi różnice poziomów, XVIII-wieczną rzeźbę Madonny osłonięto kapliczką z daszkiem i wykonano do niej schody ze ścieżki na niższym poziomie, w 1898 r. usytuowano figurkę pastuszka, a na początku XX w. pomnik Tadeusza Kościuszki w odpowiednio urządzonym, planowym otoczeniu. Teren został wzbogacony o trzy altanki oraz kompleks urządzeń wodnych tzw. Ciurka – źródółka z odprowadzeniem wody do fontanny i poprzez wyłożone kamieniem korytko do dolnego stawu i Sanu; obok usytuowano skocznię narciarską. Na początku XX w. wybudowano neogotycki kompleks tzw. Domku Ogrodnika z oranżerią i palmiarnią, a obok zwierzyńiec. Wszystkie te elementy,

w powiązaniu z komponowaną i naturalną zielenią, nadały parkowi charakter rekreacyjny, ale też i patriotyczny, o bardzo dużych walorach krajobrazowych.

Na Zasaniu, w **dzielnicy Lipowica**, na wzgórzu otaczającym miasto od strony północnej rozciąga się naturalny kompleks leśny, częściowo urządzony jako **założenie parkowe**.

ZABYTKI NIERUCHOME ŚWIECKIE

Najstarsza zabudowa mieszkalna Przemyśla, pochodząca z przełomu XVI/XVII w. zgrupowana jest wokół rynku i przy ulicach wybiegających z jego naroży. Były to domy bogatego mieszczaństwa, pełniły funkcję mieszkalno-handlową. Budowane były jako budynki jednopiętrowe, podpiwniczone dwiema kondygnacjami sklepionych piwnic. Dość wąskie działki uwarunkowały układ przestrzenny wnętrza kamienic - dwuosiowy z przechodnią sienią w jednej z osi, trójtaktowy z dostawionym przed frontem dwuprzęsłowym podcieniem. Sytuowane były szczytowo, zwieńczone attykami. W trakcie pierwszym sień była szeroka, a obok niej znajdował się sklep z magazynem. W trakcie środkowym występowała klatka schodowa doświetlona od góry świetlikiem, w trakcie trzecim wąski przechód na podwórze, a obok niego duże pomieszczenie tzw. „izba wielka”. Nad wąską sienią było pomieszczenie zwane chórkiem będące rodzajem antresoli dostępnej z wielkiej izby. Ze względu na nieprzejezdną sień oraz konfigurację terenu wjazd na działki odbywał się od strony ulic zatylnych. Tył działki stanowiło podwórze zabudowane budynkami gospodarczymi.

Kryzys gospodarczy jaki dotknął miasto w połowie XVIII w. spowodował duże zniszczenia w jego zabudowie, w tym rozbiórkę zrujnowanych podcieni niektórych kamienic. W XIX i w XX w. większość budynków rynkowych została nadbudowana o jedną lub dwie kondygnacje. Żadna z kamienic nie zachowała attykowego zwieńczenia. Aktualnie w rynku usytuowanych jest osiemnaście kamienic, w większości występują dwie kondygnacje piwnic, czytelny jest dawny układ wnętrza parteru, tj. sień i sklep w trakcie frontowym, klatka schodowa z kuchnią w trakcie środkowym, „izba wielka” z przechodem na podwórze w trakcie tylnym.

Podcienia zachowały się we wszystkich kamienicach w pierzei południowej. W pierzei wschodniej podcienia występują w kamienicach nr 9, 10, 11, z tym, że w kamienicach 10 i 11 są tymczasowo zamienione na sklepy. Zachowane są też podcienia w kamienicach nr 4, 5 i 6 w pierzei północnej.

Kamienice położone przy ulicach pozarynkowych, tj. Franciszkańskiej, Kazimierza Wielkiego, Grodzkiej, są to na ogół budynki dwutraktowe o osiowym rozplanowaniu parteru z wąską sienią pośrodku, z wąskimi oficynami przy elewacjach tylnych, sytuowanymi w granicy podłużnej parceli. Domy te pochodzą głównie z 1 poł. XIX w., nieliczne z XVIII w., w paru przypadkach z wykorzystaniem XVI i XVII-wiecznych piwnic. Kamienice położone przy ulicach Franciszkańskiej i Kazimierza Wielkiego w części zachodniej tego bloku zabudowy oddzielone są podwórkami, często połączone oficynami. W części wschodniej cztery kamienice stykają się elewacjami tylnymi, niekiedy są połączone w parterze wspólną komunikacją.

Zabudowa ulic na zamknięciu bloków rynkowych, Serbańskiej, Katedralnej, Ratuszowej i pozostałych ulic w obrębie średniowiecznego miasta, pochodzi z 2 poł. i końca XIX w. Są to typowe kamienice czynszowe. Zarówno kamienice rynkowe, jak i pozostałych ulic, obecny swój gabaryt i eklektyczne wystroje elewacji zawdzięczają przebudowom z przełomu XIX/XX w., z wyjątkiem kamienicy Rynek 15 i 16, na fasadzie których zachowała się XVII-wieczna dekoracja sgraffitowa. Podobnie XVIII-wieczną dekorację malarską posiada kamienica Rynek 19. Okazałe budynki Rynek 20 i ulicy Jagiellońska 7 zachowały formy stylu późnoklasycystycznego.

Nowe ukształtowanie bryły, zgodne z tendencjami urbanistycznymi przełomu XIX/XX w. otrzymały kamienice narożne zaakcentowane ściętym narożem: Grodzka/Fredry, Franciszkańska/Dąbrowskiego lub zaokrąglonym jak Rynek 5, ponadto zwieńczonym wieżyczką. Wieżyczki występują też w kamienicach narożnych Franciszkańska/Serbańska, Śmigurskiego / Dąbrowskiego. Wystroje elewacji reprezentują głównie styl eklektyczny z elementami dekoracyjnymi opartymi o wzorce renesansowe, barokowe i klasycystyczne. Wśród nich wyróżniają się kamienice o wystroju secesyjnym: Franciszkańska 4, 6, 13, 17, 19 oraz modernistyczna narożna kamienica Franciszkańska 33.

W XIX w. powstały w obrębie Starego Miasta budynki w typie **rezydencji miejskich**, m.in. monumentalny gmach tzw. Pałacu biskupa Kierskiego przy ul. Katedralnej z lat 40. XIX w. oraz pałac biskupów greckokatolickich przy Plac Czackiego z końca XIX w. Ponadto wzniesione zostały budynki użyteczności publicznej. Dawny klasztor dominikanów został nadbudowany o piętro i adaptowany na potrzeby Sądu Obwodowego w 1855 r. W północnej pierzei rynku, zespalać kompleks XVI-wiecznych kamienic wzniesiono kamienicę Rynek 1, ob. Budynek Magistratu, z neoklasycystyczną dekoracją elewacji. Na początku XX w. powstał budynek Towarzystwa Wzajemnego Kredytu „Wira” przy ulicy Kościuszki 5, zwieńczony w narożu kopułką, z oblicowaną klinkierem i kolorową mozaiką elewacją.

Przebudowane zostały budynki Straży Ogniowej przy ulicy Jagiellońskiej, Seminarium Rzymskokatolickie przy ulicy Zamkowej i tzw. Małe Seminarium przy ulicy św. J. S. Pelczara, szpital przy ulicy Władycze - obecnie szkoła. Ponadto budynki szkolne - Szkoła Miejska przy ulicy Wodnej 11, Ukraiński Instytut dla Dziewcząt przy ulicy Kapitulnej, Szkoła Rolnicza Żeńska Najświętszego Serca Jezusowego przy ulicy bpa Pelczara. Ukształtowanie bryły i wystroje elewacji tych budynków reprezentują typ zabudowy eklektycznej, a w przypadku Małego Seminarium i Szkoły Rolniczej z ceglanyimi elewacjami stylu neogotyckiego.

Największe zasoby zabudowy mieszkalnej zlokalizowane są na przedmieściach. Najstarszym murowanym budynkiem o charakterze świeckim na Zasaniu jest tzw. Stara Poczta – zajazd przy ulicy 3 Maja 4, wybudowany w końcu XVIII w. Jednak większość zabudowy to **kamienice czynszowe** przy głównych ulicach, Słowackiego, Jagiellońskiej, Dworskiego, Mickiewicza, 3 Maja, usytuowane w zabudowie zwartej. W większości to budynki dwupiętrowe, wzniesione na przełomie XIX/XX w. Założone są na rzutach prostokąta, często z jedną lub dwoma oficynami przy narożach elewacji tylnej, tworzą wtedy narys w kształcie litery „L” lub „C”. Mają układ wnętrza dwutraktowy z sienią w osi środkowej lub skrajnej, często przejezdną - np. Słowackiego 3, 5, 7, 13, 14, Mickiewicza 7, 11, Jagiellońska 10, Dworskiego, Smolki 3, 5, 7, 10, lub przechodnią w większości kamienic przy ulicach Słowackiego, Dworskiego, Mickiewicza, 3 Maja. Partery kamienic o funkcji handlowo-usługowej dostępne są z zewnątrz lub z sieni. Górne kondygnacje komunikuje klatka schodowa usytuowana na ogół w tylnej części sieni lub w części środkowej przy jednej ze ścian bocznych. Dodatkową komunikację stanowią galerie przy elewacjach tylnych, z których prowadzą wejścia do mieszkań w trakcie tylnym oraz dawniej do pionów ustępowych, tzw. „suchych ustępów”.

Elewacje frontowe mają na ogół wystrój o cechach neorenesansowych lub neoklasycystycznych, często z boniowanymi parterami, gładkimi lub boniowanymi pilastrami akcentującymi naroża elewacji lub płytkich ryzalitów. Dekoracji dopełniają obramienia okienne w postaci profilowanych opasek, niekiedy z nadprożami z półokrągłych lub trójkątnych naczółków oraz balkony z ozdobnymi balustradami. Elewacje zwieńczone są ścianką kolankową ujętą w profilowane gzymsy lub samym gzymsem, w większości opartym na ozdobnych kroksztynach. Spora grupa kamienic ma elewacje wzbogacone o zwieńczenia w postaci szczytów lub attyk.

Wśród kamienic eklektycznych wyróżniają się budynki z wystrojem wywodzącym się z nurtu secesyjnego, jak kamienice przy Bibliotecznej 6, Słowackiego 13, Słowackiego 20, Dworskiego 5, Długosza 2, 4, 6, 8, Grunwaldzkiej 2, 4, 6 i szereg innych.

Kamienice czynszowe budowane były z przeznaczeniem pod wynajem mieszkań, różniły się jednak pod względem standardu wyposażenia wnętrza. W skromnych kamienicach były to jedynie metalowe balustrady schodów i proste terakotowe posadzki, w bogatszych, jak np. Mickiewicza 1,3, Słowackiego 13, Słowackiego 24, występowały ozdobne posadzki i balustrady schodów, ponadto malowidła i sztukaterie na ścianach i stropie sieni.

Reprezentacyjny charakter mają kamienice zlokalizowane przy placach oraz narożne dwufrontowe, które oprócz bogatego wystroju elewacji często mają ścięte naroża podkreślone szczytem lub hełmem czy wieżyczką, jak w przypadku kamienicy Słowackiego 13, 18, Mniszej 5, Franciszkańskiej 34, Długosza 6, i dodatkowo wykuszem, jak w kamienicy Mickiewicza 1 lub balkonem w budynku Pl. Legionów 6. Trafiają się również obiekty w zabudowie zwartej o fasadzie z wydatnym ryzalitem zwieńczonym ponad dachem kopułą, jak w kamienicy przy ulicy Jagiellońskiej 21, czy też z wieżą z hełmem, umieszczoną we wnęce elewacji, jak w kamienicy przy ulicy Smolki 22. Na uwagę zasługuje kamienica przy Plac Konstytucji 7 zaprojektowana przez arch. Marcellego Pileckiego, zamykająca

północne naroże placu monumentalną fasadą flankowaną ryzalitami zwieńczonymi nad dachem kopułkami, z attyką na środku, z balkonami rozpiętymi na całej szerokości elewacji.

Na przełomie XIX/XX w. oraz w okresie międzywojennym wokół głównych placów przedmiejskich, szczególnie na Przedmieściu Lwowskim w rejonie Placu na Bramie i zbudowanego w 1860 r. dworca kolejowego z bogatą, urozmaiconą bryłą, lokalizowane były **gmachy użyteczności publicznej**. Plac na Bramie od strony wschodniej zamyka dzieło architekta Władysława Darowskiego - okazały gmach Towarzystwa Zaliczkowego Rolnego o neorenesansowym wystroju elewacji z rzeźbami figuralnymi w zwieńczeniu frontonu. Dwa budynki bankowe powstały przy ulicy Mickiewicza 6 i 14, z neobarokowymi fasadami, a pod nr 13 modernistyczny budynek poczty, wg projektu architekta Stanisława Schafera. Powstała też dość liczna grupa budynków hotelowych przy ulicy Mickiewicza 18 hotel „Viktoria”, hotel przy Placu Legionów 6, hotel „Europejski” przy ulicy gen. Sowińskiego 5 - pełniące obecnie funkcję mieszkalną oraz hotel „City” przy ulicy gen. Sowińskiego 4, z zachowaną funkcją hotelową.

Poza tymi obiektami na przedmieściach powstały budynki z salami widowiskowymi - Dom Żołnierza przy ulicy Mickiewicza 42 z elewacją utrzymaną w tradycji klasycystycznej, Dom Kolejarza przy ulicy Konarskiego 3, budynek Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” przy ulicy Konarskiego 9 - zaprojektowany przez architekta Franciszka Czecha, usytuowany u zbiegu z ulicą Dworskiego, otrzymał bryłę zwieńczoną szczytami w narożu i przy elewacjach bocznych. Na Zasaniu, przy Wybrzeżu Jana Pawła II, zbudowany został Dom Robotniczy, zaprojektowany przez lwowskiego architekta Jana Zarębę w stylu modernistycznym. W tym też stylu utrzymany jest gmach sądu przy ulicy Konarskiego 6, zaprojektowany przez profesora Politechniki Lwowskiej Witolda Minkiewicza.

Na uwagę zasługują **budynki szkolne** - okazały trójskrzydłowy gmach Gimnazjum im. J. Słowackiego (obecnie I LO) przy ulicy Słowackiego, Gimnazjum im. Morawskiego na Zasaniu przy ulicy ks. Piotra Skargi, w stylu neorenesansu. Powstała też grupa budynków szkolnych z elewacjami wyłożonymi cegłą klinkierową, z dekoracją neogotycką - budynek przy Wybrzeżu Jana Pawła II, stanowiący część zespołu II Gimnazjum na Zasaniu, Szkoła Podstawowa przy ulicy Konarskiego 7, Bursa Gimnazjum Ukraińskiego przy ulicy Basztowej oraz szkoła przy ulicy Kopernika 14 - 14 a. W nurcie romantyczno - malowniczym utrzymany jest Zespół Seminarium Greckokatolickiego przy ulicy Basztowej, zaprojektowany przez lwowskiego architekta Jana Lewińskiego. Charakteryzuje się bogato rozczłonkowaną bryłą z wieżą - kaplicą nakrytą kopułą. Również bogaty jest wystrój elewacji z dekoracją z kolorowych płytek ceramicznych.

Koniec XIX i początek XX w. wzbogacił zabudowę przedmieść o duże **kompleksy budynków koszarowych**. Koszary zlokalizowane zostały przy ulicach Smolki, Mickiewicza, Słowackiego na Przedmieściu Lwowskim oraz 3 Maja, 29 Listopada, Okrzei na Zasaniu. Na ogół są to budynki dwupiętrowe na planie w kształcie litery „E” zaakcentowanym ryzalitem środkowym mieszczącym wejście główne, sytuowane wokół placów tworząc czworobok lub parami z dziedzińcem pośrodku. Układ wnętrz jest dwutraktowy z szerokim korytarzem i pasmem pomieszczeń wzdłuż niego oraz umieszczoną centralnie klatką schodową. Forma zewnętrzna tych obiektów jest jednolita, nawiązująca do surowego klasycyzmu, ich projekty powstawały w Ministerstwie Wojny we Wiedniu. Obok podstawowych obszernych budynków kwaterowych, w zespołach znajdowało się szereg innych budynków o funkcjach gospodarczych, magazynowych, wartowniczych; zwykle były skromniejsze i przeważnie parterowe. Na szczególną uwagę zasługuje kompleks koszarowy przy ulicy Słowackiego z reprezentacyjnym budynkiem kasyna oficerskiego, budynkami szpitala załogowego i z kaplicą wzniesionym przez przemyskiego architekta Marcelego Pileckiego. Całość objęta była wysokim murem ogrodzeniowym, wewnątrz zagospodarowana w formie parku, z systemem alejek i ścieżek z wysoką, komponowaną zielenią.

W typie zabudowy koszarowej, zarówno w rozplanowaniu zabudowy jak i w ukształtowaniu bryły budynków, utrzymany jest zespół szpitala publicznego przy ulicy Rogozińskiego, wybudowany na początku XX w. Budynki ustawione są w czworobok z dziedzińcem w środku, założone są na rzutach w kształcie litery „E”, natomiast wystroje elewacji są bardziej urozmaicone, z elementami neobarokowymi. Całe założenie również otoczone zostało murowanym ogrodzeniem, od frontu

przyjmującym bardziej ozdobną formę, a teren zagospodarowany został poprzez planowe nasadzenia niską i wysoką roślinnością.

Reprezentacyjną formę z elewacją frontową urozmaiconą kolumnowym portykiem, nawiązującą do wzorców antycznych, otrzymała Łaźnia Garnizonowa z lat 20. XX w., usytuowana przy ulicy Lelewela 4, zaprojektowana przez przemyskiego architekta Stanisława Majerskiego.

Licznie na terenie Przemyśla występuje **zabudowa typu willowego**. Z przełomu XIX/XX w. pochodzą dwie największe dzielnice willowe, powstałe po rozparcelowaniu dawnych ogrodów - Kreczego na Przedmieściu Lwowskim, w rejonie ulic Leszczyńskiego, Puszkina, Kilińskiego (tzw. Kreczówka) i na Zasaniu, pomiędzy nabrzeżem Sanu a ulicy Grunwaldzką, tzw. Sontagówka. Równocześnie powstawały wille na Podzamczu, a nieco później, w latach 20. XX w. Osiedle Oficerskie na Winnej Górze. Istnieje też szereg budynków typu willowego rozproszonych na terenie całego miasta.

Wille odznaczają się urozmaiconym ukształtowaniem bryły nastawionym na nadanie budynkowi malowniczego charakteru. Bryły są ryzalitowane, często o zróżnicowanym gabarycie, tj. parter z wyższymi częściami wieżowymi nakrytymi hełmami, kopułkami, jak np. w willi przy ulicy Puszkina 15. Ten rodzaj urozmaicenia bryły występuje również w budynkach o jednolitym gabarycie - Grunwaldzka 15, Kopernika 9. Często stosowany jest też dach mansardowy, jak w willi przy ulicy Bolesława Chrobrego 18, czy willi Frenkla przy ulicy Dworskiego 39. Wystroje elewacji oparte są na formach eklektycznych, historyzujących podporządkowanych symetrii, wzbogaconych szczytami, tympanonami, attykami. Ważnym elementem dekoracyjnym elewacji są balkony, tarasy, loggie. Występuje też grupa domów w typie budownictwa szwajcarskiego z drewnianymi werandami, gankami np. willa własna przemyskiego rzeźbiarza Ferdynanda Majerskiego przy ulicy Benszówniej 1 lub z drewnianym ażurowym wykończeniem szczytów jak w willi przy ulicy Bema 3 zaprojektowanej przez arch. Mańkowskiego. Domy lokalizowane w otoczeniu ogrodów lub przynajmniej z niewielkim ogródkiem przed frontem, jak willa „Maria” przy ulicy Słowackiego 27, były domami jednorodzinnymi o niedużej skali zabudowy.

Na terenie Przemyśla występuje też grupa budynków będących pośrednim typem pomiędzy willą, a kamienicą czynszową. Są to domy o większej skali zabudowy, piętrowe lub dwupiętrowe, lokalizowane w linii zabudowy ulicy lub z niewielkim terenem zielonym przed frontem. Ryzalitowane monumentalne bryły tych budynków zwieńczone są trójkątnymi lub wolutowymi szczytami, pomiędzy ryzalitami rozpięte są szerokie balkony, jak np. w budynkach przy ulicy Barskiej 4, 6 i 11, Kasprowicza 24 czy przy ulicy Parkowej 1. Dekoracja tych budynków nosi cechy stylowe secesji.

Pewną grupę domów - willi stanowią budynki w charakterze dworcowym z kolumnowym portykiem - gankiem przy elewacji frontowej, jak willa przy ulicy Bema 1, czy wille oficerskie zlokalizowane na Winnej Górze przy ulicy Mireckiego.

Na uwagę zasługują też budynki jakie powstały na przełomie XIX/XX w. i w okresie międzywojennym związane z **techniką, przemysłem i komunikacją**. Do nich zalicza się zespół dworca Bakończyce, składający się z budynku dworca, magazynu, wieży ciśnień i parowozowni. Z zabytkowych, żelaznych mostów Przemyśla zachował się most kolejowy na Sanie, most na rzece Wiar oraz wiadukt nad torami przy ul. Zana - z końca XIX w. W centrum miasta usytuowany jest tzw. Kamienny Most, łączący południową część miasta z dzielnicami północnymi, oddzielonymi od centrum linią kolejową. Most oparty na kamiennych arkadach, z elewacjami obłożonymi cegłą klinkierową, oprócz funkcji użytkowej jest ważnym, malowniczym elementem urbanistycznym.

Znaczące budynki przemysłowe miasta to browar przy ulicy Węgierskiej, dawna Fabryka Maszyn i Odlewnia Żelaza Górniaków przy ulicy Dworskiego 74, obecnie zamieniona na dom mieszkalny oraz usytuowana naprzeciwko fabryka parkietów Bystrzyckich, Odlewnia Dzwonów Felczyńskich przy ulicy Słowackiego 46, Zespół Tartaku przy ulicy Bohaterów Getta - te ostatnie pełniące aktualnie funkcje przemysłowe oraz zespół Młyna Parowego Frenkla przy ulicy Mickiewicza 28a - adaptowany na sklep i hurtownię oraz Magazyn Tytoniu przy ulicy Mickiewicza 35, mieszczący obecnie centrum handlowe.

Ciekawą grupę budowli technicznych stanowią stacje transformatorowe z lat 20. XX w. Jest ich na terenie miasta jedenaście. Są to obiekty dwukondygnacyjne w formie wieży z historyzującym wystrojem elewacji. Niektóre nieużytkowane, zostały adaptowane do innej funkcji, jak np. stacja zlokalizowana przy Pl. Konstytucji zamieniona na hotel/apartament.

OBIEKTY OBRONNE

Zamek królewski

Najstarszą murowaną budowlą obronną jaka powstała na terenie Przemyśla był zamek zbudowany przez Kazimierza Wielkiego około 1340 r. w miejscu wcześniejszej, zapewne drewnianej budowli z obwarowaniami ziemnymi. Prawdopodobnie była to budowla z narożnymi basztami, która poprzez bramę w kurtynie zachodniej miała połączenie z przygródkiem, a stąd, przez bramę od strony pn.-zach., z miastem. Zamek zniszczony w 1498 r. został odbudowany i zmodernizowany w latach 1514-1553 przez starostę przemyskiego Piotra Kmitę w tradycji wczesnorennesansowej. Składał się z dwóch części: zamku górnego, murowanego w formie czworobocznego dziedzińca otoczonego kurtynami z drewnianymi gankami. W narożach usytuowane były cztery baszty, trzy cylindryczne, a w pd. narożu graniasta. W kurtynie pn.-zach. mieściła się dwupiętrowa brama wjazdowa. Zamek górny połączony był z częścią dolną przygródkiem drewnianym mostkiem przerzuconym nad fosą.

Kolejny ważny etap w historii budowlanej zamku miał miejsce około 1630 r. za czasów starosty Marcina Krasickiego, który przystąpił do napraw i modernizacji budynku. Zrealizował jedynie attyki na dwóch basztach oraz częściowo trakt pomiędzy nimi. Pd.-zach. część, mocno już zrujnowana, w poł. XVIII w. podczas remontu w latach 1759-1762 została zlikwidowana. Na jej miejscu wzniesiono mur kurtynowy zmniejszający większy pierwotnie teren dziedzińca. Wtedy też zlikwidowane zostały resztki pd. i zach. baszty. W latach następnych zamek w dalszym ciągu ulegał destrukcji. W 1867 r. odrestaurowano basztę pn. oraz skrzydło pn.-wsch. Częściową konserwację przeprowadzono w 1929 r. Prace remontowo – konserwatorskie prowadzone w latach 80. XX w. przywróciły obiektowi formę sprzed XVIII-wiecznych wyburzeń poprzez zrekonstruowanie baszt południowej i zachodniej oraz łączącej ich kurtyny. Ponadto wyeksponowano rzut wczesnoromańskiego zespołu rotundy i palatium, odkrytego na dziedzińcu zamkowym w latach 60. XX w.

Obwarowania miejskie

Pierwsze obwarowania miejskie drewniano-ziemne, będące równocześnie granicami miasta obejmowały teren wokół zabudowy dzisiejszej ulicy Franciszkańskiej od strony dzisiejszego Pl. Na Bramie, od strony pd. wzgórze karmelitańskie, od zach. wzgórze dominikańskie. W okresie polokacyjnym zasięg terytorialny miasta rozszerzył się, co spowodowało również zmiany obwarowań. Linia umocnień przebiegała od pd. skarpą za Seminarium i wzgórzem karmelitańskim, od wsch. wzdłuż dzisiejszych ulic Władycze, Ratuszowej i Serbańskiej, od pn. łączyła się z linią muru oporowego za klasztorem dominikanów, od zach. skarpą przy ulicy Waygarta i tyłami zabudowy placu wokół katedry. Nadal były to wały ziemne wzmocnione parkanami. Zapewne w obwodzie obronnym istniały elementy wzmacniające obronę jak baszty, co do których brak konkretnych danych. Istniejące niewątpliwie bramy zlokalizowane były mniej więcej w miejscach usytuowania bram w późniejszym obwodzie murowanym.

Nowożytnie murowane obwarowania rozpoczęto budować w poł. XVI w., a zakończono w latach 30. XVII w. Realizowane przez blisko 100 lat obwarowania, na które składały się cylindryczne lub półcylindryczne baszty reprezentowały bastejowy typ fortyfikacji. Zachowane do dziś fragmenty murów wyznaczają linię przebiegu obwarowań za klasztorem karmelitów, wzdłuż ulicy Basztowej, Słowackiego, częściowo Jagiellońskiej oraz wzdłuż ulicy Waygarta. Ustalenie przebiegu obwarowań na odcinkach: pd.-zach. od klasztoru karmelitów do ulicy Grodzkiej, pn. i pn.-wsch. wzdłuż Sanu i częściowo ulicy Jagiellońskiej jest problematyczne. Możliwe, że przebieg obwarowań tego odcinka przechodził skarpą istniejącą za budynkiem seminarium duchownego, zaś od zachodu cyplem ziemnym pomiędzy budynkiem szkoły katedralnej, a wzgórzem zamkowym, pokrywał się więc z wcześniejszą fazą umocnień drewniano-ziemnych, niewątpliwie wzmacnianych w kolejnych fazach rozbudowy. Północny front obwarowań na odcinku od muru przy ulicy Waygarta do ulicy Wodnej przebiegał wzdłuż Sanu pd. krawędzią ulicy Jagiellońskiej, od ulicy Wodnej na krótkim odcinku następuje lekkie odgięcie w prawo do przecięcia z frontem pn.-wsch. wyznaczonym zachowanymi relikdami murów zachowanych w fundamentach zabudowy ulicy Jagiellońskiej. Ostatecznie wykształcony w 2 poł. XVII w. układ

fortyfikacji Przemyśla stanowi przykład przetworzenia umocnień ziemnych w narys nowożytnych fortyfikacji murowanych.

W obrębie murów występowały trzy bramy: Lwowska, Grodzka i Wodna oraz furta Zamkowa; ponadto osiem baszt, w tym pięć flankujących kurtyny i trzy usytuowane pośrodku frontów północnego, wschodniego i południowego.

Bramy i baszty zostały rozebrane, w większości też murowane kurtyny. Relikty kurtyn zachowały się po wsch. i pd. stronie miasta w formie przyziemi tylnych ścian widoczne w podwórzach przy ulicy Jagiellońskiej 3, 5, 7, Słowackiego 2, 4, 6. Stanowią ściany graniczne i oszkarpowanie sąsiedniej posesji przy Władycze 9. Przy ulicy Słowackiego 8 i 10 i ulicy Basztowej 4 przetrwały w części nadziemnej lub w piwnicach mury narożnego bastionu lub bastei. Kurtyna pd.-wsch. pełni funkcję muru oporowego w podwórzach domów przy ulicy Basztowej 4, 6, 10, 12, 14, 16. Prawie na całej wysokości zachowane są kamienno-ceglane mury przy ulicy Basztowej 18, Komisji Edukacji Narodowej 7 oraz kurtyna pomiędzy ogrodem karmelitów a posesjami przy ulicy Basztowej 20, 22, 24, 26, i 28. W ogrodzie przy ulicy Basztowej 28 występują ślady po baszcie „Kowalskiej”. Na tyłach klasztoru karmelitów przy ulicy Karmelickiej 9,7,5 i 1 zachowany jest mur ceglano-kamienny. W pn.-zach. części miasta zachowane jest kamienno-ceglane obmurowanie bastionu w podwórzach domów przy Wyb. J. Piłsudskiego 3, 5, 7, 9 oraz Waygarta 3. Przy ulicy Waygarta 5 widoczne są resztki kurtyny zachodniej. Oprócz umocnień murowanych zachowały się częściowo fosy w ogrodach domów przy ulicach Basztowej 20, 22, 24, 26, 28, Ściegiennego 5, Orzechowskiego 7, 9, 11 i 2, przy ulicy Katedralnej 22 i 20a oraz resztki wałów i przedpiersi kleszczowych w ogrodach domów przy ulicy Tatarskiej 2 i 4 oraz Bpa Pelczara 4 i 5.

Twierdza Przemyśl

Twierdza Przemyśl była jedynym z największych przedsięwzięć fortyfikacyjnych Monarchii Habsburgów. Zaborcy docenili kluczowe położenie Przemyśla w tzw. Bramie Przemyskiej i jego naturalne walory obronne. Przemyśl miał odegrać rolę przyczółka mostowego broniącego dostępu do Wiednia jako jeden z elementów rozległej linii obronnej. Budowana była przez prawie 100 lat, od czasu rozpoczęcia prac projektowych na początku XIX w., aż po I wojnę światową, kiedy odegrała kluczową rolę w walkach Wielkiej Wojny. Jest twierdzą pierścieniową, usytuowaną w granicach miasta Przemyśla oraz na terenie pięciu sąsiednich gmin: Przemyśl, Żurawica, Orły, Medyka, Krasiczyn, a także części dzisiejszej Ukrainy. Przedpola Twierdzy i miejsca z nią związane znajdują się w prawie wszystkich gminach powiatu przemyskiego.

Wyróżnia się następujące etapy budowy:

- Okres przedrealizacyjny - kiedy powstawały pierwsze plany budowy twierdzy w latach 1810 - 1850.
- Okres pierwszego obozu warownego 1854-1855. Powstało wówczas 41 powtarzalnych szańców ziemnych, polowych, broniących obozu warownego.
- Okres zastoju 1856-1876 wywołany zmianą sytuacji politycznej. W tym czasie, w 1871 r. zdecydowano o budowie twierdzy składającej się z 51 obiektów w pierścieniu zewnętrznym.
- Okres modernizacji obozu warownego 1876-1878. Przebudowano wówczas forty artyleryjskie i szańce, rozpoczęto budowę dróg, baraków magazynowych, prochowni i składnic materiałów.
- Okres budowy twierdzy stałej 1879-1887. W tym okresie wybudowano pierwszy stały fort VIII Łętownia oraz wzniesiono jeszcze siedem fortów artyleryjskich (V Grochowce, VII Prałkowce, X Orzechowce, XI Duńkowiczki, XII Werner, XIV Hurko, I Salis Soglio). Zmodernizowano umocnienie twierdzy na terenie Miasta.
- Okres wielkiej rozbudowy twierdzy (1888-1900). Wybudowano wówczas dwa pierwsze forty pancerne IX Ujkowice i XIII San Rideau oraz dokonano podziału funkcji fortów od wielkich po mniejsze do obrony bliskiej oraz baterie artyleryjskie. Powstały wówczas forty IXa Przy Krzyżu, XIa Cegielnia, 2b Cyków, Xa Pruchnicka Droga, XV Borek.
- Okres modernizacji 1896-1906. Przebudowano w tych latach słabe strukturalnie dzieła obronne – forty artyleryjskie X Orzechowce, XI Duńkowiczki, forty określone jako półstałe przekształcono w forty obrony bliskiej – pancerne i pozbawione pancerzy (Fort II Jaksmanice, XIIIb Bolestraszyce, VII ½ Tarnawce, VI Helicha, III Łuczyce). Wybudowano ostatni fort twierdzy – Fort IV Optyń.

- Okres zamrożenia inwestycji przed modernizacją wojenną. Przeprowadzono na wielką skalę prace modernizacyjne twierdzy, wybudowano pierścień nowoczesnych fortyfikacji polowych.

System fortyfikacji Twierdzy rozmieszczony jest w trzech grupach obiektów:

1. Fortyfikacje rdzenia twierdzy – obwód Noyon, usytuowany na terenie Miasta Przemyśla, w którym zewidencjonowano 46 obiektów fortyfikacyjnych rdzenia,
2. Fortyfikacje pierwszego pierścienia fortów twierdzy, tzw. Linii wspierającej, z 9 obiektami fortyfikacyjnymi. Dwa z nich znajdują się na terenach sąsiednich Gmin – Gminy Żurawica i Gminy Przemyśl, pozostałe usytuowane są w granicach Przemyśla,
3. Fortyfikacje drugiego pierścienia twierdzy. Składa się na nie 41 obiektów fortyfikacyjnych, usytuowanych na terenach sąsiadujących z sobą gmin – Przemyśl, Krasieczyn, Orły, Żurawica, Medyka.

Twierdza Przemyśl jest olbrzymim kompleksem obiektów fortyfikacyjnych z charakterystyczną, świadomie projektowaną zielenią, systemami dróg fortecznych, bram, lotniskami, mostami kolejowymi i stacjami oraz z całym zapleczem Twierdzy znajdującym się głównie na terenie miasta. Składają się na to zespoły koszarowe, magazyny, wytwórnie budowane dla potrzeb wojska (np. wytwórnia konserw), szpitale, budynki administracji, budynki o charakterze reprezentacyjnym (np. kasyno garnizonowe z bramą reprezentacyjną), a także stajnie wojskowe z ujeżdżalnią, strzelnice i pola ćwiczeń. Na przedpolach Twierdzy zachowały się projektowane pola bitew.

W czasach budowy twierdzy Przemyśl przeżył swój kolejny rozkwit. Cały układ przestrzenny miasta oraz inwestycje miejskie podporządkowane zostały tej inwestycji. Częściowo zmieniono pewne elementy układu urbanistycznego w związku z budową nowej drogi cesarsko-królewskiej, m.in. wyburzono zach. pierzeję rynku, ratusz, części murów obronnych. Jednocześnie budowa Twierdzy stała się głównym czynnikiem wielkiego rozkwitu miasta na przełomie XIX/XX w., które uzyskało nowy status nie tylko ważnego ośrodka wojskowego, lecz także gospodarczego, handlowego i kulturalnego.

Linia Mołotowa

Na obszarze miasta zlokalizowane są liczne obiekty militarne wchodzące w skład radzieckich umocnień tzw. linii Mołotowa, pochodzące z II wojny światowej. Obiekty te były założeniem obronnym ciągnącym się wzdłuż granicy z III Rzeszą wytyczonej po podziale Polski, dokonany przez okupantów w 1939 r., na mocy paktu Ribbentrop – Mołotow. Obiekty znajdujące się na terenie miasta Przemyśla stanowiły tzw. Przemyski Rejon Umocnień. Był to najbardziej wysunięty na południe odcinek linii Mołotowa, zbudowany w latach 1939-1941. Lokalizacja obiektów powstała w oparciu o rzekę San zazwyczaj w odległości nie większej niż 100 m od rzeki. Obecnie obiekty znajdują się w różnym stopniu zachowania.

Obiekty linii Mołotowa:

- 1) Ruiny dwustrzelnicowego betonowego schronu bojowego ul. Sanocka,
- 2) Dwustrzelnicowy tradytor artyleryjski na Krzemieńcu,
- 3) Czterostrzelnicowy betonowy schron bojowy ul. Wybrzeże Marszałka J. Piłsudskiego,
- 4) Jednoizbowy kojec forteczny Wybrzeże Prezydenta W. Wilsona,
- 5) Trzystrzelnicowy betonowy schron bojowy ul. Sanowa,
- 6) Jednoizbowy kojec forteczny ul. Sanowa,
- 7) Trzystrzelnicowy betonowy schron bojowy ul. Słoneczna,
- 8) Jednoizbowy kojec forteczny ul. Wiejska (szaniec 2),
- 9) Betonowy schron bojowy do ognia czołowego ul. Kokosza,
- 10) Betonowy schron do ognia bocznego ul. Wilczańska (szaniec 1),
- 11) Betonowy schron do ognia bocznego ul. Szańcowa,
- 12) Betonowy schron bojowy do ognia czołowego ul. Sybiraków,
- 13) Betonowy schron do ognia bocznego na forcie XX „Przekopana”,
- 14) Kojec forteczny do ognia czołowego ul. Piaskowa,
- 15) Betonowy schron bojowy do ognia dwubocznego z kopułą bojowo – obserwacyjną, ul. Piaskowa,
- 16) Kojec forteczny do ognia czołowego ul. Mała,
- 17) Betonowy schron bojowy do ognia czołowego ul. Sielecka,

- 18) Betonowy schron bojowy ul. Okopowa,
- 19) Betonowy schron bojowy ul. Fabryczna,
- 20) Betonowy schron bojowy ul. Słowackiego,
- 21) Betonowy schron bojowy nr1 na forcie XXI „Bakończyce”,
- 22) Betonowy schron bojowy nr2 na forcie XXI „Bakończyce”.

5.2.4 Zabytki ruchome

Dekoracja malarska i sztukatorska

Najstarszymi zachowanymi w Przemyślu polichromiami są malowidła o gotycko-renesansowym charakterze zachowane na wsch. ścianach naw bocznych Archikatedry Łacińskiej, o czytelnych symbolach Ewangelistów w kolistych obramieniach oraz dekoracją o motywach roślinnych i kandelabrowych. Datowane są na okres ok. 1500 r. Prawdopodobnie nieco późniejsza, z zachowaną, niepełną datą 154..(9?) jest polichromia sklepienia prezbiterium Archikatedry w formie wici roślinnej w dominującym układzie kandelabrowym, wkomponowanej w gwiaździsto - sieciowe sklepienie.

Początek XVII w. to okres znacznej popularności dekoracji sgraffitowej, spotęgowanej przez bliskie sąsiedztwo słynnego, zdobionego sgraffitem zamku w Krasicy. Dekoracja taka o motywach florystycznych i geometrycznych zachowała się na piętrach fasady kamienicy Rynek 15 i 16. Przeprowadzone badania wykazały, że pierwotnie pokrywała całą elewację i wszystkie detale wystroju. Stwierdzone ślady sgraffita zachowały się również na elewacji kamienicy Rynek 11. Również wnętrza patrycjuszowskich kamienic ozdabiane były dekoracją – głównie malarską; najstarsze, datowane na 2 poł. XVI w. malowidła zachowały się w „izbie wielkiej” kamienicy Rynek 9.

Najstarsza dekoracja sztukatorska – późnorenansowa z 2 ćw. XVII w. o układzie sieciowym z motywami gwiazd, serc, wieloboków pokrywa sklepienie kościoła karmelitów; częściowo została przekształcona w latach 1879-85 poprzez wtórne pokrycie stiukiem. Również w obu zakrystiach kościoła karmelitów zachowały się najstarsze w Przemyślu barokowe polichromie, z manierystycznymi reminiscencjami, powstałe po 1654 r., pokrywające sklepienia i częściowo ściany pomieszczeń. Dekoracja ta składa się z na ogół owalnych pól wypełnionych scenami figuralnymi i przedstawieniami symbolicznymi, a także emblematami i kartuszami.

Na lata 40. XVII w. datowane są odsłonięte w korytarzu przy wirydarzu d. klasztoru dominikanów polichromie z przedstawieniami figuralnymi, których program ikonograficzny propaguje kult Męki Pańskiej.

We wnętrzu domu kanoniczego, tzw. Dworku Orzechowskiego odkryto interesujące malowidła, datowane na XVII-XVIII w. Najstarsze, przedstawiające sceny biblijne Starego Testamentu zachowały się na drewnianych belkach ściany południowej dworku oraz m.in. na kominku, a iluzjonistyczne o motywach architektonicznych w głównym pomieszczeniu budynku (salonie). Ze względów użytkowych cała polichromowana ściana pomieszczenia pd.-zach. została przeniesiona do Muzeum Archidiecezjalnego i tam jest eksponowana.

Również nieprzebadany pod względem występowania malowideł ściennych budynek kolegium Jezuitów wskazuje na istnienie malowideł starszych na parterze (przełom XVII/XVIII w.) oraz znacznie późniejszych, secesyjnych, na piętrze.

Najwięcej zachowało się przykładów sztuki barokowej i rokokowej z XVIII w. Otwiera je zachowany na zewnętrznej ścianie kaplicy Fredrów w katedrze łacińskiej obraz Ukrzyżowanie, datowany na 1 poł. XVIII w., a także wizerunek Madonny na fasadzie dawnej szkoły katedralnej. Okresem największych inwestycji sakralnych w mieście i największego importu sztuki z kręgu lwowskiego była 2 poł. XVIII w. Jednym z wybitnych jej przedstawicieli był malarz Stanisław Stroiński. W Przemyślu zachowały się jego dwie realizacje: iluzjonistyczne malowidła ścienne figuralno-ornamentalne odnoszące się do kultu Najświętszego Sakramentu w kaplicy Drohojowskich w katedrze, z ok. 1756 r., oraz w kościele benedyktynek datowane na ok. 1785 r., przedstawiające sceny figuralno-ornamentalne z elementami iluzjonistycznej architektury i ołtarzy. Rokokowa polichromia wnętrza kościoła franciszkanów z lat 1771-78, wykonana została przez różnych artystów z kręgu lwowskiego, w zapisach archiwalnych pojawiają się nazwiska Tomasza Gertnera, Józefa Rybkiewicza, Winiarskiego. Jej program stanowi apoteozę świętych i błogosławionych zakonu franciszkanów.

W kruchcie nad wejściem do kościoła reformatów zachowało się barokowe malowidło ścienne datowane na 2 poł. XVIII w. z przedstawieniem św. Antoniego z Dzieciątkiem.

XVIII-wieczna dekoracja malarska o świeckim charakterze reprezentowana jest przez zachowany wystrój fasady kamienicy Rynek 19, z centralnie umieszczonym „Oknem Opatrzności” oraz skupioną wokół okien dekoracją o motywach ornamentalno-roślinnych. Świadectwem dekoracji wnętrza kamienicy patrycjuszowskiej z przełomu XVIII i XIX w. jest odsłonięta dekoracja malarska tzw. Sali Sesyjnej budynku Rynek 1, eksponowana z zachowaniem nawarstwień z ok. 1900 r. w postaci malowideł na suficie i dekoracji sztukatorskiej.

Największymi inwestycjami w zakresie malowideł ściennych przełomu XIX/XX w. były realizacje Tadeusza Popiela w katedrze łacińskiej wykonywane w latach 1901-1906 oraz w kościele karmelitanek z 1902 r.

Znacznie skromniejsze są stosunkowo liczne w Przemyślu, niestety słabo rozpoznane i w dużej części zamalowane, polichromie i sztukaterie we wnętrzach kamienic mieszczańskich z przełomu XIX/XX w. Taka dekoracja występuje najczęściej w sieniach i klatkach schodowych, w bardziej reprezentacyjnych kamienicach również w mieszkaniach.

Znaczniejszymi realizacjami okresu międzywojennego jest polichromia wnętrza kościoła Salezjanów, wykonana wg projektu Mario Ceradiniego, a w latach 60. XX w. zamalowana i pokryta nowymi malowidłami. W kaplicy Seminarium Duchownego, we wnękach ścian nawy, zachowały się malowidła znanego malarza Jana Henryka Rosena, wykonane w 1937 r., przedstawiające sceny z życia Apostołów.

Rzeźba

Najstarszą zachowaną rzeźbą jest gotycka alabastrowa figurka tronującej Matki Bożej z Dzieciątkiem, tzw. Jackowa, umieszczona w ołtarzu bocznym w katedrze, datowana na 4 ćw. XV w. Pierwotnie znajdowała się w kościele dominikanów, po jego likwidacji przeniesiona została do katedry w 1788 r. Z rzeźb renesansowych i manierystycznych zachowały się dwa nagrobki w katedrze - płaskorzeźbiona płyta przedstawiająca leżącą postać bpa Jana Dziaduskiego zm. w 1559 r. oraz piętrowy nagrobek z postaciami leżących zmarłych - kasztelana przemyskiego Jana Fredry, zm. w 1589 r. oraz jego żony Anny ze Stadnickich, zm. w 1622 r. W kaplicy Fredrów zachował się krucyfiks z 1 poł. XVI w. oraz płaskorzeźba Pieta z 1 poł. XVII w. Na ok. połowę XVII w. datowana jest rzeźba Chrystusa Ukrzyżowanego z belki tęczowej Archikatedry oraz krucyfiks z klasztoru benedyktynek. Nieco późniejsze, z 2 poł. XVII w. są krucyfiksy z kościoła franciszkanów oraz z klasztoru reformatów.

Z lat 1736-39 pochodzi dwuczęściowy, wykonany w marmurze dębnickim nagrobek bpa Aleksandra Fredry w kaplicy Fredrów w Archikatedrze, wykonany przez Kazimierza Stachowskiego z elementami snycerskimi Tomasza Huttera.

Najliczniej prezentowana jest rzeźba rokokowa, w zasadzie wyłącznie z kręgu lwowskiego, prezentująca bardzo wysokie walory artystyczne. Największym jej skupiskiem jest kościół franciszkanów z niemal kompletnie zachowanym rokokowym wyposażeniem. Jego zapowiedzią są już trzy piękne kamienne rzeźby usytuowane na schodach przed fasadą, datowane na lata 1758-60. Środkowa autorstwa Fabiana (?) Fesingera, boczne przypisywane Antoniemu Osińskiemu. We wnętrzu zachwyca zespół drewnianych rzeźb ołtarza głównego, wykonanych przez Macieja Polejowskiego w latach 1761-65, a także rzeźby ołtarzy bocznych i kaplicy, wykonanych przez Stefana Grodzickiego i Franciszka Duńczewskiego. Drugim zbiorem rokokowych rzeźb szkoły lwowskiej, powstałych głównie po 1777 r. jest kościół i klasztor karmelitów. Większość z nich, po usunięciu w 2 poł. XIX w. z kościoła, została odzyskana ze zbiorów Muzeum. Z tego kręgu pochodzą również zachowane we wnękach fasady kościoła jezuitów dwie kamienne rzeźby św. Ignacego Loyoli i św. Franciszka Ksawerego z lat 1771-72, wykonane przez Jana Kruszanowskiego. Są jedyną pozostałością rokokowego wyposażenia kościoła, którego najsłynniejszym elementem był ołtarz główny wykonany przez Stefana Grodzickiego (przeniesiony później do kościoła w Krakowcu, gdzie spłonął w 1939 r.). Z twórczością rzeźbiarzy lwowskich wiąże się również usytuowaną przy moście na Zasaniu kamienną rzeźbę św. Jana Nepomucena, a także figurę Madonny z parku, w 2 poł. XIX w. obudowaną w formie kapliczki – altanki. Autorstwo obydwu rzeźb przypisuje się Fesingerowi.

W 1867 r. powstała w Przemyślu pracownia rzeźbiarsko – kamieniarska Ferdynanda Majerskiego. Od tego czasu, aż po lata 20. XX w., w dużym stopniu zdominowała ona rynek rzeźby i rzemiosła artystycznego Przemyśla. Większość nowo powstających kościołów, a także znaczna ilość już

istniejących, otrzymała nowe wyposażenie z warsztatu Majerskiego. Tak stało się w przypadku pełnego wyposażenia kościoła i cerkwi na Błoniu, cerkwi na Przekopanej, kościoła karmelitanek, ołtarzy w kościele benedyktynów, ołtarzy bocznych w katedrze i w kościele reformatów. Jedną z ostatnich realizacji pracowni są neorenesansowe stacje drogi krzyżowej w ogrodzeniu kościoła reformatów wykonane w 1926 r. wg projektu arch. Stanisława Majerskiego.

Pracownia Majerskiego zatrudniała wielu rzeźbiarzy i kamieniarzy, większość nieznanych z imienia i nazwiska. Swoją sygnaturę zostawił tylko na kilku swoich dziełach Jan Tracz, autor m.in. czterech rzeźb na wieży katedralnej z ok. 1904 r.

W ogrodzeniu przed kościołem reformatów w 1877 r. ustawiono pomnik o. Krystiana Szykowskiego, wykonany przez Zygmunta Trembeckiego.

W latach 1880-81 powstała grupa sześciu posągów zdobiących schody ówczesnej katedry unickiej – kościoła karmelitów. Sygnowane są przez rzeźbiarza lwowskiego Juliana Markowskiego. Dwie z nich św. Olga i św. Włodzimierz obecnie są eksponowane w arkadach dzwonnicy przy katedrze greckokatolickiej, pozostałe ustawione są na schodach obecnej katedry unickiej, dawnego kościoła jezuitów.

Z okresu rozkwitu miasta na przełomie XIX/XX w. i tendencji do planowego urządzania przestrzeni miejskiej pochodzą dwie rzeźby usytuowane na skwerach przy Pl. Dominikańskim - pomnik Króla Jana III Sobieskiego powstały w 1883 r., dłuta Walerego Gadomskiego (?) oraz pomnik Adama Mickiewicza wykonany przez Tomasza Dygasa w 1891 r. W parku miejskim przy zamku, celem upamiętnienia 100-lecia Konstytucji 3 Maja, umieszczono w 1891 r. pomnik w postaci ogromnego, narzutowego głazu z nazwiskami głównych twórców konstytucji, który stał się miejscem patriotycznych uroczystości. W 1898 r. w parku usytuowano rzeźbę pastuszka z fujarką, ufundowaną przez Towarzystwo Upiększania Miasta Przemyśla, a wkrótce przeniesiono tu (z boiska „Sokoła”) pomnik Tadeusza Kościuszki, dłuta Jana Tracza. Na Zasaniu, u zbiegu ulic św. Jana i bpa J. Glazera, w 1908 r. usytuowano pomnik św. Jana Nepomucena wykonany również przez Jana Tracza.

W 1910 r. jako upamiętnienie 500-lecia bitwy pod Grunwaldem, na ścianie prezbiterium katedry umieszczono tablicę pamiątkową, z płaskorzeźbą wykonaną przez słynnego medaliera krakowsko – lwowskiego Jana Raszkę, z ramą projektu Kazimierza Osińskiego.

Nieczęste są przykłady rzeźb z okresu międzywojennego. Jednym z nielicznych działających wówczas rzeźbiarzy Przemyśla był Józef Wilk, jednakże większość jego dzieł zaginęła bądź została zniszczona. Jedynym jego dziełem o ogólnodostępnym charakterze są mityczne stwory wieńczące pylony ogrodzenia cmentarza wojennego z I wojny światowej na Zasaniu.

Osobnym tematem jest rzeźba sepulkralna. Jej bardzo interesującym zbiorowiskiem jest Cmentarz Główny przy ul. Słowackiego, gdzie zachowały się rzeźby kamienne, najstarsze z warsztatów rzeźbiarskich Lwowa - Jana i Antoniego Schimmserów oraz pracującego u nich Pawła Eutelego, a z przełomu XIX/XX w. Juliana Markowskiego, Ludwika Tyrowicza. Są tu również importy z warsztatów krakowskich, przede wszystkim Edwarda Stehlika oraz braci Trembeckich oraz dzieła warsztatów wiedeńskich. Dominuje jednakże rodzimy warsztat Ferdynanda Majerskiego i współpracujących z nim rzeźbiarzy Jana Tracza, Zygmunta (?) Rasińskiego. Nagrobki prezentują różne formy i style stosowane w sztuce sepulkralnej od początku XIX w. po czasy współczesne, będące odbiciem modnych ówczesnie stylów i prądów. Najstarsze to klasycystyczne płaczki - żałobnice i wysokie smukłe obeliski z płaskorzeźbionymi elementami, przełom wieków XIX/XX to dominacja nagrobków eklektycznych z przewagą elementów klasycyzmu i romantyzmu, na początku XX w. zauważalne są prądy secesyjne, a w międzywojniu modernistyczne.

Rzemiosło artystyczne

Najstarsze przykłady rzemiosła artystycznego Przemyśla zachowane są głównie w obiektach sakralnych, stanowiąc integralną na ogół całość z ich wyposażeniem. Tak jest w przypadku drzwi żelaznych z XVIII w. prowadzących do kościoła franciszkanów, kamiennego, XVII-wiecznego portalu kościoła karmelitów, dwóch portali XVIII-wiecznych do kaplic bocznych w kościele katedralnym. Z obiektów pozakościelnych zachowało się stosunkowo niewiele przykładów starego rzemiosła artystycznego. Na szczególną uwagę zasługuje kamienny, renesansowy portal kamienicy Rynek 17, datowany na ok. 1560 r., z łacińską inskrypcją na belkowaniu.

Rozwój użytkowego rzemiosła artystycznego w Przemyślu przypada na okres przełomu XIX/XX w., kiedy powstało tu szereg warsztatów stolarskich, ślusarskich, znaczny był także import z warsztatów

lwowskich i wiedeńskich. Znajduje to odbicie w wyposażeniu powstających wówczas budynkach miasta, zarówno użyteczności publicznej, jak i mieszkalnych. W dużym procencie zachowały się ozdobne, snycerskiej roboty drzwi, szczególnie staranne opracowanie posiadają drzwi główne wejściowe do budynków, najczęściej o klasycyzującym bądź już secesyjnym charakterze, o przeszklonych skrzydłach ozdobionych kutymi kratami, występują nie tylko przy głównych ulicach miasta, ale i przy niewielkich uliczkach peryferyjnych. We wnętrzach, szczególnie w sieniach i klatkach schodowych, zachowały się ozdobne płytki ceramiczne, często bardzo wysokiej jakości. W kilku przypadkach, np. w kamienicy secesyjnej Słowackiego 13 płytki zdobią ściany dawnej sieni - przejazdu. Wyjątkowo dużo zachowało się artystycznej ślusarki. W zdecydowanej większości przemysłowych kamienic nadal na klatkach schodowych znajdują się kute, ozdobne balustrady, a także metalowe wsporniki pod balkony, ozdobne balustradki przeciwniegiowe na dachach; nadal jeszcze spotyka się ozdobne, metalowe bramy do kamienic, np. Słowackiego 64, Moniuszki 1. W mieszkaniach, jeszcze w latach 70. XX w. znajdowało się wiele starych pieców z ozdobnymi eklektyczno-secesyjnymi kaflami. Obecnie ich procent jest znacznie mniejszy, a stare piece zachowały się już w znacznie mniejszej ilości, niemniej nadal stanowią wyposażenie wielu mieszkań.

5.2.5 Zabytki archeologiczne

Stanowiska archeologiczne są ważnym elementem krajobrazu kulturowego i stanowią podstawę wiedzy o najdawniejszych dziejach danego obszaru. Ewidencja stanowisk archeologicznych nie jest jednak zbiorem zamkniętym i nie można wykluczyć, że w wyniku dalszej weryfikacji lub prowadzonych prac ziemnych uda się zidentyfikować nowe ślady osadnicze.

W celu ochrony stanowisk archeologicznych i nawarstwień kulturowych podczas inwestycji związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, ważne jest określenie zasad ochrony zabytków archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków, lub przeznaczonych do ujęcia w gminnej ewidencji zabytków, w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, warunkach zabudowy i inwestycjach celu publicznego oraz respektowanie przez inwestorów zapisów dotyczących ochrony zabytków archeologicznych w opiniach i decyzjach właściwego miejscowo Konserwatora Zabytków.

W związku z licznymi zagrożeniami zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wszystkie zabytki archeologiczne, bez względu na stan zachowania, podlegają ochronie i opiece. W celu ochrony stanowisk archeologicznych i nawarstwień kulturowych, na obszarach występowania stanowisk archeologicznych oraz w strefie ich ochrony, podczas inwestycji związanych z robotami ziemnymi, wymagane jest prowadzenie prac archeologicznych w zakresie uzgodnionym pozwoleniem na badania archeologiczne Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków przed uzyskaniem pozwolenia na budowę lub przed rozpoczęciem prac ziemnych. Wyniki badań często stanowią jedyną dokumentację następujących po sobie faktów osadniczych na tym terenie. Pozwalają one skorygować, uszczegółowić i potwierdzić informacje uzyskane ze źródeł pisanych. Pozyskany w trakcie badań materiał ruchomy umożliwia uzupełnienie danych o kulturze materialnej mieszkańców. Należy przy tym pamiętać, że zasięg stanowisk archeologicznych został wyznaczony na mapach na podstawie badań powierzchniowych. Jednak nie może on odpowiadać dokładnie zasięgowi występowania pozostałości osadnictwa pradziejowego pod ziemią. Dlatego należy traktować go zawsze orientacyjnie, ponieważ może okazać się, że obiekty archeologiczne zalegają także w sąsiedztwie wyznaczonego na podstawie obserwacji powierzchniowej, zasięgu stanowiska. Niezbędne jest także określenie zasad ochrony zabytków archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków, lub przeznaczonych do ujęcia w gminnej ewidencji zabytków, w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, warunkach zabudowy i inwestycjach celu publicznego oraz respektowanie przez inwestorów zapisów dotyczących ochrony zabytków archeologicznych w opiniach i decyzjach właściwego miejscowo Konserwatora Zabytków, zgodnie z ustawą o ochronie i opiece nad zabytkami.

Obszar Miasta Przemyśla znajduje się na czterech obszarach AZP: 108-83, 108-84, 109-83, 109-84. Łącznie zinwentaryzowanych jest 320 stanowisk. Zasobu archeologicznego dziedzictwa kulturowego miasta nie należy uważać za zbiór zamknięty. Zasób ten powinien podlegać cyklicznej weryfikacji

poprzez badania powierzchniowe, jak i rozpoznawcze badania wykopaliskowe, które najpełniej potrafią udzielić odpowiedzi w kwestii rzeczywistej wartości danego obiektu archeologicznego.

Ranga odkrytych zabytków archeologicznych stawia Przemyśl w rzędzie najstarszych i najważniejszych polskich miast. Do najważniejszych odkryć należy zaliczyć cmentarzysko Węgrów z okresu plemiennego, preromańską rotundę z palatium i romańską cerkiew na wzgórzu zamkowym, rotundę pod obecną katedrą łacińską oraz unikatową w skali polskiej osadę garncarską na Zasaniu (2 poł. XIII-XIV w.). Do tego należy dodać bezcenne zabytki ruchome – przedmioty z brązu: sztylet i kowadełko, celtycką fibulę brązową, skarb monet arabskich, ponadto okazy wczesnośredniowieczne: bizantyjską gemmę, enkolpiony, żelazny rylce do pisania, tak zwany stilus, pieczęcie-bulle ołowiane, średniowieczną ceramikę szkliwioną i glinianą płytkę z wizerunkiem orła na Zasaniu.

Najstarszemu osadnictwu i genezie miasta sprzyjały dogodne i przyjazne człowiekowi położenie geograficzne na styku Karpat i Kotliny Sandomierskiej, w dolinie Sanu i Wiaru, tworzącej Bramę Przemyską. Te naturalne walory przyrodniczo-krajobrazowe o charakterze obronnym, w tym żyzne gleby, wpłynęły w sposób decydujący na wytyczenie szlaków komunikacyjnych i rozległe kontakty handlowe we wszystkich kierunkach. W konsekwencji doprowadziły do rozwoju osadnictwa, a następnie wykształcenia form pramiejskich, a w średniowieczu miasta, czasowo o statusie stolicy księstwa, o które rywalizowali Polacy, Rusini i Węgrzy. Na styku trzech narodów i trzech kultur zrodził się oryginalny model kultury materialnej i wyjątkowa pozycja miasta na południowo-wschodnich rubieżach Polski.

Tradycja badań archeologicznych w Przemyślu sięga początku XIX w. Wzmoczone zainteresowanie problematyką archeologiczną miało miejsce w pierwszej dekadzie XX w. w związku z powołaniem przez K. Osińskiego Stacji Archeologicznej. Kolejny intensywny okres badawczy łączy się z obchodami Tysiąclecia Państwa Polskiego i wykopaliskami na terenie wzgórza zamkowego prowadzonymi przez Karpacką Ekspedycję Archeologiczną i Rzeszowski Ośrodek Archeologiczny. Od 1963 r. badania archeologiczne są w gestii Działu Archeologicznego Muzeum Narodowego Ziemi Przemyskiej wspomaganego przez inne ośrodki muzealne i akademickie.

W latach 1991-1994 miały miejsce badania terenowe powierzchniowe metodą AZP (Archeologiczne Zdjęcie Polski). Przemyśl w granicach administracyjnych podzielono na cztery obszary AZP, oznaczone numerami: 108-84, 109-84, 108-83, 109-83. Poszczególne obszary rozpoznali A. Kostek, A. Koperski, B. i A. Szpunarowie.

Przemyśl był atrakcyjnym terenem dla osadnictwa już w starszej epoce kamienia (paleolit). Z górnego paleolitu pochodzą ślady obozowisk ludzkich złożonych z łowców mamutów i wyspecjalizowanych myśliwych prowadzących gospodarkę zbieracko - łowiecką odkryte w postaci poziomów kulturowych przy ul. Słowackiego, na terenie dawnych Buszkowic, Nehrybki i Pikulic. Najbardziej charakterystycznym paleolitycznym znaleziskiem przemyskim jest kościany harpun z poroża prawdopodobnie renifera. Najmłodszą fazę paleolitu reprezentują luźne znaleziska krzemienne z Placu Legionów, Kruhela i Sielca, w tym liściak trzpieniowaty zapewne z krzemienia jurajskiego podkrakowskiego.

W młodszej epoce kamienia zwanej neolitem (5800/5600-2400/2300 p.n.e) na tereny Polski południowo-wschodniej, w tym Przemyśla przybywają przez przełęcz karpackie ze Słowacji pierwsze społeczności rolnicze prowadzące osiadły tryb życia i zajmujące się uprawą roli i hodowlą. Do dzisiaj odkryto około stu stanowisk neolitycznych w Przemyślu, w tym kilkanaście o charakterze osadowym, jeden bezkurhanowy grób szkieletowy kultury ceramiki sznurowej przy ul. Bpa Glazera i wiele śladów osadnictwa. Relikty osad najstarszej kultury neolitycznej tak zwanej kultury ceramiki wstęgowej rytej znaleziono na Winnej Górze i przy ul. Łukasińskiego. Odkryto jamy o przeznaczeniu mieszkalnym i gospodarczym, a także materiał ceramiczny o charakterystycznym ornamentem w postaci poziomych, ukośnych, łukowatych linii rytych, a ponadto wióry, odłupki krzemienne i obsydianowe, niektóre retuszowane. Kolejną kulturę neolityczną cyklu lendzielsko - polgarskiego reprezentują dwa stanowiska o charakterze osadowym przy ul. Rycerskiej dzisiaj M. Karaszewicza-Tokarzewskiego i Cichej. Kultura pucharów lejkowatych znana jest tylko z zabytków ruchomych: dwóch krzemiennych siekier i dwóch krzemiennych toporów znalezionych w Sanie i przy ul. Tatarskiej. Stosunkowo dużo zabytków, ale bez konkretnej lokalizacji pozostawiła bardzo mobilna ludność kultury ceramiki sznurowej trudniąca się pasterstwem i zasiedlająca miejsca wysoko położone i dobrze widoczne.

Notowane w Przemysłu osadnictwo z epoki brązu i wczesnej epoki żelaza - okres halsztacki (2300 - 400 p.n.e.) jest mało intensywne i rozproszone przestrzennie. Zabytki pochodzą tylko ze stanowisk wielokulturowych. Niemniej reprezentują one wszystkie trzy zasadnicze jednostki kulturowe z tego czasu: kulturę mierzanowicką, trzciniecką i grupę tarnobrzeską kultury łużyckiej. Ta ostatnia jest reprezentowana przez kilkadziesiąt stanowisk zlokalizowanych głównie w trakcie badań powierzchniowych. Znalaziono w Sanie brązowy sztylet zdobiony ornamentem rytym o proveniencji wschodniej (XIII-XII w. p.n.e.) albo wytworzony na miejscu oraz skarb przedmiotów brązowych zawierający grot oszczepu, małą siekierkę, kowadełko, tarczkę i cztery guzy. Około VI-IV w. p.n.e. ludność grupy tarnobrzeskiej znalazła się w orbicie wpływów koczowniczych ludów scytyjskich, które przybyły znan czarnomorskich stepów. W Przemysłu i okolicy pozostały po nich brązowe grociki strzał i naczynia zdobione plastycznymi listwami z dołkami palcowymi.

W IV w. p.n.e. nad górnym Sanem pojawili się Celtowie, będący pod wpływem kultury rzymskiej. W okolicy Przemysłu przeniknęli z ziemi krakowskiej i ze wschodniej Słowacji. W okolicy Przemysłu odkryto jeden z najstarszych zabytków celtyckich w Polsce – brązową zapinkę złożoną z czterech zwojów, z dużą sprężynką. Być może pochodzi ona znan środkowego Dunaju. Na ul. Krasińskiego 7 znalaziono monetę celtycką tzw. didrachmę.

W okresie wpływów rzymskich i wędrówki ludów (pocz. I w. n.e. - V w. n.e.) następuje zagęszczenie osadnictwa na terenie nadsańskim zwłaszcza w fazie kultury przeworskiej. Pozostałością tego czasu są osady przy ul. Łukasińskiego, Bpa Glazera, Rycerskiej dzisiaj M. Karaszewicza-Tokarzewskiego, Piaskowej, w Nehrybce i pod prezbiterium katedry łacińskiej oraz wiele śladów osad. Na stanowisku przy ul. Rycerskiej ujawniono ziemianki i półziemianki oraz warsztat rogowniczy, w którym znajdowało się 126 fragmentów rogów ze śladami obróbki, monetę srebrną Hadriana, duże brązowe zapinki i fragmenty grzebieni. Z importów rzymskich pochodzą monety i skarby monet świadczące o ożywionych kontaktach handlowych na szlaku bursztynowym. Ponadto należy wymienić wiaderko brązowe znalezione na Kazanowie, dwa fragmenty naczyń „terra sigillata” z Zasania i zbytek szczególnie złoty medalion cesarza Walensa znaleziony nad Sanem. Został on wybity w Trewirze i trafił do Przemysłu być może w okresie najazdu Gotów.

Na początku VI w. na tereny Polski południowo-wschodniej dotarła znan środkowego Dniepru ludność słowiańska - plemię Sklawinów. Dla Przemysłu brak znalezisk z okresu V/VI – VII w. n.e. z wyjątkiem brązowej monety cesarza bizantyjskiego Justyniana Wielkiego. Jest to follis Justyniana świadczące o kontaktach Słowian z ośrodkami czarnomorskimi lub naddunajskimi.

Diametralnie odmienny stan badań i zasób znalezisk dotyczy okresu plemiennego (VII/VIII do X w.). Teren Przemysłu był zasiedlony przez słowiańskie plemię Lędzian. Z tego czasu zachował się domniemany gród na Wzgórzu Trzech Krzyży, kopiec Tatarski, kurhany ciałopalne między Zniesieniem a Wzgórzem Trzech Krzyży, kopiec(?) przy ulicy Tatarskiej 4, kopiec „Babiniec” przy ulicy Bpa Glazera, osady – w tym przy ulicy Piaskowej i pod katedrą łacińską.

Wzgórze Trzech Krzyży uważa się na ogół za pierwszy gród przemyski pełniący nawet funkcję ośrodka plemiennego Lędzian. Kopiec Tatarski to dla jednych obiekt kultu, a dla innych miejsce pochówku założyciela miasta – księcia Przemysława albo ważne ogniwo systemu sygnalizacyjnego współpracującego z kopcami w okolicach Przemysłu w zakresie ostrzegania przed najazdami obcych. Sondażowe badania archeologiczne z 1997 r. ujawniły na Kopcu tylko ułamki ceramiki wczesnośredniowiecznej (XII w.).

Kurhany ciałopalne (?) Między Zniesieniem a Wzgórzem Trzech Krzyży identyfikuje się z cmentarzyskami. Natomiast Kopiec przy ulicy Tatarskiej 4 mimo odwiertu geologicznego z 2001 r. opiera się jednoznacznym interpretacjom. W literaturze przedmiotu traktowany jest jako cmentarzysko kurhanowe albo element ziemnych fortyfikacji z okresu nowożytnego. Kolejny przemyski kopiec „Babiniec” przekopany amatorsko już w XVIII w. uważa się obecnie za pozostałość kurhanowego cmentarzyska typu wschodniego z k. X do poł. XII w.

Plemienną genezę posiada jedyne w Polsce cmentarzysko Węgrów z k. IX - poł. X w. ulokowane na Zasaniu przy ul. Rycerskiej dzisiaj M. Karaszewicza - Tokarzewskiego. Odsłonięto 16 pochówków szkieletowych, w tym 3 groby wojowników z koniem, a ponadto szczątki kobiet i dzieci. W jamach grobowych zachowało się bogate wyposażenie: naczynia, narzędzia, przybory, broń, cześć

uprząży i ozdoby kobiece. Szczególną oprawę posiadały groby wojowników, zwłaszcza oznaczony nr 6, w którym przechowała się sakwa z romboidalnym okuciem przynależna naczelnikowi rodu. Zachowane ślady pełnego rytuału pogrzebowego mogą sugerować dłuższy pobyt Węgrów na tym terenie wynikający z podporządkowania sobie nadszańskich Lędzian. Być może Węgrzy założyli tu strażnicę broniącą dostępu do przełęczy karpackich. Ze staromadziarskim cmentarzyskiem związany jest pośrednio skarb monet arabskich odkryty w 1849 r. Znajezisko przemyskie składało się z 700 dirhemów.

Prawdopodobnie w 2 poł. X w. terytorium Lędzian znalazło się w strefie wpływów czeskiej monarchii Przemyślidów, od których może pochodzić nazwa miasta i budowa grodu na wzgórzu zamkowym. W toku dalszej rywalizacji między tworzącymi się organizmami państwowymi: Polską i Rusią ziemie Lędzian zmieniały przynależność polityczną. Z ostatniej ćwierci X w. pochodzi słynna wzmianka źródłowa w latopisie Nestora o wyprawie Włodzimierza na „Lachy” czyli w opinii części historyków na Lędzian - Lachów i zdobycie ich grodów, w tym Przemyśla i Czerwienia. Polacy odbili te pograniczne tereny zwane później Grodami Czerwieńskimi w czasie wyprawy kijowskiej Bolesława Chrobrego (1018). W 1031 r. wróciły one na powrót do Rusi Kijowskiej.

Prowadzone współcześnie badania archeologiczne potwierdziły informacje zawarte w źródłach pisanych. Z okresu wczesnego średniowiecza, w jego fazie młodszej (X-XII w.) pochodzi grodzisko na wzgórzu zamkowym z rotundą i palatium oraz osady przygodowe (przygródek, podgrodzie), osady otwarte i cmentarzyska szkieletowe. W trakcie badań pozyskano wielką ilość różnego typu i rodzaju zabytków ruchomych pozwalających precyzyjnie datować odsłonięte relikty budowli architektonicznych. Zabytkiem szczególnym, światowego formatu pozostaje gemma bizantyjska (X/XI w.) znaleziona przy ulicy Władycze prawdopodobnie w piasku pozyskanym z Sanu. Wykonana z heliotropu na awersie zawiera głowę meduzy z ośmioma promieniami rozchodzącymi się wężami, a na rewersie postać Theotocos w pozie Orantki z greckim napisem w formie inwokacji. Gemma łączy w swej treści ideowej elementy pogańskie i chrześcijańskie. Do Przemyśla dotarła prawdopodobnie przez Ruś Kijowską z Bizancjum.

Wzgórze zamkowe przebadali w latach 1960, 1982-1985, 2000-2003 A. Żaki, M. Proksa, E. Sosnowska i Z. Pianowski. Odkrywcą absydowej rotundy i palatium w pld.-zach. najwyższej części dziedzińca zamkowego jest A. Żaki, ale późniejsi badacze odsłoniли dodatkowe, bardzo istotne elementy bryły, obrysu i układu przestrzennego umożliwiające teoretyczną rekonstrukcję kaplicy i rezydencji. Obydwie budowle, zachowane w partii fundamentowej, były wykonane z płytowego piaskowca na zaprawie wapienno-piaskowej. Była to budowa piętrowa na planie koła z emporą od zach. wspartą na 4 kolumnach i 4 filarach przyściennych, z kamienną posadzką. Wejście na emporę prowadziło z palatium na planie prostokąta. Przemyska rotunda z palatium o cechach stylowych preromańskich posiada analogie wśród wczesnopiastowskich budowli rezydencjonalnych z Wielkopolski, zwłaszcza na Ostrowie Lednickim i jest datowana w przedziale czasowym 1018-1031. Została ona wzniesiona w okresie przynależności Przemyśla do państwa B. Chrobrego. W tym czasie gród przemyski otoczony drewniano-ziemnymi fortyfikacjami był zabudowany drewnianymi budynkami mieszkalnymi i gospodarczymi.

Od pn. do grodu przylegał podkowiasty przygródek otoczony ziemnymi wałami, które odkryto przy ul. Królowej Jadwigi. Materiał ceramiczny pozyskany z wału jest datowany na XI-XII w. Poniżej, również od strony pn. w kierunku brodu na Sanie lokowało się podkowiaste podgrodzie z własnym systemem ziemnych umocnień, na które natrafiono przy ul. Matejki. Odkryty materiał ruchomy datowany jest na XI-XII w.

Na zapleczu ówczesnego przemyskiego organizmu pramiejskiego funkcjonowały pojedyncze osady i cmentarzyska na Zasaniu. Osady otwarte typu wiejskiego odkryto w rejonie klasztoru Karmelitów Bosych, Tatarskiej 4, Sienkiewicza, Krasińskiego 7 i Łukasieńskiego czyli na żyznych glebach dolnej partii terasu lewego i prawego brzegu Sanu i Wiaru. Mogły one pełnić funkcję przedmieść w stosunku do grodu na wzgórzu zamkowym. Osady zaopatrywały gród w żywność i wyroby rzemiosła.

Cmentarzyska na Zasaniu odkryte przy ulicach Kopernika, Grunwaldzkiej, Bpa Glazera, Pułaskiego, Krasińskiego 7 i 49 zawierają pochówki szkieletowe typowe dla wczesnej fazy chrystianizacji być może związanej z wyprawą Bolesława Chrobrego. Były to cmentarzyska nieprzykościelne, na wzór pogański lokowane daleko od grodu. Przestały funkcjonować w 2 poł. XII w. z powodu tworzenia parafii i cmentarzy przykościelnych.

Przemyśl należał do najważniejszych grodów Rusi Halickiej. Od 1079 r. do poł. XII w. był stolicą niewielkiego księstwa rządzonego przez Rościszawiczów: Wasylka i Wołodara wnuków Jarosława Mądrego. Na wzgórzu zamkowym śladem tej przynależności pozostaje odkryta w 1961 r. przez A. Żakiego romańska cerkiew św. Jana Chrzciciela. Cerkiew była budowlą trójnawową z trzema absydami i centralnie usytuowaną kopułą. Wokół znajdował się cmentarz ze szkieletowymi pochówkami w drewnianych trumnach. Romańska cerkiew określana w literaturze przedmiotu jako cerkiew Wołodara jest różnie datowana. Długosz podaje rok 1119, Żaki początek XII w., J. T. Frazik po analizie stylistycznej sugeruje 2 poł. XII w. lub przełom XII/XIII w. Persowski wiąże jej genezę z przybyciem do Przemyśla pierwszego wschodniego biskupa Antoniego. Zagadnienia chronologii nie rozstrzyga też datowany ogólnie materiał archeologiczny wydobyty w rejonie cerkwi. Pozyskano tam duże ilości ceramiki i tak cenne zabytki jak brązowy enkolpion (XI – XIII w.), pieczęcie ołowiane księcia Dawida Igorewicza (1058-1112) i bizantyjską z Nikodemii (XI- XII w.) oraz cynowy bogato zdobiony dzwonek z sercem (XII - XV w.) prawdopodobnie używany w świątyni.

Względna stabilizacja polityczno-gospodarcza połączona z awansem Przemyśla na stolicę księstwa sprzyjała rozwojowi przemyskiego grodu. Buduje się kolejne świątynie, przybywa osad otwartych i produkcyjnych. Rozwijają się podgrodzie i targ, które staną się w przyszłości załącznikiem nowoczesnego miasta. Równolegle z cerkwią Wołodara działa romańska rotunda św. Mikołaja odkryta pod katedrą rzymsko katolicką w badaniach z lat 1961, 1998-2001 prowadzonych przez A. Kunysza, J. T. Frazika, Z. Pianowskiego i M. Prokłę. Była to kolista budowla z podkowiastą absydą, z typu tak zwanych rotund prostych. Wnętrze nawy wypełniała dookoła kolumnada wspierająca emporę. Rotunda jest datowana na przełom XII/XIII w. A. Fenczak precyzuje ten czas na rządy w Przemyślu Leszka Białego (1214-1216), albo na lata 1222-1229 i 1231-1233, kiedy ziemia przemyska i księstwo halickie należało do Andrzeja Węgierskiego. Wokół rotundy działał cmentarz. Rotunda św. Mikołaja i cerkiew Wołodara na wzgórzu zamkowym przetrwały do czasu budowy gotyckiej katedry w 1460 r. Być może równocześnie funkcjonował trzeci kościół na podgrodziu, w okolicach ul. Matejki, gdzie odkryto groby szkieletowe z cmentarzyska o charakterze przykościelnym.

W tej II fazie rozwoju średniowiecznego Przemyśla (XIII-XIV w.) następuje rozbudowa przygrodzia w kierunku wschodnim: wokół późniejszej katedry, wzdłuż wschodniej pierzei Rynku, w rejonie kościoła Franciszkanów, placu T. Czackiego, ul. Kościuszki, ul. Wodnej i Ratuszowej do brodu na Sanie, na linii ulicy Klasztornej i po drugiej stronie Sanu przy ulicy Krasińskiego – Kosynierów.

Część badaczy dziejów Przemyśla wysuwa hipotezę o osadzie targowej wokół rotundy św. Mikołaja. Są też poważne przesłanki do lokowania targu w rejonie obecnego placu T. Czackiego, gdzie w XIV w. funkcjonował drewniany kościółek św. Piotra albo w rejonie obecnego Rynku. Być może wzorem innych miast również w Przemyślu było więcej placów targowych, w tym targ solny.

W okresie wczesnego średniowiecza działały również osady produkcyjne, w tym unikatowa w skali polskiej osada garncarska na Zasaniu odkryta przy ul. Krasińskiego 7, 21-23 oraz Kosynierów 1, 9, 11 w wykopach pod osiedle mieszkaniowe. Zidentyfikowano 13 pieców garncarskich i tysiące fragmentów ceramiki szkliwionej i nieszkliwionej, a także płytkę z wizerunkiem orła. W osadzie produkowano płytki posadzkowe, różnego rodzaju naczynia kuchenne i tygły do topienia szkliwa. Była to produkcja masowa z miejscowych glin pochodzenia lessowego, między innymi na potrzeby grodu. Ceramikę z tej osady odnaleziono w trakcie wykopalisk na terenie wzgórza zamkowego. Naczynia i tygły wykonywano z wałków, w zaawansowanej technice ugniatania i obtaczania. Michał Auch - badacz tej ceramiki wiąże rozwój przemyskiego rzemiosła garncarskiego z panowaniem księcia Lwa Daniłowicza, ponieważ wytwory zasańskie nie posiadają cech typowych dla zachodniego garncarstwa.

Lew Daniłowicz (ok. 1230-1301), pan na Lwowie i Przemyślu, który próbował zająć Kraków popierał osadnictwo polskie i niemieckie oraz rozwój grodu. Prawdopodobnie z jego czasu pochodzi wzmianka o sprzedaży wójtostwa przemyskiego i rotundy św. Mikołaja „na prawo niemieckie” łacinnikom. Być może z Lwem Daniłowiczem należy łączyć pierwszą lokację miasta.

Nowy rozdział w historii Przemyśla zaczyna się w 1341 r. wraz z przyłączeniem Rusi Czerwonej do Polski przez Kazimierza Wielkiego. Przemyśl zachowuje status miasta królewskiego oraz odrębność administracyjną jako stolica ziemi przemyskiej odpowiadającej dawnemu księstwu przemyskiemu i awansuje w 1375 r. na stolicę diecezji łacińskiej. Polskie władztwo na tym terenie ciągle zagrożonym

obcymi najazdami, zwłaszcza Tatarów rozpoczyna się od budowy umocnień. W Przemyślu na wzgórzu do dziś zwanym zamkowym wzniesiono murowany gotycki zamek.

5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Podstawowe formy ochrony zabytków według Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. stanowią:

1. wpis do rejestru zabytków;
2. wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa;
3. uznanie za pomnik historii;
4. utworzenie parku kulturowego;
5. ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Na obszarze Miasta Przemyśla funkcjonują cztery z wyżej wymienionych form ochrony zabytków: wpis do rejestru zabytków, uznanie za pomnik historii, utworzenie parku kulturowego oraz ustalenia ochrony w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (s. 33-46 niniejszego opracowania).

5.3.1 Zabytki wpisane do rejestru zabytków

Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami rejestr zabytków prowadzi wojewódzki konserwator zabytków, który zgodnie z przytoczoną powyżej ustawą, jako jedyny organ ochrony zabytków posiada kompetencje wpisywania zabytków do rejestru. Wpis zabytku do rejestru zabytków dokonywany jest na mocy decyzji administracyjnej, w księdze rejestru zabytków, określanej w zależności od kategorii zabytku właściwym symbolem:

- ✓ księga A – zabytki nieruchome,
- ✓ księga B – zabytki ruchome,
- ✓ księga C – zabytki archeologiczne.

Zabytek nieruchomy może zostać wpisany do rejestru z urzędu lub na wniosek właściciela lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym zabytek się znajduje. Do rejestru może być wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku. Wpisu dokonuje właściwy Wojewódzki Konserwator Zabytków wydając decyzję administracyjną.

Zabytek wpisany do rejestru, który uległ zniszczeniu w stopniu powodującym utratę jego wartości historycznej, artystycznej lub naukowej albo którego wartość będąca podstawą wydania decyzji o wpisie do rejestru nie została potwierdzona w nowych ustaleniach naukowych, zostaje skreślony z rejestru. Skreślenie z rejestru następuje na podstawie decyzji ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

Tabela 2. Zabytki nieruchome z terenu miasta Przemyśla wpisane do rejestru zabytków województwa podkarpackiego.

Lp.	Obiekt	Lokalizacja (ulica/nr)	Nr rejestru i data wpisu
1	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Fort N XVIII „LIPOWICA”	Armii Krajowej	A – 1436 z 28.12.2016
2	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Szaniec SZ 4 „LIPOWICA”	Armii Krajowej	A – 1436 z 28.12.2016
3	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Szaniec N XVIII c „LAS”	Armii Krajowej	A – 1436 z 28.12.2016
4	Dom	Asnyka Adama 6	A – 1644 z 24.09.1985, d. A - 581
5	Schron bojowy „Linii Mołotowa” nr 1	Bakończycka	A - 1400 z 21.04.2017
6	Schron bojowy „Linii Mołotowa” nr 2	Bakończycka	A - 1400 z 21.04.2017
7	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Fort N XXI „BAKOŃCZYCE”	Bakończycka	A – 1400 z 21.04.2017
8	Zabudowa ulicy Barskiej	Barska	A-1576 z 07.06.1983
9	Dom	Barska 8	A – 1509 z 22.12.2017
10	daw. Dom robotniczy	Barska 15 (Wybrzeże Ojca Świętego Jana Pawła II 2)	A – 853 z 29.04.1997
11	Zabudowa ulicy Basztowej	Basztowa	A-1568 z 07.06.1983
12	ZESPÓŁ SEMINARIUM DUCHOWNEGO GR. – KAT. Seminarium duchowne gr.-kat. - kaplica	Basztowa 13	A – 691 z 20.02.1987, d. A - 187
13	ZESPÓŁ SEMINARIUM DUCHOWNEGO GR. – KAT. Seminarium duchowne gr.-kat. - ogrodzenie	Basztowa 13	A – 691 z 20.02.1987, d. A - 187
14	ZESPÓŁ SEMINARIUM DUCHOWNEGO GR. – KAT. Seminarium duchowne gr.-kat. - ob. przychodnia	Basztowa 13	A – 691 z 20.02.1987, d. A - 187
15	BURSA GIMNAZJUM UKRAIŃSKIEGO	Basztowa 34	A – 1399 z 29.05.1985, d. A - 141
16	BURSA GIMNAZJUM UKRAIŃSKIEGO - ogrodzenie	Basztowa 34	A – 1399 z 29.05.1985, d. A - 142
17	POZOSTAŁOŚCI MIEJSKICH OBWAROWAŃ OBRONNYCH – wał ziemny kleszczowy przed kurtyną między bastionami pd. i wsch.	Basztowa	A – 1471 z 06.06.1983, d. A - 449
18	POZOSTAŁOŚCI MIEJSKICH OBWAROWAŃ OBRONNYCH – bastion pd., tzw. Baszta Kowalska	Basztowa (ul. Karmelicka)	A – 1471 z 06.06.1983, d. A - 449
19	POZOSTAŁOŚCI MIEJSKICH OBWAROWAŃ OBRONNYCH – fosa w ogrodach domów	Basztowa (ul. Księdza Jerzego Popiełuszki)	A – 1471 z 06.06.1983, d. A - 449
20	POZOSTAŁOŚCI MIEJSKICH OBWAROWAŃ OBRONNYCH – bastion wsch.	Basztowa (ul. Słowackiego Juliusza, ul. Władycze)	A – 1471 z 06.06.1983, d. A - 449
21	POZOSTAŁOŚCI MIEJSKICH OBWAROWAŃ OBRONNYCH – kurtyna	Basztowa (ul. Władycze, ul. Karmelicka)	A – 1471 z 06.06.1983, d. A - 449
22	Willa	Generała Józefa Bema 1	A - 1044 z 15.08.1988, d. A - 309
23	Dom	Generała Józefa Bema 3	A – 1045 z 02.06.1993, d. A - 602
24	Dom	Generała Józefa Bema 9	A – 1786 z 11.05.1996, d. A - 828
25	Dom	Generała Józefa Bema 26	A – 1787 z 25.05.1995, d. A - 797
26	Willa Ferdynanda Majerskiego	Benszówny Ireny 1	A – 1744 z 19.01.1984, d. A - 582
27	Dom	Benszówny Ireny 8	A – 1765 z 08.11.2022

28	Dom	Biblioteczna 4	A – 1557 z 10.03.1986, d. A - 71
29	Dom	Biblioteczna 6	A – 1649 z 10.03.1986, d. A -72
30	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Fort XVII b Prochownia „NA OSTROWIU” (magazyn dynamitu)	Bielskiego Marcina (ul. Szańce)	A – 1400 z 21.04.2017
31	ZESPÓŁ MIESZKALNO- WARSZTATOWY TARTAKU - budynek mieszkalno-produkcyjny	Bohaterów Getta 25, 27	A - 285 z 02.02.1988
32	ZESPÓŁ MIESZKALNO-WARSZTATOWY TARTAKU - dom	Bohaterów Getta 25, 27	A - 285 z 02.02.1989
33	Stacja transformatorowa	Bohaterów Getta	A – 1420 z 20.09.2016
34	Kaplica cmentarna	Bolesława Śmiałego	A - 1148 z 04.11.1986
35	CMENTARZ ZASANIE (część) komunalny, w obrębie: - Cmentarz żołnierzy armii austro-węgierskiej z okresu I wojny światowej	Bolesława Śmiałego	A-141 z 05.01.2006
36	Dom	Pułkownika Marcina Borelowskiego 5	A – 240 z 17.09.2007
37	Budynek pomocy społecznej - schronisko dla bezdomnych i przewlekle chorych	Świętego Brata Alberta 1	A - 1053 z 23.10.1992, d. A - 546
38	Stacja transformatorowa	Świętego Brata Alberta	A – 1420 z 20.09.2016
39	Dom	Chopina Fryderyka 18	A – 391 z 18.12.2009
40	Mur ogrodzeniowy	Chopina Fryderyka 18	A – 391 z 18.12.2009
41	Mur oporowy	Chopina Fryderyka 18	A – 391 z 18.12.2009
42	Dom	Chrobrego Bolesława 26	A – 16 z 27.12.1999
43	Dom z parcelą	Chrobrego Bolesława 44	A – 174 z 29.11.1986
44	Wieża ciśnień	Chrobrego Bolesława	A - 1783 z 30.03.2023
45	Pałac biskupów gr.-kat.	Plac Czackiego Tadeusza 1	A – 541 z 06.06. 1983
46	ZESPÓŁ KLASZTORNY JEZUITÓW d. kolegium Jezuitów	Plac Czackiego Tadeusza 2	A – 429 z 06.09.1983
47	Dom z parcelą	Czarnieckiego Stefana 11	A – 1052 z 29.09.1986, A - 158
48	Wieża ciśnień	Czarnieckiego Stefana 16	A – 1811 z 28.11.2023
49	Zabudowa ulicy Jana Długosza	Długosza Jana	A – 1214 z 06.06.1983
50	Dom	Długosza Jana 4	A – 1813 z 25.02.1986, d. A - 70
51	Stacja transformatorowa	Dolińskiego Franciszka	A – 1420 z 20.09.2016
52	POZOSTAŁOŚCI MIEJSKICH OBWAROWAŃ OBRONNYCH „Brama Rycerska”	Plac Dominikański 2 (ul. Grodzka 8)	A - 878 z 13.08.2012
53	KLASZTOR DOMINIKANÓW	Plac Dominikański 3	A – 619 z 12.02.1969, d. A – 331
54	Plac Dominikański	Plac Dominikański	A – 331 z 24.02.2009
55	Dzielnica willowa (ul. Aleksandra Dworskiego od nr 36, Stanisława Leszczyńskiego, Leonarda Tarnawskiego)	Dworskiego Aleksandra, Leszczyńskiego Stanisława, Tarnawskiego Leonarda	A – 624 z 29.05.1985
56	Zabudowa ulicy Aleksandra Dworskiego	Dworskiego Aleksandra	A – 1093 z 06.06.1983
57	Budynek Towarzystwa Zaliczkowego Rolnego (Polskiej Kasy Oszczędności) ob. PKO BP	Dworskiego Aleksandra 1 (ul. Mickiewicza Adama 2)	A-568 z 09.06.183
58	Dom	Dworskiego Aleksandra 3	A – 182 z 04.12.2006
59	Dom	Dworskiego Aleksandra 4	A - 1174 z 05.09.2013
60	Dom	Dworskiego Aleksandra 10	A – 110 z 30.12.2004
61	Dom	Dworskiego Aleksandra 11	A – 227 z 11.02.2008
62	Dom	Dworskiego Aleksandra 12	A – 1641 z 21.05.1990, d. A - 353
63	Dom	Dworskiego Aleksandra 13	A - 119 z 11.04.2005

64	Dom	Dworskiego Aleksandra 22	A - 1314 z 24.02.2015
65	Dom	Dworskiego Aleksandra 23	A – 1094 z 15.02.2013
66	Dom	Dworskiego Aleksandra 26	A – 574 z 19.01.1984
67	Dom	Dworskiego Aleksandra 32	A - 1347 z 17.09.2015
68	Dom	Dworskiego Aleksandra 34 (ul. Tarnawskiego Leonarda 2)	A – 1750 z 16.03.1993, d. A - 596
69	Dom	Dworskiego Aleksandra 36	A – 955 z 03.11.1992, d. A - 547
70	"Willa Frenkla"	Dworskiego Aleksandra 39	A – 956 z 02.04.1992, d. A - 956
71	Dom	Dworskiego Aleksandra 40	A – 1729 z 09.08.2021
72	Dom	Dworskiego Aleksandra 45	A – 1826 z 07.11.1991, d. A - 475
73	Dom	Dworskiego Aleksandra 52	A – 5 z 19.07.1999
74	Dom	Dworskiego Aleksandra 56	A – 183 z 08.12.2006
75	Dom	Dworskiego Aleksandra 69	A – 184 z 04.12.2006
76	Dom	Dworskiego Aleksandra 71	A - 1051 z 21.12.1992, d. A – 549
77	Fabryka Mechaniczno-Ślusarska, ob. dom mieszkalny	Dworskiego Aleksandra 74	A – 1805 z 21.09.2023
78	Dom – elewacja frontowa	Dworskiego Aleksandra 76	A – 1352 z 09.10.2015
79	Dom – elewacja frontowa	Dworskiego Aleksandra 78	A – 1353 z 09.10. 2015
80	Stacja transformatorowa	Dworskiego Aleksandra	A – 1420 z 20.09.2016
81	Dom	Felicjanek 7 (ul. Grzegorza z Sanoka 9)	A – 1075 z 25.01.2013
82	Zabudowa ulicy Franciszkańskiej	Franciszkańska	A – 1575 z 07.06.1983
83	Dom	Franciszkańska 2	A – 1652 z 24.09.1985, d. A - 154
84	ZESPÓŁ KLASZTORNY FRANCISZKANÓW Klasztor oo. Franciszkanów	Franciszkańska 2, 2a	A – 428 z 06. 06.1983
85	ZESPÓŁ KLASZTORNY FRANCISZKANÓW Kościół pw. św. Marii Magdaleny w zespole oo. Franciszkanów	Franciszkańska	A – 428 z 06. 06.1983
86	Dom	Franciszkańska 4	A – 1695 z 24.09.1985, d. A - 155
87	Dom	Franciszkańska 5 (ul. Serbańska 2)	A – 96 z 28.07.2004
88	Dom	Franciszkańska 6	A - 818 z 24.09.1985, d. A - 148
89	Dom	Franciszkańska 7	A – 1536 z 07.05.1992, d. A - 218
90	Dom	Franciszkańska 9	A – 1527 z 11.03.1969, d. A - 304
91	Dom	Franciszkańska 12	A – 1149 z 10.03.1986, d. A - 79
92	Dom	Franciszkańska 13 (ul. Kazimierza Wielkiego 14)	A – 1741 z 12.05.1987, d. A - 209
93	Dom	Franciszkańska 14	A – 1742 z 13.03.1969, d. A - 305
94	Dom	Franciszkańska 15 (ul. Kazimierza Wielkiego 16)	A – 216 z 12.05.1987
95	Dom	Franciszkańska 16 (ul. Generała Jarosława Dąbrowskiego 2)	A – 150 z 24.09.1985
96	Dom	Franciszkańska 17	A – 123 z 12.05.2005
97	Dom	Franciszkańska 18	A – 77 z 10.03.1986
98	Dom	Franciszkańska 21 (ul. Kazimierza Wielkiego 22)	A – 268 z 05.06.2008
99	Dom	Franciszkańska 25 (ul. Kazimierza Wielkiego 26)	A – 1825 z 03.12.1993, d. A - 641
100	Dom	Franciszkańska 27	A – 185 z 08.12.2006

		(ul. Kazimierza Wielkiego 28)	
101	Dom	Franciszkańska 31 (ul. Kazimierza Wielkiego 32)	A – 517 z 13.08.1992
102	Dom z parcelą	Franciszkańska 37	A – 643 z 08.08.1991, d. A - 457
103	Dom	Franciszkańska 39	A – 481 z 12.05.1987, d. A - 481
104	Dom	Frankowskiego Ignacego 2	A – 240 z 12.12.2007
105	Dom	Fredry Aleksandra 5	A – 1645 z 24.09.1985, d. A -145
106	Dom	Fredry Aleksandra 6	A – 1648 z 12.02.1986, d. A - 151
107	Dom	Fredry Aleksandra 8	A – 1368 z 08.05.1985, d. A - 136
108	Dom	Głowackiego Bartosza 6	A – 45 z 19.10.2001
109	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Szaniec N XVI b „KOPIEC Tatarski”	Grochowska	A – 1400 z 21.04.2017
110	Dom z dwoma oficynami	Grodzka 1	A – 1617 z 25.02.1986
111	Dom	Grodzka 3	A – 1550 z 23.04.1987
112	Ogrodzenie	Grodzka 3	A – 1550 z 23.04.1987
113	KLASZTOR DOMINIKANEK	Grodzka 8	A – 413 z 06.06.1993
114	POZOSTAŁOŚCI MIEJSKICH OBWAROWAŃ OBRONNYCH „Brama Rycerska”	Grodzka 8 (Plac Dominikański 2)	A - 878 z 13.08.2012
115	Dom	Grodzka 17	A – 1383 z 17.02.2016
116	Dom	Grodzka 19	A – 616 z 01.09.1993
117	POZOSTAŁOŚCI MIEJSKICH OBWAROWAŃ OBRONNYCH – pozostałości Bramy Grodzkiej	Grodzka	A – 1471 z 06.06.1983, d. A - 449
118	Mur ogrodzeniowy	Grodzka (Plac Katedralny)	A – 369 z 04.06.2010
119	Dom	Grottgera Artura 4	A – 1191 z 27.06.1994
120	Zabudowa ulicy Grunwaldzkiej	Grunwaldzka	A – 1125 z 06.06.1983
121	Dom	Grunwaldzka 1	A – 336 z 25.02.2009
122	Dom	Grunwaldzka 3, 3a	A – 369 z 04.06.2010
123	Dom	Grunwaldzka 4	A – 1745 z 02.05.1988
124	Dom	Grunwaldzka 6	A – 615 z 09.03.1994
125	Dom	Grunwaldzka 9	A – 1749 z 06.02.1993
126	Dom	Grunwaldzka 11	A – 483 z 20.03.1992
127	Stajnia	Grunwaldzka 15	A – 49 z 25.02.1988
128	Willa (d. siedziba Leopolda Ferdynanda)	Grunwaldzka 15	A – 49 z 25.02.1988
129	Wozownia	Grunwaldzka 15	A – 49 z 25.02.1988
130	Szkoła gminna ob. Gimnazjum nr 5 im. św. Jana Kantego	Grunwaldzka 17	A – 989 z 07.11.2012
131	Dom	Grunwaldzka 19	A - 274 z 26.05.2008
132	Dom	Grunwaldzka 25	A – 887 z 30.09.1998
133	Dom	Grunwaldzka 28	A – 1334 z 25.06.2015
134	Dom	Grunwaldzka 45	A – 178 z 04. 01.2007
135	Dom	Grzegorza z Sanoka 9 (ul. Felicjanek 7)	A – 1075 z 25.01.2013
136	Zabudowa ulicy Jagiellońskiej	Jagiellońska	A – 1126 z 06.06.1983
137	ZESPÓŁ KLASZTORNY REFORMATÓW Klasztor w zespole oo. Reformatów	Jagiellońska 2, 4	A – 477 z 07.06.1983, 10.02.1995

138	ZESPÓŁ KLASZTORNY REFORMATÓW Kościół p.w. św. Antoniego w zespole oo. Reformatów	Jagiellońska 2, 4	A – 477 z 07.06.1983, 10.02.1995
139	ZESPÓŁ KLASZTORNY REFORMATÓW Ogrodzenie	Jagiellońska	A – 477 z 07.06.1983, 10.02.1995
140	ZESPÓŁ KLASZTORNY REFORMATÓW Schody wejściowe	Jagiellońska	A – 477 z 07.06.1983, 10.02.1995
141	ZESPÓŁ KLASZTORNY REFORMATÓW Spichlerz w zespole oo. Reformatów	Jagiellońska	A – 477 z 07.06.1983, 10.02.1995
142	ZESPÓŁ KLASZTORNY REFORMATÓW Stajnia w zespole oo. Reformatów	Jagiellońska	A – 477 z 07.06.1983, 10.02.1995
143	ZESPÓŁ KLASZTORNY REFORMATÓW Altanka	Jagiellońska	A – 477 z 07.06.1983, 10.02.1995
144	Dom	Jagiellońska 6	A – 255 z 06.06.2008
145	Dom	Jagiellońska 7	A – 581 z 06.09.1983
146	Dom	Jagiellońska 8	A – 1758 z 27.04.1994
147	Dom	Jagiellońska 12	A – 124 z 01.06.2005
148	Dom	Jagiellońska 21	A – 582 z 08.01.1987
149	Budynek Ochotniczej Straży Ogniowej	Jagiellońska 29	A – 821 z 30.01.1996
150	POZOSTAŁOŚCI MIEJSKICH OBWAROWAŃ OBRONNYCH – fragment kurtyny na pn. od Bramy Lwowskiej	Jagiellońska	A – 1471 z 06.06.1983, d. A - 449
151	Schron przeciwlotniczy	Jagiellońska	A – 1331 z 12.06.2015
152	Dom	Jagiellońska 27 (ul. Wałowa 3)	A – 260 z 02.06.2008
153	Dom	Świętego Jana Nepomucena 3	A - 1491 z 16.10.2017
154	Dom	Świętego Jana Nepomucena 8	A – 803 z 23.01.1994
155	Dom	Świętego Jana Nepomucena 33	A – 74 z 03.07.2003
156	Dom	Świętego Jana Nepomucena 39 (ul. 3 Maja 37)	A – 68 z 28.01.2003
157	KOŚCIÓŁ SALEZJANÓW Kościół księży Salezjanów pw. św. Józefa	Świętego Jana Nepomucena	A – 437 z 06.06.1983
158	daw. Dom robotniczy	Ojca Świętego Jana Pawła II (ul. Barska 15) 2	A – 853 z 29.04.1997
159	Dom	Ojca Świętego Jana Pawła II 4	A – 64 z 02.12.2002
160	Willa „Jadwiga”	Ojca Świętego Jana Pawła II 10	A – 1808 z 10.07.1986
161	Willa, ob. Dom Opieki „Caritas”	Ojca Świętego Jana Pawła II 12	A – 1809 z 19.12.1989
162	Willa „Pod Orłem”	Ojca Świętego Jana Pawła II 14	A – 1810 z 05.02.1995
163	Kapliczka	Ojca Świętego Jana Pawła II	B – 343 z 26.02.2010
164	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Brama „Krównicka”	Generała Jakuba Jasińskiego	A – 1400 z 21.04.2017
165	Willa	Świętego Józefa 4	A – 293 z 11.04.1988
166	Dom Harcerza ob. MDK	Świętego Józefa 6	A - 1498 z 21.11.2017
167	Biblioteka kapituły	Kapitulna 2	A – 593 z 26.07.1991
168	Dworek kapitulny	Kapitulna 3	A – 332 z 03.05.1989
169	Dom	Kapitulna 5	A – 888 z 29.07.1998
170	ZESPÓŁ KLASZTORNY KARMELITÓW BOSYCH Brama wschodnia w zespole oo. Karmelitów	Karmelicka 1	A – 314 z 26.03.1952
171	ZESPÓŁ KLASZTORNY KARMELITÓW BOSYCH Brama zachodnia w zespole oo. Karmelitów	Karmelicka 1	A – 314 z 26.03.1952
172	ZESPÓŁ KLASZTORNY KARMELITÓW BOSYCH Dzwonnica w zespole oo. Karmelitów	Karmelicka 1	A – 314 z 26.03.1952
173	ZESPÓŁ KLASZTORNY KARMELITÓW BOSYCH Klasztor oo. Karmelitów	Karmelicka 1	A – 314 z 26.03.1952

174	ZESPÓŁ KLASZTORNY KARMELITÓW BOSYCH Kościół pw. św. Teresy z Avila w zespole oo. Karmelitów	Karmelicka 1	A – 314 z 26.03.1952
175	ZESPÓŁ KLASZTORNY KARMELITÓW BOSYCH Ogrodzenie z bramą w zespole oo. Karmelitów	Karmelicka 1	A – 314 z 26.03.1952
176	POZOSTAŁOŚCI MIEJSKICH OBWAROWAŃ OBRONNYCH – kurtyna	Karmelicka (ul. Basztowa, ul. Władycze)	A – 1471 z 06.06.1983, d. A - 449
177	POZOSTAŁOŚCI MIEJSKICH OBWAROWAŃ OBRONNYCH – kurtyna na zapleczu klasztoru Karmelitów	Karmelicka (ul. Basztowa)	A – 1471 z 06.06.1983, d. A - 449
178	Dom	Kasprowicza Jana 22	A – 44 z 21.11.2001
170	Dom tzw. Dwór Jagiełły	Kasprowicza Jana 24	A - 105 z 29.10.2004
180	Dom	Kasprowicza Jana 28	A – 590 z 13.06.2011
181	Cmentarz wojenny – Strzelców Siczowych (nieczynny)	Kasztanowa	A-1200 z 16.06.1994
182	ZESPÓŁ KLASZTORNY JEZUITÓW d. kościół Jezuitów, ob. katedra obrz. bizant.-ukr. p. w. św. Jana Chrzciciela	Katedralna 1	A – 429 z 06.09.1983
183	ZESPÓŁ KLASZTORNY JEZUITÓW d. klasztor Jezuitów	Katedralna 3	A – 429 z 06.09.1983
184	ZESPÓŁ KLASZTORNY JEZUITÓW Budynek dawnej szkoły w zespole klasztornym Jezuitów	Katedralna 3	A – 429 z 06.09.1983
185	Pałac bpa Kierskiego, ob. urzędy	Katedralna 5	A – 1345 z 11.07.1986
186	Dom	Katedralna 6	A – 479 z 06.09.1983
187	Dom	Katedralna 8	A – 1748 z 06.09.1983
188	Dom	Katedralna 10	A – 509 z 03.12.1983
189	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA KATEDRALNEGO PW. ŚW. JANA CHRZCICIELA Kościół katedralny pw. św. Jana Chrzciciela	Plac Katedralny 1	A – 1357 z 06.06.1983
190	Szkoła katedralna, ob. Muzeum Archidiecezjalne	Plac Katedralny 2, 3	A – 246 z 28.01.1969
191	ZESPÓŁ PAŁACOWY BISKUPÓW RZYM. – KAT. Oficyna w zespole biskupów rzym.-kat.	Plac Katedralny 4a	A – 819 z 08.06.1983
192	ZESPÓŁ PAŁACOWY BISKUPÓW RZYM. – KAT. Pałac biskupów rzym.-kat.	Plac Katedralny 4	A – 819 z 08.06.1983
193	Dom, tzw. Pałac Biskupi	Plac Katedralny 4	A – 1629 z 08.05.1985
194	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA KATEDRALNEGO PW. ŚW. JANA CHRZCICIELA Dzwonnica	Plac Katedralny 4	A – 1357 z 06.06.1983
195	Dom	Plac Katedralny 5	A - 1852 z 20.11.2025
196	Mur graniczny	Plac Katedralny	A – 396 z 21.01.2010
197	Mur ogrodzeniowy	Plac Katedralny (ul. Grodzka)	A – 369 z 04.06.2010
198	POZOSTAŁOŚCI MIEJSKICH OBWAROWAŃ OBRONNYCH – fragment kurtyny w ścianach domów	Plac Katedralny (ul. Zamkowa)	A – 1471 z 06.06.1983, d. A - 449
199	Zabudowa ulicy Kazimierza Wielkiego	Kazimierza Wielkiego	A – 1127 z 06.06.1983
200	Dom	Kazimierza Wielkiego 1	A – 500 z 09.03.1984
201	Dom	Kazimierza Wielkiego 2 (Rynek 8)	A – 919 z 31.05.1975
202	Dom	Kazimierza Wielkiego 3	A - 501 z 04.12.1983
203	Dom	Kazimierza Wielkiego 5	A – 502 z 16.01.1984
204	Dom	Kazimierza Wielkiego 7	A – 503 z 04.12.1983
205	Dom	Kazimierza Wielkiego 8	A – 258 z 15.02.2008
206	Dom	Kazimierza Wielkiego 9	A – 504 z 04.12.1983
207	Dom	Kazimierza Wielkiego 10	A – 1511 z 15.01.2018
208	Dom	Kazimierza Wielkiego 12	A – 870 z 02.10.1997

209	Dom	Kazimierza Wielkiego 14 (ul. Franciszkańska 13)	A – 1741 z 12.05.1987, d. A - 209
210	Dom	Kazimierza Wielkiego 16 (ul. Franciszkańska 15)	A – 216 Z DNIA 12.05.1987
211	Dom	Kazimierza Wielkiego 17	A – 210 Z DNIA 28.06.2007
212	Dom	Kazimierza Wielkiego 19	A – 1096 z 20.02.2013
213	Dom	Kazimierza Wielkiego 20	A - 246 z 06.11.2007
214	Dom	Kazimierza Wielkiego 22 (ul. Franciszkańska 21)	A – 268 z 05.06.2008
215	Dom	Kazimierza Wielkiego 26 (ul. Franciszkańska 25)	A – 1825 z 03.12.1993, d. A - 641
216	Dom	Kazimierza Wielkiego 28 (ul. Franciszkańska 27)	A – 185 z 08.12.2006
217	Dom	Kazimierza Wielkiego 32 (ul. Franciszkańska 31)	A – 517 z 13.08.1992
218	Zespół szkół ogólnokształcących i elektronicznych im. prof. Janusza Groszkowskiego	Kilińskiego Jana 10	A – 473 z 9.11.1991
219	Willa	Kilińskiego Jana 11	A – 1684 z 24. 02.1993
220	Willa	Kilińskiego Jana 12	A – 1817 z 09.11.1991
221	Willa	Kilińskiego Jana 13	A – 1501 z 07.06.1990
222	Stacja transformatorowa	Kilińskiego Jana	A – 1420 z 20.09.2016
223	Dom	Klasztorna 12	A – 1790 z 10.02.1988
224	Dom	Klonowicza Sebastiana 6	A – 25 z 21.09.2000
225	Willa Osińskich	Kmity Piotra 3	A – 187 z 18.12.2006
226	Dom	Kmity Piotra 4	A – 475 z 30.12.2010
227	Willa	Kołątaja Hugona 2	A – 1789 z 03.04.1989
228	Willa	Kołątaja Hugona 4	A - 1788 z 06.04.1989
229	Dom	Komisji Edukacji Narodowej 1	A – 1747 z 08.01.1987
230	Zabudowa ulicy Stanisława Konarskiego	Konarskiego Stanisława	A – 1128 z 06.06.1983
231	Dom	Konarskiego Stanisława 4	A – 1694 z 18.10.1994
232	Dom ob. Dom Kultury Kolejarza	Konarskiego Stanisława 5	A – 135 z 08.11.2005
233	Sąd	Konarskiego Stanisława 6	A – 1558 z 09.06.1983
234	Budynek d. szkoły męsko – żeńskiej, ob. szkoła podstawowa	Konarskiego Stanisława 7	A – 252 z 31.12.2007
235	Budynek Towarzystwa Gimnastycznego ”Sokół” ob. Centrum Kulturalne	Konarskiego Stanisława 9	A – 616 z 20.03.1992
236	Stacja transformatorowa	Konarskiego Stanisława	A – 1420 z 20.09.2016
237	Zabudowa Placu Konstytucji 3 Maja	Plac Konstytucji 3 Maja	A – 1129 z 06.06.1983
238	Dom	Plac Konstytucji 3 Maja 5	A – 197 z 28.02.2007
239	Dom	Plac Konstytucji 3 Maja 6	A – 164 z 02.06.2006
240	Szkoła żeńska im. Hoffmanowej, ob. kamienica	Plac Konstytucji 3 Maja 7	A – 811 z 21.05.1990, d. A - 352
241	ZESPÓŁ KLASZTORNY BENEDYKTYNEK Klasztor Benedyktynek	Plac Konstytucji 3 Maja 8	A – 1561 z 12.04.1959
242	ZESPÓŁ KLASZTORNY BENEDYKTYNEK Kościół pw. św. Trójcy w zespole ss. Benedyktynek	Plac Konstytucji 3 Maja 8	A – 1561 z 12.04.1959
243	ZESPÓŁ KLASZTORNY BENEDYKTYNEK Brama ze schodami w zespole ss. Benedyktynek	Plac Konstytucji 3 Maja	A – 1561 z 12.04.1959
244	ZESPÓŁ KLASZTORNY BENEDYKTYNEK Ogród ss. Benedyktynek	Plac Konstytucji 3 Maja	A – 1561 z 12.04.1959
245	ZESPÓŁ KLASZTORNY BENEDYKTYNEK	Plac Konstytucji 3 Maja	A – 1561 z 12.04.1959
246	Stacja transformatorowa	Plac Konstytucji 3 Maja (ul. Krasińskiego Zygmunta)	A – 1421 z 08.05.2018

247	Willa	Kopernika Mikołaja 9	A – 849 z 25.02.1997
248	Dom, ob. Ośrodek Szkolno-Wychowawczy	Kopernika Mikołaja 14	A – 712 z 02.01.1985
249	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Fort N XVIII b „GŁĘBOKA”	Ojca Augustyna Kordeckiego (ul. Generała Józefa Wysockiego, ul. Chrzanowskiej Zofii)	A – 1400 z 21.04.2017
250	Zabudowa ulicy Tadeusza Kościuszki	Kościuszki Tadeusza	A – 528 z 06.06.1983
251	ZESPÓŁ KLASZTORNY BONIFRATRÓW Klasztor Bonifratrów, ob. jednostki Urzędu Marszałkowskiego	Kościuszki Tadeusza 2	A – 1318 z 06.06.1983
252	Dom	Kościuszki Tadeusza 3	A – 1552 z 11.10.1983
253	Budynek Towarzystwa Wzajemnego Kredytu „Wira”, tzw. Narodowy Dom, ob. dom mieszkalny	Kościuszki Tadeusza 5	A – 1584 z 16.12.1986
254	ZESPÓŁ KLASZTORNY BONIFRATRÓW Oficyna	Kościuszki Tadeusza	A – 1318 z 06.06.1983
255	Dom	Kościuszki Tadeusza 7 (Wybrzeże Marszałka Józefa Piłsudskiego 1)	A – 190 z 26.03.1987
256	d. stajnia, ob. dom	Kraśńskiego Zygmunta 3a	A – 860 z 26.06.1997
257	Dom	Kraśńskiego Zygmunta 3	A – 197 z 23.03.1987
258	Dom z parcelą	Kraśńskiego Zygmunta 11	A – 1603 z 28.12.1987
259	Dom	Kraśńskiego Zygmunta 25	A – 805 z 06.01.1993
260	Willa	Kraśńskiego Zygmunta 39	A – 313 z 17.11.1988
261	Kapliczka	Kraśńskiego Zygmunta	B – 342 z 26.02.2010
262	Stacja transformatorowa	Kraśńskiego Zygmunta (Plac Konstytucji 3 Maja)	A – 1421 z 08.05.2018
263	Dom	Świętej Królowej Jadwigi 10	A – 229 z 05.12.2007
264	Dom	Świętej Królowej Jadwigi 18	A – 205 z 16.04.2007
265	Cerkiew greckokatolicka Wniebowstąpienia Pańskiego	Kruhel Wielki	A – 719 z 12.06.1987
266	Dzwonnica	Kruhel Wielki	A – 719 z 12.06.1987
267	Starodrzew	Kruhel Wielki	A – 719 z 12.06.1987
268	Cmentarz cerkiewny gr.-kat.	Kruhel Wielki	A-719 z 12.06.1987
269	Kościół pw. św. Wojciecha	Kruhelska	A – 1364 z 19.11.2015
270	ZESPÓŁ PAŁACOWY LUBOMIRSKICH Pałac Lubomirskich, ob. Państwowa Akademia Nauk Stosowanych	Książąt Lubomirskich 6	A – 362 z 28.01.1969
271	ZESPÓŁ PAŁACOWY LUBOMIRSKICH Park z alejami dojazdowymi	Książąt Lubomirskich	A – 362 z 28.01.1969
272	ZESPÓŁ PAŁACOWY LUBOMIRSKICH Pozostałości ogrodzenia z kordegardą i bramą	Książąt Lubomirskich	A – 485 z 26.02.1992
273	Strefa ochrony zespołu pałacowo-parkowego Lubomirskich	Książąt Lubomirskich	A – 485 z 26.02.1993
274	Dworzec kolejowy PKP	Plac Legionów 2	A – 752 z 06.06.1983, d. A - 497
275	Łaźnia garnizonowa, ob. Archiwum Państwowe	Lelewela Joachima 4	A – 486 z 27.12.1991
276	Dom	Lelewela Joachima 6	A – 1815 z 07.01.1987
277	Stacja transformatorowa	29 Listopada	A - 1420 z 20.09.2016
278	KOSZARY 45 PUŁKU PIECHOTY – 6 budynków koszarowych	29 listopada i 3 Maja	A – 706 z 15.12.1983
279	KOSZARY 45 PUŁKU PIECHOTY – 2 budynki koszarowe, ob. szkoła	29 listopada i 3 Maja	A – 706 z 15.12.1983
280	KOSZARY 45 PUŁKU PIECHOTY – budynek koszarowy	29 listopada i 3 Maja	A – 706 z 15.12.1983
281	KOSZARY 45 PUŁKU PIECHOTY – budynek koszarowy	29 listopada i 3 Maja	A – 706 z 15.12.1983
282	KOSZARY 45 PUŁKU PIECHOTY – budynek koszarowy, ob. izba chorych	29 listopada i 3 Maja	A – 706 z 15.12.1983

283	KOSZARY 45 PUŁKU PIECHOTY – budynek dowództwa, ob. Klub	29 listopada i 3 Maja	A – 706 z 15.12.1983
284	KOSZARY 45 PUŁKU PIECHOTY – areszt	29 listopada i 3 Maja	A – 706 z 15.12.1983
285	KOSZARY 45 PUŁKU PIECHOTY – dom mieszkalny, ob. administracyjny	29 listopada i 3 Maja	A – 706 z 15.12.1983
286	KOSZARY 45 PUŁKU PIECHOTY – dom mieszkalny, ob. administracyjny	29 listopada i 3 Maja	A – 706 z 15.12.1983
287	KOSZARY 45 PUŁKU PIECHOTY – dom mieszkalny, ob. Magazyn	29 listopada i 3 Maja	A – 706 z 15.12.1983
288	KOSZARY 45 PUŁKU PIECHOTY – dom mieszkalny, ob. Magazyn	29 listopada i 3 Maja	A – 706 z 15.12.1983
289	KOSZARY 45 PUŁKU PIECHOTY – dom, ob. wartownia	29 listopada i 3 Maja	A – 706 z 15.12.1983
290	KOSZARY 45 PUŁKU PIECHOTY – 2 budynki gospodarcze	29 listopada i 3 Maja	A – 706 z 15.12.1983
291	KOSZARY 45 PUŁKU PIECHOTY – magazyn	29 listopada i 3 Maja	A – 706 z 15.12.1983
292	KOSZARY 77 PUŁKU PIECHOTY – 5 budynków koszarowych, ob. koszary wojskowe	29 listopada i 3 Maja	A – 706 z 15.12.1983
293	KOSZARY 77 PUŁKU PIECHOTY – budynek koszarowy, ob. koszary wojskowe	29 listopada i 3 Maja	A – 706 z 15.12.1983
294	KOSZARY 77 PUŁKU PIECHOTY – budynek koszar, ob. nieużytkowany	29 listopada i 3 Maja	A – 706 z 15.12.1983
295	KOSZARY 77 PUŁKU PIECHOTY – brama	29 listopada i 3 Maja	A – 706 z 15.12.1983
296	KOSZARY 77 PUŁKU PIECHOTY – 2 budynki koszarowe, ob. Szkoły	29 listopada i 3 Maja	A – 706 z 15.12.1983
297	Dwór	Lwowska 1	A – 852 z 11.06.1987
298	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON Fort N XX „PRZEKOPANA” wraz z szańcem	Lwowska/ Księdza Jana Mogilnickiego	A – 1400 z 21.04.2017
299	Fort 13 „ŁAPAJÓWKA”	Lwowska	A – 375 z 24.08.2009
300	Dom	Łukasińskiego Waleriana 1	A - 280 z 30.07.2008
301	Budynki zaplecza – stajnia i budynek produkcyjny (fabryczka)	Łukasińskiego Waleriana 8	A - 685 z 15.11.2011
302	Dom	Łukasińskiego Waleriana 10	A – 721 z 04.11.1983
303	d. Szkoła Zawodowa Izraelicka, ob. nieużytkowany	Łukasińskiego Waleriana 12	A – 1266 z 03.07.1998
304	Stacja transformatorowa	Łukasińskiego Waleriana	A – 1421 z 08.05.2018
305	Zabudowa ulicy 3 Maja	3 Maja	A – 1092 z 06.06.1983
306	Dom	3 Maja 3	A – 21 z 27.03.2000
307	ZAJAZD	3 Maja 4	A – 496 z 06.06.1984
308	Budynki gospodarcze dawnej poczty	3 Maja 6	A – 860 z 26.06.1997
309	Dom	3 Maja 8	A – 22 z 27.03.2000
310	Dom	3 Maja 10	A – 23 z 27.03.2006
311	Dom	3 Maja 18	A – 1578 z 17.08.1968
312	Dom	3 Maja 21	A – 422 z 24.06.2010
313	Dom	3 Maja 39 (ul. Świętego Jana Nepomucena 37)	A – 68 z 28.01.2003
314	Dom	3 Maja 43	A – 347 z 08.04.2009
315	ZAJAZD	3 Maja 65	A - 281 z 11.01.1988
316	FORTYFIKACJE PIERWSZEGO PIERŚCIENIA FORTÓW TWIERDZY, TZW. LINII WSPIERAJĄCEJ - Fort W XVII „OSTRÓW”	Malawskiego Artura	A – 1400 z 21.04.2017
317	ZESPÓŁ CERKWI GR.-KAT. FIL. P. W. NARODZENIA BOGURODZICY Cerkiew gr.-kat. fil. pw. Narodzenia Bogurodzicy, ob. prawosławna	Mariacka 4a	A – 471 z 07.06.1983
318	ZESPÓŁ CERKWI GR.-KAT. FIL. P. W. NARODZENIA BOGURODZICY Dzwonnica	Mariacka	A – 471 z 07.06.1983
319	Willa	Matejki Jana 1	A - 264 z 06.06.2008
320	Kościół ewangelicko - metodystyczny	Matejki Jana 7	A – 63 z 16.10.2002

321	Dom	Matejki Jana 11	A - 1490 z 02.10.2017
322	Kapliczka	Matejki Jana	B – 235 z 20.05.2008
323	Zabudowa ulicy Adama Mickiewicza	Mickiewicza Adama	A – 1569 z 07.06.1983
324	Dom	Mickiewicza Adama 1 (ul. Generała Józefa Sowińskiego 2)	A – 1706 z 26.01.2021
325	Budynek Towarzystwa Zaliczkowego Rolnego (Polskiej Kasy Oszczędności) ob. PKO BP	Mickiewicza Adama 2 (ul. Dworskiego Aleksandra 1)	A-568 z 09.06.183
326	Dom	Mickiewicza Adama 3	A – 1192 z 25.10.2013
327	Dom	Mickiewicza Adama 4	A – 1731 z 10.09.2021
328	Budynek Użyteczności Publicznej, ob. bank PKO S.A., Towarzystwo Żyrowe i Kredytowe	Mickiewicza Adama 6	A – 1329 z 20.04.1993
329	Dom	Mickiewicza Adama 10	A – 604 z 19.01.1984
330	Narodowy Bank Polski, ob. sąd	Mickiewicza Adama 14	A – 623 z 09.06.1983
331	Dom, tzw. Floryanka (pierwotnie Biuro Ubezpieczeń od Pożaru „Floryanka”)	Mickiewicza Adama 17	A – 162 z 06.06.2006
332	Dom	Mickiewicza Adama 19	A – 163 z 06.06.2006
333	Dom	Mickiewicza Adama 21	A – 1743 z 04.09.1992
334	Dom	Mickiewicza Adama 25	A – 19 z 27.03.2000
335	Sklep meblowy, d. młyn parowy Frenkla	Mickiewicza Adama 28a	A – 1693 z 14.09.1995
336	„Dom Żołnierza im. Marszałka Piłsudskiego”, ob. Przemyski Ośrodek Sportu i Rekreacji	Mickiewicza Adama 30	A – 699 z 23.01.2012
337	KOSZARY NR 5 PUŁKU ARTYLERII FORTECZNEJ – budynek koszarowy	Mickiewicza Adama 34	A – 576 z 16.06.1984
338	KOSZARY NR 5 PUŁKU ARTYLERII FORTECZNEJ – budynek koszarowy	Mickiewicza Adama 34	A – 576 z 16.06.1984
339	KOSZARY NR 5 PUŁKU ARTYLERII FORTECZNEJ – budynek koszarowy	Mickiewicza Adama 34	A – 576 z 16.06.1984
340	KOSZARY NR 5 PUŁKU ARTYLERII FORTECZNEJ – 2 magazyny	Mickiewicza Adama 34	A – 576 z 16.06.1984
341	KOSZARY NR 5 PUŁKU ARTYLERII FORTECZNEJ- mur	Mickiewicza Adama 34	A – 576 z 16.06.1984
342	Dom, d. magazyn tytoniu	Mickiewicza Adama 35	A – 1583 z 06.07.1995
343	Dom	Mickiewicza Adama 40	A – 384 z 18.10.2010
344	KOSZARY NR 5 PUŁKU ARTYLERII FORTECZNEJ – siedziba Dyrekcji Inżynierii Wojskowej, ob. hotel	Mickiewicza Adama 47	A – 576 z 16.06.1984
345	Dom	Mickiewicza Adama 57	A – 86 z 10.05.2004
346	Dom	Mierosławskiego Ludwika 3	A – 544 z 28.08.1992
347	Schron bojowy „Linii Mołotowa”	Księdza Jana Mogilnickiego	A - 1400 z 21.04.2017
348	Zabudowa ulicy Stanisława Moniuszki	Moniuszki Stanisława	A – 1570 z 07.06.1983
349	Dom	Moniuszki Stanisława 7	A – 1565 z 23.03.1987
350	Dom	Moniuszki Stanisława 8	A – 284 z 30.07.2008
351	Dom	Moniuszki Stanisława 10	A – 320 z 16.01.2009
352	Dom	Mostowa 2 (Rynek 2)	A – 1632 z 03.02.1969
353	Dom	Plac Na Bramie 2	A - 1073 z 23.01.2013
354	Dom	Plac Na Bramie 8	A – 594 z 10.07.1987
355	Dom	Plac Na Bramie 9 (ul. Słowackiego Juliusza 1)	A – 516 z 16.03.1984
356	Dom	Plac Na Bramie 12	A – 20 z 27.03.2000
357	ZESPÓŁ BUDYNKÓW DWORCA KOLEJOWEGO PRZEMYSŁ-BAKOŃCZYCE - wieża ciśnień I	Nestora/Generała Jakuba Jasińskiego	A – 465 z 31.10.1991

358	ZESPÓŁ BUDYNKÓW DWORCA KOLEJOWEGO PRZEMYŚL-BAKOŃCZYCE - wieża ciśnień II	Nestora/Generała Jakuba Jasińskiego	A – 465 z 31.10.1992
359	ZESPÓŁ BUDYNKÓW DWORCA KOLEJOWEGO PRZEMYŚL-BAKOŃCZYCE - budynek socjalny	Nestora/Generała Jakuba Jasińskiego	A – 465 z 31.10.1991
360	ZESPÓŁ BUDYNKÓW DWORCA KOLEJOWEGO PRZEMYŚL-BAKOŃCZYCE - dworzec	Nestora/Generała Jakuba Jasińskiego	A – 465 z 31.10.1991
361	ZESPÓŁ BUDYNKÓW DWORCA KOLEJOWEGO PRZEMYŚL-BAKOŃCZYCE - parowozownia	Nestora/Generała Jakuba Jasińskiego	A – 465 z 31.10.1991
362	Fort 2 „NEHRYBKA”	Obozowa	A – 1400 z 21.04.2017
363	Dom	Okrzei Stefana 18	A – 1794 z 07.06.2023
364	KOSZARY 10 BATALIONU PIONIERÓW – budynek sztabowy	Okrzei Stefana	A – 705 z 15.12.1983
365	KOSZARY 10 BATALIONU PIONIERÓW – 2 budynki koszarowe	Okrzei Stefana	A – 705 z 15.12.1983
366	KOSZARY 10 BATALIONU PIONIERÓW – areszt i wartownia	Okrzei Stefana	A – 705 z 15.12.1983
367	KOSZARY 10 BATALIONU PIONIERÓW – stajnia, ob. hala sportowa	Okrzei Stefana	A – 705 z 15.12.1983
368	KOSZARY 10 BATALIONU PIONIERÓW – 4 budynki gospodarcze	Okrzei Stefana	A – 705 z 15.12.1983
369	KOSZARY 10 BATALIONU PIONIERÓW – 8 magazynów	Okrzei Stefana	A – 705 z 15.12.1983
370	KOSZARY 10 BATALIONU PIONIERÓW – magazyn	Okrzei Stefana	A – 705 z 15.12.1983
371	KOSZARY 10 BATALIONU PIONIERÓW – magazyn	Okrzei Stefana	A – 705 z 15.12.1983
372	KOSZARY 10 BATALIONU PIONIERÓW – ogrodzenie od str. ul. Noskowskiego	Okrzei Stefana	A – 705 z 15.12.1983
373	Dom	Parkowa 1	A - 1728 z 06.08.2021
374	FORTYFIKACJE PIERWSZEGO PIERŚCIENIA FORTÓW TWIERDZY, TZW. LINII WSPIERAJĄCEJ Fort 3 A „KRUHEL”	Pasteura Ludwika	A – 561 z 27.01.1993
375	FORTYFIKACJE PIERWSZEGO PIERŚCIENIA FORTÓW TWIERDZY, TZW. LINII WSPIERAJĄCEJ Fort 3 B „KRUHEL”	Pasteura Ludwika	A – 561 z 27.01.1993
376	FORTYFIKACJE PIERWSZEGO PIERŚCIENIA FORTÓW TWIERDZY, TZW. LINII WSPIERAJĄCEJ Fort 3 C „KRUHEL”	Pasteura Ludwika	A – 561 z 27.01.1993
377	Otoczenie zespołu baterii pozycyjnej 3 ”KRUHEL”	Pasteura Ludwika	A – 561 z 13.03.2024
378	DOM ZAKONNY SS. SERCANEK Szkoła rolnicza żeńska Najświętszego Serca Jezusowego	Biskupa Józefa Sebastiana Pelczara 2	A – 195 z 26. 02.2007
379	Mur oporowy	Biskupa Józefa Sebastiana Pelczara 2	A – 431 z 07.10.2010
380	MAŁE SEMINARIUM DUCHOWNE ob. Collegium Marianum	Biskupa Józefa Sebastiana Pelczara 4	A - 109 z 24.03.1986
381	Zabudowa Wybrzeża Marszałka Józefa Piłsudskiego	Marszałka Józefa Piłsudskiego	A – 1567 z 08.06.1983
382	Dom	Marszałka Józefa Piłsudskiego 1 (ul. Kościuszki Tadeusza 7)	A – 190 z 26.03.1987
383	Budynek Przemyskiej Kasy Oszczędności, ob. dom mieszkalny	Marszałka Józefa Piłsudskiego 3	A – 478 z 09.02.1987
384	Dom	Marszałka Józefa Piłsudskiego 9	A - 1469 z 16.05.2017
385	Schron bojowy „Linii Mołotowa”	Marszałka Józefa Piłsudskiego	A – 1779 z 20.02.2023
386	POZOSTAŁOŚCI MIEJSKICH OBWAROWAŃ OBRONNYCH – bastion pn.– zach.	Marszałka Józefa Piłsudskiego/ Waygarta Walerego/ Kościuszki Tadeusza	A – 1471 z 06.06.1983, d. A - 449
387	WZGÓRZE ZAMKOWE Zamek królewski	XXV Polskiej Drużyny Strzeleckiej	A – 275 z 12.05.1960
388	WZGÓRZE ZAMKOWE Budynek bramny	XXV Polskiej Drużyny Strzeleckiej	A – 275 z 12.05.1960
389	WZGÓRZE ZAMKOWE Fundamenty rotundy i pallatium	XXV Polskiej Drużyny Strzeleckiej	A – 275 z 12.05.1960
390	WZGÓRZE ZAMKOWE Pozostałości fortyfikacji ziemno - murowanych	XXV Polskiej Drużyny Strzeleckiej	A – 275 z 12.05.1960

391	WZGÓRZE ZAMKOWE Wzgórze zamkowe z drzewami	XXV Polskiej Drużyny Strzeleckiej	A – 275 z 12.05.1961
392	Dom	Księdza Józefa Poniatowskiego 25	A – 725 z 09.05.1991
393	Dom	Księdza Józefa Poniatowskiego 29	A – 733 z 27.01.2012
394	Klasztor ss. Felicjanek	Księdza Józefa Poniatowskiego 33	A – 469 z 04.11.1983
395	Dom	Księdza Jerzego Popiełuszki 4	A – 229 z 06.08.1987
396	Dom	Księdza Jerzego Popiełuszki 5	A – 239 z 06.08.1987
397	POZOSTAŁOŚCI MIEJSKICH OBWAROWAŃ OBRONNYCH – obwałowanie przy zespole klasztornym Karmelitanek	Księdza Jerzego Popiełuszki	A – 1471 z 06.06.1983, d. A - 449
398	POZOSTAŁOŚCI MIEJSKICH OBWAROWAŃ OBRONNYCH – wał ziemny kleszczowy przed kurtyna na zapleczu zespołu klasztornego Karmelitów	Księdza Jerzego Popiełuszki	A – 1471 z 06.06.1983, d. A - 449
399	POZOSTAŁOŚCI MIEJSKICH OBWAROWAŃ OBRONNYCH – fosa w ogrodach domów	Księdza Jerzego Popiełuszki (ul. Basztowa)	A – 1471 z 06.06.1983, d. A - 449
400	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Bateria i Szaniec N XVI a „LABORATORIUM”	Przemysława	A – 1400 z 21.04.2017
401	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Szaniec N XVI b nowa bateria „ZNIESIENIE”	Przemysława	A – 1400 z 21.04.2017
402	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Fort N XVI „ZNIESIENIE”	Przemysława	A – 393 z 08.01.2010
403	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Brama „NA ZNIESIENIU”	Przemysława	A – 1400 z 21.04.2017
404	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Szaniec N XVI bramy „ZNIESIENIE”	Przemysława	A – 1400 z 21.04.2017
405	Cmentarz Wojskowy Komunalny w obrębie: - Cmentarz i Mauzoleum żołnierzy niemieckich z okresu I wojny światowej - Cmentarz żołnierzy rosyjskich z okresu I wojny światowej (Nieczynny) - Cmentarz żołnierzy armii austro-węgierskiej z okresu I wojny światowej (Nieczynny) - Cmentarz żołnierzy niemieckich z okresu II wojny światowej (Nieczynny)	Przemysława	A - 351 z 13.08.1990
406	Zabudowa ulicy Aleksandra Puszkina	Puszkina Aleksandra	A – 1571 z 07.06.1983
407	Dom	Puszkina Aleksandra 4	A – 1691 z 30.06.1986
408	Dom	Puszkina Aleksandra 6	A – 1692 z 10.01.1997
409	Dom	Puszkina Aleksandra 8	A – 1367 z 22.08.1991
410	Dom	Puszkina Aleksandra 8a	A – 1367 z 22.08.1991
411	Dom	Puszkina Aleksandra 10	A – 283 z 25.07.2008
412	Dom – willa	Puszkina Aleksandra 15	A – 1804 z 21.09.2023
413	Ogrodenie willi	Puszkina Aleksandra 15	A – 1804 z 21.09.2023
414	Willa	Puszkina Aleksandra 17	A – 1559 z 04.09.1991
415	Powozownia ze stajnią i mieszkaniem stangreta	Puszkina Aleksandra 19	A – 423 z 25.02.1984
416	Studnia	Puszkina Aleksandra 19	A – 423 z 25.02.1984
417	Willa	Puszkina Aleksandra 19	A – 423 z 25.02.1984
418	Dom	Raławicka 1	A - 1074 z 23.01.2013
419	Dom	Raławicka 2	A – 1500 z 28.12.1982
421	Zabudowa ulicy Ratuszowej	Ratuszowa	A – 1572 z 07.06.1983
422	Dom	Ratuszowa 3	A – 1537 z 24.09.1985

423	Dom	Ratuszowa 6	A – 1236 z 04.04.2014
424	POZOSTAŁOŚCI MIEJSKICH OBWAROWAŃ OBRONNYCH – fragment muru w ścianie domu	Ratuszowa	A – 1471 z 06.06.1983, d. A - 449
425	Dom	Reja Mikołaja 3	A - 1206 z 05.12.2013
426	Dom	Reja Mikołaja 6	A – 401 z 28.02.1991
427	WZGÓRZE ZAMKOWE Dom ogrodnika	Reja Mikołaja 6	A – 401 z 28.02.1991
428	WZGÓRZE ZAMKOWE Oranżeria	Reja Mikołaja 6	A – 401 z 28.02.1991
429	WZGÓRZE ZAMKOWE Szklarnia	Reja Mikołaja 6	A – 401 z 28.02.1991
430	WZGÓRZE ZAMKOWE Park Zamkowy im. Mariana Strońskiego, park miejski	Reja Mikołaja	A – 56 z 24.04.2002
431	Dom	Rejtana Tadeusza 4	A – 59 z 05.08.2002
432	2 budynki gospodarcze szpitala powszechnego	Rogozińskiego Stefana 30	A – 713 z 07.12.1983
433	2 pawilony dla chorych szpitala powszechnego	Rogozińskiego Stefana 30	A – 713 z 07.12.1983
434	Budynek administracyjny szpitala powszechnego	Rogozińskiego Stefana 30	A – 713 z 07.12.1983
435	Budynek chorób zakaźnych szpitala powszechnego	Rogozińskiego Stefana 30	A – 713 z 07.12.1983
436	Kaplica szpitala powszechnego	Rogozińskiego Stefana 30	A – 713 z 07.12.1983
437	Kostnica szpitala powszechnego	Rogozińskiego Stefana 30	A – 713 z 07.12.1983
438	ZESPÓŁ DWORSKI „W SIELCU” – dwór	Rolnicza 10	A – 107 z 20.03.1986
439	Zabudowa Placu Rybiego	Rybi	A – 1212 z 06.06.1983
440	Dom	Rybi 1	A – 1303 z 16.01.2015
441	Sąd i magistrat, ob. urząd miejski	Rynek 1	A – 812 z 30.01.1969
442	Dom	Rynek 2 (ul. Mostowa 2)	A – 1632 z 03.02.1969
443	Dom	Rynek 3	A – 617 z 03.09.1968
444	Dom	Rynek 4	A – 412 z 12.09.1983
445	Dom	Rynek 5	A – 914 z 31.05.1975
446	Dom	Rynek 6	A – 416 z 19.01.1984
447	Dom	Rynek 7	A – 821 z 20.02.1985
448	Dom	Rynek 8 (ul. Kazimierza Wielkiego 2)	A – 919 z 31.05.1975
449	Dom	Rynek 9	A – 711 z 11.05.1968
450	Dom	Rynek 10	A – 642 z 31.05.1975
451	Dom	Rynek 11	A – 306 z 01.03.1969
452	Dom	Rynek 12	A – 921 z 31.05.1975
453	Dom	Rynek 13	A – 794 z 20.02.1995
454	Dom	Rynek 14	A – 323 z 30.01.1969
455	Dom tzn. Hildów	Rynek 15	A – 316 z 05.01.1968
456	Dom	Rynek 16	A – 1190 z 25.09.1959
457	Dom	Rynek 17	A – 105 z 13.02.1969
458	Dom	Rynek 18	A – 106 z 10.04.1968
459	Dom	Rynek 19	A – 63 z 25.02.1986
460	Dom	Rynek 26	A – 245 z 28.02.2008
461	Kolektor sanitarny	Rynek	A – 331 z 24.02.2009
462	Plac Rynkowy	Rynek	A – 331 z 24.02.2009

463	ZESPÓŁ KLASZTORNY BAZYLIANÓW Cerkiew bazylianów pw. MB Bolesnej	Salezjańska	A – 777 z 07.06.1983
464	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Szaniec SZ 9 „KRZEMIENIEC”	Sanocka	A – 368 z 06.08.2009
465	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Fort N XVI c „TRZY KRZYŻE” – cz. wschodnia	Sanocka	A – 368 z 06.08.2009
466	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Fort N XVI c „TRZY KRZYŻE” – cz. zachodnia	Sanocka	A – 368 z 06.08.2009
467	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Brama sanocka górna	Sanocka	A – 368 z 06.08.2009
468	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Brama sanocka dolna z wartownią	Sanocka	A – 250 z 14.08.1987
469	Schron bojowy „Linii Mołotowa”	Sanowa (pod mostem)	A - 1400 z 21.04.2017
470	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Szaniec S 3 „GARBARZE”	Sanowa	A – 1400 z 21.04.2017
471	Dom	Serbańska 2 (ul. Franciszkańska 5)	A – 96 z 28.07.2004
472	Dom	Serbańska 7	A – 844 z 12.02.1997
473	Dom	Serbańska 13	A – 692 z 23.05.1986
474	Miejska szkoła ludowa, ob. szkoła podstawowa	Sienkiewicza Henryka 3	A – 403 z 16.04.1991
475	Dom	Sienkiewicza Henryka 5	A – 241 z 12.12.2007
476	Bursa męska - ogrodzenie	Sienkiewicza Henryka 8	A – 1778 z 25.01.2023
477	Bursa męska, ob. szkoła podstawowa	Sienkiewicza Henryka 8	A – 1778 z 25.01.2023
478	Dom	Sienkiewicza Henryka 19	A – 242 z 28.12.2007
479	Zabudowa ulicy Piotra Skargi	Księdza Piotra Skargi	A – 1213 z 06.06.1983
480	Willa	Księdza Piotra Skargi 5	A – 300 z 27.06.1988
481	II Gimnazjum im. Kazimierza Morawskiego, ob. szkoła podstawowa	Księdza Piotra Skargi 7	A – 595 z 19.01.1984
482	Dom	Księdza Piotra Skargi 6	A – 403 z 26.02.2010
483	Willa	Księdza Piotra Skargi 8	A – 291 z 06.04.1988
484	Willa	Księdza Piotra Skargi 10	A – 292 z 08.04.1988
485	Dom	Księdza Piotra Skargi 18	A – 1316 z 23.02.2015
486	Zabudowa ulicy Juliusza Słowackiego	Słowackiego Juliusza	A – 537 z 07.03.1984
487	Dom	Słowackiego Juliusza 1 (pl. Na Bramie 9)	A – 516 z 16.03.1984
488	Dom	Słowackiego Juliusza 4	A - 224 z 13.08.2007
489	Dom	Słowackiego Juliusza 6	A - 1317 z 27.02.2015
490	Dom	Słowackiego Juliusza 13	A - 259 z 20.02.2008
491	Synagoga	Słowackiego Juliusza 15	A – 88 z 24.03.1986
492	Dom	Słowackiego Juliusza 16	A – 156 z 20.04.2006
493	Dom	Słowackiego Juliusza 18	A – 482 z 02.08.1993
494	Gimnazjum polskie, ob. Liceum Ogólnokształcące im. Juliusza Słowackiego	Słowackiego Juliusza 21	A – 618 z 14.05.1986
495	Dom	Słowackiego Juliusza 23, 23a	A – 417 z 21.05.2010
496	Dom	Słowackiego Juliusza 26	A - 1520 z 09.02.2018
497	Willa „Marya”	Słowackiego Juliusza 27	A – 1434 z 27.05.1972
498	Dom	Słowackiego Juliusza 33	A – 1337 z 07.07.2015
499	Dom	Słowackiego Juliusza 45	A – 1730 z 07.09.2021

500	Dom	Słowackiego Juliusza 50	A – 393 z 20.11.1990
501	Dom	Słowackiego Juliusza 61	A – 407 z 26.02.2010
502	Dom	Słowackiego Juliusza 84	A – 337 z 15.02.1990
503	Dom	Słowackiego Juliusza 88	A - 1189 z 25.10.2013
504	Kaplica cmentarna	Słowackiego Juliusza	A – 417 z 07.09.1983
505	Kapliczka	Słowackiego Juliusza	B – 333 z 25.02.2010
506	Schron bojowy „Linii Mołotowa”	Słowackiego Juliusza	A - 1400 z 21.04.2017
507	Stacja transformatorowa	Słowackiego Juliusza	A – 1420 z 20.09.2016
508	POZOSTAŁOŚCI MIEJSKICH OBWAROWAŃ OBRONNYCH– bastion wsch.	Słowackiego Juliusza (ul. Basztowa, ul. Władycze)	A – 1471 z 06.06.1983, d. A - 449
509	POZOSTAŁOŚCI MIEJSKICH OBWAROWAŃ OBRONNYCH – kurtyna między bastionem wsch. i Bramą Lwowską	Słowackiego Juliusza/ Władycze	A – 1471 z 06.06.1983, d. A - 449
510	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Brama Dobromilska	Słowackiego Juliusza	A – 1400 z 21.04.2017
511	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Szaniec N XXI a „JAMKI”	Słowackiego Juliusza	A – 1400 z 21.04.2017
512	Cmentarz Główny komunalny, w obrębie: - Cmentarz żołnierzy armii austro-węgierskiej z okresu I wojny światowej (Nieczynny)	Słowackiego Juliusza	A - 414 z 21.09.1984 A-70 z 21.02.2003
513	Cmentarz Żydowski (Nieczynny)	Słowackiego Juliusza,	A-161 z 03.11.1996
514	ZESPÓŁ KOSZAR 10 PUŁKU PIECHOTY – budynek koszarowy	Słowackiego Juliusza 87F	A – 1370 z 12.12.1983, d. A - 575
515	ZESPÓŁ KOSZAR 10 PUŁKU PIECHOTY – budynek koszarowy	Słowackiego Juliusza 87E	A – 1370 z 12.12.1983, d. A - 576
516	ZESPÓŁ KOSZAR 10 PUŁKU PIECHOTY – budynek koszarowy	Słowackiego Juliusza 87D	A – 1370 z 12.12.1983, d. A - 577
517	ZESPÓŁ KOSZAR 10 PUŁKU PIECHOTY – budynek koszarowy	Słowackiego Juliusza 91C	A – 1370 z 12.12.1983, d. A - 578
518	ZESPÓŁ KOSZAR 10 PUŁKU PIECHOTY – budynek koszarowy	Słowackiego Juliusza 91B	A – 1370 z 12.12.1983, d. A - 579
519	ZESPÓŁ KOSZAR 10 PUŁKU PIECHOTY – budynek koszarowy	Słowackiego Juliusza 91A	A – 1370 z 12.12.1983, d. A - 580
520	ZESPÓŁ KOSZAR 10 PUŁKU PIECHOTY – budynek sztabowy	Słowackiego Juliusza 89	A – 1370 z 12.12.1983, d. A - 581
521	ZESPÓŁ KOSZAR 10 PUŁKU PIECHOTY – hala sportowa	Słowackiego Juliusza 89	A – 1370 z 12.12.1983, d. A - 582
522	ZESPÓŁ KOSZAR 10 PUŁKU PIECHOTY – budynek oficerski	Słowackiego Juliusza 91	A – 1370 z 12.12.1983, d. A - 583
523	ZESPÓŁ KOSZAR 10 PUŁKU PIECHOTY – stajnia koszarowa	Słowackiego Juliusza 95	A – 1370 z 12.12.1983, d. A - 584
524	ZESPÓŁ KOSZAR 10 PUŁKU PIECHOTY – budynek mieszkalno-administracyjny	Słowackiego Juliusza 87A	A – 1370 z 12.12.1983, d. A - 585
525	ZESPÓŁ KOSZAR 10 PUŁKU PIECHOTY – budynek magazynowy	Słowackiego Juliusza 87C	A – 1370 z 12.12.1983, d. A - 586
526	ZESPÓŁ KOSZAR 10 PUŁKU PIECHOTY – pralnia	Słowackiego Juliusza 87B	A – 1370 z 12.12.1983, d. A - 587
527	ZESPÓŁ SZPITALA ZAŁOGOWEGO – budynek Dyrekcji	Słowackiego Juliusza	A – 1370 z 12.12.1983, d. A - 575
528	ZESPÓŁ SZPITALA ZAŁOGOWEGO – budynek szpitalny	Słowackiego Juliusza	A – 1370 z 21.12.1992, d. A - 514
529	ZESPÓŁ SZPITALA ZAŁOGOWEGO – budynek szpitalny	Słowackiego Juliusza	A – 1370 z 12.12.1983, d. A - 575
530	ZESPÓŁ SZPITALA ZAŁOGOWEGO – budynek szpitalny	Słowackiego Juliusza	A – 1370 z 12.12.1983, d. A - 575
531	ZESPÓŁ SZPITALA ZAŁOGOWEGO – budynek szpitalny	Słowackiego Juliusza	A – 1370 z 12.12.1983, d. A - 575
532	ZESPÓŁ SZPITALA ZAŁOGOWEGO – budynek szpitalny	Słowackiego Juliusza	A – 1370 z 12.12.1983, d. A - 575
533	ZESPÓŁ SZPITALA ZAŁOGOWEGO – budynek szpitalny	Słowackiego Juliusza	A – 1370 z 12.12.1983, d. A - 575
534	ZESPÓŁ SZPITALA ZAŁOGOWEGO - budynek szpitalny	Słowackiego Juliusza	A – 1370 z 12.12.1983, d. A - 575
535	ZESPÓŁ SZPITALA ZAŁOGOWEGO– budynek szpitalny	Słowackiego Juliusza	A – 1370 z 12.12.1983, d. A - 575
536	ZESPÓŁ SZPITALA ZAŁOGOWEGO – brama wschodnia	Słowackiego Juliusza	A – 1370 z 12.12.1983, d. A - 575
537	ZESPÓŁ SZPITALA ZAŁOGOWEGO – pozostałości ogrodzenia	Słowackiego Juliusza	A – 1370 z 12.12.1983, d. A - 575

538	ZESPÓŁ SZPITALA ZAŁOGOWEGO - budynek gospodarczy	Słowackiego Juliusza	A – 1370 z 12.12.1983, d. A - 575
539	ZESPÓŁ SZPITALA ZAŁOGOWEGO - prosektorium	Słowackiego Juliusza	A – 1370 z 12.12.1983, d. A – 575
540	ZESPÓŁ SZPITALA ZAŁOGOWEGO - budynek gospodarczy	Słowackiego Juliusza	A – 1370 z 12.12.1983, d. A – 575
541	ZESPÓŁ SZPITALA ZAŁOGOWEGO - spichlerz	Słowackiego Juliusza	A – 1370 z 12.12.1983, d. A - 575
542	ZESPÓŁ SZPITALA ZAŁOGOWEGO - stajnia	Słowackiego Juliusza	A – 1370 z 12.12.1983, d. A - 575
543	ZESPÓŁ SZPITALA ZAŁOGOWEGO - kaplica	Słowackiego Juliusza	A – 1370 z 12.12.1983, d. A - 575
544	ZESPÓŁ SZPITALA ZAŁOGOWEGO - portiernia	Słowackiego Juliusza	A – 1370 z 12.12.1983, d. A - 575
545	Dom	Smolki Franciszka 5	A – 1311 z 18.02.2015
546	Dom	Smolki Franciszka 13	A – 279 z 30.07.2008
547	Dom	Smolki Franciszka 24	A – 1752 z 04.05.2022
548	Dom	Generała Józefa Sowińskiego 1	A – 1 z 07.04.1999
549	Dom	Generała Józefa Sowińskiego 2 (ul. Mickiewicza Adama 1)	A – 1706 z 26.01.2021
550	Hotel „Europejski” ob. księgarnia i dom mieszkalny	Generała Józefa Sowińskiego 5	A - 1456 z 28.03.2017
551	Most kolejowy na rzece San (dwa przęsła skrajne i jedno nurtowe)	Sportowa/22 Stycznia	B - 950 z 14.02.2020
552	ZESPÓŁ ZBIORNIKÓW WODOCIĄGU ZASANIE - akwedukt	Stanisława Augusta	A – 385 z 30.11.2009
553	ZESPÓŁ ZBIORNIKÓW WODOCIĄGU ZASANIE - trzy zbiorniki	Stanisława Augusta	A – 385 z 30.11.2010
554	ZESPÓŁ ZBIORNIKÓW WODOCIĄGU ZASANIE - pozostałości budynku	Stanisława Augusta	A – 385 z 30.11.2011
555	ZESPÓŁ ZBIORNIKÓW WODOCIĄGU ZASANIE - szpaler kasztanowców	Stanisława Augusta	A – 385 z 30.11.2012
556	Stacja transformatorowa	Staszica Stanisława	A – 1420 z 20.09.2016
557	Dom, ob. siedziba klubu sportowego „Czuwaj”	22 Stycznia 6	A – 118 z 15.04.2005
558	Schron bojowy „Linii Mołotowa”	Sybiraków	A - 1400 z 21.04.2017
559	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Brama „NA OSTROWIU” wraz z drogą forteczną do fortu XVII „OSTRÓW”	Szańce	A - 1400 z 21.04.2017
560	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Szaniec S 5 i Brama na Ostrowiu	Szańce (ul. Maławskiego Artura)	A - 1400 z 21.04.2017
561	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Szaniec N XVII a „DYNAMIT” szaniec SZ 5	Szańce	A - 1400 z 21.04.2017
562	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Fort N XVIII a „STRZELNICA” oraz szaniec	Szańce (ul. Chrza-nowskiej Zofii, ul. Bielskiego Marcina, ul. Ojca Augusta Kordeckiego)	A - 1400 z 21.04.2017
563	Schron bojowy „Linii Mołotowa”	Szańcowa	A - 1400 z 21.04.2017
564	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Szaniec S 2 „WILCZE”	Szańcowa	A – 1400 z 21.04.2017
565	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Szaniec S 1 „POBEREŻE”	Szańcowa	A – 1400 z 21.04.2017
566	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Szaniec S 1/1 „POBEREŻE – KLESZCZE”, tzw. Kleszcze Rogniata	Szańcowa (ul. Sybiraków)	A – 1400 z 21.04.2017
567	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Szaniec S 1/2 „POBEREŻE – PIŁA”	Szańcowa (ul. Sybiraków)	A – 1400 z 21.04.2017
568	Willa oficerska	Szwolęziska 14	A – 286 z 10.02.1988
569	Zabudowa ulicy Biskupa Jana Śnigurskiego	Biskupa Jana Śnigurskiego	A – 1215 z 06.11.1983
570	Dom	Biskupa Jana Śnigurskiego 5	A – 257 z 04.02.2008
571	Dom	Biskupa Jana Śnigurskiego 10, 12	A – 6 z 30.06.1999
572	Dom	Biskupa Jana Śnigurskiego 14	A – 256 z 20.02.2008

573	Dom	Tarnawskiego Leonarda 2 (ul. Dworskiego Aleksandra 34)	A – 1750 z 16.03.1993, d. A - 596
574	Dom	Tarnawskiego Leonarda 3	A - 1762 z 04.11.2022
575	Dom	Tarnawskiego Leonarda 4	A – 186 z 8.12.2006
576	Dom	Tarnawskiego Leonarda 6	A – 1816 z 07.02.1996
577	Dom	Tarnawskiego Leonarda 12	A – 707 z 07.06.1991
578	Dom	Tatarska 1	A – 506 z 03.11.1983
579	Dom	Tatarska 3	A – 1196 z 15.11.2013
580	ZESPÓŁ KLASZTORNY KARMELITANEK Klasztor ss. Karmelitanek	Tatarska 5	A – 467 z 25.02.1986
581	ZESPÓŁ KLASZTORNY KARMELITANEK Kościół pw. MB Szkaplerznej w zespole ss. Karmelitanek	Tatarska 5	A – 467 z 25.02.1986
582	ZESPÓŁ KLASZTORNY KARMELITANEK Ogrodzenie	Tatarska	A – 467 z 25.02.1986
583	ZESPÓŁ KLASZTORNY KARMELITANEK Pozostałości fortyfikacji ziemnych	Tatarska	A – 467 z 25.02.1986
584	POZOSTAŁOŚCI MIEJSKICH OBWAROWAŃ OBRONNYCH – taras i przeciwstok obwałowań ziemnych	Tatarska	A – 1471 z 06.06.1983, d. A - 449
585	Synagoga	Unii Brzeskiej 4	A – 1616 z 06.06.1983
586	Zabudowa ulicy Wałowej	Wałowa	A – 1574 z 07.06.1983
587	Dom	Wałowa 1	A – 1818 z 24.05.1994
588	Dom	Wałowa 3 (ul. Jagiellońska 27)	A – 260 z 02.06.2008
589	Dom	Waygarta Walerego 1	A – 1360 z 21.01.1987
590	Dom	Waygarta Walerego 4	A - 1731 z 10.09.2021
591	Ochronka przemyska dla małych dzieci św. Jadwigi	Waygarta Walerego 12	A – 1663 z 26.06.1995
592	POZOSTAŁOŚCI MIEJSKICH OBWAROWAŃ OBRONNYCH – fragment kurtyny	Waygarta Walerego	A – 1471 z 06.06.1983, d. A - 449
593	Schron bojowy „Linii Mołotowa”	Wiejska	A - 1400 z 21.04.2017
594	Cerkiew gr.-kat. fil. pw. Zaśnięcia NMP	Wilczańska	A – 445 z 07.06.1983
595	Cmentarz cerkiewny gr.-kat	Wilczańska	A - 445 z 07.06.1983
596	Dom	Władycze 2	A - 208 z 13.09.2007
597	Wieża zegarowa	Władycze 3	A – 589 z 06.06.1983
598	Szpital miejski, ob. szkoła podst.	Władycze 5	A – 859 z 27.09.1984
599	Dom	Władycze 11	A – 860 z 10.03.1986
600	Dom	Władycze 13	A – 861 z 10.03.1986
601	Dom	Władycze 15	A – 83 z 18.03.1986
602	Dom	Władycze 17	A – 862 z 19.03.1986
603	POZOSTAŁOŚCI MIEJSKICH OBWAROWAŃ OBRONNYCH – kurtyna	Władycze (ul. Basztowa, ul. Karmelicka)	A – 1471 z 06.06.1983, d. A - 449
604	POZOSTAŁOŚCI MIEJSKICH OBWAROWAŃ OBRONNYCH – bastion wsch.	Władycze (ul. Basztowa, ul. Słowackiego Juliusza)	A – 1471 z 06.06.1983, d. A - 449
605	Dom	Wodna 1	A – 340 z 20.11.1964
606	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Bariera „NA LIPOWICY” brama wraz z murem i strzelnicami oraz wał forteczny	Generała Józefa Wysockiego	A – 1400 z 21.04.2017
607	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Szaniec N XVII a „BROWAR” oraz wał rdzenia	Zachariasiewicza Jana (ul. Bielskiego Marcina)	A – 1400 z 21.04.2017

608	Szaniec S6	Zachariasiewicza Jana (ul. Bielskiego Marcina, ul. Szańce)	A – 1400 z 21.04.2017
609	Dom kanoniczy, tzw. Dworek Orzechowskiego	Zamkowa 1	A – 495 z 06.06.1983
610	DOM PARAFIALNY, Wikarówka, ob. Studium Organistowskie	Zamkowa 3	A – 713 z 06.06.1983
611	Wyższe seminarium duchowne rzym.- kat.	Zamkowa	A – 778 z 06.06.1983
612	POZOSTAŁOŚCI MIEJSKICH OBWAROWAŃ OBRONNYCH – stok obwałowań ziemnych od pd. – zach.	Zamkowa	A – 1471 z 06.06.1983, d. A - 449
613	POZOSTAŁOŚCI MIEJSKICH OBWAROWAŃ OBRONNYCH – fragment kurtyny w ścianach domów	Zamkowa (Plac Katedralny)	A – 1471 z 06.06.1983, d. A - 449
614	Szaniec SZ 11 LEMPERTÓWKA	Zamoyskiego Jana	A – 1400 z 21.04.2017
615	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Szaniec SZ 12 LEMPERTÓWKA	Zamoyskiego Jana	A – 1400 z 21.04.2017
616	Kościół parafialny pw. NMP Nieustającej Pomocy	Zana Tomasza 6	A – 566 z 06.06.1983
617	Wiadukt	Zana Tomasza	A - 1220 z 13.02.2014
618	Dom	Zawiszy Czarnego 18	A – 751 z 28.05.1997
619	Dom	Żeromskiego Stefana 12	A – 386 z 27.11.2009
620	Willa „Zofjówka”	Żeromskiego Stefana 19	A – 1147 z 28.04.1992
621	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Fort N XIX „WINNA GÓRA” wraz z szańcami	Żółkiewskiego Stanisława (ul. Chrobrego Bolesława)	A – 1400 z 21.04.2017
622	ZESPÓŁ PAŁACOWY LUBOMIRSKICH - 2 oficyny	Żołnierzy I Armii Wojska Polskiego	A – 485 z 26.02.1992
623	ZESPÓŁ PAŁACOWY LUBOMIRSKICH - spichlerz	Żołnierzy I Armii Wojska Polskiego	A – 448 z 21.06.1991
624	Układ urbanistyczny miasta wraz z zespołem zabytków		A – 1493 z 20.05.1972

5.3.2 Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków

Na mocy art. 3 pkt. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytkiem ruchomym jest rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zabytek ruchomy jest wpisywany do rejestru na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku (art. 10 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę albo wywiezienia za granicę zabytku o wyjątkowej wartości historycznej, artystycznej lub naukowej. Do rejestru nie wpisuje się zabytku wpisanego do inwentarza muzeum lub wchodzącego w skład narodowego zasobu bibliotecznego (art. 11 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

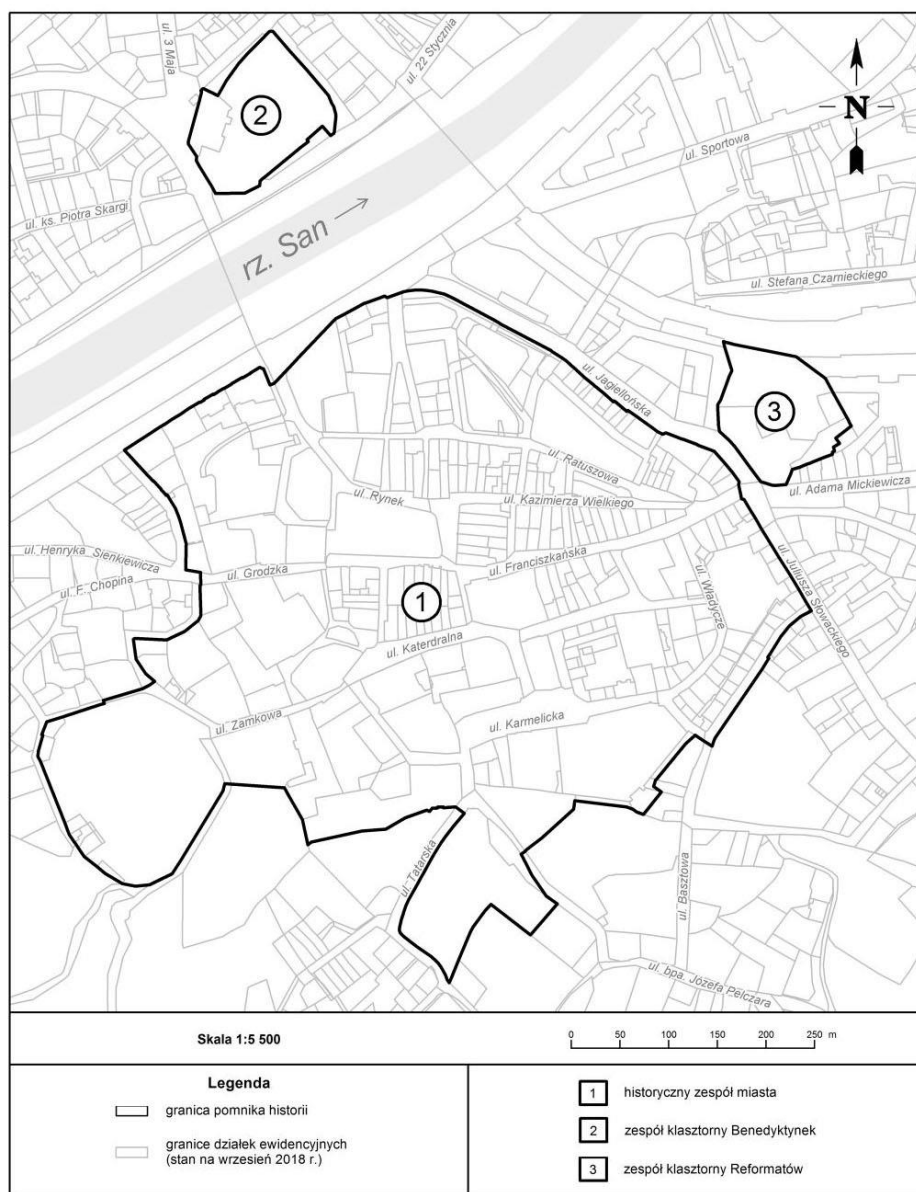
Ze względu na przepisy ustawy z 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej, a także ze względu na kodeks etyczny, nie publikuje się szczegółowych danych na temat zabytków ruchomych.

5.3.3 Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków

Tabela 3. Stanowiska archeologiczne z terenu miasta Przemyśla wpisane do rejestru zabytków województwa podkarpackiego.

L.p.	Nazwa stanowiska	Nr w miejscow. (nr na obszarze)	Obszar AZP	Rodzaj stanowiska	Chronologia/Kultura	Nr rejestru i data wpisu
1	Przemyśl - Wzgórze zamkowe	1 (68)	108-84	1. gród z zabudową - rotunda i palatium 2. gród z zabudową - z cerkwią i cmentarzem 3. zamek z zabudową	1. okres wczesnośred. (X-XII w.) 2. okres średniowiecza (XII-XV w.) 3. okres nowożytny (XIV-XX w.)	A-488 z 08.12.1969
2	Przemyśl - Na S od miasta, na wysokim wzniesieniu - Wzniesienie	3 (217)	109-84	1. Kopiec ziemny, tzw. Tatarski, -wzg. Przemyśława, gródek strażniczy, wzg. punkt obserwacyjny	1. okres średniowieczny i okres nowożytny	A – 489 z 08.12.1969
3	Przemyśl - Katedra obrz. łac.	22 (88)	108-84	1. Osada 2. Ślad osadnictwa 3. Osada (rotunda, cmentarzysko szkieletowe) 4. Katedra (cmentarzysko przykościelne)	1 okres wpływów rzymskich (k. przeworska) 2 okres wczesnośred. (śr. faza) 3 okres średniowieczny (XII/XIII-XV w.) 4 okres późnośredniowieczny i nowożytny	A – 564 z 30.04.1970
4	Przemyśl - Plac Czackiego 10 - Katedralna 3 - rejon dawnego Kościoła Jezuitów	25 (91)	108-84	1. Osada 2. Osada-kościółek drewniany św. Piotra 3. Cmentarz przykościelny	1. okres wczesnośred. 2. okres późnośredniowieczny i nowożytny (XIV-XVII w.) 3. okres późnośredniowieczny i nowożytny	A – 562 z 30.04.1970
5	Przemyśl - ul. Słowackiego - dawna cegielnia Teicha	76 (142)	108-84	1. Obozowisko	1. górny paleolit	A – 423 z 19.12.1968
6	Przemyśl -ul. Łukasieńskiego 14,16,18 - ul. Sierakowskiego 14	77 (143)	108-84	1. Osada 2. Osada 3. ślad osadnictwa 4. Osada 5. ślad cmentarzyska szkieletowego?	1. neolit (k. ceramiki wstęgowej rytej) 2. epoka brązu/wczesna epoka żelaza (gr. Tamobrzeska) 3. okres wpływów rzymskich 4. okres wczesnośredniowieczny 5. okres nowożytny?	A – 554 z 30.01.1970

- „Przemyśl – zespół staromiejski” - rozporządzenie Prezydenta RP z dnia 10 grudnia 2018 r.

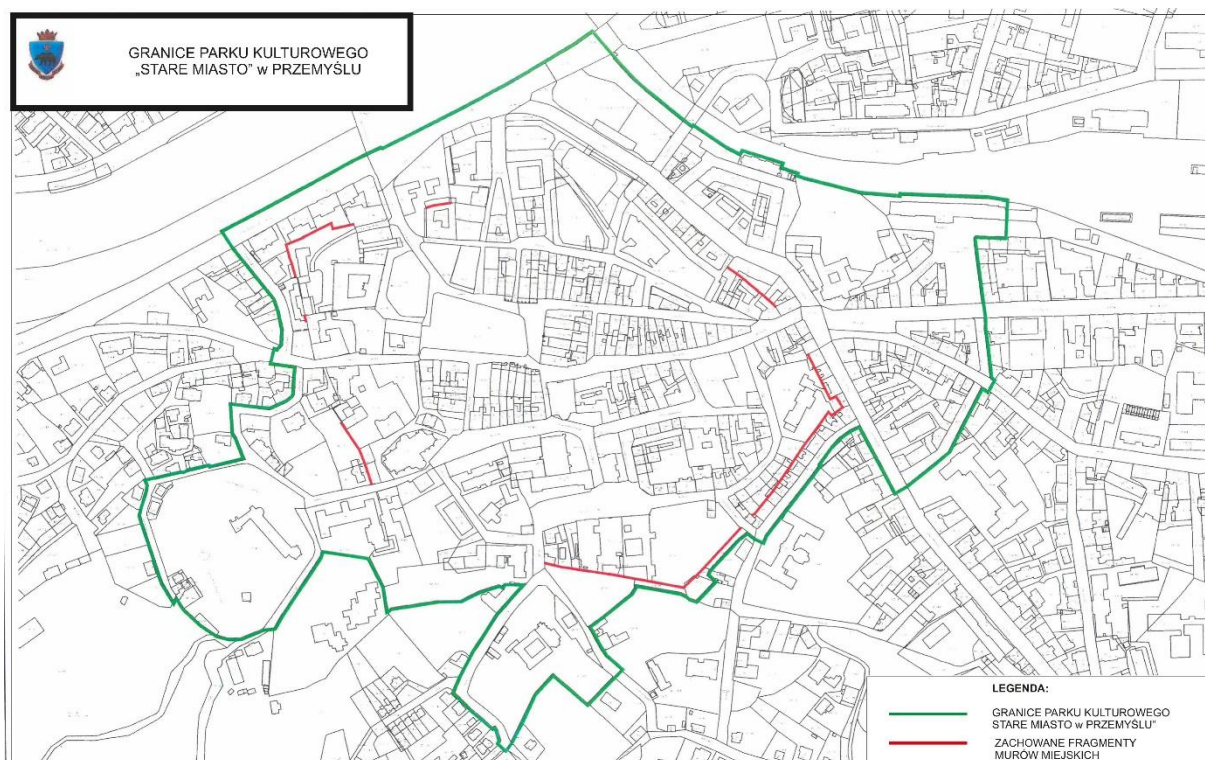
Ryc. 3. Mapa Pomnika Historii "Przemyśl – zespół staromiejski", źródło: Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej polskiej w sprawie uznania za pomnik historii "Twierdza Przemyśl").

5.3.5 Zabytki uznane za Park Kulturowy

Zgodnie z art. 15 pkt 1 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w drodze rozporządzenia, może uznać za pomnik historii zabytek nieruchomy wpisany do rejestru lub park kulturowy o szczególnej wartości dla kultury, określając jego granice.

Uchwałą Nr 71/2022 Rady Miejskiej w Przemyślu z dnia 27 kwietnia 2022 r. utworzono Park Kulturowy „Stare Miasto”. którego celem jest ochrona krajobrazu kulturowego, zabytków i zespołu

staromiejskiego wpisanego na listę Pomników Historii. Uchwała reguluje m.in. kwestie dotyczące umieszczania reklam, szyldów i innych informacji wizualnych.

Ryc. 4. Park Kulturowy „Stare Miasto” w Przemyślu. Załącznik graficzny do Uchwały Rady Miejskiej w Przemyślu Nr 71/2022 z dnia 27 kwietnia 2022 r.

5.4 Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

Do obowiązków samorządu lokalnego należy ochrona zabytków, które znajdują się na terenie gminy. Zadania te precyzuje art. 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Gminy mają dbać między innymi o „zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwale zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie”, a także zapobiegać „zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków”. Do obowiązków nałożonych przez ustawę na gminę należy „uwzględnienie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska”, czemu ma służyć gminna ewidencja zabytków.

W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

1. zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
2. inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków
3. inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Informacje o zabytkach nieruchomych, które powinna zawierać karta adresowa, określa Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem.

Na podstawie art. 21 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, gminna ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzenia programu opieki nad zabytkami. Dodatkowo ustawa z dnia 18 marca 2010 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie innych ustaw istotnie wzmacnia rangę gminnej ewidencji zabytków poprzez między innymi obowiązek uzgadniania z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków projektów decyzji o WZ (Warunków Zabudowy) oraz projektów budowlanych dotyczących zabytków ujętych między innymi w gminnej ewidencji zabytków.

Gminna Ewidencja Zabytków Miasta Przemyśla zawiera obiekty wpisane są do rejestru zabytków województwa podkarpackiego oraz obiekty znajdujące się na kartach adresowych GEZ (niefiguruje w rejestrze). W październiku 2025 r. zaktualizowano wykaz zabytków ujętych w GEZ – Zarządzenie Nr 494/2025 Prezydenta Miasta Przemyśla z dnia 24.10.2025 r. w sprawie aktualizacji wykazu zabytków nieruchomych ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków miasta Przemyśla

Spis zabytków nieruchomych i archeologicznych ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Przemyśla przedstawiają Aneksy na końcu opracowania.

5.5 Zabytki w zbiorach muzealnych i innych

Przemyśl posiada kilka placówek o charakterze muzealnym:

Muzeum Narodowe Ziemi Przemyskiej w Przemyślu³, pl. Berka Joselewicza 1.

Muzeum założona w 1909 r. z inicjatywy miejscowych działaczy społecznych jako Muzeum Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Przemyślu. Uroczyste otwarcie pierwszej ekspozycji miało miejsce 10 kwietnia 1910 r. Załącznikiem zbiorów była kolekcja prywatna Kazimierza i Tadeusza Osińskich oraz liczne dary społeczeństwa. W 1921 r., po przystąpieniu do Związku Muzeów Historyczno-Artystycznych w Poznaniu, przyjęło nazwę Muzeum Narodowe Ziemi Przemyskiej, reaktywowaną w 1984 r. W 1945 r. Muzeum przejęło zbiory Ukraińskiego Muzeum 'Strywihor', zarekwirowane przez władze polskie. Po II wojnie światowej, w 1946 r. placówka otrzymała również okazały budynek po biskupstwie greckokatolickim przy pl. Czackiego 3. W 2008 r. zakończono budowę nowego budynku dla Narodowego Muzeum Ziemi Przemyskiej w miejscu, gdzie kilkadziesiąt lat temu znajdowały się zabudowania żydowskie. W maju 2016 r. rozpoczęła swą działalność Scena Bunkier w siedzibie Muzeum, która prezentuje spektakle i koncerty, spotkania z twórcami, dziennikarzami i ludźmi kultury.

W strukturze muzeum znajduje się:

- Dział Archeologii - gromadzący eksponaty związane z okresem prehistorycznym,
- Dział Etnografii - obejmujący sztukę ludową i kulturę materialną wsi pogranicza polsko-ruskiego, w tym m.in. zbiór przedmiotów użytkowych,
- Dział Historii - dokumentujący historię miasta i Ziemi Przemyskiej,
- Dział Sztuki i Rzemiosła - gromadzący dawną i współczesną sztukę, zwłaszcza twórców związanych ze wschodnią częścią Małopolski.

Obecnie zbiory liczą około 170 tys. eksponatów.

Wystawy stałe:

- ✓ „Dla Ciebie Polsko i dla Twojej chwały. Walki II Brygady w Karpatach Wschodnich 1914-1915”. Wystawa odnosi się do okresu powstawania polskich jednostek górskich na przełomie 1914/1915 r.
- ✓ „Opowieść o Żydach Przemyskich”. Stała wystawa poświęcona historii i kulturze przemyskich Żydów.
- ✓ „Dawna klasa”. Prezentuje szkolną klasę oraz wyposażenie szkolnych gabinetów pomocy naukowych z czasów zaborów, okresu międzywojennego i czasów późniejszych.
- ✓ „Panorama pradziejów i wczesnego średniowiecza regionu przemyskiego”. Wystawa omawia życie człowieka w kontekście przemian środowiskowych, kulturowych, społecznych i gospodarczych na przestrzeni dziejów.
- ✓ „Huculskie skarby”.
- ✓ „Rozstrzelane miasto. Przemyśl w czasie II wojny światowej”. Na ekspozycji prezentowane są tragiczne losy miasta Przemyśla.
- ✓ „Przemyśl lat 60. i 70. W obiektywie Jana Antoniego Gruntowicza”.

³ <https://mnzp.pl/>

- ✓ „Marian Stroński (1892-1977). Życie i twórczość”.
- ✓ „Credo na dwa głosy”. Wystawa prezentuje sztukę o charakterze religijnym dwóch narodów - polskiego i ukraińskiego.
- ✓ „Twierdza Przemyśl”. Wystawa to pierwsza ekspozycja całościowo przedstawiająca historię Twierdzy Przemyśl - jednej z najsłynniejszych warowni I wojny światowej.
- ✓ „W dawnym atelier fotograficznym”. W oparciu o obiekty z zakładów fotograficznych Bernarda Hennera i Adama Wysockiego, odtworzono wystroj dawnej pracowni fotograficznej.
- ✓ „Ekspozycja wnętrz mieszczańskich z XIX i XX w.”.

Oddziały Muzeum Narodowego Ziemi Przemyskiej:

Muzeum Dzwonów i Fajek. Zostało ono otwarte we wrześniu 2001 r. Powstało z inicjatywy Muzeum oraz przemyskich fajkarzy i ludwisarzy. Mieści się w zabytkowej, późnobarokowej Wieży Zegarowej. Przemyśl co najmniej od 3. ćwierci XIX wieku był ośrodkiem produkcji fajek, tutaj też przeniosła się z Kałusza wytwórnia dzwonów rodziny Felczyńskich. W jednym budynku, o ciekawej architekturze, mieszczą się interesująco zaaranżowane obie kolekcje świadczące o przemyskim rzemiośle. Ze względu na przeprowadzone w ostatnich latach prace remontowe, a także powiększenie kolekcji, ekspozycje fajek zostały zmodernizowane. Dokonano również niewielkich zmian w doborze dzwonków prezentowanych w gablotach.

Ekspozycje fajek zajmują kondygnację dolną i dwie górne, natomiast ludwisarstwo doskonale prezentuje się w szybie obejmującym przestrzeń czterech następujących po sobie poziomów, począwszy od drugiego piętra. Na pierwszej przedstawiono niezmienny od średniowiecza proces powstawania dzwonu, a na trzech kolejnych dzwony i inne wyroby ludwisarskie. Wśród nich zwracają uwagę wyroby z warsztatów gdańskich i toruńskich z XVII i XVIII w.: Gerharda II Beningka (1625), Beniamina I Wittwercka (1721), Immanuela Wittwercka (1751) oraz Nicolasa Petersilge (1759). Z Przemyślem związane są dwa dzwony zdobione elementami herbu miasta: dzwon pochodzący z ratusza(?) fundowany przez burmistrzów Czehowicza i Grzybowskiego z 1740 r. i dzwon z 1878 r. odlany w obecności burmistrza Walerego Waygarta przez ludwisarza Jana Jaroszewskiego. Interesujący jest też pięknie zdobiony egzemplarz z Daromina koło Sandomierza, wykonany w 1935 r. przez Ludwika Felczyńskiego w Przemyślu, prawdopodobnie na zamówienie ówczesnego papieża, Piusa XI. Ekspozycje uzupełniają dokumenty i archiwalia dotyczące rodziny Felczyńskich, która od 1808 r. w Kałuszu, a od 1915 r. w Przemyślu, jest nieprzerwanie związana z ludwisarskim rzemiosłem. Obecnie dzwony Felczyńskich powstają w dwóch odlewniach przemyskich i w Taciszowie koło Gliwic. Na kolejnym piętrze prezentowane są dzwony okrętowe wypożyczone z Centralnego Muzeum Morskiego w Gdańsku i Muzeum Marynarki Wojennej w Gdyni.

Ekspozycje fajek, umiejętnie wkomponowane w architekturę Wieży. Na pierwszym piętrze prezentowane są fajki ze zbiorów muzealnych. Niepozorne, lecz cenne ze względów historycznych, są gliniane fajki jednorodne, głównie ze słynnej wytwórni Schlesi Fabrice w Zborowskim, jak też „lulki”, czyli główki fajek złożonych; są to głównie tzw. „selmeczanki” (inaczej „szczawniczki”), fajki kawiarniane z Kolina koło Pragi oraz „stambułki”, a także wyroby z XIX i pocz. XX w. określane mianem „galicyjskich”. Największą grupę stanowią artystyczne fajki z sepiolitu, które powstały w większości w XIX w. na terenie ówczesnej monarchii austro-węgierskiej i w Niemczech. Oddzielną grupę stanowią fajki myśliwskie, najczęściej nazywane „hubertówkami”. Interesującym dodatkiem są drobne sprzęty i akcesoria fajczarskie. Atrakcją turystyczną stanowią fajki wodne, czyli nargile. Na siódmej kondygnacji Wieży znajduje się nowa ekspozycja p.t. „Historia fajki przemyskiej”. Na tej wystawie dokonania działających obecnie wytwórców zostały zaprezentowane w kontekście historii tej gałęzi rzemiosła w Przemyślu.

Muzeum Historii Miasta Przemyśla. Otwarte 23 maja 2005 r. Mieści się w dwóch zabytkowych kamienicach: Rynek 9 i Serbańska 7. Obiekty te, należące do Muzeum, odrestaurowano w latach 2001-2004 ze środków Urzędu Marszałka Województwa Podkarpackiego i budżetu państwa. W kamienicy Rynek 9 znajduje się ponad dwa tysiące unikalnych eksponatów świadczących o burzliwych dziejach miasta. W budynku tym na powrót odtworzono zabytkowe podcienia i odkopano szesnastowieczne piwnice. W tzw. wielkiej izbie zrekonstruowano wczesnobarokowy piec. Na pierwszym piętrze urządzono ekspozycję wnętrz mieszczańskich z XIX-wiecznego i początku XX w. oraz atelier najsłynniejszego fotografa przemyskiego B. Hennera. Na drugim piętrze znajduje się ekspozycja

poświęcona twórczości przemyskiego artysty Mariana Strońskiego. Piętro ostatnie zajmuje wystawa stała pod tytułem „Dawna Klasa” na której prezentujemy zbiory związane ze szkołami i szkolnictwem.

Podziemna Trasa Turystyczna. Jest to projekt współorganizowany przez Urząd Miejski w Przemyśle oraz Muzeum Narodowe Ziemi Przemyskiej. Idea zagospodarowania przemyskich podziemi powstała około 2001 r. Plan zakładał powstanie trasy, łączącej kamienice przy Rynku 1 oraz 11. W 2012 r. otwarto pierwszą część zrewitalizowanych podziemi - Piwnicę Artystyczną pod Niedźwiadkiem. Prace przy kolejnym odcinku prowadzone były do 2015 r., a ich finansowanie pochodziło ze środków budżetu miasta oraz Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. W dniu 1 kwietnia 2015 r. otwarto Trasę, stanowiącą połączony ze sobą zespół dawnych piwnic kupieckich, z których najstarsze pochodzą z XV w. oraz fragmentów miejskiej kanalizacji. Aktualnie w jej skład wchodzi dwukondygnacyjne piwnice pod budynkiem przemyskiego magistratu (Rynek 1) oraz XVII-wieczny kolektor, biegnący pod Rynkiem oraz ul. Mostową. Wyjście z podziemi znajduje się na płycie rynku, na wysokości kamienicy nr 5. Całość trasy ma ok. 120 metrów, a w najgłębszym miejscu sięga ona 10 metrów poniżej poziomu gruntu

Muzeum Archidiecezjalne im. św. Józefa Sebastiana Pelczara w Przemyśle. Muzeum sakralne zlokalizowane przy placu Katedralnym w zabytkowym gmachu dawnej szkoły katedralnej z lat 1564-1572 oraz w sąsiadującej z nim kamienicy. Muzeum zostało założone w 1902 r. uchwałą Synodu Diecezjalnego, z inicjatywy ówczesnego biskupa przemyskiego Józefa Sebastiana Pelczara. Zebrane dzieła sztuki umieszczono w pojezuickim oratorium XVII-wiecznego kościoła pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa. Muzeum otwarto i poświęcono w 1908 r. Po ponad stu latach eksponaty przeniesiono do dwóch kamienic przy katedrze św. Jana Chrzciciela, ze względu na zły stan dotychczasowej siedziby. Muzeum w nowym miejscu otwarto w 2008 r.

Muzeum prezentuje sztukę sakralną polskiego średniowiecza, m.in. Piękne Madonny z Bączala Dolnego (k. XV w.), czy Świećcan (1375). Uwagę zwiedzających przykuwa monumentalny krucyfiks z belki tęczowej kościoła w Nowym Mieście. Ponadto w kolekcji znajdują się portrety z epoki baroku, XVII-wieczna tzw. izba szlachecka wyposażona w sprzęty przeniesione z Dworku Stanisława Orzechowskiego, manierystyczne rzeźby, tapiserie z manufaktury papieskiej San Michele i wiele innych dzieł sztuki sakralnej. Można tu także zobaczyć zbiór pamiątek związanych z osobą Jana Pawła II.

Muzeum Twierdzy Przemyśl. Placówka jest prowadzona przez Stowarzyszenie 3 Historycznego Galicyjskiego Pułku Artylerii Fortecznej im. Księcia Kinsky'ego. Muzeum powstało w 2002 r. jako Muzeum Twierdzy Przemyskiej, a jego pierwszą siedzibą były pomieszczenia przemyskiego Klubu Garnizonowego przy ul. Grodzkiej 8. Od 2009 r. ekspozycja mieści się w budynku Cech Rzemiosł Różnych przy ul. Katedralnej 6. W Muzeum zgromadzone są zbiory pochodzące z terenu dawnej Twierdzy Przemyśl z okresu XIX w. Dla zwiedzających przygotowane są 4 sale pełne eksponatów. Między innymi można zobaczyć broń białą i palną, wyposażenie żołnierzy, stare zdjęcia, elementy pancernego wyposażenia fortów, pociski i zapalniki artyleryjskie oraz wszelkiego rodzaju przedmioty osobiste i użytkowe. Przedmioty wielkogabarytowe takie jak pancerna wieża obserwacyjna, część pancernej wieży bojowej oraz inne części są w filii muzeum mieszczącej się na terenie fortu nr XV Borek w Siedliskach.

Centrum Dowodzenia Twierdza Przemyśl. Jest to obiekt o charakterze wystawienniczym i edukacyjnym, prezentujący w nowoczesny i ciekawy sposób tematykę pierwszej wojny światowej. Mieści się przy ul. L. Pasteura 1 w Przemyśle.

Muzeum Ratownictwa i Techniki w Przemyśle. Muzeum powstało w 2018 r. Jego historia rozpoczęła się od wystawy zorganizowanej z okazji 105. rocznicy powstania przemyskiego pogotowia ratunkowego. Siedziba placówki mieści się w zabytkowej parowozowni przy ulicy Jasińskiego 16.

Na terenie miasta działa także **Galeria Sztuki Współczesnej**. Sięga ona 1976 r., kiedy to, w mieście powstało Biuro Wystaw Artystycznych. Galeria pod obecną nazwą jest jego kontynuatorem, z siedzibą przy ul. T. Kościuszki 3. Galeria Sztuki Współczesnej (GSW) jest niekomercyjną,

samorządową instytucją kultury województwa podkarpackiego. Głównymi celami jest działalność wystawiennicza, wydawnicza i edukacyjna.

5.6 Dziedzictwo niematerialne

W rozumieniu Konwencji UNESCO, której tekst został przyjęty na 32 sesji Konferencji Generalnej UNESCO w październiku 2003 r., dziedzictwo niematerialne to zwyczaje, przekaz ustny, wiedza i umiejętności oraz związane z nimi przedmioty i przestrzeń kulturowa, które są uznane za część własnego dziedzictwa przez daną wspólnotę, grupę lub jednostki. Dziedzictwo niematerialne to rodzaj dziedzictwa, który jest przekazywany z pokolenia na pokolenie i ustawicznie odtwarzany przez wspólnoty i grupy w relacji z ich środowiskiem, historią i stosunkiem do przyrody. Dla danej społeczności dziedzictwo niematerialne jest źródłem poczucia tożsamości i ciągłości. Dziedzictwo niematerialne w rozumieniu wspomnianej wyżej Konwencji obejmuje:

- ✓ tradycje i przekazy ustne, w tym język, jako narzędzie przekazu,
- ✓ spektakle i widowiska,
- ✓ zwyczaje, obyczaje i obchody świąteczne,
- ✓ wiedzę o wszechświecie i przyrodzie oraz związane z nią praktyki,
- ✓ umiejętności związane z tradycyjnym rzemiosłem.

W Przemysłu funkcjonują różnego rodzaju instytucje i organizacje, które tworzą kulturalny klimat miasta i kultywują jego dziedzictwo, w tym m.in. miejscowe archiwa (np. Archiwum Państwowe w Przemysłu, Archiwum Archidiecezjalne), instytucje biblioteczne (np. Przemyska Biblioteka Publiczna wraz z punktami filialnymi, a także Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka, Biblioteka Naukowa TPN, Biblioteka Muzeum Narodowego Ziemi Przemyskiej, Biblioteka Południowo-Wschodniego Instytutu Naukowego, Biblioteka Państwowej Akademii Nauk Stosowanych w Przemysłu, Biblioteka Archiwum Państwowego oraz biblioteki szkolne i kościelne), instytucje muzealne (Muzeum Narodowe Ziemi Przemyskiej wraz z oddziałami, Muzeum Archidiecezjalne), a kulturę tworzą także liczne domy i centra kultury (Młodzieżowy Dom Kultury), galerie (Galeria Sztuki Współczesnej) oraz liczne organizacje społeczne (Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Oddział Polskiego Towarzystwa Historycznego, Południowo-Wschodni Instytut Naukowy, Towarzystwo Muzyczne), a także instytucje teatralne („Fredreum”), księgarnie, szkoły, placówki oświatowe, miejscowi artyści, pisarze (dodatkowo propagujący miasto w ramach tzw. turystyki kulturowej). Wymienione podmioty (i wiele innych) od lat są zaangażowane w tworzenie oferty kulturalnej miasta, w tym pisarskiej i biograficznej, promują lokalne i regionalne dziedzictwo kulturowe, adresują swoje oferty do różnych grup odbiorców.

Głównymi podmiotami działającymi w obszarze upowszechniania kultury na terenie miasta są: **Centrum Kulturalne w Przemysłu (CK)**, będące jednostką organizacyjną województwa podkarpackiego oraz **Przemyskie Centrum Kultury i Nauki ZAMEK (PCKiN ZAMEK)**, będące jednostką organizacyjną Miasta Przemysłu.

Centrum Kulturalne jest organizatorem i współorganizatorem największych imprez kulturalnych na terenie miasta, takich jak m.in.: Ogólnopolski Festiwal Kapel Folkloru Miejskiego, Międzynarodowy Festiwal Jazzowy "Jazz bez..." oraz licznych wydarzeń odbywających się poza Przemysłem (np. imprez folklorystycznych). Przy CK funkcjonuje Biblioteka Repertuarowa przeznaczona głównie dla instruktorów amatorskiego ruchu artystycznego domów i ośrodków kultury, gromadząca zbiory z dziedziny literatury, teatru, filmu, fotografii, etnografii itp. Ponadto w CK mieści się **Kino Centrum** należące do Sieci Kin Studyjnych i Lokalnych, które w swoim repertuarze posiada filmy o wysokich walorach artystycznych – oprócz popularnych filmów kino wyświetla także filmy bardziej niszowe. W mieście działa także jedno kino komercyjne.

PCKiN ZAMEK także organizuje szereg imprez i wydarzeń kulturalnych. Do zadań jednostki należy upowszechnianie kultury, w tym kultury ludowej, popularyzacja wizerunku miasta i regionu, współpraca z innymi podmiotami kulturalnymi itp.

Do najbardziej popularnych wydarzeń kulturalnych, rozrywkowych i sportowych w ostatnich latach można zaliczyć m.in.:

- Dni Patrona Miasta Przemyśla Świętego Wincentego – WINCENTIADA,
- Międzynarodowy Festiwal Jazzowy "Jazz bez...",
- Przemyska Wiosna Fredrowska,
- Ogólnopolski Festiwal Kapel Folkloru Miejskiego im. Jerzego Janickiego,
- Międzynarodowy Przemyski Festiwal Salezjańskie Lato Muzyczne,
- Święto Zamku Kazimierzowskiego,
- Przemyskie Święto Ulic,
- Międzynarodowe Triennale Malarstwa Regionu Karpat Srebrny Czworokąt,
- Wyszehradzki Ultramaraton Twierdza Przemyśl,
- Przemyska Jesień Muzyczna,
- Przemyska Scena Letnia.

Do najbardziej aktywnych stowarzyszeń działających w obszarze kultury można zaliczyć m.in.:

- Towarzystwo Dramatyczne im. A. Fredry „FEDREUM” – teatr amatorski powstały w 2 poł. XIX w., działa na zasadzie wolontariatu. Jest najstarszym teatrem w Polsce działającym nieprzerwanie od 150 lat. Organizuje spektakle dla różnych grup wiekowych oraz dla osób z niepełnosprawnościami, wraz z PCKiN ZAMEK współorganizuje cykliczną imprezę teatralną Przemyska Wiosna Fredrowska,
- Teatr S.A.N. - grupa amatorsko zajmująca się teatrem. Teatr działa na zasadzie wolontariatu i społecznego zaangażowania,
- Przemyskie Stowarzyszenie Przyjaciół Dobrego Wojaka Szwejka - jest organizatorem imprez odbywających się w Twierdzy Przemyśl, w tym m.in. Wielkie Manewry Szwejkowskie odbywające się co roku latem bez względu na warunki pogodowe,
- Przemyski Klub Fajki - klub zrzeszający fajkarzy i fajczarzy oraz sympatyków sztuki palenia fajki, jest współorganizatorem cyklicznego Święta Fajki,
- Towarzystwo Muzyczne w Przemyśle - jego celem jest upowszechnianie kultury muzycznej. Stowarzyszenie prowadzi Przemyską Orkiestrę Kameralną, Przemyski Kwartet Smyczkowy, Przemyski Chór Kameralny, jest organizatorem Wiosennych Kursów Mistrzowskich (lekcje, warsztaty, wykłady dla zainteresowanych muzyką) i Przemyskiej Jesieni Muzycznej,
- Stowarzyszenia rekonstrukcji historycznych - kilka stowarzyszeń skupia się na rekonstrukcjach wojskowych, związanych z Twierdzą Przemyśl, jedno skupia się na rekonstrukcji strojów cywilnych z przełomu XIX i XX w.

Gromadzeniem zbiorów bibliotecznych i upowszechnianiem czytelnictwa zajmuje się **Przemyska Biblioteka Publiczna im. Ignacego Krasickiego** wraz z ośmioma filiami. Ponadto na terenie miasta funkcjonują cztery inne biblioteki.

Miasto Przemyśl od lat współpracuje z Miastami Partnerskimi, przede wszystkim w zakresie kultury, edukacji, turystyki czy gospodarki. Miastami Partnerskimi Przemyśla są: Mościska, Truskawiec, Kamieniec Podolski, Lwów na Ukrainie, Paderborn w Niemczech, Okręg South Kesteven w Wielkiej Brytanii, Eger na Węgrzech, Humenné na Słowacji. Ponadto Przemyśl należy do Stowarzyszenia Euroregion Karpacki, w którego skład wchodzi całe województwo podkarpackie. Celem stowarzyszenia jest współpraca międzynarodowa w obszarze kultury, turystyki, gospodarki i integracji społeczności lokalnych.

6. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY. ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ

Analiza SWOT jest jednym z podstawowych narzędzi diagnostycznych. Określa ona cztery ważne elementy oceny: mocne i słabe strony, czyli pozytywne i negatywne warunki wewnętrzne oraz szanse i zagrożenia, czyli pozytywne i negatywne warunki zewnętrzne. Niniejsza analiza jest podstawą do określenia celów i kierunków działania miasta Przemyśla zakresie ochrony zabytków.

Tabela 4. Analiza SWOT Miasta Przemyśla.

MOCNE STRONY
• ranga miasta - jedno z głównych ośrodków subregionalnych w województwie podkarpackim, rdzeń miejskiego obszaru funkcjonalnego. • położenie w obszarze przygranicznym (Ukraina, Słowacja), w pobliżu ważnych szlaków tranzytowych. • dostępność komunikacyjna – przez miasto przebiegają dwie drogi krajowe nr 28 i 77, linie kolejowe o znaczeniu europejskim (nr 91), w pobliżu autostrada A4. • duża ilość cennych obiektów zabytkowych o wysokich walorach historycznych i kulturowych, m.in.: ✓ układ Starego Miasta z fragmentami zachowanych murów obronnych, ✓ gród wczesnośredniowieczny wraz z zamkiem z XIV w. i relikdami preromańskiej rotundy z palatium oraz archeologicznymi pozostałościami cerkwi św. Wołodara, ✓ Twierdza Przemyśl z połowy XIX w. z zespołem umocnień linii wewnętrznej, obwód noyon, umieszczonej w granicach administracyjnych miasta, ✓ zabudowa miasta z przełomu XIX/XX w. o eklektyczno - secesyjnym charakterze, ✓ panorama miasta o naturalnie ukształtowanym, tarasowo wznoszącym się terenie, nasyconym wieżami obiektów sakralnych, dopełnionym masywną bryłą zamku. • obiekty z terenu miasta uznane za Pomnik Historii: ✓ Zespół Staromiejski, ✓ Zespół Twierdzy Przemyśl. • utworzenie Parku Kulturowego „Stare Miasto”. • ponad 600 obiektów i zespołów obiektów wpisanych do rejestru zabytków. • dobry stan techniczny większości obiektów zabytkowych. • oznakowanie obiektów zabytkowych. • atrakcyjność turystyczna miasta. • walory przyrodniczo-geograficzne: położenie w pobliżu Bieszczad, malownicze ukształtowanie terenu, bliskość obszarów cennych przyrodniczo, rzeka San. • działalność instytucji kultury, m.in.: Muzeum Narodowe Ziemi Przemyskiej, Muzeum Archidiecezjalne im. św. Józefa Sebastiana Pelczara w Przemyślu, Muzeum Twierdzy Przemyśl, Centrum Dowodzenia Twierdza Przemyśl, Podziemna Trasa Turystyczna. • miasto Przemyśl jest członkiem Związku Powiatowo-Gminnego Twierdzy Przemyśl. • współpraca z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w Przemyślu. • urządzone tereny rekreacyjno-spacerowe położone w centrum miasta, takie jak wzgórze zamkowo parkowe, fort Zniesienie. • Szlaki turystyczne. m.in. <i>Szlak Staromiejski</i> (spacery po Starym Mieście, Wzgórzu Zamkowym i Trzech Krzyży), <i>Szlak Zasański</i>, <i>Szlak Forteczny</i> (pieszy), <i>Forteczne Trasy Rowerowe</i> łączące forty zewnętrzne. • odbywające się cykliczne imprezy kulturalne, m.in.: <i>Wincentiada (Dni Miasta)</i>, <i>Międzynarodowy Festiwal Jazzowy "Jazz bez..."</i>. • publikacje i foldery poświęcone problematyce dziedzictwa kulturowego miasta Przemyśla. • ład urbanistyczny i przestrzenny miasta.

- opracowane miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego gminy.
- aktywnie działające stowarzyszenia, m.in. *Fundacja Odrodzenia, Badań i Rozwoju Dziedzictwa Kulturowego Ziemi Przemyskiej "STRYWIHOR"*, *Fundacja TWIERDZA PRZEMYŚL*, *Fundacja Wspierania Rozwoju Ziemi Przemyskiej "SAN"*, *Podkarpacka Fundacja Ochrony Zabytków OPOKA w Przemyślu*, *Przemyskie Stowarzyszenie Opieki i Rewitalizacji Linii Mołotowa-Projekt 8813*, *Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Ziemi Przemyskiej*.

SŁABE STRONY

- zły stan techniczny niektórych obiektów zabytkowych,
- degradacja elementów historycznych układów przestrzennych poprzez lokalizację nowej zabudowy,
- brak świadomości społecznej w zakresie należytego dbania o zabytki,
- niedostateczna infrastruktura noclegowa i turystyczna,
- peryferyjne położenie,
- odpływ młodych i wykwalifikowanych kadr,
- niekorzystne trendy demograficzne (starzenie się społeczeństwa),
- niewłaściwe zagospodarowanie przestrzenne,
- braku spójnej wizji rozwoju i niedostateczna współpraca międzyregionalna.

SZANSE

- pozyskanie funduszy na prace remontowo-konserwatorskie obiektów zabytkowych,
- przystąpienie do sporządzenia Planu ogólnego miasta Przemyśla,
- rozwój turystyki, agroturystyki i rekreacji w oparciu o istniejące walory naturalne, obiekty zabytkowe i kulturowe,
- ściśle skoordynowanie działań w zakresie kultury na terenie miasta w zakresie wypracowania przejrzystej oferty kulturalnej, pozwalającej na szersze i aktywne uczestnictwo mieszkańców w kulturze,
- uczestnictwo coraz szerszego grona osób młodych w działaniach kulturalnych, co zwiększa nadzieję na kultywowanie tradycji i sztuki ludowej w przyszłości,
- współpraca i koordynacja działań konserwatorskich z Podkarpackim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,
- wzrastająca liczba właściwie przeprowadzanych prac remontowo-budowlanych przez prywatnych właścicieli obiektów zabytkowych,
- możliwość wsparcia finansowego z różnych źródeł, w tym ze środków Unii Europejskiej,
- wzrost świadomości mieszkańców miasta w dziedzinie ochrony dziedzictwa kulturowego,
- rewitalizacja wybranych miejsc na terenie miasta,
- poprawa dostępności do zabytków przez szeroką akcję promocyjną w serwisach informacji turystycznej,
- uwzględnienie zagadnień z zakresu ochrony zabytków w dokumentach programowych miasta,
- uwzględnienie zagadnień z zakresu ochrony zabytków w planowaniu przestrzennym,
- wzbogacenie szlaków turystycznych o miejsca i obiekty zabytkowe.

ZAGROŻENIA

- dysproporcja pomiędzy potrzebami konserwatorskimi, a dostępnymi instrumentami finansowymi,
- zacieranie walorów historycznych obiektów zabytkowych przez przypadkowe przebudowy i modernizacje powodujące ich dewaloryzację,
- niedostateczna intensywność działań opiekuńczych (konserwatorskich) wobec części zabytków,
- niski poziom świadomości społecznej odnośnie walorów obiektów zabytkowych i ich znaczenia dla rozwoju miasta,

- samowolne prace przy zabytkach bez wymaganych pozwoleń konserwatora zabytków,
- budowa i wprowadzanie elementów architektonicznych, niewpisujących się w krajobraz kulturowy miasta,
- klęski żywiołowe (zwłaszcza powódzie) i inne zdarzenia losowe,
- akty wandalizmu.

7. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE

Gminny Program Opieki nad Zabytkami służy ochronie i wykorzystaniu lokalnych zasobów dziedzictwa kulturowego w różnych dziedzinach życia społecznego. Realizacja wyznaczonych celów wymaga przede wszystkim zmiany w świadomości, szczególnie w obszarze odpowiedzialności jednostki samorządu terytorialnego, podmiotów, instytucji i sfer funkcjonalnych, które odpowiadają za ochronę środowiska kulturowego i naturalnego, za ład i zagospodarowanie przestrzenne, a także wyznaczone kierunki rozwoju gminy. Ważne jest także, aby właściciele zabytkowych obiektów, zmienili swoje podejście, przyczyniając się w ten sposób do poprawy stanu zachowania wszelkich dóbr środowiska kulturowego i naturalnego.

Za podstawowe cele programu opieki nad zabytkami należy przyjąć te wynikające z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opieki nad zabytkami, a więc:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju.
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej i konsekwentne oraz planowe realizowanie zadań kompetencyjnych samorządu dotyczących opieki nad zabytkami, jako potwierdzenie uznania znaczenia dziedzictwa kulturowego dla rozwoju gminy.
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wykreowanie wizerunku gminy poprzez: podejmowanie działań sprzyjających wytworzeniu lokalnej tożsamości mieszkańców, wspieranie aktywności mieszkańców mającej na celu poszanowanie dziedzictwa kulturowego, edukację w zakresie miejscowego dziedzictwa kulturowego,
- wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystywaniem tych zabytków,
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Na podstawie przeprowadzonej oceny stanu dziedzictwa kulturowego gminy, oceny opracowań strategicznych dotyczących rozwoju społeczno-gospodarczego gminy, zostały opracowane priorytety. Czynności te osiągnięte zostaną w perspektywie długofalowej, wieloletniej, których ostatecznym rezultatem będzie przywrócenie zabytkom gminy właściwych im walorów historycznych i estetycznych.

Zgodnie z art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, Prezydent zobowiązany jest do sporządzania, co dwa lata, sprawozdań z realizacji *Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami* i przedstawiania ich Radzie Gminy. Wykonanie takiego sprawozdania, powinno być poprzedzone oceną poziomu realizacji *Programu*, uwzględniające wykonanie zadań, które zostały przyjęte do wypełnienia w czteroletnim okresie obowiązywania *Gminnego Programu* oraz efektywność wcielenia ich w życie.

W poprzednim *Programie Opieki nad Zabytkami Miasta Przemyśla na lata 2021-2024* wyznaczono cztery główne priorytety (Priorytet I: Ochrona, opieka i wyeksponowanie obiektów zabytkowych oraz walorów krajobrazu kulturowego miasta, Priorytet II: Promocja i popularyzacja dziedzictwa kulturowego, Priorytet III: Edukacja i szerzenie wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym, Priorytet IV: Rozszerzenie zasobu i ochrony dziedzictwa kulturowego Miasta Przemyśl) oraz ich kierunki działań i zadania. Niektóre zadania mają charakter długofalowy i powinny być przeprowadzane w sposób ciągły, na bieżąco. W związku z tym planuje się ich wykonanie w kolejnych okresach obowiązywania *Programu*.

Szczegółowe zestawienie działań podjętych przez miasto Przemyśl zostało zaprezentowane w rozdziale 11 - *Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków*.

7.1 Priorytety i kierunki działań programu opieki nad zabytkami

Poniżej przedstawiono priorytety i zadania Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Przemyśla na lata 2026-2029.

PRIORYTET 1

Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno - gospodarczego gminy

Kierunek działania 1.1. Ochrona krajobrazu kulturowego i poprawa ładu przestrzennego

Zadania:

- 1.1.1 Zgodnie z zapisami ustawy o ochronie i opiece nad zabytkami, wszelkie działania prowadzone w obrębie zabytków oraz w ich otoczeniu (w granicach wyznaczonych w decyzjach o wpisie do rejestru zabytków) wymagają pozwolenia Wojewódzkich Konserwatorów Zabytków.
- 1.1.2 Kreowanie poprawnej polityki przestrzennej w odniesieniu do zabytków i krajobrazu kulturowego miasta w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (MPZP), decyzjach o warunkach zabudowy i decyzjach o lokalizacji inwestycji celu publicznego.
 - ✓ Sporządzenie Planu ogólnego miasta w związku ze zmianami prawa w zakresie planowania przestrzennego. Ustalenia zawarte w planie ogólnym powinny uwzględniać zabytki objęte formami ochrony, o których mowa w ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami lub ujęte w wojewódzkiej lub gminnej ewidencji zabytków oraz dobra kultury współczesnej.
 - ✓ W przypadku tworzenia nowych MPZP ochrona zabytków nieruchomych powinna być wyznaczana w zależności od wartości danego obiektu zabytkowego:
 - zabytki wpisane do rejestru zabytków należy obejmować ochroną kilku elementową. Ścisła ochrona konserwatorska winna obejmować obiekt zabytkowy i obszar wpisany do rejestru zabytków - działania w jej obrębie powinny zostać uzależnione od decyzji WKZ. Wokół takiej strefy wskazane jest wyznaczenie obszaru, otuliny, mającego na celu ochronę otoczenia obiektu zabytkowego, w granicach opierających się na naturalnym ukształtowaniu terenu bądź jego aktualnym zagospodarowaniu. W strefie tej powinny zostać wyznaczone rygory dotyczące inwestycji, określające dopuszczalne zagospodarowanie terenu i parametry nowej zabudowy, a także dopuszczalne przekształcenia istniejącej, mającej na celu przeciwdziałanie degradacji otoczenia obiektów zabytkowych i zachowanie ich ekspozycji,
 - obiekty zabytkowe znajdujące się w Gminnej Ewidencji Zabytków należy objąć ochroną punktową. Zabytki z GEZ należy chronić in situ,
 - w MPZP powinna być zawarta ochrona ogólnego krajobrazu gminy, charakteryzująca się utrzymaniem kompozycyjnej spójności, utrwalaniem historycznych układów zabudowy, poprzez kontynuowanie tradycyjnie ukształtowanych lokalizacji kompozycji budynków oraz wykorzystywanych form architektonicznych zmierzających do harmonizowania krajobrazu,
 - ✓ Uchwalenie MPZP dla obszarów, które ich nie posiadają. W pierwszej kolejności dla terenów o dużym nasyceniu obiektami zabytkowymi lub ważnymi dla ochrony dziedzictwa kulturowego ze względu na sąsiedztwo ważnych części układu przestrzennego (teren zabytkowego układu urbanistycznego miasta). Plany te winny uwzględniać wymogi związane z ochroną znajdujących się na tych obszarach obiektów zabytkowych, w szczególności tych wpisanych do rejestru zabytków, ale także tych uwzględnionych w Gminnej Ewidencji Zabytków. Zaleca się wprowadzenie w stosunku do obiektów z obu tych grup bardziej precyzyjnych, zindywidualizowanych zapisów, uwzględniających specyfikę ich bryły, form architektonicznych i kontekstu przestrzennego.
 - ✓ Uwzględnianie w planowaniu przestrzennym i działalności inwestycyjnej na terenie miasta zasad ochrony historycznych układów planistycznych miejscowości oraz zasad ochrony krajobrazu kulturowego, w tym w szczególności dążenie do zachowania

- w niezmienionej formie historycznych panoram, osi widokowych, form terenu, zabytkowych kompozycji zieleni, cmentarzy itp.
- ✓ Odnośnie decyzji o warunkach zabudowy i lokalizacji inwestycji celu publicznego wydawanych przez Prezydenta Miasta Przemyśla dla terenów, na których znajdują się obiekty zabytkowe ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków, każdorazowo należy je uzgadniać z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, który narzuci odpowiednie uwarunkowania związane z ich ochroną, o ile uzna je za konieczne,
 - ✓ Stanowiska archeologiczne winny być dokładnie oznaczone na załącznikach graficznych do planów miejscowych, natomiast w jego tekście powinny znaleźć się zapisy ustanawiające ochronę konserwatorską i nakazujące uzgadnianie zamierzeń inwestycyjnych z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,
 - ✓ Odnośnie decyzji o warunkach zabudowy i lokalizacji inwestycji celu publicznego, wydawanych przez Biuro Rozwoju Miasta Przemyśla, dla terenów, na których zlokalizowano stanowiska archeologiczne (rozpoznanie powinno się opierać na Gminnej Ewidencji Zabytków), każdorazowo należy je uzgadniać z urzędem konserwatorskim, który narzuci odpowiednie uwarunkowania związane z ich ochroną.

Kierunek działania 1.2. Opieka nad zabytkami nieruchomymi, ze szczególnym uwzględnieniem obiektów i zespołów obiektów charakterystycznych dla gminy i obszaru kulturowego, w którym zlokalizowana jest gmina

Zadania:

- 1.2.1. Prowadzenie prac konserwatorsko-remontowych przy obiektach zabytkowych stanowiących własność władz samorządowych zgodnie z zaleceniami konserwatorskimi oraz wspieranie (dofinansowywanie) tychże prac przy obiektach niebędących własnością gminy:
 - ✓ w pierwszej kolejności należy wykonać prace remontowe i konserwatorskie przy obiektach znajdujących się w złym stanie, a prezentujących znaczne wartości zabytkowe lub historyczne i walory architektoniczne,
 - ✓ wspieranie działań właścicieli zabytków zmierzające do pozyskania środków zewnętrznych na działania konserwatorsko-remontowe przy obiektach zabytkowych nieruchomych i ruchomych,
 - ✓ umieszczenie na stronie internetowej miasta aktualnych informacji związanych z możliwością pozyskania środków finansowych z zakresu ochrony zabytków (m.in. z budżetu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, Marszałka Województwa Podkarpackiego, Funduszu Kościelnego, Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej) na zabezpieczenie i remont tych obiektów zabytkowych.
- 1.2.1.1 Eliminowanie prac adaptacyjnych i remontowych przeprowadzanych ze szkodą dla substancji zabytkowej obiektów.
- 1.2.2 Dążenie do odtworzenia zniszczonych elementów historycznych zespołów zabudowy, dostosowywać nową zabudowę do historycznej kompozycji przestrzennej w zakresie lokalizacji, skali, bryły i formy architektonicznej (podziałów architektonicznych, proporcji powierzchni murów i otworów, opracowania elewacji, kolorystki, stolarki okien i drzwi) oraz nawiązywać formą nowych obiektów współczesnymi i stosowanymi materiałami do lokalnej tradycji architektonicznej.
- 1.2.3 Przestrzeganie podstawowych wymogów estetyki w stosunku do zabytkowych obiektów i zespołów obiektów ze szczególnym uwzględnieniem zasad konserwatorskich dotyczących umieszczania reklam, kolorystyki elewacji oraz poprzez działania niskonakładowe jak: bieżąca konserwacja, uporządkowanie obejścia, urządzenie zieleni, wymiana nieestetycznych współczesnych ogrodzeń.
- 1.2.4 Przebudowa lub adaptacja zdegradowanych budynków lub obiektów celem przywrócenia lub nadania im nowych funkcji społecznych, gospodarczych, edukacyjnych, kulturalnych lub rekreacyjnych, i innych.
- 1.2.5 Prowadzenie bieżących prac porządkowych przy zabytkowych zespołach zieleni i na cmentarzach.
- 1.2.6 Stała opieka nad Miejscami Pamięci Narodowej.

Kierunek działania 1.3. Opieka nad zabytkami ruchomymi

Zadania:

- 1.3.1 Wspieranie prac konserwatorskich w kościołach w miarę potrzeb.
- 1.3.2 Bieżące prace remontowe przy kapliczkach i pomnikach z terenu miasta:
 - ✓ uzgadnianie wszelkich działań przy kapliczkach znajdujących się w Gminnej Ewidencji Zabytków z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,
 - ✓ zachowanie lub przywracanie ich pierwotnej, tradycyjnej bryły, formy, stylu, materiałów, pokrycia dachowego, wystroju i detalu architektonicznego itp.,
 - ✓ opracowanie planu opieki nad zabytkowymi kapliczkami przydrożnymi oraz podjęcie prac konserwatorskich (w miarę potrzeb).

Kierunek działania 1.4. Opieka nad zabytkami archeologicznymi

Zadania:

- 1.4.1 Wspieranie zamierzeń dążących do realizacji ratowniczych badań wykopaliskowych w obrębie stanowisk archeologicznych szczególnie narażonych na zniszczenie.
- 1.4.2 Umieszczenie lub uzupełnienie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego stanowisk archeologicznych.

PRIORYTET II

Promocja i popularyzacja dziedzictwa kulturowego oraz pielęgnacja tożsamości regionalnej

Kierunek działania 2.1. Ochrona wartości niematerialnych

Zadania:

- 2.1.1 Pielęgnowanie (ochrona) tożsamości kulturowej regionu, wzmacnianie procesów integracyjnych w społeczności regionalnej.
- 2.1.2 Utrwalanie w świadomości społecznej tzw. tradycji miejsca dotyczącej lokalizacji nieistniejących obiektów o istotnym znaczeniu dla historii.
- 2.1.3 Używanie i stosowanie (także w stosunku do nowo powstających zespołów zabudowy) historycznych nazw miejscowych (przysiółków, historycznych nazw ulic itp.), inicjowanie nowego nazewnictwa lub zmian w istniejącym nazewnictwie promujących lokalną historię i lokalne tradycje.
- 2.1.4 Wspieranie inicjatyw nawiązujących w sposób przemyślany do dawnych tradycji regionu, mających na celu ich wskrzeszenie lub przypomnienie - tworzenie lub udział w tworzeniu związanych z tym tematycznych szlaków turystycznych, wystaw, konkursów i różnorodnych imprez o charakterze kulturalno-edukacyjnym).
- 2.1.5 Utrzymanie i bieżąca konserwacja kapliczek i pomników połączone z kultywowaniem, dokumentowaniem i upowszechnianiem tradycji związanej z tymi obiektami.
- 2.1.6 Upamiętnianie i utrwalanie w pamięci mieszkańców, zwłaszcza młodego pokolenia, ważnych wydarzeń historycznych, wybitnych postaci związanych z regionem itp. poprzez działalność wydawniczą, prowadzenie lekcji muzealnych nt. przeszłości i kultury regionu, organizowanie okazjonalnych wystaw i ekspozycji itp.
- 2.1.7 Wspieranie lokalnych inicjatyw zmierzających do udokumentowania, zachowania, kultywowania wartości niematerialnych (pieśni, podania, legendy, tradycje związane z ważnymi wydarzeniami rodzinnymi jak śluby czy pogrzeby, tradycje związane ze świętami, potrawy regionalne, nazwy miejscowe).
- 2.1.8 Wspieranie inicjatyw wydawniczych i przedsięwzięć o charakterze etnograficznym zmierzających do zebrania (udokumentowania) i popularyzacji starych pieśni, przyspiewek, podań i legend związanych z miastem i jego okolicami.

Kierunek działania 2.2. Rozpoznanie i dokumentowanie zasobu zabytków oraz przetwarzanie informacji o zabytkach

Zadania:

- 2.2.1 Prowadzenie Gminnej Ewidencji Zabytków:
 - ✓ systematyczne uzupełnianie kart adresowych o uzyskane nowe dane i aktualizowaną w przypadku zmian w wyniku rozbiórek i remontów dokumentację fotograficzną,
 - ✓ udostępnianie opracowanych kart adresowych do celów projektowych i badawczych dla służb i podmiotów opracowujących wszelkie plany zagospodarowania przestrzennego czy inne programy: np. rewitalizacyjne, opieki nad zabytkami,
- 2.2.2 Udostępnienie wykazu Gminnej Ewidencji Zabytków oraz Gminnego programu opieki nad zabytkami na stronie internetowej Miasta wraz z informacją, jakie ma to znaczenie dla właścicieli owych obiektów i zespołów zabytkowych, do czego są zobowiązani, na co powinni zwracać uwagę.
- 2.2.3 Opracowanie sprawozdania z realizacji zadań GPOnZ (co dwa lata), następnie przedstawienie sprawozdania na sesji Rady Miasta.
- 2.2.4 Oznakowanie zabytków nieruchomych Znakiem Błękitnej Tarczy.

Kierunek działania 2.3 Edukacja, promocja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym

Zadania:

- 2.3.1 Opracowanie informatora o zabytkach i obiektach posiadających wartość historyczną.
- 2.3.2 Zintegrowanie działań promocyjnych władz miasta w zakresie turystyki z działaniami władz powiatu, np. poprzez stworzenie szlaków atrakcji turystycznych gminy i powiatu, w których gmina byłaby jednym z punktów na szlaku.
- 2.3.3 Wspieranie działań w zakresie popularyzacji akcentującej walory kulturowe i przyrodnicze turystyki pieszej i rowerowej na terenie gminy oraz rozwijanie towarzyszącej im infrastruktury (ścieżki rowerowe, sezonowe wypożyczalnie sprzętu, punkty widokowe, tablice informacyjne itp.).
- 2.3.4 Wykorzystanie zasobów kulturowych w promocji miasta i intensyfikacji jej rozwoju, np. w powiązaniu z ochroną środowiska, inwestycjami w otoczeniu rolnictwa, ochroną tradycyjnych form gospodarowania.
- 2.3.5 Budowanie klimatu społecznego zrozumienia i akceptacji dla idei ochrony i dawności zabytków odczytywanych, jako źródło tożsamości, wiedzy i dumy z przeszłości, tradycji, wiedzy o sposobie życia i pracy przodków.
- 2.3.6 Wspieranie inicjatyw mających na celu edukowanie społeczeństwa, zwłaszcza dzieci i młodzieży na rzecz ochrony dziedzictwa, ze szczególnym uwzględnieniem tradycji lokalnych i idei małych ojczyzn.
- 2.3.7 Popularyzacja opieki nad zabytkami poprzez wszelkiego rodzaju konkursy premiujące wiedzę i znanstwo dziedzictwa kulturowego:
- 2.3.8 Zainicjowanie w szkołach działających na terenie gminy akcji gromadzenia dawnych i współczesnych fotografii dokumentujących przestrzeń kulturową i życie codzienne mieszkańców gminy.
- 2.3.9 Popieranie istniejących jak i stymulowanie wprowadzania nowych (gry i zabawy edukacyjne dla najmłodszych, publikacje nt. dziedzictwa kulturowego adresowane do dzieci, konkursy itd.) form edukacyjnych prowadzonych przez szkoły
- 2.3.10 Opracowanie, a także wspieranie publikacji (broszura, folder, przewodnik) obejmujących zagadnienia związane z historią gminy, zabytkami oraz z zasadami ochrony dóbr kultury.
- 2.3.11 Uczestnictwo Urzędu Gminy w organizowanych przez Narodowy Instytut Dziedzictwa Europejskich Dniach Dziedzictwa - największego w Europie wydarzenia promującego dziedzictwo kulturowe.
- 2.3.12 Publikacja artykułów o tematyce historii regionu na internetowej stronie Gminy po uprzednim uzyskaniu zgody od autorów.
- 2.3.13 Wygenerowanie mapy z zabytkami (na podstawie GEZ) oraz z elementami dziedzictwa do celów edukacyjnych i promocyjnych.
- 2.3.14 Wspieranie i współpraca ze stowarzyszeniami lokalnymi mającymi na celu zachowanie tradycji i kultury regionu.

- 2.3.15 Organizowanie szkoleń dla pracowników gminy odpowiadających za opiekę i ochronę dziedzictwa kulturowego.
- 2.3.16 „Poznanie miasta z przewodnikiem - dla mieszkańców”, zadanie wyznaczone w Gminnym Programie Rewitalizacji Miasta Przemyśla na lata 2024-2030. W ramach przedsięwzięcia zostaną zorganizowane raz w miesiącu bezpłatne wycieczki po terenie objętym rewitalizacją - oprowadzanie z przewodnikiem.
- 2.3.17 Współpraca z Społecznymi Opiekunami Zabytków.

8. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Podmiotem odpowiedzialnym za realizację Gminnego *Programu Opieki nad Zabytkami* jest Prezydent Miasta Przemyśla. Do osiągnięcia celu i efektywnego wykonywania zadań w nim określonych służą pomocą następujące instrumenty:

- instrumenty prawne – wynikające z przepisów prawnych (ustaw i przepisów wykonawczych), uchwał Rady Miasta, np. dotyczących zmian miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów zabytkowych będących własnością gminy, wykonywanie decyzji administracyjnych np. wojewódzkiego konserwatora zabytków czy uchwalenie zasad i trybu udzielania dotacji na prace konserwatorskie przy zabytkach;
- instrumenty finansowe – dotacje, subwencje, dofinansowania, nagrody, zachęty finansowe lub ulgi podatkowe dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych, korzystanie z funduszy europejskich;
- instrumenty kontrolne – aktualizacja Gminnej Ewidencji Zabytków, monitoring stanu zachowania dziedzictwa kulturowego oraz monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego, sporządzanie, co dwa lata sprawozdania z realizacji *Programu* oraz aktualizacja *Programu* związana z ustawowym 4-letnim okresem obowiązywania, dostosowania go do zmieniających się zapisów prawnych oraz możliwości finansowania;
- instrumenty koordynacji – realizacje projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, planach rozwoju lokalnego itp., współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi, współpraca z organizacjami pozarządowymi, kościołami i związkami wyznaniowymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami;
- instrumenty społeczne – działania edukacyjne, promocyjne, współdziałanie z organizacjami pozarządowymi, działania prowadzące do tworzenia miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami, kulturą, turystyką, współpraca ze społecznymi opiekunami zabytków (powoływanie nowych).

9. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Na mocy *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* Gminny Program Opieki nad Zabytkami jest sporządzany na okres 4 lat, co 2 lata wójt (burmistrz, prezydent) sporządza sprawozdanie z jego realizacji, które przedstawia Radzie Gminy (Miasta). Wskazane jest, aby sprawozdania z realizacji Programu były przekazywane do wiadomości Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Sprawozdanie powinno określać poziom realizacji Gminnego Programu oraz efektywność wykonania planowanych zadań, w tym np. poziom (w % bądź liczbach):

- wydatków budżetu na ochronę i opiekę nad zabytkami,
- wartość finansową wykonanych/dofinansowanych prac remontowo - konserwatorskich przy zabytkach,
- liczba obiektów zabytkowych poddanych tym pracom,
- poziom (w %) objęcia terenu miasta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego,
- liczba wniosków o wpis do rejestru zabytków obszarów, obiektów i zespołów zabytkowych,
- liczba utworzonych szlaków turystycznych,
- liczba wydanych wydawnictw, liczba szkoleń, imprez związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego itd.,
- elementy dziedzictwa kulturowego wprowadzone do edukacji szkolnej oraz przedszkolnej,
- elementy dziedzictwa kulturowego w pracach bibliotek oraz gminnych jednostek kultury.

10. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Niniejszy rozdział wskazuje możliwości w zakresie pozyskiwania dodatkowych środków ze źródeł pozabudżetowych. Należy jednak stwierdzić, iż ważne jest, aby gminy również z własnej inicjatywy podjęły próbę wygospodarowania w swoich budżetach środków na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami. Podstawową zasadę finansowania zadań z zakresu opieki nad zabytkami określa *Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* z dnia 23 lipca 2003 r. Zgodnie z zapisami zawartymi w rozdziale 7 w/w Ustawy, obowiązek sprawowania opieki nad zabytkami, w tym finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku spoczywa na osobie fizycznej lub jednostce organizacyjnej posiadającej tytuł prawny do zabytku. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej w/w tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest jej zadaniem własnym.

Finansowanie może pochodzić z różnych źródeł krajowych i zagranicznych:

- ✓ Środki własne budżetowe gminy na realizację zadań własnych (dot. zasad udzielania i rozliczania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków).
 - ✓ Środki Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego;
 - ✓ Środki Wojewody Podkarpackiego (pozostające w dyspozycji Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków);
 - ✓ Dotacje podmiotowe dla instytucji kultury, których organizatorem jest samorząd województwa;
 - ✓ Środki Unii Europejskiej, głównie zawarte w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Podkarpackiego lub EFRR.
 - ✓ Dotacje samorządu województwa dla jednostek samorządu terytorialnego innych szczebli na realizację zadań z zakresu kultury i sztuki;
 - ✓ Dotacje, granty, nagrody samorządu województwa dla podmiotów niezaliczanych do sektora finansów publicznych;
 - ✓ Środki własne jednostek samorządu terytorialnego różnych szczebli;
 - ✓ Dochody własne instytucji kultury;
 - ✓ Środki Ministra Kultury w ramach programu "Promesa Ministra Kultury";
 - ✓ Środki prywatne;
 - ✓ Dotacje i fundusze celowe rządowych i pozarządowych programów pomocowych;
 - ✓ Składki i zbiórki publiczne finansowane ze środków ludności;
- Inne środki przewidziane prawem.

11. REALIZACJA I FINANSOWANIE PRZEZ GMINĘ ZADAŃ Z ZAKRESU OCHRONY ZABYTEKÓW

Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, na każdym właścicielu i posiadaczu zabytku spoczywają obowiązki, wynikające z zasad sprawowania opieki nad zabytkami. Dbanie o stan zabytku, tym samym ponoszenie nakładów na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane spoczywa na właścicielu i posiadaczu obiektu zabytkowego, dysponującego tytułem prawnym do zabytku. W przypadku jednostki samorządu terytorialnego prowadzenie i finansowanie wspomnianych prac i robót jest zadaniem własnym. Pełna realizacja zadań z zakresu ochrony zabytków przez samorząd miejski powinna przebiegać dwutorowo, uwzględniając poniższe priorytety:

- 1) opieka nad zabytkowymi obiektami i obszarami, których właścicielem lub współwłaścicielem jest miasto
- 2) kształtowanie przestrzeni publicznych oraz ochrona dziedzictwa kulturowego (w tym krajobrazu kulturowego) na całym obszarze miasta.

Gmina jest ustawowo zobligowana do opieki nad obiektami zabytkowymi, których jest właścicielem: utrzymywania w dobrym stanie technicznym, przeprowadzania remontów i bieżących konserwacji. Niezależnie od zapisów legislacyjnych gmina powinna dołożyć wszelkich starań, aby stan zabytków, jak i całe przestrzeni publicznej, wpływał pozytywnie na jakość życia mieszkańców, a turystów zachęcać do dłuższych pobytów.

Wydatki Miasta Przemyśla na kulturę i ochronę dziedzictwa kulturowego w ostatnich latach:

2024 r.⁴

- Remont baszty północnej Zamku Kazimierzowskiego w Przemyślu - 502 823,68 zł. Rządowy Program Odbudowy Zabytków. Zakres rzeczowy zadania: wykonano izolacyjne pokrycie przypory Baszty Północnej oraz naprawę odspojonych i zawilgoconych tynków elewacyjnych w okolicy przypory, naprawę uszkodzeń kul, murów i obróbek na attyce Baszty Północnej.
- Remont budynku Młodzieżowego Domu Kultury przy ul. Św. Józefa 6 w Przemyślu - 144 674,26 zł. Rządowy Program Odbudowy Zabytków. Zakres rzeczowy zadania: wykonano wymianę obróbek blacharskich, rynien leżących i rur spustowych oraz rekonstrukcję gzymsu okapowego wieńczącego elewację budynku Młodzieżowego Domu Kultury w Przemyślu.
- Remont dachu w SOSW nr 1 przy ul. Kopernika 14 w Przemyślu - 3 371 118,67 zł. Rządowy Program Odbudowy Zabytków. Zakres rzeczowy zadania: wykonano remont dachu, kominów oraz instalację odgromową.
- Remont elewacji budynku I LO przy ul. Słowackiego w Przemyślu - etap I - 1 066 079,15 zł. Rządowy Program Odbudowy Zabytków. Zakres rzeczowy zadania: wykonano izolację poziomą i pionową fundamentów, obróbki blacharskie, zabezpieczenie i renowację strefy powyżej cokołu, częściowo wykonano nowe tynki zewnętrzne i częściowo pomalowano elewację, wymieniono rynny i rury spustowe.
- Remont elewacji budynku POSiR przy ul. Mickiewicza 30 w Przemyślu - 716 487,42 zł. Rządowy Program Odbudowy Zabytków. Zakres rzeczowy zadania: wymieniono obróbki blacharskie gzymsu i attyki, parapety zewnętrzne, rury spustowe, wykonano nowe tynki zewnętrzne cementowo-wapienne na powierzchni ścian, attyk, wnęk wejściowych, tynk renowacyjny na powierzchni cokołu, odtworzono napis na attyce budynku.
- Wykonanie ogrodzenia pomiędzy budynkiem hali sportowej, a terenem Bieszczadzkiego Oddziału Straży Granicznej - 26 009,68 zł. Zakres rzeczowy zadania: wykonano ogrodzenie z siatki stalowej powlekanej na słupkach stalowych zwieńczone od góry drutem kolczastym wraz z dwuskrzydłową bramą wjazdową na teren POSiR
- Zagospodarowanie zespołu zabytkowego Twierdzy Przemyśl na cele turystyki kulturowej (Związek Gmin Fortecznych Twierdzy Przemyśl) - 182 592,40 zł.

⁴ Raport o stanie Gminy za rok 2024.

- Termomodernizacja zabytkowego kompleksu sportowego w Przemyślu - 1 158 322,00 zł. Zakres rzeczowy zadania: rozpoczęto roboty w zakresie wymiany instalacji wodnokanalizacyjnej i c.o., stolarki okiennej, izolacji termicznej ścian zewnętrznych, wymiany izolacji termicznej stropodachów, iniekcji przeciwwilgociowej.
- Wykonanie II-go etapu prac remontowo-konserwatorskich przy kapliczce pw. Matki Bożej na Wybrzeżu Ojca Świętego Jana Pawła II w Przemyślu (dz. nr 1764 obr. 205) nr wpisu do rejestru zabytków ruchomych B-343 (etap II),
- Wykonanie prac konserwatorskich przy pomniku Jana III Sobieskiego zlokalizowanego w pobliżu Rynku, dz. 680 obr.207, nr wpisu do rejestru zabytków ruchomych B-166,
- Wykonanie prac konserwatorskich przy figurze św. Jana Nepomucena zlokalizowanej na skrzyżowaniu ulic Biskupa Jakuba Glazera i św. Jana Nepomucena, dz.1171 obr. 205., nr wpisu do rejestru zabytków ruchomych B -41,
- Realizacja prac konserwatorskich i restauratorskich przy zabytkowym nagrobku śp. Zygmunta Tabisza na Cmentarzu Głównym przy ul. Słowackiego (pole 14, rząd 2, miejsce 2). Prace naprawcze wykonane po uszkodzeniu nagrobka przez powalone drzewo.
- Prowadzenie punktu Informacji Fortecznej w Bramie Sanockiej Dolnej.

Przy współpracy z Towarzystwem Przyjaciół Przemyśla i Regionu na przemysłowych cmentarzach odbyła się kwesta na rzecz ratowania nagrobków na przemysłowych cmentarzach pod patronatem Prezydenta Miasta Przemyśla. W kwestie uczestniczyli m. in. Prezydent Miasta Przemyśla, radni Rady Miejskiej, artyści, nauczyciele, stowarzyszenia oraz pracownicy urzędu. Z funduszy pozyskanych podczas zbiórki przeprowadzono II etap prac przy grobowcu rodziny Woronieckich na Cmentarzu Głównym w Przemyślu.

Realizowane były cele Parku Kulturowego „Stare Miasto”. Promocja Parku Kulturowego w Przemyślu, jak również zwiększenie świadomości wśród mieszkańców i przedsiębiorców dot. przepisów prawnych odbywało się m. in. w marcu, poprzez organizację „Wiosennych warsztatów z Parkiem Kulturowym” w siedzibie Przemyskiego Centrum Aktywizacji Społecznej.

Udzielenie dotacji Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z siedzibą w Przemyślu w kwocie 15 000,00 zł na wykonanie prac remontowo-konserwatorskich stolarki okiennej w budynku przy ul. Żołnierzy I Armii Wojska Polskiego 3 w Przemyślu.

2023 r.⁵

- Podziemna Trasa Turystyczna w Przemyślu - 920 412,80 zł.
- Podziemna Trasa Turystyczna w Przemyślu (Muzeum Narodowe Ziemi Przemyskiej) - 91 267,21 zł.
- Remont elewacji od strony południowej budynku I LO przy ul. Słowackiego w Przemyślu - 1 186,90 zł.
- Zagospodarowanie zespołu zabytkowego Twierdzy Przemyśl na cele turystyki kulturowej (Związek Gmin Fortecznych Twierdzy Przemyśl) - 10 591,35 zł.
- Termomodernizacja zabytkowego kompleksu sportowego w Przemyślu - 44 895,00 zł. Opracowano aktualizację dokumentacji projektowo – kosztorysowej.
- Prowadzenie punktu Informacji Fortecznej w Bramie Sanockiej Dolnej.
- Zakończono prace nad budową Podziemnej Trasy Turystycznej i przebudową północnowschodniej części Rynku Starego Miasta wraz z badaniami archeologicznymi,
- Zlecono przygotowanie programu prac konserwatorskich dwóch pomników znajdujących się na terenie miasta Przemyśla - Św. Jana Nepomucena i pomnika Jana III Sobieskiego oraz uzyskano dofinansowanie na ich realizację z budżetu Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.
- Uczytelniono napisy inskrypcyjne za zabytkowym pomnikiem Adama Mickiewicza,
- Wykonano prace remontowo-konserwatorskie przy kapliczce pw. Matki Bożej na Wybrzeżu Ojca Świętego Jana Pawła II – etap I,
- Przekazano 7 dotacji na przeprowadzenie prac remontowo-konserwatorskich na łączną kwotę 30 477, 94 zł:

⁵ Raport o stanie Gminy za rok 2023.

- ✓ Prace w zakresie przebudowy zabytkowego muru obronnego - wykonanie prac remontowo-konserwatorskich etap V – ul. Józefa Piłsudskiego 7 (A-1471). Wysokość dotacji: 7 677,94 zł.
- ✓ Wymiana pokrycia dachowego z częściową wymianą więźby dachowej - kamienica ul. J. Słowackiego 23-23a (A-417). Wysokość dotacji: 3 500 zł.
- ✓ Wymiana pokrycia dachowego z częściową wymianą więźby dachowej - kamienica ul. J. Słowackiego 16 (A-156). Wysokość dotacji: 3 500 zł.
- ✓ Remont elewacji frontowej i bocznej – II etap kamienica ul. Jagiellońska 7 (A-1490). Wysokość dotacji: 6 000 zł.
- ✓ Remont balkonów wewnętrznych i zewnętrznych Kamienica Plac Katedralny 6. Wysokość dotacji: 1 800 zł.
- ✓ Wymiana pokrycia dachowego z częściową wymianą więźby dachowej – kamienica ul. Smolki 24 (A-1752). Wysokość dotacji: 3 000 zł.
- ✓ Remont dachu cerkiewnego – Cerkiew Prawosławna Parafialna pw. Zaśnięcia Najświętszej Marii Panny ul. Wilczańska 24 (A-560) – kontynuacja prac. Wysokość dotacji: 5 000 zł.
- W 2023 r. przedstawiciele Związku Gmin Fortecznych podjęli szereg działań i inicjatyw związanych z realizacją zadań mających na celu ochronę konserwatorską obiektów fortecznych dawnej Twierdzy Przemyśl.

Przy współpracy z Towarzystwem Przyjaciół Przemyśla i Regionu na przemyskich cmentarzach odbyła się kwesta na rzecz ratowania nagrobków na przemyskich cmentarzach pod patronatem Prezydenta Miasta Przemyśla. W kweście uczestniczyli m. in. Prezydent Miasta Przemyśla, radni Rady Miejskiej, artyści, nauczyciele, stowarzyszenia oraz pracownicy urzędu. Z funduszy pozyskanych podczas zbiórki wyremontowano nagrobek Woronieckich na Cmentarzu Głównym w Przemyślu.

Realizowane były cele Parku Kulturowego „Stare Miasto”. Promocja Parku Kulturowego w Przemyślu, jak również zwiększenie świadomości wśród mieszkańców i przedsiębiorców dot. przepisów prawnych w lipcu 2023 r. na przemyskim Rynku odbyło się poprzez organizację „Letnich warsztatów z Parkiem Kulturowym”.

2022 r.⁶

- Utworzenie Parku Kulturowego na przemyskim Starym Mieście w Przemyślu. W dniu 27 kwietnia 2022 r., został powołany Park Kulturowy Stare Miasto w Przemyślu (Uchwała Rady Miejskiej w Przemyślu nr 71/2022 z dnia 27.04.2022) wraz z opracowanym „Planem Ochrony Parku Kulturowego Starego Miasta w Przemyślu”, stanowiącym studium zespołów wewnątrz architektoniczno-krajobrazowych i modeli Starego Miasta w Przemyślu, zawierającym części dotyczące: analizy, waloryzacji oraz wytycznych dla obszaru objętego ochroną (Uchwała nr 72/2022 z dnia 27.04.2022).
- Remont elewacji zabytkowego budynku mieszkalnego przy ul. Sienkiewicza 5 z adaptacją pomieszczeń na punkt informacyjno-edukacyjny o rodzinie Brzezińskich oraz historii żeglarstwa przemyskiego.
- Prowadzenie punktu Informacji Fortecznej w Bramie Sanockiej Dolnej.
- W 2022 r. przedstawiciele Związku Gmin Fortecznych podjęli szereg działań i inicjatyw związanych z realizacją zadań mających na celu ochronę konserwatorską obiektów fortecznych dawnej Twierdzy Przemyśl.

2021 r.⁷

- Remont elewacji zabytkowego budynku mieszkalnego przy ul. Sienkiewicza 5 z adaptacją pomieszczeń na punkt informacyjno-edukacyjny o rodzinie Brzezińskich oraz historii żeglarstwa przemyskiego.
- W dniu 20 grudnia 2021 r. Rada Miejska w Przemyślu podjęła uchwałę w sprawie przyjęcia „Programu Opieki nad Zabytkami dla Miasta Przemyśla na lata 2021-2024”. Dokument został ogłoszony w dniu 30.12.2021 w Dz. Urz. Woj. 2021. 4753.

⁶ Raport o stanie Gminy za rok 2022.

⁷ Raport o stanie Gminy za rok 2021.

- W Gminnej Ewidencji Zabytków wprowadzono nowe (zmienione) numeracje dotyczące wpisów do rejestru zabytków woj. podkarpackiego zgodnie z zakresem informacji przekazywanych przez Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z s. w Przemyślu. Ewidencję uzupełniono o obiekty, które zostały objęte ochroną konserwatorską poprzez wpis do rejestru zabytków w latach 2012-2021. Zostały również wprowadzone uaktualnienia i korekty w zakresie zabytkowych obiektów i zespołów wchodzących w zasób ewidencji zabytków Gminy Miejskiej Przemyśl.
- W 2021 r. przedstawiciele Związku Gmin Fortecznych podjęli szereg działań i inicjatyw związanych z realizacją zadań mających na celu ochronę konserwatorską obiektów fortecznych dawnej Twierdzy Przemyśl.

Materiały wykorzystane w tekście:

- 1) Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (*Dz. U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483 ze zm.*).
- 2) Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (*t. j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1292*).
- 3) Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (*t. j. Dz. U. z 2025, poz. 1153, ze zm.*).
- 4) Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (*t. j. Dz. U. 2025, poz. 527, ze zm.*).
- 5) Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane (*t. j. Dz. U. z 2025, poz. 418, ze zm.*).
- 6) Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (*t. j. Dz. U. z 2025, poz. 647, ze zm.*).
- 7) Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (*t. j. Dz. U. z 2025, poz. 884*).
- 8) Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (*t. j. Dz. z U. 2025, poz. 1077, ze zm.*).
- 9) Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (*t. j. Dz. U. z 2025, poz. 1173*).
- 10) Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (*t. j. Dz. U. z 2025, poz. 1338*).
- 11) Ustawa z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (*t. j. Dz. U. 2025, poz. 1590*).
- 12) Ustawa z dnia 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych (*t. j. Dz. U. 2018, poz. 2337*).
- 13) Ustawa z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu (*t. j. Dz. U. 2015, poz. 774, ze zm.*).
- 14) Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (*t. j. Dz. U. 2024, poz. 82*).
- 15) Ustawa z dnia 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym (*t. j. Dz. U. 2025, poz. 1344*).
- 16) Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (*t. j. Dz. U. 2025, poz. 567*).
- 17) Ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (*t. j. Dz. U. 2025, poz. 707*).
- 18) Ustawa z dnia 28 lipca 1983 r. o podatku od spadku i darowizn (*t. j. Dz. U. 2025, poz. 769, ze zm.*).
- 19) Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (*t. j. Dz. U. 2024, poz. 278*).
- 20) Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (*t. j. Dz. U. z 2022, poz. 385*).
- 21) Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (*t. j. Dz. U. z 2022, poz. 2393*).
- 22) Ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (*t. j. Dz. U. z 2025, poz. 1173*).
- 23) Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 28 sierpnia 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (*Dz. U. z 2019, poz. 1721*).
- 24) Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 września 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (*Dz. U. z 2019, poz. 1886*).
- 25) Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dn. 28.04.2017 r. ws. Listy Skarbów Dziedzictwa (*Dz. U. z 2017, poz. 928*).
- 26) Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dn. 30.09.2024 r. zmieniające rozporządzenie ws. dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (*Dz. U. z 2024 r. poz. 1462*);
- 27) Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dn. 10.01.2014 r. ws. dotacji na badania archeologiczne (*Dz. U. z 2014, poz. 110*).

- 28) Rozporządzenie Ministra Kultury z dn. 9.02.2004 r. ws. wzoru znaku informacyjnego umieszczonego na zabytkach nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków (Dz. U. z 2004, nr 30, poz. 259).
- 29) Rozporządzenie Ministra Kultury z dn. 25.08.2004 r. ws. organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2004, nr 212, poz. 2153).
- 30) Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dn. 18.04.2011 r. ws. wywozu zabytków za granicę (Dz. U. z 2011, nr 89, poz. 510).
- 31) Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dn. 19.07.2019 r. ws. wzorów dokumentów oceny wskazującej czas powstania zabytku, wyceny zabytku oraz potwierdzenia wwozu zabytku na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2019, poz. 1470).
- 32) Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dn. 3.02.2006 r. zmieniające rozporządzenie ws. odznaki „Za opiekę nad zabytkami” (Dz. U. z 2006, nr 24, poz. 181).
- 33) Rozporządzenie Ministra Kultury z dn. 09.04.2004 r. ws. organizacji wojewódzkich urzędów ochrony zabytków (Dz. U. z 2004, nr 75, poz. 706).
- 34) Rozporządzenie Ministra Kultury z dn. 01.04.2004 r. ws. nagród za odkrycie lub znalezienie zabytków archeologicznych (Dz. U. z 2004, nr 71, poz. 650).
- 35) Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2023-2026.
- 36) Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030.
- 37) Koncepcja Zagospodarowania Przestrzennego Kraju 2030.
- 38) Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w Województwie Podkarpackim na lata 2022-2025.
- 39) Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego - Perspektywa 2030.
- 40) Strategia Rozwoju Województwa - Podkarpackie 2030.
- 41) Strategia Rozwoju Miasta Przemyśla na lata 2025-2035
- 42) Gminny Program Rewitalizacji Miasta Przemyśla na lata 2024-2030.
- 43) Strategia Rozwoju Związku Gmin Fortecznych Twierdzy Przemyśl na lata 2025-2035
- 44) Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Przemyśla.
- 45) Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Przemyśla.
- 46) Materiały udostępnione przez Urząd Miasta Przemyśla.
- 47) Program Opieki nad Zabytkami Miasta Przemyśla na lata 2021-2024.
- 48) Program Opieki nad Zabytkami Miasta Przemyśla na lata 2012-2016.
- 49) Gminna Ewidencja Zabytków Miasta Przemyśla.

www.zabytek.pl

<https://mapy.zabytek.gov.pl/nid/>

www.nid.pl

www.samorząd.nid.pl

Spis tabel i rycin:

Tabela 2. Wykaz obowiązujących Miejscowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Przemyśla, wraz z zasadami ochrony dziedzictwa kulturowego w nich zawartymi.

Tabela 2. Zabytki nieruchome z terenu miasta Przemyśla wpisane do rejestru zabytków województwa podkarpackiego.

Tabela 3. Stanowiska archeologiczne z terenu miasta Przemyśla wpisane do rejestru zabytków województwa podkarpackiego.

Tabela 4. Analiza SWOT Miasta Przemyśla.

Ryc. 1. Położenie Miasta Przemyśla na tle województwa podkarpackiego i powiatu przemyskiego (źródło: Raport o stanie Gminy za rok 2024, s. 6).

Ryc. 2. Mapa Pomnika Historii "Twierdzy Przemyśl", źródło: Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej polskiej w sprawie uznania za pomnik historii "Twierdza Przemyśl").

Ryc. 3. Mapa Pomnika Historii "Przemyśl – zespół staromiejski", źródło: Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej polskiej w sprawie uznania za pomnik historii "Twierdza Przemyśl").

Ryc. 4. Park Kulturowy „Stare Miasto” w Przemyślu. Załącznik graficzny do Uchwały Rady Miejskiej w Przemyślu Nr 71/2022 z dnia 27 kwietnia 2022 r.

Wykaz zabytków nieruchomych ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków miasta Przemyśla

Lp.	Obiekt	Lokalizacja				Datowanie	Material	Nr rejestru
1	Dom	ul.	Armii Krajowej	27		1918 - 1939	ceglane	
2	Dom	ul.	Armii Krajowej	41		1918 - 1939	ceglane	
3	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Fort N XVIII „LIPOWICA”	ul.	Armii Krajowej		dz. 64 obr. 202 (m.Przemyśl) dz. 1879/2, 1880/6 obr. 9 (gm.Żurawica)	1880 -1887, wysadzony 1915, cz. rozebrany ok. 1920 – 1930	ziem.- mur.	A – 1436 Z DNIA 28.12.2016
4	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Szaniec SZ 4 „LIPOWICA”	ul.	Armii Krajowej		dz. 64 obr. 202 (m.Przemyśl) dz. 1879/2, 1880/6 obr. 9 (gm.Żurawica)	1873 – 1880	ziem.	A – 1436 Z DNIA 28.12.2016
5	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Szaniec N XVIII c „LAS”	ul.	Armii Krajowej		dz. 64 obr. 202 (m.Przemyśl) dz. 1879/2, 1880/6 obr. 9 (gm.Żurawica)	1873 – 1880, rozbiórka schronów ok. 1920 – 1930, cz. zniwelowany po 1975	ziem.- mur.	A – 1436 Z DNIA 28.12.2016
6	Dom	ul.	Asnyka Adama	6		pocz. XIX w., grunt. remont XIX/XX w. i l. 60 XX w.	ceglane	A – 1644 Z DNIA 24.09.1985, d. A - 581
7	Schron bojowy „Linii Mołotowa” nr 1	ul.	Bakończycka		dz. 214/11 obr. 212	1940 – 1941 wbudowany w Fort N XXI „BAKOŃCZYCE”	betonowe	A - 1400 Z DNIA 21.04.2017
8	Schron bojowy „Linii Mołotowa” nr 2	ul.	Bakończycka		dz. 214/11 obr. 212	1940 – 1941 wbudowany w Fort N XXI „BAKOŃCZYCE”	betonowe	A - 1400 Z DNIA 21.04.2017
9	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Fort N XXI „BAKOŃCZYCE”	ul.	Bakończycka		dz. 214/11 obr. 212	1880 – 1887, cz. rozebrany ok. 1920 – 1930, wbudowanie 2 schronów bojowych linii Mołotowa 1940	mur. – ziem.	A – 1400 Z DNIA 21.04.2017
10	Zabudowa ulicy Barskiej	ul.	Barska					A-1576 Z DNIA 07.06.1983
11	Dom	ul.	Barska	3		XIX/XX w.	ceglane	
12	Dom	ul.	Barska (ul. Barska 6)	4		pocz. XX w.	ceglane	
13	Dom	ul.	Barska	4a		II poł. XIX w. - 1914	ceglane	
14	Dom	ul.	Barska	5		1918 - 1939	ceglane	
15	Dom	ul.	Barska (ul. Barska 4)	6		pocz. XX w.	ceglane	
16	Dom	ul.	Barska	6a		pocz. XX w.	ceglane	
17	Dom	ul.	Barska	7		1918 - 1939	ceglane	
18	Dom	ul.	Barska	8		1903	ceglane	A – 1509 Z DNIA 22.12.2017
19	Dom	ul.	Barska	8a		pocz. XX w.	ceglane	
20	Dom	ul.	Barska	9		1918 - 1939	ceglane	
21	Dom	ul.	Barska	10		1910	ceglane	

22	Dom	ul.	Barska	11		ok. 1910	ceglane	
23	Dom	ul.	Barska	12		pocz. XX w.	ceglane	
24	Dom	ul.	Barska	14		1918 - 1939	ceglane	
25	daw. Dom robotniczy	ul.	Barska (Wybrzeże Ojca Świętego Jana Pawła II 2)	15		1907	ceglane	A – 853 Z DNIA 29.04.1997
26	Dom	ul.	Barska	16		1918 - 1939	ceglane	
27	Zabudowa ulicy Basztowej	ul.	Basztowa					A-1568 Z DNIA 07.06.1983
28	Dom	ul.	Basztowa	3		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	
29	Dom	ul.	Basztowa	4		k. XIX w.	ceglane	
30	Dom	ul.	Basztowa	6		l. 90 XIX w., remont ok. 1970	ceglane	
31	Dom	ul.	Basztowa	8		pocz. XX w.	ceglane	
32	Dom	ul.	Basztowa	10		pocz. XX w.	ceglane	
33	Dom	ul.	Basztowa	12		pocz. XX w.	ceglane	
34	ZESPÓŁ SEMINARIUM DUCHOWNEGO GR. – KAT. Seminarium duchowne gr.-kat. - kaplica	ul.	Basztowa	13		1912, cz. wysadzona 1915, odbud. 1918, rest. 1997	ceglane	A – 691 Z DNIA 20.02.1987, d. A - 187
35	ZESPÓŁ SEMINARIUM DUCHOWNEGO GR. – KAT. Seminarium duchowne gr.-kat. - ogrodzenie	ul.	Basztowa	13		1912	mur.-żel.	A – 691 Z DNIA 20.02.1987, d. A - 187
36	ZESPÓŁ SEMINARIUM DUCHOWNEGO GR. – KAT. Seminarium duchowne gr.-kat. - ob. przychodnia	ul.	Basztowa	13		przed 1912	ceglane	A – 691 Z DNIA 20.02.1987, d. A - 187
37	Dom	ul.	Basztowa	14		l. 90 XIX w., remont 1971	ceglane	
38	Dom	ul.	Basztowa	16		pocz. XX w.	ceglane	
39	BURSA GIMNAZJUM UKRAIŃSKIEGO	ul.	Basztowa	34		ok. 1890	ceglane	A – 1399 Z DNIA 29.05.1985. d. A - 141
40	BURSA GIMNAZJUM UKRAIŃSKIEGO - ogrodzenie	ul.	Basztowa	34			cegl. - metal.	A – 1399 Z DNIA 29.05.1985. d. A - 142
41	POZOSTAŁOŚCI MIEJSKICH OBWAROWAŃ OBRONNYCH – wał ziemny kleszczowy przed kurtyną między bastionami pd. i wsch.	ul.	Basztowa		dz. 979, 935, 927, 915 obr. 207	XIV – XV w., modernizowane XVI, rozb. 1659, cz. rozebrane po 1776 r.	ziemne	A – 1471 Z DNIA 06.06.1983, d. A - 449
42	POZOSTAŁOŚCI MIEJSKICH OBWAROWAŃ OBRONNYCH – bastion pd., tzw. Baszta Kowalska	ul.	Basztowa (ul. Karmelicka)		dz. 1326 obr. 207	XIV – XV w., modernizowane XVI, rozb. 1659, cz. rozebrane po 1776 r.	mur.- ziem.	A – 1471 Z DNIA 06.06.1983, d. A - 449
43	POZOSTAŁOŚCI MIEJSKICH OBWAROWAŃ	ul.	Basztowa (ul. Księdza		dz. 1330 obr. 207	XIV – XV w., modernizowane XVI,	ziemne	A – 1471 Z DNIA 06.06.1983, d. A - 449

	OBRONNYCH – fosa w ogrodach domów		Jerzego Popiełuszki)			rozb. 1659, cz. rozebrane po 1776 r.		
44	POZOSTAŁOŚCI MIEJSKICH OBWAROWAŃ OBRONNYCH – bastion wsch.	ul.	Basztowa (ul. Słowackiego Juliusza, ul. Władycze)		dz. 885, 879, 860 obr. 207	XIV – XV w., modernizowane XVI, rozb. 1659, cz. rozebrane po 1776 r	mur.- ziem.	A – 1471 Z DNIA 06.06.1983, d. A - 449
45	POZOSTAŁOŚCI MIEJSKICH OBWAROWAŃ OBRONNYCH – kurtyna	ul.	Basztowa (ul. Władycze, ul. Karmelicka)		dz. 1965 obr. 207	XIV – XV w., modernizowane XVI, rozb. 1659, cz. rozebrane po 1776 r	mur.	A – 1471 Z DNIA 06.06.1983, d. A - 449
46	d. budynek koszarów austriackich	ul.	Batorego Stefana	3		1918 - 1939	ceglane	
47	Dom	ul.	Batorego Stefana	10		1918 - 1939	ceglane	
48	Dom	ul.	Batorego Stefana	16		1918 - 1939	ceglane	
49	Dom	ul.	Batorego Stefana	17		1918 - 1939	ceglane	
50	Dom	ul.	Batorego Stefana	19		1918 - 1939	ceglane	
51	Dom	ul.	Batorego Stefana	27a		1918 - 1939	ceglane	
52	Dom	ul.	Batorego Stefana	49		1918 - 1939	ceglane	
53	Willa	ul.	Generała Józefa Bema	1		1900	ceglane	A - 1044 Z DNIA 15.08.1988, d. A - 309
54	Willa	ul.	Generała Józefa Bema	2		1918 - 1939	ceglane	
55	Dom	ul.	Generała Józefa Bema	3		1905	ceglane	A – 1045 Z DNIA 02.06.1993, d. A - 602
56	Dom	ul.	Generała Józefa Bema	4		pocz. XX w.	ceglane	
57	Dom	ul.	Generała Józefa Bema	5		pocz. XX w.	ceglane	
58	Dom	ul.	Generała Józefa Bema	9		XIX/XX w.	ceglane	A – 1786 Z DNIA 11.05.1996, d. A - 828
59	Dom	ul.	Generała Józefa Bema	12		XIX/XX w.	ceglane	
60	Dom	ul.	Generała Józefa Bema	13		XIX/XX w.	ceglane	
61	Dom	ul.	Generała Józefa Bema	14		pocz. XX w.	ceglane	
62	Dom	ul.	Generała Józefa Bema	15		XIX/XX w.	ceglane	
63	Dom	ul.	Generała Józefa Bema	16		pocz. XX w.	ceglane	
64	Dom	ul.	Generała Józefa Bema	18		XIX/XX w.	ceglane	
65	Dom	ul.	Generała Józefa Bema	19		XIX/XX w.	ceglane	
66	Dom	ul.	Generała Józefa Bema	21		XIX/XX w.	ceglane	
67	Dom	ul.	Generała Józefa Bema	22		pocz. XX w.	ceglane	
68	Dom	ul.	Generała Józefa Bema	23		1910	ceglane	
69	Dom	ul.	Generała Józefa Bema	24		XIX/XX w.	ceglane	
70	Dom	ul.	Generała Józefa Bema	26		XIX/XX w.	ceglane	A – 1787 Z DNIA 25.05.1995, d. A - 797
71	Willa Ferdynanda Majerskiego	ul.	Benszówny Ireny	1		k. XIX w.	cegl. – drew.	A – 1744 Z DNIA 19.01.1984, d. A - 582

72	Dom	ul.	Benszówny Ireny	8		XIX w.	cegl. – drew.	A – 1765 Z DNIA 08.11.2022
73	Dom	ul.	Biblioteczna	4		pocz. XX w.	ceglane	A – 1557 Z DNIA 10.03.1986, d. A - 71
74	Dom	ul.	Biblioteczna	6		ok. 1905, remont 1968	ceglane	A – 1649 Z DNIA 10.03.1986, d. A - 72
75	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Fort XVII b Prochownia „NA OSTROWIU” (magazyn dynamitu)	ul.	Bielskiego Marcina (ul. Szańce)		dz. 767, 794, 1247 obr. 201	1873-1880, rozbiórka budynków po 1945	ziem.	A – 1400 Z DNIA 21.04.2017
76	Dom	ul.	Bieszczadzka	6		1918 - 1939	ceglane	
77	Dom	ul.	Bogusławskiego Wojciecha	1		1918 – 1939	ceglane	
78	Dom	ul.	Bogusławskiego Wojciecha	5		1918 – 1939	ceglane	
79	Dom	ul.	Bogusławskiego Wojciecha	6		l. 30-te XX w.	ceglane	
80	Dom	ul.	Bogusławskiego Wojciecha	7		1918 – 1939	ceglane	
81	Dom	ul.	Bogusławskiego Wojciecha	9		1918 – 1939	ceglane	
82	Dom	ul.	Bohaterów Getta	8		pocz. XX w.	ceglane	
83	Dom	ul.	Bohaterów Getta	10		1918 – 1939	ceglane	
84	Dom	ul.	Bohaterów Getta	12		1918 - 1939	ceglane	
85	Dom	ul.	Bohaterów Getta	13		1918 - 1939	ceglane	
86	Dom	ul.	Bohaterów Getta	14		1918 - 1939	ceglane	
87	Dom	ul.	Bohaterów Getta	19		1918 - 1939	ceglane	
88	ZESPÓŁ MIESZKALNO- WARSZTATOWY TARTAKU - budynek mieszkalno- produkcyjny	ul.	Bohaterów Getta	25 27		ok. 1902 - 1919	ceglane	A - 285 Z DNIA 02.02.1988
89	ZESPÓŁ MIESZKALNO- WARSZTATOWY TARTAKU - dom	ul.	Bohaterów Getta	25 27				A - 285 Z DNIA 02.02.1989
90	ZESPÓŁ MIESZKALNO- WARSZTATOWY TARTAKU - komin	ul.	Bohaterów Getta	25 27		-		
91	Stacja transformatorowa	ul.	Bohaterów Getta		dz. 1197 obr. 208	1926	ceglane	A – 1420 Z DNIA 20.09.2016
92	Dom	ul.	Bolesława Śmiałego	3		1918 - 1939	ceglane	
93	Dom	ul.	Bolesława Śmiałego	3a		1918 - 1939	ceglane	
94	Dom	ul.	Bolesława Śmiałego	5		1918 - 1939	ceglane	
95	Dom	ul.	Bolesława Śmiałego	7		1918 - 1939	ceglane	
96	Kaplica cmentarna	ul.	Bolesława Śmiałego		dz. 1202 obr. 201	pocz. XX w.	ceglane	A - 1148 Z DNIA 04.11.1986
97	CMENTARZ ZASANIE (część) komunalny, w obrębie: - Cmentarz żołnierzy armii austro – węgierskiej	ul.	Bolesława Śmiałego		dz. 1202, 1203, 1249, 1197, 1198 obr. 201			A-141 Z DNIA 05.01.2006

	z okresu I wojny światowej							
98	Dom	ul.	Pułkownika Marcina Borelowskiego	3		pocz. XX w.	ceglane	
99	Dom	ul.	Pułkownika Marcina Borelowskiego	5		pocz. XX w.	ceglane	A – 240 Z DNIA 17.09.2007
100	Dom	ul.	Pułkownika Marcina Borelowskiego	5a		XIX/XX w.	ceglane	
101	Budynek stacji PKP	ul.	Pułkownika Marcina Borelowskiego	12		1918 - 1939	ceglane	
102	Dom	ul.	Pułkownika Marcina Borelowskiego	29		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	
103	Dom	ul.	Pułkownika Marcina Borelowskiego	29a		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	
104	Dom	ul.	Pułkownika Marcina Borelowskiego	31		l. 30 XX w.	ceglane	
105	Dom	ul.	Pułkownika Marcina Borelowskiego	33		l. 30 XX w.	ceglane	
106	Dom	ul.	Pułkownika Marcina Borelowskiego	35		l. 20 XX w.	ceglane	
107	Budynek pomocy społecznej - schronisko dla bezdomnych i przewlekłe chorych	ul.	Świętego Brata Alberta	1		1905, remont l. 70 XX w. i 1992 - 1993		A – 1053 Z DNIA 23.10.1992, d. A - 546
108	Stacja transformatorowa	ul.	Świętego Brata Alberta		dz. 2621 obr. 202	1926	ceglane	A – 1420 Z DNIA 20.09.2016
109	Dom	ul.	Brudzewskiego Wojciecha	6		1934	ceglane	
110	Schron bojowy „Linii Mołotowa”	ul.	Bystrzyckich		dz. 432 obr. 208	1940 – 1941	betonowe	
111	Dom	ul.	Generała Józefa Chłopickiego	4		1918 -1939	ceglane	
112	Dom	ul.	Chopina Fryderyka	1		1918 - 1939	ceglane	
113	Dom	ul.	Chopina Fryderyka	2		1918 - 1939	ceglane	
114	Dom	ul.	Chopina Fryderyka	3		1918 - 1939	ceglane	
115	Dom	ul.	Chopina Fryderyka	5		1918 - 1939	ceglane	
116	Dom	ul.	Chopina Fryderyka	6		1896	ceglane	
117	Dom	ul.	Chopina Fryderyka	8		1904	ceglane	
118	Willa	ul.	Chopina Fryderyka	10		l. 30 XX w.	ceglane	
119	Willa	ul.	Chopina Fryderyka	10a		1930	ceglane	
120	Willa	ul.	Chopina Fryderyka	12		l. 20 XX w.	ceglane	
121	Dom	ul.	Chopina Fryderyka	18		pocz. XX w.	ceglane	A – 391 Z DNIA 18.12.2009
122	Mur ogrodzeniowy	ul.	Chopina Fryderyka	18		pocz. XX w.	ceglane	A – 391 Z DNIA 18.12.2009

123	Mur oporowy	ul.	Chopina Fryderyka	18		pocz. XX w.	ceglane	A – 391 Z DNIA 18.12.2009
124	Dom	ul.	Chopina Fryderyka	20		1898	ceglane	
125	Dom	ul.	Chopina Fryderyka	25		2 poł. XIX - 1914	ceglane	
126	Willa oficerska	ul.	Chrobrego Bolesława	7		l. 20 XX w.	ceglane	
127	Willa oficerska	ul.	Chrobrego Bolesława	9		l. 20 XX w.	ceglane	
128	Willa oficerska	ul.	Chrobrego Bolesława	10		l. 20 XX w.	ceglane	
129	Dom	ul.	Chrobrego Bolesława	11		l. 20 XX w.	ceglane	
130	Dom	ul.	Chrobrego Bolesława	13		l. 20 XX w.	ceglane	
131	Dom	ul.	Chrobrego Bolesława	22		1918 – 1939	ceglane	
132	Dom	ul.	Chrobrego Bolesława	23		1918 – 1939	ceglane	
133	Dom	ul.	Chrobrego Bolesława	26		l. 20 XX w.	ceglane	A – 16 Z DNIA 27.12.1999
134	Dom	ul.	Chrobrego Bolesława	29		l. 20 XX w.	ceglane	
135	Dom	ul.	Chrobrego Bolesława	30		1918 – 1939	ceglane	
136	Dom	ul.	Chrobrego Bolesława	35		l. 20 XX w.	ceglane	
137	Dom	ul.	Chrobrego Bolesława	41		l. 20 XX w.	ceglane	
138	Dom z parcelą	ul.	Chrobrego Bolesława	44		l. 20 XX w.	ceglane	A – 174 Z DNIA 29.11.1986
139	Willa oficerska	ul.	Chrobrego Bolesława	46		l. 20 XX w.	ceglane	
140	Willa oficerska	ul.	Chrobrego Bolesława	48		l. 20 XX w.	ceglane	
141	Willa oficerska	ul.	Chrobrego Bolesława	52		l. 20 XX w.	ceglane	
142	Willa oficerska	ul.	Chrobrego Bolesława	54		l. 20 XX w.	ceglane	
143	Willa oficerska	ul.	Chrobrego Bolesława	58		l. 20 XX w.	ceglane	
144	Wieża ciśnień	ul.	Chrobrego Bolesława		dz. 576 obr. 202	-		A - 1783 Z DNIA 30.03.2023
145	Dom	ul.	Czachowskiego Dionizego	10		1918 - 1939	ceglane	
146	Pałac biskupów gr.- kat.	pl.	Czackiego Tadeusza	1		1898 - 1900	ceglane	A – 541 Z DNIA 06.06. 1983
147	ZESPÓŁ KLASZTORNY JEZUITÓW d. kolegium Jezuitów	pl.	Czackiego Tadeusza	2		1658, rozb. 1687 – 1720, nadb. 2 piętra 1846	ceglane	A – 429 Z DNIA 06.09.1983
148	Dom	ul.	Czarneckiego Stefana	1		XIX /XX w.	ceglane	
149	Szkoła ss. Felicjanek, ob. dom mieszkalny	ul.	Czarneckiego Stefana	2		pocz. XX w.	ceglane	
150	Dom	ul.	Czarneckiego Stefana	5		1918-1939	ceglane	
151	Dom	ul.	Czarneckiego Stefana	9		pocz. XX w.	ceglane	
152	Dom z parcelą	ul.	Czarneckiego Stefana	11		k. XIX w.	ceglane	A – 1052 Z DNIA 29.09.1986, d. A - 158

153	Wieża ciśnień	ul.	Czarneckiego Stefana	16	dz. 530/40 obr. 207	1941	ceglane	A – 1811 Z DNIA 28.11.2023
154	Dom	ul.	Czarneckiego Stefana	17		2 poł. XIX w. – 1914	ceglane	
155	Dom	ul.	Czarneckiego Stefana	21		k. XIX w.	ceglane	
156	Dom	ul.	Czarneckiego Stefana	23		pocz. XX w.	ceglane	
157	Dom	ul.	Czarneckiego Stefana	25		pocz. XX w.	ceglane	
158	Dom	ul.	Czarneckiego Stefana	29		1918 - 1939	ceglane	
159	Dom	ul.	Czarneckiego Stefana	33		pocz. XX w.	ceglane	
160	Dom	ul.	Czarneckiego Stefana	35		2 poł. XIX w. – 1914	ceglane	
161	Dom	ul.	Czarneckiego Stefana	39		1918 - 1939	ceglane	
162	Dom, ob. stacja PKS	ul.	Czarneckiego Stefana		dz. 530/27 obr. 207	1918 - 1939	ceglane	
163	Dom	ul.	Czwartaków	5		1918 - 1939	ceglane	
164	Dom	ul.	Czwartaków	9		1918 - 1939	ceglane	
165	Dom	ul.	Czwartaków	12		1918 - 1939	ceglane	
166	Dom	ul.	Generała Henryka Dąbrowskiego	2		1914 - 1939		
167	Dom	ul.	Generała Jarosława Dąbrowskiego (Franciszkańska 16)	2		1895	ceglane	A – 150 Z DNIA 24.09.1985
168	Dom	ul.	Dekerta Jana	3		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	
169	Dom	ul.	Dekerta Jana	7		pocz. XX w.	ceglane	
170	Dom	ul.	Dekerta Jana	9		l.30. XX w.	ceglane	
171	Dom	ul.	Dekerta Jana	13		1935	ceglane	
172	Zabudowa ulicy Jana Długosza	ul.	Długosza Jana					A – 1214 Z DNIA 06.06.1983
173	Dom	ul.	Długosza Jana	4		pocz. XX w.	ceglane	A – 1813 Z DNIA 25.02.1986, d. A - 70
174	Dom	ul.	Długosza Jana	6		pocz. XX w.	ceglane	
175	Stacja transformatorowa	ul.	Dolińskiego Franciszka		dz. 677/1 obr. 205	1926	ceglane	A – 1420 Z DNIA 20.09.2016
176	POZOSTAŁOŚCI MIEJSKICH OBWAROWAŃ OBRONNYCH „Brama Rycerska”	pl.	Dominikański (ul. Grodzka 8)	2		1901	ceglane	A - 878 Z DNIA 13.08.2012
177	KLASZTOR DOMINIKANÓW	pl.	Dominikański	3		1 poł. XVII w. przeb. 1817, nadbudow. i przebud. 1874	mieszane	A – 619 Z DNIA 12.02.1969, d. A – 331
178	Plac Dominikański	pl.	Dominikański		dz. 1122 obr. 207	XVI w.		A – 331 Z DNIA 24.02.2009
179	Willa	ul.	Drużbackiej Elżbiety	1		1918 - 1939	ceglane	
180	Dom	ul.	Drużbackiej Elżbiety	2		l. 30 XX w.	ceglane	
181	Dom	ul.	Drużbackiej Elżbiety	3		l. 30 XX w.	ceglane	
182	Dom	ul.	Drużbackiej Elżbiety	5		l. 30 XX w.	cegl.-drew.	

183	Dom	ul.	Drużbackiej Elżbiety	6		l. 30 XX w.	ceglane	
184	Dom	ul.	Drużbackiej Elżbiety	8		l. 30 XX w.	ceglane	
185	Dom	ul.	Drużbackiej Elżbiety	9		1918 -1939	ceglane	
186	Dom	ul.	Drużbackiej Elżbiety	10		1918 -1939	ceglane	
187	Dom	ul.	Drużbackiej Elżbiety	11		1918 -1939	ceglane	
188	Dom	ul.	Drużbackiej Elżbiety	16		l. 30 XX w.	ceglane	
189	Dom	ul.	Drużbackiej Elżbiety	20		1918 - 1939	ceglane	
190	Dom	ul.	Drużbackiej Elżbiety	22		1918 - 1939	ceglane	
191	Dom	ul.	Drzymały Wojciecha	1		1918 - 1939	ceglane	
192	Dom	ul.	Drzymały Wojciecha	3		1918 - 1939	ceglane	
193	Dzielnica willowa (ul. Aleksandra Dworskiego od nr 36, Stanisława Leszczyńskiego, Leonarda Tarnawskiego)	ul.	Dworskiego Aleksandra, Leszczyńskiego Stanisława, Tarnawskiego Leonarda					A – 624 Z DNIA 29.05.1985
194	Zabudowa ulicy Aleksandra Dworskiego	ul.	Dworskiego Aleksandra					A – 1093 Z DNIA 06.06.1983
195	Budynek Towarzystwa Zaliczkowego Rolnego (Polskiej Kasy Oszczędności) ob. PKO BP	ul.	Dworskiego Aleksandra (ul. Mickiewicza Adama 2)	1		ok. 1892	ceglane	A-568 Z DNIA 09.06.183
196	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	2		2 poł. XIX w.	ceglane	
197	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	3		pocz. XX w., remont 1964	ceglane	A – 182 Z DNIA 04.12.2006
198	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	4		1890	ceglane	A - 1174 Z DNIA 05.09.2013
199	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	5		k. XIX w.	ceglane	
200	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	6		k. XIX w.	ceglane	
201	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	7		k. XIX w.	ceglane	
202	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	9		k. XIX w.	ceglane	
203	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	10		k. XIX w.	ceglane	A – 110 Z DNIA 30.12.2004
204	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	11		k. XIX w.	ceglane	A – 227 Z DNIA 11.02.2008
205	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	12		l. 80 XIX w.	ceglane	A – 1641 Z DNIA 21.05.1990, d. A - 353
206	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	13		XIX/XX w.	ceglane	A - 119 Z DNIA 11.04.2005
207	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	14		pocz. XX w.	ceglane	
208	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	14a		1918 - 1939	ceglane	
209	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	15		k. XIX w.	ceglane	

210	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	16		k. XIX w.	ceglane	
211	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	17		1918 - 1939	ceglane	
212	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	18		XIX/XX w.	ceglane	
213	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	19		1933	ceglane	
214	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	20		1907	ceglane	
215	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	22		przed 1895	ceglane	A - 1314 Z DNIA 24.02.2015
216	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	23		pocz. XX w.	ceglane	A – 1094 Z DNIA 15.02.2013
217	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	24		pocz. XX w.	ceglane	
218	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	25		1918 - 1939	ceglane	
219	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	26		2 poł. XIX w.	ceglane	A – 574 Z DNIA 19.01.1984
220	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	27		1918 - 1939	ceglane	
221	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	28		k. XIX w.	ceglane	
222	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	30		pocz. XX w.	ceglane	
223	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	31		2 poł. XIX - 1914	ceglane	
224	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	32		l. 90 XIX w.	ceglane	A - 1347 Z DNIA 17.09.2015
225	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra (ul. Tarnawskiego Leonarda 2)	34		k. XIX w.	ceglane	A – 1750 Z DNIA 16.03.1993, d. A - 596
226	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	36		XIX/XX w.	ceglane	A – 955 Z DNIA 03.11.1992, d. A - 547
227	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	38		l. 90 XIX w.	ceglane	
228	"Willa Frenkla"	ul.	Dworskiego Aleksandra	39		pocz. XX w.	ceglane	A – 956 Z DNIA 02.04.1992, d. A - 956
229	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	40		k. XIX w.	ceglane	A – 1729 Z DNIA 09.08.2021
230	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	41		pocz. XX w.	ceglane	
231	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	42		k. XIX w.	ceglane	
232	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	43		2 poł. XIX - 1914	ceglane	
233	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	44		l. 90 XIX w., remont 1971	ceglane	
234	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	45		2 poł. XIX - 1914	ceglane	A – 1826 Z DNIA 07.11.1991, d. A - 475
235	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	46		k. XIX w.	ceglane	
236	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	47		k. XIX w.	ceglane	
237	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	48		k. XIX w.	ceglane	
238	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	49		k. XIX w.	ceglane	
239	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	51		2 poł. XIX w.	ceglane	

240	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	52		2 poł. XIX w.	ceglane	A – 5 Z DNIA 19.07.1999
241	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	54		XIX/XX w.	ceglane	
242	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	56		XIX/XX w.	ceglane	A – 183 Z DNIA 08.12.2006
243	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	58		k. XIX w.	ceglane	
244	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	60		k. XIX w.	ceglane	
245	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	61		1918 - 1939	ceglane	
246	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	68		1918 - 1939	ceglane	
247	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	69		pocz. XX w.	ceglane	A – 184 Z DNIA 04. 12.2006
248	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	70		1918 - 1939	ceglane	
249	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	71		pocz. XX w., remont 1947 i l. 90 XX w.	ceglane	A - 1051 Z DNIA 21.12.1992, d. A – 549
250	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	73a		1918 - 1939	ceglane	
251	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	73b		1918 - 1939	ceglane	
252	Fabryka Mechaniczno-Ślusarska, ob. dom mieszkalny	ul.	Dworskiego Aleksandra	74		XIX/XX w.	ceglane	A – 1805 Z DNIA 21.09.2023
253	Dom - warsztat	ul.	Dworskiego Aleksandra	74b		2 poł XIX w. -1914	ceglane	
254	Dom – elewacja frontowa	ul.	Dworskiego Aleksandra	76		k. XIX w.	ceglane	A –1352 Z DNIA 09.10.2015
255	Dom – elewacja frontowa	ul.	Dworskiego Aleksandra	78		pocz. XX w.	ceglane	A – 1353 Z DNIA 09.10. 2015
256	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	80		2 poł. XIX - 1914	ceglane	
257	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	81		1918 - 1939	ceglane	
258	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	82a		2 poł. XIX - 1914	ceglane	
259	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	84		2 poł. XIX - 1914	ceglane	
260	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	86		pocz. XX w.	ceglane	
261	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra (ul. Dworskiego Aleksandra 95)	93		pocz. XX w.	ceglane	
262	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	94		pocz. XX w.	ceglane	
-	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra (ul. Dworskiego Aleksandra 93)	95		pocz. XX w.	ceglane	
263	KOSZARY ARTYLERII – budynek Miejskich Koszar Obrony Krajowej	ul.	Dworskiego Aleksandra	97		2 poł. XIX - 1914	ceglane	
264	KOSZARY ARTYLERII – budynek Miejskich Koszar Obrony Krajowej	ul.	Dworskiego Aleksandra	99		2 poł. XIX - 1914	ceglane	

265	Dom	ul.	Dworskiego Aleksandra	102		1918 - 1939	ceglane	
266	Kapliczka	ul.	Dworskiego Aleksandra		dz. 1090/1091 obr. 207	2 poł. XIX w.	ceglane	
267	Stacja transformatorowa	ul.	Dworskiego Aleksandra		dz. 99 obr. 212	ok. 1936	ceglane	A – 1420 Z DNIA 20.09.2016
268	Dom	ul.	Księdza Jakuba Federkiewicza	1		pocz. XX w.	ceglane	
269	Schron bojowy „Linii Mołotowa”	ul.	Fabryczna		dz. 229 obr. 211	1940 – 1941	betonowe	
270	Dom	ul.	Felicjanek	3		II poł. XIX - 1914	ceglane	
271	Dom	ul.	Felicjanek	5		II poł. XIX - 1914	ceglane	
-	Dom	ul.	Felicjanek (ul. Grzegorza z Sanoka 9)	7		pocz. XX w.	ceglane	A – 1075 Z DNIA 25.01.2013
272	Dom	ul.	Felicjanek	9		1914-1939	ceglane	
273	Zabudowa ulicy Franciszkańskiej	ul.	Franciszkańska					A – 1575 Z DNIA 07.06.1983
274	Dom	ul.	Franciszkańska	2		k. XIX	ceglane	A – 1652 Z DNIA 24.09.1985, d. A - 154
275	ZESPÓŁ KLASZTORNY FRANCISZKANÓ W Klasztor oo. Franciszkanów	ul.	Franciszkańska	2, 2a		po 1780, przebud. XIX i XX w.	ceglane	A – 428 Z DNIA 06. 06.1983
276	ZESPÓŁ KLASZTORNY FRANCISZKANÓ W Kościół pw. św. Marii Magdaleny w zespole oo. Franciszkanów	ul.	Franciszkańska		dz. 777 obr. 207	1754 - 1778	mieszane	A – 428 Z DNIA 06. 06.1983
277								
278	Dom	ul.	Franciszkańska	4		1909	ceglane	A – 1695 Z DNIA 24.09.1985, d. A - 155
279	Dom	ul.	Franciszkańska (ul. Serbańska 2)	5		1914	ceglane	A – 96 Z DNIA 28.07.2004
280	Dom	ul.	Franciszkańska	6		1914	ceglane	A - 818 Z DNIA 24.09.1985, d. A - 148
281	Dom	ul.	Franciszkańska	7		pocz. XIX w., elewacja XIX/XX w.	ceglane	A – 1536 Z DNIA 07.05.1992, d. A - 218
282	Dom	ul.	Franciszkańska	9		XVII/XVIII, przeb. 4 ćw. XIX w., remont ok. 1960 i 1995-1997	ceglane	A – 1527 Z DNIA 11.03.1969, d. A - 304
283	Dom	ul.	Franciszkańska	11		1 poł. XIX w.	ceglane	
284	Dom	ul.	Franciszkańska	12		k. XVII, przeb. i remont. K. XIX w.	ceglane	A – 1149 Z DNIA 10.03.1986, d. A - 79
285	Dom	ul.	Franciszkańska (ul. Kazimierza Wielkiego 14)	13		pocz. XX w.	ceglane	A – 1741 Z DNIA 12.05.1987, d. A - 209
286	Dom	ul.	Franciszkańska	14		XVII w., nadb. XVIII w.(?), fasada 4 ćw. XIX w., wzmocnienie konstrukcji bud. ok. 1970 r.	ceglane	A – 1742 Z DNIA 13.03.1969, d. A - 305
287	Dom	ul.	Franciszkańska (ul. Kazimierza Wielkiego 16)	15		pocz. XX w.	ceglane	A – 216 Z DNIA 12.05.1987
-	Dom	ul.	Franciszkańska (ul. Generała	16		1895	ceglane	A – 150 Z DNIA 24.09.1985

			Jarosława Dąbrowskiego 2)					
288	Dom	ul.	Franciszkańska	17		XVIII w. odbudowany po katastrofie ok. poł. XIX w.	ceglane	A – 123 Z DNIA 12.05.2005
289	Dom	ul.	Franciszkańska	18		1895	ceglane	A – 77 Z DNIA 10.03.1986
290	Dom	ul.	Franciszkańska	19		1908	ceglane	
291	Dom	ul.	Franciszkańska	20		ok. poł. XIX w.	ceglane	
292	Dom	ul.	Franciszkańska (ul. Kazimierza Wielkiego 22)	21		XIX/XX w.	ceglane	A – 268 Z DNIA 05.06.2008
293	Dom	ul.	Franciszkańska	22		XVIII/XIX w.	ceglane	
294	Dom	ul.	Franciszkańska	23		pocz. XX w.	ceglane	
295	Dom	ul.	Franciszkańska (ul. Kazimierza Wielkiego 26)	25		2 poł. XVIII w., remont i nadbud. 1835 – 1837, nadb. 2 piętra 1896	ceglane	A – 1825 Z DNIA 03.12.1993, d. A - 641
296	Dom	ul.	Franciszkańska (ul. Kazimierza Wielkiego 28)	27		1885	ceglane	A – 185 Z DNIA 08.12.2006
297	Dom	ul.	Franciszkańska (ul. Kazimierza Wielkiego 32)	31		1890 (na piwnicach z XVII)	ceglane	A – 517 Z DNIA 13.08.1992
298	Dom	ul.	Franciszkańska	33		1918 -1939	ceglane	
299	Dom	ul.	Franciszkańska	35		1912	ceglane	
300	Dom z parcelą	ul.	Franciszkańska	37		1912 - 1913	ceglane	A – 643 Z DNIA 08.08.1991, d. A - 457
301	Dom	ul.	Franciszkańska	39		ok. 1908	ceglane	A – 481 Z DNIA 12.05.1987, d. A - 481
302	Dom	ul.	Frankowskiego Ignacego	2		1912	ceglane	A – 240 Z DNIA 12.12.2007
303	Dom	ul.	Frankowskiego Ignacego	3		l. 30 XX w.	ceglane	
304	Dom	ul.	Frankowskiego Ignacego	4		XIX/XX w.	ceglane	
305	Dom	ul.	Frankowskiego Ignacego	6		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	
306	Dom	ul.	Fredry Aleksandra	5		1881	ceglane	A – 1645 Z DNIA 24.09.1985, d. A -145
307	Dom	ul.	Fredry Aleksandra	6		1638 – 1643, grunt. rem. z nadbud. piętra po 1839, remont. XIX/XX w.	ceglane	A – 1648 Z DNIA 12.02.1986, d. A - 151
308	Dom	ul.	Fredry Aleksandra	8		XVII, remont. ok. 1740, XIX/XX w. i 1986 - 1988	ceglane	A – 1368 Z DNIA 08.05.1985, d. A - 136
309	Dom	Wyb	Marszałka Ferdynanda Focha	5		1918 – 1939	ceglane	
310	Pozostałości cegielni (komin i piec do wypalania)	ul.	Gazowa	1	dz. 771 obr.203	XIX w.	ceglane	
311	Dom	ul.	Biskupa Jakuba Glazera	9		1918 - 1939	ceglane	
312	Dom	ul.	Głowackiego Bartosza	4		pocz. XX w.	ceglane	
313	Dom	ul.	Głowackiego Bartosza	5		pocz. XX w.	ceglane	
314	Dom	ul.	Głowackiego Bartosza	6		pocz. XX w.	ceglane	A – 45 Z DNIA 19.10.2001
315	Dom	ul.	Głowackiego Bartosza	7		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	

316	Dom	ul.	Głowackiego Bartosza	8		l. 20 XX w.	ceglane	
317	Dom	ul.	Głowackiego Bartosza	9		1913	ceglane	
318	Dom	ul.	Głowackiego Bartosza	10		1918 - 1939	ceglane	
319	Dom	ul.	Głowackiego Bartosza	11		1914 - 1939	ceglane	
320	Dom	ul.	Głowackiego Bartosza	13		l. 20 XX W.	ceglane	
321	Dom	ul.	Głowackiego Bartosza	15		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	
322	Dom	ul.	Goszczyńskiego Seweryna	4		1918 - 1939	ceglane	
323	Dom	ul.	Goszczyńskiego Seweryna	10		1918 - 1939	ceglane	
324	Dom	ul.	Goszczyńskiego Seweryna	12		1918 - 1939	ceglane	
325	Dom	ul.	Goszczyńskiego Seweryna	14		1918 - 1939	ceglane	
326	Dom	ul.	Grażyny	1		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	
327	Dom	ul.	Grażyny	3		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	
328	Dom	ul.	Grażyny	6		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	
329	Dom	ul.	Grażyny	8		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	
330	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Szaniec N XVI b „KOPIEC TATARSKI”	ul.	Grochowska		dz. 68, 69 obr. 210, dz. 978/5, 622 obr. 212	1873 – 1880	ziem.-mur	A – 1400 Z DNIA 21.04.2017
331	Dom z dwoma oficynami	ul.	Grodzka	1		XVII, XVIII i 2 poł. XIX w., grunt. przeb. 1912, remont 1995	ceglane	A – 1617 Z DNIA 25.02.1986
332	Dom	ul.	Grodzka	3		ok.1895	ceglane	A – 1550 Z DNIA 23.04.1987
333	Ogrodzenie	ul.	Grodzka	3		ok. 1895	ceglane	A – 1550 Z DNIA 23.04.1987
334	Dom	ul.	Grodzka	6		XVIII w., zmoder. XIX w.	ceglane	
335	KLASZTOR DOMINIKANEK	ul.	Grodzka	8		poł. XVI, nadb. ok. poł. XIX w., remont 1979 – 1988	mieszane	A – 413 Z DNIA 06.06.1993
-	POZOSTAŁOŚCI MIEJSKICH OBWAROWAŃ OBRONNYCH „Brama Rycerska”	ul.	Grodzka (Plac Dominikański 2)	8		1901	ceglane	A - 878 Z DNIA 13.08.2012
336	Dom	ul.	Grodzka	15		k. XIX w.	ceglane	
337	Dom	ul.	Grodzka	17		k. XIX w.	ceglane	A – 1383 Z DNIA 17.02.2016
338	Dom	ul.	Grodzka	19		2 poł. XIX w.	ceglane	A – 616 Z DNIA 01.09.1993
339	Dom	ul.	Grodzka	21		ok. 1910	ceglane	
340	POZOSTAŁOŚCI MIEJSKICH OBWAROWAŃ OBRONNYCH – pozostałości Bramy Grodzkiej	ul.	Grodzka		dz. 1136/1 obr. 207, w ścianie budynku	XIV – XV w., modernizowane XVI, rozb. 1659, cz. rozebrane po 1776 r.	mur.- ziem.	A – 1471 Z DNIA 06.06.1983, d. A - 449
341	Mur ogrodzeniowy	ul.	Grodzka (Plac Katedralny)		dz. 1182 obr. 207	pocz. XX w.	mur.	A – 369 Z DNIA 04.06.2010
342	Dom	ul.	Grottgera Artura	3		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	
343	Dom	ul.	Grottgera Artura	4		k. XIX w.	ceglane	A – 1191 Z DNIA 27.06.1994
344	Dom	ul.	Grottgera Artura	5		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	

345	Dom	ul.	Grottgera Artura	9		pocz. XX w.	ceglane	
346	Zabudowa ulicy Grunwaldzkiej	ul.	Grunwaldzka					A – 1125 Z DNIA 06.06.1983
347	Dom	ul.	Grunwaldzka	1		XIX/XX w.	ceglane	A – 336 Z DNIA 25.02.2009
348	Dom	ul.	Grunwaldzka	3, 3a		ok. 1880	ceglane	A – 369 Z DNIA 04.06.2010
349	Dom	ul.	Grunwaldzka	4		1911 - 1912	ceglane	A – 1745 Z DNIA 02.05.1988
350	Dom	ul.	Grunwaldzka	5		XIX/XX w.	ceglane	
351	Dom	ul.	Grunwaldzka	6		1911	ceglane	A – 615 Z DNIA 09.03.1994
352	Dom	ul.	Grunwaldzka	7		1918-1939	ceglane	
353	Dom	ul.	Grunwaldzka	9		1895, remont l. 60 XX w.	ceglane	A – 1749 Z DNIA 06.02.1993
354	Dom	ul.	Grunwaldzka	11		XIX/XX w.	ceglane	A – 483 Z DNIA 20.03.1992
355	Dom	ul.	Grunwaldzka	14		2 poł. XIX w – 1914	ceglane	
356	Stajnia	ul.	Grunwaldzka	15		k. XIX w.	ceglane	A – 49 Z DNIA 25.02.1988
357	Willa (d. siedziba Leopolda Ferdynanda)	ul.	Grunwaldzka	15		1896, remont l. 60 XX w.	ceglane	A – 49 Z DNIA 25.02.1988
358	Wozownia	ul.	Grunwaldzka	15		k. XIX w.	ceglane	A – 49 Z DNIA 25.02.1988
359	Dom	ul.	Grunwaldzka	16		2 poł. XIX w - 1914	ceglane	
360	Szkoła gminna ob. Gimnazjum nr 5 im. św. Jana Kantego	ul.	Grunwaldzka	17		1891 – 1892	ceglane	A – 989 Z DNIA 07.11.2012
361	Dom	ul.	Grunwaldzka	19		XIX/XX w.	ceglane	A – 274 Z DNIA 26.05.2008
362	Dom	ul.	Grunwaldzka	21		2 poł. XIX w - 1914	ceglane	
363	Dom	ul.	Grunwaldzka	24		XIX/XX w.	ceglane	
364	Dom	ul.	Grunwaldzka	25		XIX/XX w.	ceglane	A – 887 Z DNIA 30.09.1998
365	Dom	ul.	Grunwaldzka	26		k. XIX w.	ceglane	
366	Dom	ul.	Grunwaldzka	28		pocz. XX w.	ceglane	A – 1334 Z DNIA 25.06.2015
367	Dom	ul.	Grunwaldzka	29		2 poł. XIX w - 1914	ceglane	
368	Dom	ul.	Grunwaldzka	30		XIX/XX w.	ceglane	
369	Dom	ul.	Grunwaldzka	31		2 poł. XIX w - 1914	ceglane	
370	Dom	ul.	Grunwaldzka	32		XIX/XX w.	ceglane	
371	Dom	ul.	Grunwaldzka	33		2 poł. XIX w - 1914	ceglane	
372	Dom	ul.	Grunwaldzka	34		XIX/XX w.	ceglane	
373	Dom	ul.	Grunwaldzka	36		XIX/XX w.	ceglane	
374	Dom	ul.	Grunwaldzka	38		1936	ceglane	
375	Dom	ul.	Grunwaldzka	39		2 poł. XIX w - 1914	ceglane	
376	Dom	ul.	Grunwaldzka	40		2 poł. XIX w - 1914	ceglane	
377	Dom	ul.	Grunwaldzka	41a		k. XIX w.	ceglane	
378	Dom	ul.	Grunwaldzka	41b		k. XIX w.	ceglane	
379	Dom	ul.	Grunwaldzka	42		XIX/XX w.	ceglane	
380	Dom	ul.	Grunwaldzka	45		pocz. XX w.	ceglane	A – 178 Z DNIA 04. 01.2007
381	Dom	ul.	Grunwaldzka	46		XIX/XX w.	ceglane	
382	Dom	ul.	Grunwaldzka	57		XIX/XX w.	ceglane	
383	Dom	ul.	Grunwaldzka	62		1918 - 1939	ceglane	
384	Dom	ul.	Grunwaldzka	65		pocz. XX w.	ceglane	
385	Dom	ul.	Grunwaldzka	65a		1918 - 1939	ceglane	
386	Dom	ul.	Grunwaldzka	67		ok. 1910	ceglane	
387	Dom	ul.	Grunwaldzka	68		pocz. XX w.	ceglane	
388	Dom	ul.	Grunwaldzka	74		2 poł. XIX w - 1914	ceglane	
389	Dom	ul.	Grunwaldzka	76		k. XIX w.	ceglane	
390	Dom	ul.	Grunwaldzka	78		2 poł. XIX w - 1914	ceglane	
391	Dom	ul.	Grunwaldzka	84		2 poł. XIX w - 1914	ceglane	

392	Dom	ul.	Grunwaldzka	86		k. XIX w.	ceglane	
393	Dom	ul.	Grunwaldzka	88		2 poł. XIX w - 1914	ceglane	
394	Dom	ul.	Grunwaldzka	90		2 poł. XIX w - 1914	ceglane	
395	Dom	ul.	Grunwaldzka	123		pocz. XX w.	ceglane	
396	Dom	ul.	Grunwaldzka	139a		1918- 1939	ceglane	
397	Kapliczka	ul.	Grunwaldzka		dz. 1347 obr. 205	XIX w.	ceglane	
398	Dom	ul.	Grzegorza z Sanoka	2		pocz. XX w.	ceglane	
399	Dom	ul.	Grzegorza z Sanoka	4		pocz. XX w.	ceglane	
400	Dom	ul.	Grzegorza z Sanoka	5		pocz. XX w.		
401	Dom	ul.	Grzegorza z Sanoka	6		1918- 1939	ceglane	
402	Dom	ul.	Grzegorza z Sanoka	7		2 poł. XIX w - 1914	ceglane	
403	Dom	ul.	Grzegorza z Sanoka	8		2 poł. XIX w - 1914	ceglane	
404	Dom	ul.	Grzegorza z Sanoka (ul. Felicjanek 7)	9		pocz. XX w.	ceglane	A – 1075 Z DNIA 25.01.2013
405	ZESPÓŁ KOSZAROWY W PIKULICACH - budynek magazynowy	ul.	Herburtów		dz. 364/2 obr. 213	1880 - 1887	mur.	
406	ZESPÓŁ KOSZAROWY W PIKULICACH - bud. mieszkalny	ul.	Herburtów	18		1880 - 1887	mur.	
407	ZESPÓŁ KOSZAROWY W PIKULICACH - bud. mieszkalny	ul.	Herburtów	20		1880 - 1887	mur.	
408	ZESPÓŁ KOSZAROWY W PIKULICACH - bud. mieszkalny	ul.	Herburtów	22		1880 - 1887	mur.	
409	ZESPÓŁ KOSZAROWY W PIKULICACH - bud. mieszkalny	ul.	Herburtów	24		1880 - 1887	mur.	
410	ZESPÓŁ KOSZAROWY W PIKULICACH - bud. mieszkalny	ul.	Herburtów	26		1880 - 1887	mur.	
411	ZESPÓŁ KOSZAROWY W PIKULICACH - bud. mieszkalny	ul.	Herburtów	26a		1880 - 1887	mur.	
412	ZESPÓŁ KOSZAROWY W PIKULICACH - bud. dawnej warowni	ul.	Herburtów	28		1880 - 1887	mur.	
413	ZESPÓŁ KOSZAROWY W PIKULICACH - bud. Magazynowo- produkcyjny	ul.	Herburtów	32		1880 - 1887	mur.	
414	ZESPÓŁ KOSZAROWY W PIKULICACH - daw. budynek koszarowy	ul.	Herburtów	36		1880 - 1887	mur.	

415	ZESPÓŁ KOSZAROWY W PIKULICACH - bud. Mieszkalny	ul.	Herburtów	40		1880 - 1887	mur.	
416	ZESPÓŁ KOSZAROWY W PIKULICACH - bud. mieszkalny	ul.	Herburtów	42		1880 - 1887	mur.	
417	ZESPÓŁ KOSZAROWY W PIKULICACH - bud. mieszkalny	ul.	Herburtów	44		1880 - 1887	mur.	
418	ZESPÓŁ KOSZAROWY W PIKULICACH - daw. budynek garażowy	ul.	Herburtów	50		1880 - 1887	mur.	
419	ZESPÓŁ KOSZAROWY W PIKULICACH - daw. budynek garażowy	ul.	Herburtów	50A		1880 - 1887	mur.	
420	ZESPÓŁ KOSZAROWY W PIKULICACH - bud. Magazynowo- produkcyjny (dawna stróżówka) ul.	ul.	Herburtów		dz. 340 obr. 213	1880 - 1887	mur.	
421	ZESPÓŁ KOSZAROWY W PIKULICACH - bud. stolarni	ul.	Herburtów		dz. 359/1 obr. 213	1880 - 1887	mur.	
422	ZESPÓŁ KOSZAROWY W PIKULICACH - daw. budynek koszarowy	ul.	Herburtów		dz. 359/1 obr. 213	1880 - 1887	mur.	
423	ZESPÓŁ KOSZAROWY W PIKULICACH - daw. budynek koszarowy	ul.	Herburtów		dz. 359/1 obr. 213	1880 - 1887	mur.	
424	ZESPÓŁ KOSZAROWY W PIKULICACH - bud. Magazynowo- produkcyjny	ul.	Herburtów		dz. 359/1 obr. 213	1880 - 1887	mur.	
425	ZESPÓŁ KOSZAROWY W PIKULICACH - bud. Magazynowo- produkcyjny	ul.	Herburtów		dz. 359/1 obr. 213	1880 - 1887	mur.	
426	ZESPÓŁ KOSZAROWY W PIKULICACH - bud. Magazynowo- produkcyjny	ul.	Herburtów		dz. 359/1 obr. 213	1880 - 1887	mur.	
427	ZESPÓŁ KOSZAROWY W PIKULICACH - bud. Magazynowo- produkcyjny	ul.	Herburtów		dz. 359/1 obr. 213	1880 - 1887	mur.	

428	ZESPÓŁ KOSZAROWY W PIKULICACH - bud. Magazynowo- produkcyjny	ul.	Herburtów		dz. 359/1 obr. 213	1880 - 1887	mur.	
429	ZESPÓŁ KOSZAROWY W PIKULICACH - garaż	ul.	Herburtów		dz. 359/1 obr. 213	1880 - 1887	mur.	
430	ZESPÓŁ KOSZAROWY W PIKULICACH - bud. magazynowy	ul.	Herburtów		dz. 359/2 obr. 213	1880 - 1887	mur.	
431	ZESPÓŁ KOSZAROWY W PIKULICACH - bud. magazynowy	ul.	Herburtów		dz. 359/2 obr. 213	1880 - 1887	mur.	
432	ZESPÓŁ KOSZAROWY W PIKULICACH - bud. magazynowy	ul.	Herburtów		dz. 361 obr. 213	1880 - 1887	mur.	
433	ZESPÓŁ KOSZAROWY W PIKULICACH - daw. budynek koszarowy	ul.	Herburtów		dz. 368 obr. 213	1880 - 1887	mur.	
434	ZESPÓŁ KOSZAROWY W PIKULICACH - daw. budynek koszarowy	ul.	Herburtów		dz. 373 obr. 213	1880 - 1887	mur.	
435	Dom	ul.	Idzikowskiego Ludwika	2		1918 – 1939	ceglane	
436	Dom	ul.	Idzikowskiego Ludwika	9		1918 – 1939	ceglane	
437	Dom	ul.	Iwaskiewiczza Jarosława	3		2 poł. XIX w - 1914	ceglane	
438	Dom	ul.	Iwaskiewiczza Jarosława	12		1918 – 1939	ceglane	
439	Zabudowa ulicy Jagiellońskiej	ul.	Jagiellońska					A – 1126 Z DNIA 06.06.1983
440	ZESPÓŁ KLASZTORNY REFORMATÓW Klasztor w zespole oo. Reformatów	ul.	Jagiellońska	2, 4		k. XVII w., przebudz. XIX w., restauracja i przebudowa 1909	mieszane	A – 477 Z DNIA 07.06.1983, 10.02.1995
441	ZESPÓŁ KLASZTORNY REFORMATÓW Kościół p.w. św. Antoniego w zespole oo. Reformatów	ul.	Jagiellońska	2, 4	dz. 573 obr. 207	1637 – 1645, remont ok. 1870 – 1880, przeudż. 1909	mieszane	A – 477 Z DNIA 07.06.1983, 10.02.1995
442	ZESPÓŁ KLASZTORNY REFORMATÓW Ogrodzenie	ul.	Jagiellońska		dz. 573 obr. 207	XVII/XVIII w.	ceglane	A – 477 Z DNIA 07.06.1983, 10.02.1995
443	ZESPÓŁ KLASZTORNY REFORMATÓW Schody wejściowe	ul.	Jagiellońska		dz. 573 obr. 207	k. XIX w.	ceglane	A – 477 Z DNIA 07.06.1983, 10.02.1995
444	ZESPÓŁ KLASZTORNY REFORMATÓW Spichlerz w zespole oo. Reformatów	ul.	Jagiellońska		dz. 549 obr. 207	k. XIX w.	ceglane	A – 477 Z DNIA 07.06.1983, 10.02.1995

445	ZESPÓŁ KLASZTORNY REFORMATÓW Stajnia w zespole oo. Reformatów	ul.	Jagiellońska		dz. 569 obr. 207	k. XIX w.	ceglane	A – 477 Z DNIA 07.06.1983, 10.02.1995
446	ZESPÓŁ KLASZTORNY REFORMATÓW Altanka	ul.	Jagiellońska		dz. 544 obr. 207	k. XIX w.	drewniane	A – 477 Z DNIA 07.06.1983, 10.02.1995
447	Dom	ul.	Jagiellońska	3		k. XIX w.	ceglane	
448	Dom	ul.	Jagiellońska	5		1 poł. XIX w.	ceglane	
449	Dom	ul.	Jagiellońska	6		2 poł. XIX w.	ceglane	A – 255 Z DNIA 06.06.2008
450	Dom	ul.	Jagiellońska	7		Po 1852	ceglane	A – 581 Z DNIA 06.09.1983
451	Dom	ul.	Jagiellońska	8		k. XIX w.	ceglane	A – 1758 Z DNIA 27.04.1994
452	Dom	ul.	Jagiellońska	9		ok. 1905	ceglane	
453	Dom	ul.	Jagiellońska	10		XIX w.	ceglane	
454	Dom	ul.	Jagiellońska	11		pocz. XX w.	ceglane	
455	Dom	ul.	Jagiellońska	12		l. 70 XIX w.	ceglane	A – 124 Z DNIA 01.06.2005
456	Dom	ul.	Jagiellońska	19		ok. 1890	ceglane	
457	Dom	ul.	Jagiellońska	21		ok. 1897 (na piwnicach z XVIII w.)	ceglane	A – 582 Z DNIA 08.01.1987
458	Dom	ul.	Jagiellońska	23		ok. 1900	ceglane	
459	Dom	ul.	Jagiellońska	25		2 poł. XIX w.	ceglane	
460	Budynek Ochotniczej Straży Ogniowej	ul.	Jagiellońska	29		l. 80 XIX w. (z wykorzystaniem murów z XVII i XVIII w.)	ceglane	A – 821 Z DNIA 30.01.1996
461	POZOSTAŁOŚCI MIEJSKICH OBWAROWAŃ OBRONNYCH – fragment kurtyny na pn. od Bramy Lwowskiej	ul.	Jagiellońska		dz. 706, 694, 679 obr. 207	XIV – XV w., modernizowane XVI, rozb. 1659, cz. rozebrane po 1776 r.	mur.	A – 1471 Z DNIA 06.06.1983, d. A - 449
462	Schron przeciwlotniczy	ul.	Jagiellońska		dz. 625/2, 625/3, 1956/1 obr. 207	1943	betonowe	A – 1331 Z DNIA 12.06.2015
463	Dom	ul.	Jagiellońska (ul. Wałowa 3)	27		ok. 1900	ceglane	A – 260 Z DNIA 02.06.2008
464	Dom	ul.	Świętego Jana Nepomucena	3		XIX/XX w.	ceglane	A - 1491 Z DNIA 16.10.2017
465	Dom	ul.	Świętego Jana Nepomucena	4		1918 - 1939	ceglane	
466	Dom	ul.	Świętego Jana Nepomucena	6		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	
467	Dom	ul.	Świętego Jana Nepomucena	7		ok. 1895	ceglane	
468	Dom	ul.	Świętego Jana Nepomucena	8		l. 80 XIX w.	ceglane	A – 803 Z DNIA 23.01.1994
469	Dom	ul.	Świętego Jana Nepomucena	9		1 dek. XX w.	ceglane	
470	Dom	ul.	Świętego Jana Nepomucena	12		1918 - 1939	ceglane	
471	Dom	ul.	Świętego Jana Nepomucena	21		1918 - 1939	ceglane	
472	Dom	ul.	Świętego Jana Nepomucena	23		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	
473	Dom	ul.	Świętego Jana Nepomucena	27		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	
474	Dom	ul.	Świętego Jana Nepomucena	29		1918 - 1939	ceglane	

475	Dom	ul.	Świętego Jana Nepomucena	33		-	ceglane	A – 74 Z DNIA 03.07.2003
476	Dom	ul.	Świętego Jana Nepomucena	34		1918 - 1939	ceglane	
477	Dom	ul.	Świętego Jana Nepomucena	35		k. XIX w.	ceglane	
478	Dom	ul.	Świętego Jana Nepomucena	36		1918 - 1939	ceglane	
479	Dom	ul.	Świętego Jana Nepomucena	38		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	
-	Dom	ul.	Świętego Jana Nepomucena (ul. 3 Maja 37)	39		k. XIX w.	ceglane	A – 68 Z DNIA 28.01.2003
480	Dom	ul.	Świętego Jana Nepomucena	40		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	
481	Kapliczka	ul.	Świętego Jana Nepomucena		dz. 1171/1159 obr. 205	2 poł. XIX w.	ceglane	
482	KOŚCIÓŁ SALEZJANÓW Kościół księży Salezjanów pw. św. Józefa	ul.	Świętego Jana Nepomucena		dz. 859 obr. 205	1912 - 1914	ceglane	A – 437 Z DNIA 06.06.1983
-	daw. Dom robotniczy	Wyb	Ojca Świętego Jana Pawła II (ul. Barska 15)	2		1907	ceglane	A – 853 Z DNIA 29.04.1997
483	Dom	Wyb	Ojca Świętego Jana Pawła II	4		k. XIX w.	ceglane	A – 64 Z DNIA 02.12.2002
484	Dom	Wyb	Ojca Świętego Jana Pawła II	8		pocz. XX w.	ceglane	
485	Willa „Jadwiga”	Wyb	Ojca Świętego Jana Pawła II	10		1905	ceglane	A – 1808 Z DNIA 10.07.1986
486	Willa, ob. Dom Opieki „Caritas”	Wyb	Ojca Świętego Jana Pawła II	12		pocz. XX w., modern. 1980	ceglane	A – 1809 Z DNIA 19.12.1989
487	Willa „Pod Orłem”	Wyb	Ojca Świętego Jana Pawła II	14		1926 – 1937	ceglane	A – 1810 Z DNIA 05.02.1995
488	Dom	Wyb	Ojca Świętego Jana Pawła II	16		1910	ceglane	
489	Dom	Wyb	Ojca Świętego Jana Pawła II	18		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	
490	Willa	Wyb	Ojca Świętego Jana Pawła II	20		1918 – 1939	ceglane	
491	Willa	Wyb	Ojca Świętego Jana Pawła II	34		1 ćw. XX w.	ceglane	
492	Kapliczka	Wyb	Ojca Świętego Jana Pawła II		dz. 1764 obr. 205	1910	ceglane	B – 343 Z DNIA 26.02.2010
493	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Brama „Krównicka”	ul.	Generała Jakuba Jasińskiego		dz. 396/4 obr. 214	1873 – 1880	mur.	A – 1400 Z DNIA 21.04.2017
494	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Fort N XX a „KANAL”	ul.	Generała Jakuba Jasińskiego (ul. Batorego Stefana)		dz. 664, 665 obr. 214 oraz część dz. 396/4 obr. 214	ok. 1890, zmodernizowany ok. 1900 – 1910, przebudz. ok. 1930	mur. – ziem.	
495	Willa	ul.	Świętego Józefa	3		pocz. XX w.	ceglane	
496	Willa	ul.	Świętego Józefa	4		1897	ceglane	A – 293 Z DNIA 11.04.1988
497	Dom	ul.	Świętego Józefa	5		2 poł. XIX - 1914	ceglane	
498	Dom Harcerza ob. MDK	ul.	Świętego Józefa	6		ok. 1910	ceglane	A - 1498 Z DNIA 21.11.2017
499	Dom	ul.	Świętego Józefa	11		XIX /XX w.	ceglane	
500	Dom	ul.	Świętego Józefa	13		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	
501	Dom	ul.	Kamienny Most	2		1918 - 1939	mur.	
502	Dom	ul.	Kamienny Most	4		1918 - 1939	mur.	

503	Budynek pompy	ul.	Kamienny Most		dz. 608 obr. 207	1892 - 1894	mur.	
504	Most	ul.	Kamienny Most		dz. 622, 614, 607 obr. 207	2 poł. XIX - 1914	ceglane	
505	Biblioteka kapituły	ul.	Kapitulna	2		1906 -1910	ceglane	A – 593 Z DNIA 26.07.1991
506	Dom	ul.	Kapitulna	4		1918 - 1939	ceglane	
507	Dworek kapitulny	ul.	Kapitulna	3		pocz. XIX w.	ceglane	A – 332 Z DNIA 03.05.1989
508	Dom	ul.	Kapitulna	5		k. XIX w..	ceglane	A – 888 Z DNIA 29.07.1998
509	Ukraiński instytut dla dziewcząt, ob. szkoła i internat	ul.	Kapitulna	6		1904-1906	ceglane	
510	Dom	ul.	Kapitulna	7		1918 - 1939	ceglane	
511	ZESPÓŁ KLASZTORNY KARMELITÓW BOSYCH Brama wschodnia w zespole oo. Karmelitów	ul.	Karmelicka	1		XVIII w.	ceglane	A – 314 Z DNIA 26.03.1952
512	ZESPÓŁ KLASZTORNY KARMELITÓW BOSYCH Brama zachodnia w zespole oo. Karmelitów	ul.	Karmelicka	1		1 poł. XVII w.	ceglane	A – 314 Z DNIA 26.03.1952
513	ZESPÓŁ KLASZTORNY KARMELITÓW BOSYCH Dzwonnica w zespole oo. Karmelitów	ul.	Karmelicka	1		1836-1841	ceglane	A – 314 Z DNIA 26.03.1952
514	ZESPÓŁ KLASZTORNY KARMELITÓW BOSYCH Klasztor oo. Karmelitów	ul.	Karmelicka	1		1623-1636, nadbud. XVIII w., nadbud 2 p. w skrzydle pd 1795- 1801, nadbud. 1845, odbud. 1874-1884.	mieszane	A – 314 Z DNIA 26.03.1952
515	ZESPÓŁ KLASZTORNY KARMELITÓW BOSYCH Kościół pw. św. Teresy z Avila w zespole oo. Karmelitów	ul.	Karmelicka	1	dz. 1327 obr. 207	1627-1630, 1866 dobudowa kopuły i zmiana fasady, przebudowa 1881 – 1885, 1996 rozbiórka kopuły	mieszane	A – 314 Z DNIA 26.03.1952
516	ZESPÓŁ KLASZTORNY KARMELITÓW BOSYCH Ogrodzenie z bramą w zespole oo. Karmelitów	ul.	Karmelicka	1		XVII-XVIII	mieszane	A – 314 Z DNIA 26.03.1952
517	Dom	ul.	Karmelicka	5		1918 - 1939	ceglane	
518	Dom	ul.	Karmelicka	7		1918 - 1939	ceglane	
-	POZOSTAŁOŚCI MIEJSKICH OBWAROWAŃ OBRONNYCH – kurtyna	ul.	Karmelicka (ul. Basztowa, ul. Władycze)		dz. 1965 obr. 207	XIV – XV w., modernizowane XVI, rozb. 1659, cz. rozebrane po 1776 r	mur.	A – 1471 Z DNIA 06.06.1983, d. A - 449
-	POZOSTAŁOŚCI MIEJSKICH OBWAROWAŃ OBRONNYCH – kurtyna na zapleczu	ul.	Karmelicka (ul. Basztowa)		dz. 1326 obr. 207	XIV – XV w., modernizowane XVI, rozb. 1659, cz. rozebrane po 1776 r	mur.	A – 1471 Z DNIA 06.06.1983, d. A - 449

	klasztoru Karmelitów							
519	Dom	ul.	Kasprowicza Jana	7		k. XIX w.	ceglane	
520	Dom	ul.	Kasprowicza Jana	11		1918 - 1939	ceglane	
521	Dom	ul.	Kasprowicza Jana	15		pocz. XX w.	ceglane	
522	Dom	ul.	Kasprowicza Jana	18		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	
523	Dom	ul.	Kasprowicza Jana	20		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	
524	Dom	ul.	Kasprowicza Jana	22		k. XIX w.	ceglane	A – 44 Z DNIA 21.11.2001
525	Dom tzw. Dwór Jagielly	ul.	Kasprowicza Jana	24		1910	ceglane	A – 105 Z DNIA 29.10.2004
526	Dom	ul.	Kasprowicza Jana	28		pocz. XX w.	ceglane	A – 590 Z DNIA 13.06.2011
527	Dom	ul.	Kasprowicza Jana	30		pocz. XX w.	ceglane	
528	Cmentarz wojenny – Strzelców Siczowych (nieczynny)	ul.	Kasztanowa		dz. 974/3 obr. 212			A-1200 16.06.1994
529	ZESPÓŁ KLASZTORNY JEZUITÓW d. kościół Jezuitów, ob. katedra obrz. bizant.-ukr. p. w. św. Jana Chrzciciela	ul.	Katedralna	1		1627-1678, przebud. XVIII w., fasada 1760, remont i restauracja 1903- 1904	mieszane	A – 429 Z DNIA 06.09.1983
530	ZESPÓŁ KLASZTORNY JEZUITÓW d. klasztor Jezuitów	ul.	Katedralna	3		1687 – ok.1720, 1754 – 1757, nadbud. 2 p. 1846, odbud. po spaleniu w 1962	ceglane	A – 429 Z DNIA 06.09.1983
531	ZESPÓŁ KLASZTORNY JEZUITÓW Budynek dawnej szkoły w zespole klasztornym Jezuitów	ul.	Katedralna	3		1754 – 57, spalony 1939, odbud. 1962	ceglane	A – 429 Z DNIA 06.09.1983
532	Dom	ul.	Katedralna	4		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	
533	Pałac bpa Kierskiego, ob. urzędy	ul.	Katedralna	5		1840	ceglane	A – 1345 Z DNIA 11.07.1986
534	Dom	ul.	Katedralna	6		1875 - 1876	ceglana	A – 479 Z DNIA 06.09.1983
535	Dom	ul.	Katedralna	8		1884	ceglana	A – 1748 Z DNIA 06.09.1983
536	Dom	ul.	Katedralna	10		1879, remont 1960	ceglana	A – 509 Z DNIA 03.12.1983
537	Dom	ul.	Katedralna	12		ok. 1871 - 1895	ceglana	
538	Dom	ul.	Katedralna	14		2 poł. XIX w. - 1914	ceglana	
539								
540	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA KATEDRALNEGO PW. ŚW. JANA CHCZCICIELA Kościół katedralny pw. św. Jana Chrzciciela	pl.	Katedralny	1	dz. 1207 obr. 207	1460 – 1549, 1578, 1724 – 1734, 1744, 1883-1901	mieszane	A – 1357 Z DNIA 06.06.1983
541	Szkoła katedralna, ob. Muzeum Archidiecezjalne	pl.	Katedralny	2, 3		1560 – 1572, remont ok. 1598	ceglane	A – 246 Z DNIA 28.01.1969

542	Psałterzówka, ob. Muzeum Archidiecezjalne	pl.	Katedralny	3		1754, przeb. XIX w.	ceglane	
543	ZESPÓŁ PAŁACOWY BISKUPÓW RZYM. – KAT. Oficyna w zespole biskupów rzym.-kat.	pl.	Katedralny	4a		ok. poł. XIX w., ok. poł. XIX w.	ceglane	A – 819 Z DNIA 08.06.1983
544	ZESPÓŁ PAŁACOWY BISKUPÓW RZYM. – KAT. Pałac biskupów rzym.-kat.	pl.	Katedralny	4		2 poł. XVIII nadbud. 1895, przebud. 1895 i 1924-1933	ceglane	A – 819 Z DNIA 08.06.1983
545	Dom, tzw. Pałac Biskupi	pl.	Katedralny	4		2 poł. XVII, przeb. k. XVIII w.	ceglane	A – 1629 Z DNIA 08.05.1985
546	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA KATEDRALNEGO PW. ŚW. JANA CHRZCICIELA Dzwonnica	pl.	Katedralny	4		1759-1764, nadbud. 1907	mur.	A – 1357 Z DNIA 06.06.1983
547	Dom	pl.	Katedralny	5			mur.	A – 1852 Z DNIA 20.11.2025
548	Mur graniczny	pl.	Katedralny		dz. 1206 obr. 207	pocz. XX w.	ceglane	A – 396 Z DNIA 21.01.2010
549	Mur ogrodzeniowy	pl.	Katedralny (ul. Grodzka)		dz. 1182 obr. 207	pocz. XX w.	mur.	A – 369 Z DNIA 04.06.2010
550	POZOSTAŁOŚCI MIEJSKICH OBWAROWAŃ OBRONNYCH – fragment kurtyny w ścianach domów	pl.	Katedralny (ul. Zamkowa)		dz. 1233, 1208, 1182 obr. 207, w ścianach budynków	XIV – XV w., modernizowane XVI, rozb. 1659, cz. rozebrane po 1776 r.	mur.- ziem.	A – 1471 Z DNIA 06.06.1983, d. A - 449
551	Zabudowa ulicy Kazimierza Wielkiego	ul.	Kazimierza Wielkiego					A – 1127 Z DNIA 06.06.1983
552	Dom	ul.	Kazimierza Wielkiego	1		1564 -1565, odbud. pocz. XVII w. I po spaleniu 1638, nadbud.1824, rem. K. XIX w. nadbud. I remont l. 60 XX w.	ceglane	A – 500 Z DNIA 09.03.1984
553	Dom	ul.	Kazimierza Wielkiego (Rynek 8)	2		1900 (na fund. z XVII w.) rem. l. 50, 60, 70 XX w.	ceglane	A – 919 Z DNIA 31.05.1975
554	Dom	ul.	Kazimierza Wielkiego	3		2 poł. XVII w	ceglane	A - 501 Z DNIA 04.12.1983
555	Dom	ul.	Kazimierza Wielkiego	5		1564 – 1561, zniszcz. pożarem 1638, katastrofa bud.1928, odbud. l. 70 XX w.	ceglane	A – 502 Z DNIA 16.01.1984
556	Dom	ul.	Kazimierza Wielkiego	6		2 poł. XIX w.	ceglane	
557	Dom	ul.	Kazimierza Wielkiego	7		XVI/XVII w., przebud. elewacji XVIII w., rem. 1960	ceglane	A – 503 Z DNIA 04.12.1983
558	Dom	ul.	Kazimierza Wielkiego	8		pocz. XX w.	ceglane	A – 258 Z DNIA 15.02.2008
559	Dom	ul.	Kazimierza Wielkiego	9		Pocz. XVII, przeb. ok. 1638 i po poł. XIX w.	ceglane	A – 504 Z DNIA 04.12.1983
560	Dom	ul.	Kazimierza Wielkiego	10		1905	ceglane	A – 1511 Z DNIA 15.01.2018
561	Dom	ul.	Kazimierza Wielkiego	11		XVIII w., przebud. XIXw.	ceglane	

562	Dom	ul.	Kazimierza Wielkiego	12		XVIII w., przebud. XIX i XX w.	ceglane	A – 870 Z DNIA 02.10.1997
-	Dom	ul.	Kazimierza Wielkiego (ul. Franciszkańska 13)	14		pocz. XX w.	ceglane	A – 1741 Z DNIA 12.05.1987, d. A - 209
563	Dom	ul.	Kazimierza Wielkiego	15		1907	ceglane	
-	Dom	ul.	Kazimierza Wielkiego (ul. Franciszkańska 15)	16		pocz. XX w.	ceglane	A – 216 Z DNIA 12.05.1987
564	Dom	ul.	Kazimierza Wielkiego	17		1907	ceglane	A – 210 Z DNIA 28.06.2007
565	Dom	ul.	Kazimierza Wielkiego	18		1912 (na piwnicach z k. XVIII w.)	ceglane	A – 1096 Z DNIA 20.02.2013
566	Dom	ul.	Kazimierza Wielkiego	19		XVIII/XIX w.	ceglane	
567	Dom	ul.	Kazimierza Wielkiego	20		ok. 1909	ceglane	A - 246 Z DNIA 06.11.2007
-	Dom	ul.	Kazimierza Wielkiego (ul. Franciszkańska 21)	22		XIX/XX w.	ceglane	A – 268 Z DNIA 05.06.2008
568	Dom	ul.	Kazimierza Wielkiego	24		pocz. XX w.	ceglane	
-	Dom	ul.	Kazimierza Wielkiego (ul. Franciszkańska 25)	26		2 poł. XVIII w., remont i nadbud. 1835 – 1837, nadb. 2 piętra 1896	ceglane	A – 1825 Z DNIA 03.12.1993, d. A - 641
-	Dom	ul.	Kazimierza Wielkiego (ul. Franciszkańska 27)	28		1885	ceglane	A – 185 Z DNIA 08.12.2006
569	Dom	ul.	Kazimierza Wielkiego	30		XVI/XVII w., przebudz. i nadbud. 2 poł. XIX w., remont 1958	ceglane	
-	Dom	ul.	Kazimierza Wielkiego (ul. Franciszkańska 31)	32		1890 (na piwnicach z XVII)	ceglane	A – 517 Z DNIA 13.08.1992
570	Dom	ul.	Kilińskiego Jana	4		2 poł. XIX w.- 1914	ceglane	
571	Dom	ul.	Kilińskiego Jana	5		pocz. XX w.	ceglane	
572	Dom	ul.	Kilińskiego Jana	9		pocz. XX w.	ceglane	
573	Zespół szkół ogólnokształcących i elektronicznych im. prof. Janusza Groszkowskiego	ul.	Kilińskiego Jana	10		pocz. XX w.	ceglane	A – 473 Z DNIA 9.11.1991
574	Willa	ul.	Kilińskiego Jana	11		ok. 1918 – 1918	ceglane	A – 1684 Z DNIA 24. 02.1993
575	Willa	ul.	Kilińskiego Jana	12		1929, remont 1982	ceglane	A – 1817 Z DNIA 09.11.1991
576	Willa	ul.	Kilińskiego Jana	13		pocz. XX w.	ceglane	A – 1501 Z DNIA 07.06.1990
577	Dom	ul.	Kilińskiego Jana	14		1918 – 1939	ceglane	
578	Dom	ul.	Kilińskiego Jana	17		1918 – 1939	ceglane	
579	Stacja transformatorowa	ul.	Kilińskiego Jana		dz. 1731 obr. 207	l. 30 XX w.	ceglane	A – 1420 Z DNIA 20.09.2016
580	Dom	ul.	Klaczki Juliana	3		1918 - 1939	ceglane	
581	Dom	ul.	Klaczki Juliana	5		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	
582	Dom	ul.	Klaczki Juliana	7		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	
583	Dom	ul.	Klasztorna	1		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	
584	Dom	ul.	Klasztorna	2		pocz. XIX w.	ceglane	

585	Dom	ul.	Klasztorna	12		1898	ceglane	A – 1790 Z DNIA 10.02.1988
586	Dom	ul.	Klasztorna	14		pocz. XX w.	ceglane	
587	Dom	ul.	Klonowicza Sebastiana	6		pocz. XX w.		A – 25 Z DNIA 21.09.2000
588	Dom	ul.	Klonowicza Sebastiana	6a		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	
589	Dom	ul.	Kmity Piotra	1		l. 30 XX w.	ceglane	
590	Willa Osieńskich	ul.	Kmity Piotra	3		4 ćw. XIX w.	ceglane	A – 187 Z DNIA 18.12.2006
591	Dom	ul.	Kmity Piotra	4		pocz. XX w.	ceglane	A – 475 Z DNIA 30.12.2010
592	Dom	ul.	Kmity Piotra	6		k. XIX w.	ceglane	
593	Willa	ul.	Kmity Piotra	8		pocz. XX w.	ceglane	
594	Schron bojowy „Linii Mołotowa”	ul.	Kokosza		dz. 696 obr. 208	1940 - 1941	betonowe	
595	Willa	ul.	Kołatąja Hugona	2		1909	cegl.-drew.	A – 1789 Z DNIA 03.04.1989
596	Willa	ul.	Kołatąja Hugona	4		1909	ceglane	A - 1788 Z DNIA 06.04.1989
597	Dom	ul.	Kołatąja Hugona	9		1918 - 1939	ceglane	
598	Dom	ul.	Kołatąja Hugona	11		1918 – 1939	ceglane	
599	Dom	ul.	Kołatąja Hugona	13		1918 - 1939	ceglane	
600	Dom	ul.	Kołatąja Hugona	18		1918 - 1939	ceglane	
601	Dom	ul.	Komisji Edukacji Narodowej	1		XIX/XX w.	ceglane	A – 1747 Z DNIA 08.01.1987
602	Dom	ul.	Komisji Edukacji Narodowej	3		l.30 XX w.	ceglane	
603	Dom	ul.	Komisji Edukacji Narodowej	5		k. XIX w.	ceglane	
604	Zabudowa ulicy Stanisława Konarskiego	ul.	Konarskiego Stanisława					A – 1128 Z DNIA 06.06.1983
605	Dom	ul.	Konarskiego Stanisława	3		k. XIX w.	ceglane	
606	Dom	ul.	Konarskiego Stanisława	4		k. XIX w.	ceglane	A – 1694 Z DNIA 18.10.1994
607	Dom ob. Dom Kultury Kolejarza	ul.	Konarskiego Stanisława	5		-	ceglane	A – 135 Z DNIA 08.11.2005
608	Sąd	ul.	Konarskiego Stanisława	6		1938	ceglane	A – 1558 Z DNIA 09.06.1983
609	Budynek d. szkoły męsko – żeńskiej, ob. szkoła podstawowa	ul.	Konarskiego Stanisława	7		XIX/XX w.	ceglane	A – 252 Z DNIA 31.12.2007
610	Budynek Towarzystwa Gimnastycznego ”Sokół” ob. Centrum Kulturalne	ul.	Konarskiego Stanisława	9		1894	ceglane	A – 616 Z DNIA 20.03.1992
611	Stacja transformatorowa	ul.	Konarskiego Stanisława		dz. 838 obr. 207	ok. 1936	ceglane	A – 1420 Z DNIA 20.09.2016
612	Dom	ul.	Konopnickiej Marii	1		1918 – 1939	ceglane	
613	Dom	ul.	Konopnickiej Marii	17		1918 – 1939	ceglane	
614	Dom	ul.	Konopnickiej Marii	21		1918 – 1939	ceglane	
615	Dom	ul.	Konopnickiej Marii	45		1918 – 1939	ceglane	

616	Zabudowa Placu Konstytucji 3 Maja	pl.	Konstytucji 3 Maja					A – 1129 Z DNIA 06.06.1983
617	Dom	pl.	Konstytucji 3 Maja	2		k. XIX w.	ceglane	
618	Dom	pl.	Konstytucji 3 Maja	3		k. XIX w.	ceglane	
619	Dom	pl.	Konstytucji 3 Maja	5		Przed 1910	ceglane	A – 197 Z DNIA 28.02.2007
620	Dom	pl.	Konstytucji 3 Maja	6		XIX/XX w.	ceglane	A – 164 Z DNIA 02.06.2006
621	Szkoła żeńska im. Hoffmanowej, ob. kamienica	pl.	Konstytucji 3 Maja	7		1912-1913	ceglane	A – 811 Z DNIA 21.05.1990, d. A - 352
622	ZESPÓŁ KLASZTORNY BENEDYKTYNEK Klasztor Benedyktynek	pl.	Konstytucji 3 Maja	8		1768-1777, spalony 1941 i 1957, odbudowa części 1963		A – 1561 Z DNIA 12.04.1959
623	ZESPÓŁ KLASZTORNY BENEDYKTYNEK Kościół pw. św. Trójcy w zespole ss. Benedyktynek	pl.	Konstytucji 3 Maja	8	dz. 1314 obr. 205	1768 – 1777	mieszane	A – 1561 Z DNIA 12.04.1959
624	ZESPÓŁ KLASZTORNY BENEDYKTYNEK Brama ze schodami w zespole ss. Benedyktynek	pl.	Konstytucji 3 Maja		dz. 1314 obr. 205	1768 - 1777	ceglane	A – 1561 Z DNIA 12.04.1959
625	ZESPÓŁ KLASZTORNY BENEDYKTYNEK Ogród ss. Benedyktynek	pl.	Konstytucji 3 Maja		dz. 1315/1 obr. 205	XVIII w.		A – 1561 Z DNIA 12.04.1959
626	ZESPÓŁ KLASZTORNY BENEDYKTYNEK	pl.	Konstytucji 3 Maja		dz. 1314, 1315/1 obr. 205	II poł. XVII wieku	ceglane	A – 1561 Z DNIA 12.04.1959
627	Stacja transformatorowa	pl.	Konstytucji 3 Maja (ul. Krasieńskiego Zygmunta)		dz. 1313/2 obr. 205	1926	ceglane	A – 1421 Z DNIA 08.05.2018
628	Dom	ul.	Kopernika Mikołaja	2		1910	ceglane	
629	Dom	ul.	Kopernika Mikołaja	3		1912	ceglane	
630	Dom	ul.	Kopernika Mikołaja	4		pocz. XX w.	ceglane	
631	Dom	ul.	Kopernika Mikołaja	5		1918 – 1939	ceglane	
632	Dom	ul.	Kopernika Mikołaja	6		XIX/XX w.	ceglane	
633	Dom	ul.	Kopernika Mikołaja	7		1918 – 1939	ceglane	
634	Willa	ul.	Kopernika Mikołaja	9		pocz. XX w.	ceglane	A – 849 Z DNIA 25.02.1997
635	Dom	ul.	Kopernika Mikołaja	11		1918 – 1939	ceglane	
636	Dom	ul.	Kopernika Mikołaja	12		ok. 1912	ceglane	
637	Dom, ob. Ośrodek Szkolno - Wychowawczy	ul.	Kopernika Mikołaja	14		pocz. XX w.	ceglane	A – 712 Z DNIA 02.01.1985

638	Dom	ul.	Kopernika Mikołaja	17		1918 – 1939	ceglane	
639	Dom	ul.	Kopernika Mikołaja	20		1918 – 1939	ceglane	
640	Dom	ul.	Kopernika Mikołaja	22		1918 – 1939	ceglane	
641	Dom	ul.	Kopernika Mikołaja	25		l. 20 – 30 XX w.	ceglane	
642	Dom	ul.	Kopernika Mikołaja	27		1918 – 1939	ceglane	
643	Dom	ul.	Kopernika Mikołaja	28		l. 20 – 30 XX w.	ceglane	
644	Dom	ul.	Kopernika Mikołaja	31		l. 20 – 30 XX w.	ceglane	
645	Dom	ul.	Kopernika Mikołaja	35		l. 20 – 30 XX w.	ceglane	
646	Dom	ul.	Kopernika Mikołaja	37		l. 20 – 30 XX w.	ceglane	
647	Dom	ul.	Kopernika Mikołaja	38		l. 20 – 30 XX w.	ceglane	
648	Dom	ul.	Kopernika Mikołaja	39		1918-1939	ceglane	
649	Dom	ul.	Kopernika Mikołaja	48		l. 30 XX w.	ceglane	
650	Dom	ul.	Kopernika Mikołaja	50		l. 20 – 30 XX w.	ceglane	
651	Dom	ul.	Kopernika Mikołaja	54		l. 20 – 30 XX w.	ceglane	
652	Bunkier	ul.	Kopernika Mikołaja (ul. Bystrzyckich)		dz. 432 obr. 208	l. 40 XX w.	ceglane	
653	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Fort N XVIII b „GŁĘBOKA”	ul.	Ojca Augustyna Kordeckiego (ul. Generała Józefa Wysockiego, ul. Chrzanowskiej Zofii)		dz. 601/1, 601/2 obr. 201	1880 – 1887, przebud. ok. 1900 – 1910, wysadzony 1915, cz. rozebrany ok. 1920 – 1930 (front obrony bliskiej)	ziem.- mur.	A – 1400 Z DNIA 21.04.2017
654	Dom	ul.	Korzeniowskiego Józefa	5		1918-1939	ceglane	
655	Dom	ul.	Korzeniowskiego Józefa	8		1918-1939	ceglane	
656	Dom	ul.	Korzeniowskiego Józefa	9		1918-1939	ceglane	
657	Dom	ul.	Korzeniowskiego Józefa	10		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	
658	Dom	ul.	Korzeniowskiego Józefa	11		1918-1939	ceglane	
659	Zabudowa ulicy Tadeusza Kościuszki	ul.	Kościuszki Tadeusza					A – 528 Z DNIA 06.06.1983
660	ZESPÓŁ KLASZTORNY BONIFRATRÓW Klasztor Bonifratrów, ob. jednostki Urzędu Marszałkowskiego	ul.	Kościuszki Tadeusza	2		ok. 1678, przebudowany 1787, XIX w.	mieszane	A – 1318 Z DNIA 06.06.1983
661	Dom	ul.	Kościuszki Tadeusza	3		XVII w., przebud., XVIII/XVII w.	ceglane	A – 1552 Z DNIA 11.10.1983
662	Budynek Towarzystwa Wzajemnego Kredytu „Wira”, tzw. Narodowy	ul.	Kościuszki Tadeusza	5		1905 – 1907 (na wcześniejszych fundamentach)	ceglane	A – 1584 Z DNIA 16.12.1986

	Dom, ob. dom mieszkalny							
663	ZESPÓŁ KLASZTORNY BONIFRATRÓW Oficyna	ul.	Kościuszki Tadeusza		dz. 642/2 obr. 207	XIX w.	ceglane	A – 1318 Z DNIA 06.06.1983
664	Dom	ul.	Kościuszki Tadeusza (Wybrzeże Marszałka Józefa Piłsudskiego 1)	7		XVIII/XIX, rozbud. 1881	ceglane	A – 190 Z DNIA 26.03.1987
665	Dom	ul.	Krakowska	3		1918-1939	ceglane	
666	Dom	ul.	Krakowska	5		1918-1939	ceglane	
667	Dom	ul.	Krakowska	39		1918-1939	ceglane	
668	Dom	ul.	Krakowska	51		1918-1939	ceglane	
669	Dom	ul.	Krakowska	53		1918-1939	ceglane	
670	Dom	ul.	Krakowska	55		1918-1939	ceglane	
671	d. stajnia, ob. dom	ul.	Kraśińskiego Zygmunta	3a		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	A – 860 Z DNIA 26.06.1997
672	Dom	ul.	Kraśińskiego Zygmunta	3		1895	ceglane	A – 197 Z DNIA 23.03.1987
673	Dom	ul.	Kraśińskiego Zygmunta	5		1 ćw. XX w.	ceglane	
674	Dom	ul.	Kraśińskiego Zygmunta	8		pocz. XX w.	ceglane	
675	Dom z parcelą	ul.	Kraśińskiego Zygmunta	11		2 poł. XIX w.	ceglane	A – 1603 Z DNIA 28.12.1987
676	Dom	ul.	Kraśińskiego Zygmunta	24		1918 - 1939	ceglane	
677	Dom	ul.	Kraśińskiego Zygmunta	25		ok. 1910	ceglane	A – 805 Z DNIA 06.01.1993
678	Dom	ul.	Kraśińskiego Zygmunta	33		1918 - 1939	ceglane	
679	Zakład wychowawczy ss. Opatrznościerek, ob. zakład wychowawczy "Caritas"	ul.	Kraśińskiego Zygmunta	33		pocz. XX w.	ceglane	
680	Willa	ul.	Kraśińskiego Zygmunta	39		ok. 1900	ceglane	A – 313 Z DNIA 17.11.1988
681	Dom	ul.	Kraśińskiego Zygmunta	49		pocz. XX w.	ceglane	
682	Dom	ul.	Kraśińskiego Zygmunta	51		k. XIX w.	ceglane	
683	Kapliczka	ul.	Kraśińskiego Zygmunta		dz. 2831 obr. 202	2 poł. XIX w.	ceglane	B – 342 Z DNIA 26.02.2010
	Stacja transformatorowa	ul.	Kraśińskiego Zygmunta (Plac Konstytucji 3 Maja)		dz. 1313/2 obr. 205	1926	ceglane	A – 1421 Z DNIA 08.05.2018
684	Dom	ul.	Kraszewskiego Ignacego Józefa	2		1918 - 1939	ceglane	
685	Dom	ul.	Kraszewskiego Ignacego Józefa	3		1918 - 1939	ceglane	
686	Dom	ul.	Kraszewskiego Ignacego Józefa	7		2 poł. XIX - 1914	ceglane	
687	Ochronka im. J. Piłsudskiego	ul.	Kraszewskiego Ignacego Józefa	7		ok. 1910	ceglane	
688	Dom	ul.	Świętej Królowej Jadwigi	4		pocz. XX w.	ceglane	
689	Dom	ul.	Świętej Królowej Jadwigi	6		1. 20 XX w.	ceglane	
690	Dom	ul.	Świętej Królowej Jadwigi	9		1918-1939	ceglane	

691	Dom	ul.	Świętej Królowej Jadwigi	10		1898	ceglane	A – 229 Z DNIA 05.12.2007
692	Dom	ul.	Świętej Królowej Jadwigi	12		1918-1939	ceglane	
693	Dom	ul.	Świętej Królowej Jadwigi	18		pocz. XX w.	ceglane	A – 205 Z DNIA 16.04.2007
694	Dom	ul.	Krucza	1		1918 - 1939	ceglane	
695	Budynek plebani gr.-kat.	ul.	Kruhel Wielki	-		ok.1930	drewniane	
696	Cerkiew greckokatolicka Wniebowstąpienia Pańskiego	ul.	Kruhel Wielki		dz. 153 obr. 216	-		A – 719 Z DNIA 12.06.1987
697	Dzwonnica	ul.	Kruhel Wielki		dz. 153 obr. 216	-		A – 719 Z DNIA 12.06.1987
698	Starodrzew	ul.	Kruhel Wielki		dz. 153 obr. 216	-		A – 719 Z DNIA 12.06.1987
699	Cmentarz cerkiewny gr.-kat.	ul.	Kruhel Wielki		dz. 153 obr. 216			A-719 Z DNIA 12.06.1987
700	Kościół filialny pw. NMP Królowej Polski	ul.	Kruhel Wielki		dz. 545 obr. 216	1915		
701	Cmentarz przy Kościele filialnym NMP	ul.	Kruhel Wielki		dz. 545 obr. 216	1915	mur.	
702	Kościół pw. św. Wojciecha	ul.	Kruhelska		dz. 410 obr. 206	ok. 1895		A – 1364 Z DNIA 19.11.2015
703	Cmentarz komunalny	ul.	Kruhelska		dz. 410 obr. 206			
704	ZESPÓŁ PAŁACOWY LUBOMIRSKICH Pałac Lubomirskich, ob. Państwowa Akademia Nauk Stosowanych	ul.	Książąt Lubomirskich	6		1885 - 1887	ceglane	A – 362 Z DNIA 28.01.1969
705	ZESPÓŁ PAŁACOWY LUBOMIRSKICH Park z alejami dojazdowymi	ul.	Książąt Lubomirskich		dz. 197 obr. 212	XIX w.	ceglane	A – 362 Z DNIA 28.01.1969
706	ZESPÓŁ PAŁACOWY LUBOMIRSKICH Pozostałości ogrodzenia z kordegardą i bramą	ul.	Książąt Lubomirskich		dz. 196 obr. 212	2 poł. XIX w.	ceglane	A – 485 Z DNIA 26.02.1992
707	Strefa ochrony zespołu pałacowo-parkowego Lubomirskich	ul.	Książąt Lubomirskich		dz. 193, 194, 195, 197, 198, 199 obr. 212			A – 485 Z DNIA 26.02.1993
708	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Zespół wojennego magazynu prochu nr 1- magazyn prochu	ul.	Kupały		dz. 461 obr. 212	ok. 1890, zapewne wysadzony 1915, cz. rozebrany	beton – ziem.	
709	Dworzec kolejowy PKP	pl.	Legionów	2		1860, przebud.1895, grunt. remont. ok. 1922 i 1959, cz.przeb.1966	ceglane	A – 752 Z DNIA 06.06.1983, d. A - 497
710	Dom	pl.	Legionów	3, 5, 5a		pocz. XX w.	ceglane	
711	Dom	pl.	Legionów	8		1918-1939	ceglane	

712	Dom	ul.	Lelewela Joachima	3		XIX/XX w.	ceglane	
713	Dom	ul.	Lelewela Joachima	3a		XIX/XX w.	ceglane	
714	Łaźnia garnizonowa, ob. Archiwum Państwowe	ul.	Lelewela Joachima	4		ok. 1930	ceglane	A – 486 Z DNIA 27.12.1991
715	Dom	ul.	Lelewela Joachima	5		2 poł. XIX - 1914	ceglane	
716	Dom	ul.	Lelewela Joachima	5a		2 poł. XIX - 1914	ceglane	
717	Dom	ul.	Lelewela Joachima	6		pocz. XX w.	ceglane	A – 1815 Z DNIA 07.01.1987
718	Dom	ul.	Lelewela Joachima	7		2 poł. XIX - 1914	ceglane	
719	Dom	ul.	Lelewela Joachima	11		2 poł. XIX - 1914	ceglane	
720	Dom	ul.	Lenartowicza Teofila	5		1913	ceglane	
721	Dom	ul.	Lenartowicza Teofila	21		1918 - 1939	ceglane	
722	Dom	ul.	Lenartowicza Teofila	23		1918 - 1939	ceglane	
723	Dom	ul.	29 Listopada	15		1918 - 1939	ceglane	
724	Dom	ul.	29 Listopada	17		pocz. XX w.	ceglane	
725	Dom	ul.	29 Listopada	29		1918 - 1939	ceglane	
726	Stacja transformatorowa	ul.	29 Listopada		dz. 1245/2 obr. 205	1926	ceglane	A - 1420 Z DNIA 20.09.2016
727	KOSZARY 45 PUŁKU PIECHOTY – 6 budynków koszarowych	ul.	29 listopada i 3 Maja		dz. 1238, 1241, 1243, 1244 obr. 205	1898, remont. l. 60 – 90 XX w.	mur.	A – 706 Z DNIA 15.12.1983
728	KOSZARY 45 PUŁKU PIECHOTY – 2 budynki koszarowe, ob. szkoła	ul.	29 listopada i 3 Maja		dz. 1238, 1241, 1243, 1244 obr. 205	1898	mur.	A – 706 Z DNIA 15.12.1983
729	KOSZARY 45 PUŁKU PIECHOTY – budynek koszarowy	ul.	29 listopada i 3 Maja		dz. 1238, 1241, 1243, 1244 obr. 205	1890, rozbud. 1942, remont. 1970	mur.	A – 706 Z DNIA 15.12.1983
730	KOSZARY 45 PUŁKU PIECHOTY – budynek koszarowy	ul.	29 listopada i 3 Maja		dz. 1238, 1241, 1243, 1244 obr. 205	1890, remont. 1980	mur.	A – 706 Z DNIA 15.12.1983
731	KOSZARY 45 PUŁKU PIECHOTY – budynek koszarowy, ob. izba chorych	ul.	29 listopada i 3 Maja		dz. 1238, 1241, 1243, 1244 obr. 205	1898, remont. 1970	mur.	A – 706 Z DNIA 15.12.1983
732	KOSZARY 45 PUŁKU PIECHOTY – budynek dowództwa, ob. Klub	ul.	29 listopada i 3 Maja		dz. 1238, 1241, 1243, 1244 obr. 205	1898, remont. 1970	mur.	A – 706 Z DNIA 15.12.1983
733	KOSZARY 45 PUŁKU PIECHOTY – areszt	ul.	29 listopada i 3 Maja		dz. 1238, 1241, 1243, 1244 obr. 205	1898, remont. 1974	mur.	A – 706 Z DNIA 15.12.1983
734	KOSZARY 45 PUŁKU PIECHOTY – dom mieszkalny, ob. administracyjny	ul.	29 listopada i 3 Maja		dz. 1238, 1241, 1243, 1244 obr. 205	1898, remont. 1977	mur.	A – 706 Z DNIA 15.12.1983

735	KOSZARY 45 PUŁKU PIECHOTY – dom mieszkalny, ob. administracyjny	ul.	29 listopada i 3 Maja		dz. 1238, 1241, 1243, 1244 obr. 205	1890	mur.	A – 706 Z DNIA 15.12.1983
736	KOSZARY 45 PUŁKU PIECHOTY – dom mieszkalny ,ob. Magazyn	ul.	29 listopada i 3 Maja		dz. 1238, 1241, 1243, 1244 obr. 205	1890	mur.	A – 706 Z DNIA 15.12.1983
737	KOSZARY 45 PUŁKU PIECHOTY – dom mieszkalny, ob. Magazyn	ul.	29 listopada i 3 Maja		dz. 1238, 1241, 1243, 1244 obr. 205	1930	mur.	A – 706 Z DNIA 15.12.1983
738	KOSZARY 45 PUŁKU PIECHOTY – dom, ob. wartownia	ul.	29 listopada i 3 Maja		dz. 1238, 1241, 1243, 1244 obr. 205	1932	mur.	A – 706 Z DNIA 15.12.1983
739	KOSZARY 45 PUŁKU PIECHOTY – 2 budynki gospodarcze	ul.	29 listopada i 3 Maja		dz. 1238, 1241, 1243, 1244 obr. 205	1930	mur.	A – 706 Z DNIA 15.12.1983
740	KOSZARY 45 PUŁKU PIECHOTY – magazyn	ul.	29 listopada i 3 Maja		dz. 1238, 1241, 1243, 1244 obr. 205	1898, remont. 1967	mur.	A – 706 Z DNIA 15.12.1983
741	KOSZARY 77 PUŁKU PIECHOTY – 5 budynków koszarowych, ob. koszary wojskowe	ul.	29 listopada i 3 Maja		dz. 1238, 1241, 1243, 1244 obr. 205	ok. 1890	mur.	A – 706 Z DNIA 15.12.1983
742	KOSZARY 77 PUŁKU PIECHOTY – budynek koszarowy, ob. koszary wojskowe	ul.	29 listopada i 3 Maja		dz. 1238, 1241, 1243, 1244 obr. 205	1932	mur.	A – 706 Z DNIA 15.12.1983
743	KOSZARY 77 PUŁKU PIECHOTY – budynek koszar, ob. nieużytkowany	ul.	29 listopada i 3 Maja		dz. 1238, 1241, 1243, 1244 obr. 205	ok. 1890	mur.	A – 706 Z DNIA 15.12.1983
744	KOSZARY 77 PUŁKU PIECHOTY – brama	ul.	29 listopada i 3 Maja		dz. 1238, 1241, 1243, 1244 obr. 205	ok. 1890	mur./met.	A – 706 Z DNIA 15.12.1983
745	KOSZARY 77 PUŁKU PIECHOTY – 2 budynki koszarowe, ob. Szkoły	ul.	29 listopada i 3 Maja		dz. 1238, 1241, 1243, 1244 obr. 205	ok. 1890	mur.	A – 706 Z DNIA 15.12.1983
746	Dwór	ul.	Lwowska	1		XVIII/XIX w.	ceglane	A – 852 Z DNIA 11.06.1987
747	Dom	ul.	Lwowska	2		pocz. XX w.	ceglane	
748	Dom	ul.	Lwowska	2a		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	
749	Dom	ul.	Lwowska	3		pocz. XX w.	ceglane	
750	Dom	ul.	Lwowska	4		1918 - 1939	ceglane	
751	Dom	ul.	Lwowska	5		1 dek. XX w.	ceglane	
752	Dom	ul.	Lwowska	6		1918 - 1939	ceglane	
753	Dom	ul.	Lwowska	10		2 poł. XIX w - 1914	ceglane	
754	Dom	ul.	Lwowska	12		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	
755	Dom	ul.	Lwowska	14		2 poł. XIX w - 1914	ceglane	
756	Dom	ul.	Lwowska	26		1918 - 1939	ceglane	

757	Dom	ul.	Lwowska	28		1918 - 1939	ceglane	
758	KOSZARY ARTYLERII, UL. LWOWSKA – budynki koszarowe	ul.	Lwowska	34		1895	mur.	
759	KOSZARY ARTYLERII, UL. LWOWSKA – ujeżdźalnia koni, ob. hotel	ul.	Lwowska	40		XIX w., remont l. 90 XX w.	mur.	
760	Dom	ul.	Lwowska	41		k. XIX w.	drew.	
761	Dom	ul.	Lwowska	56		k. XIX w.	drew.	
762	Dom	ul.	Lwowska	60		XIX/XX w.	drew.	
763	Kapliczka	ul.	Lwowska		dz. 318 obr. 215	k. XIX w.	ceglane	
764	Most na rzece Wiar	ul.	Lwowska		dz. 5, 6, 28, 30, 31 obr. 215	1900	żel.	
765	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON Fort N XX „PRZEKOPANA” wraz z szańcem	ul.	Lwowska/ Księdza Jana Mogilnickiego		dz. 371/1, 378/4 obr. 214	1880 – 1887, cz. rozebrany ok. 1920 – 1930, wbudowanie schronu bojowego linii Mołotowa 1940	ziem.-mur,	A – 1400 Z DNIA 21.04.2017
766	Szaniec	ul.	Lwowska		dz. 197 obr. 214			
767	Fort 13 „ŁAPAJÓWKA”	ul.	Lwowska		dz. 372, 373 obr. 215	1880 – 1887, cz. wysadzony 1915, cz. rozebrany ok. 1920 - 1930	ziem.- mur.	A – 375 Z DNIA 24.08.2009
768	Dwór	ul.	Łozowa	3		pocz. XX w.	ceglane	
769	Dom	ul.	Łukasińskiego Waleriana	1		pocz. XX w.	ceglane	A – 280 Z DNIA 30.07.2008
770	Budynki zaplecza – stajnia i budynek produkcyjny (fabryczka)	ul.	Łukasińskiego Waleriana	8		ok. 1910	ceglane	A - 685 Z DNIA 15.11.2011
771	Dom	ul.	Łukasińskiego Waleriana	10		pocz. XX w.	ceglane	A – 721 Z DNIA 04.11.1983
772	d. Szkoła Zawodowa Izraelicka, ob. nieużytkowany	ul.	Łukasińskiego Waleriana	12		1919 - 1939	ceglane	A – 1266 Z DNIA 03.07.1998
773	Stacja transformatorowa	ul.	Łukasińskiego Waleriana		dz. 1494/2 obr. 207	l. 30 XX w.	ceglane	A – 1421 Z DNIA 08.05.2018
774	Zabudowa ulicy 3 Maja	ul.	3 Maja					A – 1092 Z DNIA 06.06.1983
775	Dom	ul.	3 Maja	3		XIX/XX w.	ceglane	A – 21 Z DNIA 27.03.2000
776	ZAJAZD	ul.	3 Maja	4		XVIII/XIX, restaur. 1959	ceglane	A – 496 Z DNIA 06.06.1984
777	Dom	ul.	3 Maja	5		XIX/XX w.	ceglane	
778	Dom	ul.	3 Maja	5a		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	
779	Budynki gospodarcze dawnej poczty	ul.	3 Maja	6		-	ceglane	A – 860 Z DNIA 26.06.1997
780	Dom	ul.	3 Maja	7		l. 70 XIX w.	ceglane	
781	Dom	ul.	3 Maja	7a		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	
782	Dom	ul.	3 Maja	8		l. 30 XX w.	ceglane	A – 22 Z DNIA 27.03.2000
783	Dom	ul.	3 Maja	9		k. XIX w.	ceglane	
784	Dom	ul.	3 Maja	10		l. 30 XX w.	ceglane	A – 23 Z DNIA 27.03.2006
785	Dom	ul.	3 Maja	11		1918 – 1939	ceglane	
786	Dom	ul.	3 Maja	12		k. XIX w.	ceglane	
787	Dom	ul.	3 Maja	14		XIX/XX w.	ceglane	
788	Dom	ul.	3 Maja	16		XIX/XIX w.	ceglane	

789	Dom	ul.	3 Maja	18		2 poł. XIX w.	ceglane	A – 1578 Z DNIA 17.08.1968
790	Dom	ul.	3 Maja	21		k. XIX w.	ceglane	A – 422 Z DNIA 24.06.2010
791	Dom	ul.	3 Maja	22		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	
792	Dom	ul.	3 Maja	23		k. XIX w.	ceglane	
793	Dom	ul.	3 Maja	28		1 ćw. XX w.	ceglane	
794	Dom	ul.	3 Maja	30		1918 – 1939	ceglane	
795	Dom	ul.	3 Maja	31		XIX/XX w.	ceglane	
796	Dom	ul.	3 Maja	33		pocz. XX w.	ceglane	
797	Dom	ul.	3 Maja	35		k. XIX w.	ceglane	
798	Dom	ul.	3 Maja	35a		k. XIX w.	ceglane	
799	Dom	ul.	3 Maja	36 38		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	
800	Dom	ul.	3 Maja	37		XIX/XX w.	ceglane	
801	Dom	ul.	3 Maja (ul. Świętego Jana Nepomucena 37)	39		k. XIX w.	ceglane	A – 68 Z DNIA 28.01.2003
802	Dom	ul.	3 Maja	40		1918 – 1939	ceglane	
803	Dom	ul.	3 Maja	41		k. XIX w.	ceglane	
804	Dom	ul.	3 Maja	43		k. XIX w.	ceglane	A – 347 Z DNIA 08.04.2009
805	Dom	ul.	3 Maja	45		1918 – 1939	ceglane	
806	Dom	ul.	3 Maja	46		1918 – 1939	ceglane	
807	Dom	ul.	3 Maja	47		1918 – 1939	ceglane	
808	Dom	ul.	3 Maja	50		1918 – 1939	ceglane	
809	Dom	ul.	3 Maja	55		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	
810	Dom	ul.	3 Maja	57		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	
811	Dom	ul.	3 Maja	58		1918 – 1939	ceglane	
812	Dom	ul.	3 Maja	60		1918 – 1939	ceglane	
813	Dom	ul.	3 Maja	61		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	
814	Dom	ul.	3 Maja	62		1918 – 1939	ceglane	
815	Dom	ul.	3 Maja	63		1 dek. XX w.	ceglane	
816	ZAJAZD	ul.	3 Maja	65		2 poł. XIX w. -1914	ceglane	A - 281 Z DNIA 11.01.1988
817	Dom	ul.	3 Maja	67		1918 – 1939	ceglane	
818	Dom	ul.	3 Maja	71		1918 – 1939	ceglane	
819	Dom	ul.	3 Maja	71a		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	
820	Dom	ul.	3 Maja	74		1918 – 1939	ceglane	
821	Dom	ul.	3 Maja	80		1918 – 1939	ceglane	
822	Dom	ul.	3 Maja	109		1918 – 1939	ceglane	
823	Dom	ul.	3 Maja	115		1918 – 1939	ceglane	
824	Dom	ul.	3 Maja	131		1918 – 1939	ceglane	
825	FORTYFIKACJE PIERWSZEGO PIERŚCIENIA FORTÓW TWIERDZY, TZW. LINII WSPIERAJĄCEJ - Fort W XVII „OSTRÓW”	ul.	Malawskiego Artura		dz. 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 258 obr. 204 oraz część dz. 6 obr. 205	1880 – 1887, zmodern. i włączony w linię Noyon jako N ok. 1908, wysadzony 1915, rozbiórka bud. koszarow. ok.1920 – 1930	ziem.- mur.	A – 1400 Z DNIA 21.04.2017
826	Dom	ul.	Malczewskiego Jacka	3		1918 – 1939	ceglane	
827	Dom	ul.	Malczewskiego Jacka	4		1918 – 1939	ceglane	
828	Dom	ul.	Malczewskiego Jacka	5		1918 – 1939	ceglane	
829	Dom	ul.	Malczewskiego Jacka	6		1918 – 1939	ceglane	

830	Schron bojowy „Linii Mołotowa”	ul.	Mała (blisko rzeki Wiar)		dz. 287 obr. 214	1940 – 1941	betonowe	
831	Dom	ul.	Mariacka	2		1918 – 1939	ceglane	
832	Budynek bractwa św. Mikołaja, ob. Stacja Sanitarno - Epidemiologiczna	ul.	Mariacka	4		XIX/XX w.	ceglane	
833	ZESPÓŁ CERKWI GR.-KAT. FIL. P. W. NARODZENIA BOGURODZICY Cerkiew gr.-kat. fil. pw. Narodzenia Bogurodzicy, ob. prawosławna	ul.	Mariacka	4a	dz. 528 obr. 207	1880	ceglane	A – 471 Z DNIA 07.06.1983
834	Dom	ul.	Mariacka	9		-	ceglane	
835	ZESPÓŁ CERKWI GR.-KAT. FIL. P. W. NARODZENIA BOGURODZICY Dzwonnica	ul.	Mariacka		dz. 528 obr. 207	1880	ceglane	A – 471 Z DNIA 07.06.1983
836	Parowozownia z halą wachlarzową	ul.	Mariacka		dz. 530/23 obr. 207	1872 – 1875, pożar w 2015	ceglane	
837	Willa	ul.	Matejki Jana	1		pocz. XX W.	ceglane	A - 264 Z DNIA 06.06.2008
838	Kościół ewangelicko - metodystyczny	ul.	Matejki Jana	7	dz. 1212 obr. 207	ok., 1910	ceglane	A – 63 Z DNIA 16.10.2002
839	Dom	ul.	Matejki Jana	8		1 ćw. XIX w.	ceglane	
840	Dom	ul.	Matejki Jana	10		XIX/XX w.	ceglane	
841	Dom	ul.	Matejki Jana	11		l. 30 XX w.	ceglane	A - 1490 Z DNIA 02.10.2017
842	Kapliczka	ul.	Matejki Jana		dz. 1246 obr. 207	2 poł. XIX w.	ceglane	B – 235 Z DNIA 20.05.2008
843	Zabudowa ulicy Adama Mickiewicza	ul.	Mickiewicza Adama					A – 1569 Z DNIA 07.06.1983
844	Dom	ul.	Mickiewicza Adama (ul. Generała Józefa Sowińskiego 2)	1		2 poł. XIX w.	ceglane	A – 1706 Z DNIA 26.01.2021
-	Budynek Towarzystwa Zaliczkowego Rolnego (Polskiej Kasy Oszczędności) ob. PKO BP	ul.	Mickiewicza Adama (ul. Dworskiego Aleksandra 1)	2		ok. 1892	ceglane	A-568 Z DNIA 09.06.183
845	Dom	ul.	Mickiewicza Adama	3		k. XIX w.	ceglane	A – 1192 Z DNIA 25.10.2013
846	Dom	ul.	Mickiewicza Adama	4		k. XIX w.	ceglane	A – 1731 Z DNIA 10.09.2021
847	Budynek Użyteczności Publicznej, ob. bank PKO S.A., Towarzystwo Żyrowe i Kredytowe	ul.	Mickiewicza Adama	6		1898	ceglane	A – 1329 Z DNIA 20.04.1993
848	Dom	ul.	Mickiewicza Adama	7		1896	ceglane	
849	Dom	ul.	Mickiewicza Adama	8		k. XIX w.	ceglane	
850	Dom	ul.	Mickiewicza Adama	9, 11		1899	ceglane	
851	Dom	ul.	Mickiewicza Adama	10		k. XIX w.	ceglane	A – 604 Z DNIA 19.01.1984

852	Pocztą	ul.	Mickiewicza Adama	13		1928-1935	ceglane	
853	Narodowy Bank Polski, ob. sąd	ul.	Mickiewicza Adama	14		1908 -1909	ceglane	A – 623 Z DNIA 09.06.1983
854	Dom	ul.	Mickiewicza Adama	15		2 poł. XIX - 1914	ceglane	
855	Dom	ul.	Mickiewicza Adama	16		k. XIX w.	ceglane	
856	Dom, tzw. Floryanka (pierwotnie Biuro Ubezpieczeń od Pożaru „Floryanka”)	ul.	Mickiewicza Adama	17		k. XIX w.	ceglane	A – 162 Z DNIA 06.06.2006
857	Hotel „Victoria” ob. dom mieszkalny	ul.	Mickiewicza Adama	18		4 ćw. XIX w.	ceglane	
858	Dom	ul.	Mickiewicza Adama	19		1895	ceglane	A – 163 Z DNIA 06.06.2006
859	Dom	ul.	Mickiewicza Adama	21		1877	ceglane	A – 1743 Z DNIA 04.09.1992
860	Dom	ul.	Mickiewicza Adama	22		2 poł. XIX w.	ceglane	
861	Dom	ul.	Mickiewicza Adama	23		k. XIX w.	ceglane	A – 19 Z DNIA 27.03.2000
862	Dom	ul.	Mickiewicza Adama	24		k. XIX w.	ceglane	
863	Dom	ul.	Mickiewicza Adama	25		XIX/XX w.	ceglane	
864	Dom	ul.	Mickiewicza Adama	26		XIX/XX w.	ceglane	
865	Dom	ul.	Mickiewicza Adama	27		pocz. XX w.	ceglane	
866	Sklep meblowy, d. młyn parowy Frenkla	ul.	Mickiewicza Adama	28a		1866	ceglane	A – 1693 Z DNIA 14.09.1995
867	„Dom Żołnierza im. Marszałka Piłsudskiego”, ob. Przemyski Ośrodek Sportu i Rekreacji	ul.	Mickiewicza Adama	30		1928 - 1929	ceglane	A – 699 Z DNIA 23.01.2012
868	KOSZARY NR 5 PUŁKU ARTYLERII FORTECZNEJ – budynek koszarowy	ul.	Mickiewicza Adama	34		1910 – 1914	mur.	A – 576 Z DNIA 16.06.1984
869	KOSZARY NR 5 PUŁKU ARTYLERII FORTECZNEJ– budynek koszarowy	ul.	Mickiewicza Adama	34		k. XIX w., remont l. 70 XX w.	mur.	A – 576 Z DNIA 16.06.1984
870	KOSZARY NR 5 PUŁKU ARTYLERII FORTECZNEJ – budynek koszarowy	ul.	Mickiewicza Adama	34		1910 – 1914	mur.	A – 576 Z DNIA 16.06.1984
871	KOSZARY NR 5 PUŁKU ARTYLERII FORTECZNEJ – 2 magazyny	ul.	Mickiewicza Adama	34		1910 – 1914	mur.	A – 576 Z DNIA 16.06.1984
872	KOSZARY NR 5 PUŁKU ARTYLERII FORTECZNEJ- mur	ul.	Mickiewicza Adama	34	dz. 1032/2, 1048, 1061, 1064, 1069, 1072 obr. 207	1890	mur.	A – 576 Z DNIA 16.06.1984

873	Dom, d. magazyn tytoniu	ul.	Mickiewicza Adama	35		1904	ceglane	A – 1583 Z DNIA 06.07.1995
874	Dom	ul.	Mickiewicza Adama	36		1914 - 1939	ceglane	
875	Dom	ul.	Mickiewicza Adama	39		k. XIX w.	ceglane	
876	Dom	ul.	Mickiewicza Adama	40		k. XIX w.	ceglane	A – 384 Z DNIA 18.10.2010
877	Oficyna i pozostałości bramy	ul.	Mickiewicza Adama	40		k. XIX w.	ceglane	
878	Dom	ul.	Mickiewicza Adama	41		k. XIX w.	ceglane	
879	KOSZARY NR 5 PULKU ARTYLERII FORTECZNEJ – siedziba Dyrekcji Inżynierii Wojskowej, ob. hotel	ul.	Mickiewicza Adama	47	dz. 550 obr. 207	1910 - 1914	mur.	A – 576 Z DNIA 16.06.1984
880	Dom	ul.	Mickiewicza Adama	53		2 poł. XIX - 1914	ceglane	
881	Dom	ul.	Mickiewicza Adama	55		1914 - 1939	ceglane	
882	Dom	ul.	Mickiewicza Adama	57		2 poł. XIX w.	ceglane	A – 86 Z DNIA 10.05.2004
883	Dom	ul.	Mickiewicza Adama	59		k. XIX w.	ceglane	
884	Dom	ul.	Mickiewicza Adama	63		1914 - 1939	ceglane	
885	Dom	ul.	Mickiewicza Adama	71		1914 - 1939	ceglane	
886	Dom	ul.	Mickiewicza Adama	75		2 poł. XIX - 1914	ceglane	
887	Kapliczka	ul.	Mickiewicza Adama		dz. 554/1 obr. 207	XIX w.	ceglane	
888	Dom	ul.	Mierosławskiego Ludwika	1		pocz. XX w.	ceglane	
889	Dom	ul.	Mierosławskiego Ludwika	3		pocz. XX w.	ceglane	A – 544 Z DNIA 28.08.1992
890	Dom	ul.	Mierosławskiego Ludwika	5		1914 - 1939	ceglane	
891	Dom	ul.	Mierosławskiego Ludwika	7		1914 - 1939	ceglane	
892	Dom	ul.	Mierosławskiego Ludwika	8		2 poł. XIX w. – 1914	ceglane	
893	Dom	ul.	Mierosławskiego Ludwika	9		l. 20 XX w.	ceglane	
894	Dom	ul.	Mierosławskiego Ludwika	17		1914 - 1939	ceglane	
895	Willa oficerska	ul.	Mireckiego Józefa	1		po 1918	ceglane	
896	Willa oficerska	ul.	Mireckiego Józefa	4		1932	ceglane	
897	Willa oficerska	ul.	Mireckiego Józefa	6		l. 20 XX w.	ceglane	
898	Dom	ul.	Mnisza	3		pocz. XX w.	ceglane	
899	Dom	ul.	Mnisza	5		pocz. XX w.	ceglane	
900	Dom	ul.	Mnisza	5a		1914-1939	ceglane	
901	Dom	ul.	Mnisza	8		2 poł. XIX - 1914	ceglane	
902	Dom	ul.	Księdza Jana Mogilnickiego	30		1918 - 1939	ceglane	
903	Dom	ul.	Księdza Jana Mogilnickiego	32		1918 - 1939	ceglane	

904	Schron bojowy „Linii Mołotowa”	ul.	Księdza Jana Mogilnickiego		dz. 371/1 obr. 214	1940 – 1941 wbudowany w Fort N XX „PRZEKOPANA”	betonowe	A - 1400 Z DNIA 21.04.2017
905	Zabudowa ulicy Stanisława Moniuszki	ul.	Moniuszki Stanisława					A – 1570 Z DNIA 07.06.1983
906	Dom	ul.	Moniuszki Stanisława	1		XIX/XX w.	ceglane	
907	Dom	ul.	Moniuszki Stanisława	3		1918 - 1939	ceglane	
908	Dom	ul.	Moniuszki Stanisława	5		1918 - 1939	ceglane	
909	Dom	ul.	Moniuszki Stanisława	7		1907	ceglane	A – 1565 Z DNIA 23.03.1987
910	Dom	ul.	Moniuszki Stanisława	8		XIX/XX w.	ceglane	A – 284 Z DNIA 30.07.2008
911	Dom	ul.	Moniuszki Stanisława	9		XIX/XX w.	ceglane	
912	Dom	ul.	Moniuszki Stanisława	10		XIX/XX w.	ceglane	A – 320 Z DNIA 16.01.2009
-	Dom	ul.	Mostowa (Rynek 2)	2		XVI/XVII przeb.1872–1873, elew. k. XIX w.	ceglane	A – 1632 Z DNIA 03.02.1969
913	Dom	pl.	Na Bramie	2		k. XIX w.	ceglane	A - 1073 Z DNIA 23.01.2013
914	Dom	pl.	Na Bramie	3		k. XIX w.	ceglane	
915	Dom	pl.	Na Bramie	5		k. XIX w.	ceglane	
916	Dom	pl.	Na Bramie	6		k. XIX w.	ceglane	
917	Dom	pl.	Na Bramie	8		ok. 1843(na piwnicach z XVIII) pozb. k. XIX w., remont l. 90 XX w.	ceglane	A – 594 Z DNIA 10.07.1987
918	Dom	pl.	Na Bramie (ul. Słowackiego Juliusza 1)	9		1 poł. XIX w.	ceglane	A – 516 Z DNIA 16.03.1984
919	Dom	pl.	Na Bramie	10		1878	ceglane	
920	Dom	pl.	Na Bramie	11		XIX/XX w.	ceglane	
921	Dom	pl.	Na Bramie	12		2 poł. XIX w.	ceglane	A – 20 Z DNIA 27.03.2000
922	Dom	ul.	Naruszewicza Adama	2		1918 – 1939	ceglane	
923	Dom	ul.	Naruszewicza Adama	7		1918 – 1939	ceglane	
924	Willa	ul.	Narutowicza Gabriela	9		1918 – 1939	ceglane	
925	Willa	ul.	Narutowicza Gabriela	11		po 1918	ceglane	
926	Dom	ul.	Narutowicza Gabriela	13		l. 20 XX w.	ceglane	
927	Dom	ul.	Narutowicza Gabriela	46		1918 – 1939	ceglane	
928	ZESPÓŁ BUDYNKÓW DWORCA KOLEJOWEGO PRZEMYSŁ-BAKOŃCZYCE - wieża ciśnieni I	ul.	Nestora/Generała Jakuba Jasińskiego		dz. 65/21, 65/22 obr. 214	ok. 1875	mur. i mur.-drew.	A – 465 Z DNIA 31.10.1991
929	ZESPÓŁ BUDYNKÓW DWORCA KOLEJOWEGO PRZEMYSŁ-BAKOŃCZYCE - wieża ciśnieni II	ul.	Nestora/Generała Jakuba Jasińskiego		dz. 65/21, 65/22 obr. 214	ok. 1876	mur. i mur.-drew.	A – 465 Z DNIA 31.10.1992

930	ZESPÓŁ BUDYNKÓW DWORCA KOLEJOWEGO PRZEMYSŁ-BAKOŃCZYCE - budynek socjalny	ul.	Nestora/Generała Jakuba Jasińskiego		dz. 65/22 obr. 214	ok. 1875	mur.–drew.	A – 465 Z DNIA 31.10.1991
931	ZESPÓŁ BUDYNKÓW DWORCA KOLEJOWEGO PRZEMYSŁ-BAKOŃCZYCE - dworzec	ul.	Nestora/Generała Jakuba Jasińskiego		dz. 65/22 obr. 214	ok. 1875	ceglane	A – 465 Z DNIA 31.10.1991
932	ZESPÓŁ BUDYNKÓW DWORCA KOLEJOWEGO PRZEMYSŁ-BAKOŃCZYCE - Parowozownia	ul.	Nestora/Generała Jakuba Jasińskiego		dz. 65/21 obr. 214	ok. 1875	ceglane	A – 465 Z DNIA 31.10.1991
933	KOSZARY ARTYLERII– 5 magazynów	ul.	Nestora			1897, 2 budynki remont. 1979 i 1981	mur.	
934	KOSZARY ARTYLERII– budynek gospodarczy	ul.	Nestora			1897	mur.	
935	KOSZARY ARTYLERII– wartownia	ul.	Nestora			1897, remont.1979	mur.	
936	Dom	ul.	Niemcewicz Ursyna Juliana	2		pocz. XX w.	ceglane	
937	Dom	ul.	Niewiadomskiego o Stanisława	1		1918 – 1939	ceglane	
938	Dom	ul.	Niewiadomskiego o Stanisława	3		1918 – 1939	ceglane	
939	Dom	ul.	Niewiadomskiego o Stanisława	4		1918 – 1939	ceglane	
940	Dom	ul.	Niewiadomskiego o Stanisława	6		1918 – 1939	ceglane	
941	Dom	ul.	Norwida Kamila Cypriana	2		1918 – 1939	ceglane	
942	Dom	ul.	Noskowskiego Zygmunta	6		1918 – 1939	ceglane	
943	Dom	ul.	Nowa	1		1918 – 1939	ceglane	
944	Dom	ul.	Nowa	13		1918 – 1939	ceglane	
945	Kapliczka	ul.	Obozowa		dz. 422 obr. 213	XIX w.	ceglane	
946	Fort 2 „NEHRYBKA”	ul.	Obozowa		dz. 432 obr. 213	1880 – 1887, cz. rozebrany ok. 1920 – 1930, cz. zniwelowany 1969	ziem.- mur.	A – 1400 Z DNIA 21.04.2017
947	Cmentarz Jeńców Radzieckich i Włoskich (nieczynny)	ul.	Obozowa		dz. 432 obr. 213			
948	Dom	ul.	Ojca Krystyna Szykowskiego	2		1918 - 1939	ceglane	
949	Dom	ul.	Ojca Krystyna Szykowskiego	4		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	
950	Dom	ul.	Ojca Krystyna Szykowskiego	6		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	
951	Schron bojowy „Linii Mołotowa”	ul.	Okopowa		dz. 324/2 obr. 213	1940 – 1941	betonowe	
952	Willa „Anna”	ul.	Okrzei Stefana	1		pocz. XX w.	ceglane	

953	Dom	ul.	Okrzei Stefana	2		1918 – 1939	ceglane	
954	Dom	ul.	Okrzei Stefana	4		1918 – 1939	ceglane	
955	Dom	ul.	Okrzei Stefana	6		1918 – 1939	ceglane	
956	Dom	ul.	Okrzei Stefana	8		1918 – 1939	ceglane	
957	Dom	ul.	Okrzei Stefana	10		1918 – 1939	ceglane	
958	Dom	ul.	Okrzei Stefana	12		1918 – 1939	ceglane	
959	Dom	ul.	Okrzei Stefana	17		1918 – 1939	ceglane	
960	Dom	ul.	Okrzei Stefana	18		1892	ceglane	A – 1794 Z DNIA 07.06.2023
961	Dom	ul.	Okrzei Stefana	19		1918 – 1939	ceglane	
962	Dom	ul.	Okrzei Stefana	20		2 poł. XIX w. – 1914	ceglane	
963	Dom	ul.	Okrzei Stefana	21		1918 – 1939	ceglane	
964	Dom	ul.	Okrzei Stefana	25		1918 – 1939	ceglane	
965	KOSZARY 10 BATALIONU PIONIERÓW – budynek sztabowy	ul.	Okrzei Stefana		dz. 1787/1, 1031 obr. 205	1896	mur.	A – 705 Z DNIA 15.12.1983
966	KOSZARY 10 BATALIONU PIONIERÓW – 2 budynki koszarowe	ul.	Okrzei Stefana		dz. 1787/1, 1031 obr. 205	1896	mur.	A – 705 Z DNIA 15.12.1983
967	KOSZARY 10 BATALIONU PIONIERÓW – areszt i wartownia	ul.	Okrzei Stefana		dz. 1787/1, 1031 obr. 205	1896	mur.	A – 705 Z DNIA 15.12.1983
968	KOSZARY 10 BATALIONU PIONIERÓW – stajnia, ob. hala sportowa	ul.	Okrzei Stefana		dz. 1787/1, 1031 obr. 205	1896	mur.	A – 705 Z DNIA 15.12.1983
969	KOSZARY 10 BATALIONU PIONIERÓW – 4 budynki gospodarcze	ul.	Okrzei Stefana		dz. 1787/1, 1031 obr. 205	1896	mur.	A – 705 Z DNIA 15.12.1983
970	KOSZARY 10 BATALIONU PIONIERÓW – 8 magazynów	ul.	Okrzei Stefana		dz. 1787/1, 1031 obr. 205	1896	mur.	A – 705 Z DNIA 15.12.1983
971	KOSZARY 10 BATALIONU PIONIERÓW – magazyn	ul.	Okrzei Stefana		dz. 1787/1, 1031 obr. 205	1896, remont.1986 – 1987	mur.	A – 705 Z DNIA 15.12.1983
972	KOSZARY 10 BATALIONU PIONIERÓW – magazyn	ul.	Okrzei Stefana		dz. 1787/1, 1031 obr. 205	1896, remont 1986, adaptowany na stolarnię 1997	mur.	A – 705 Z DNIA 15.12.1983
973	KOSZARY 10 BATALIONU PIONIERÓW – ogrodzenie od str. ul. Noskowskiego	ul.	Okrzei Stefana		dz. 1787/1, 1031 obr. 205	k. XIX w.	mur.	A – 705 Z DNIA 15.12.1983
974	Dom	ul.	Orkana Władysława	3		1918 – 1939	ceglane	
975	Dom	ul.	Orkana Władysława	7		1918 – 1939	ceglane	
976	Dom	ul.	Orkana Władysława	11		1918 – 1939	ceglane	
977	Dom	ul.	Paderewskiego Ignacego	5		1918 – 1939	ceglane	
978	Dom	ul.	Paderewskiego Ignacego	46a		1918 – 1939	ceglane	

979	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON Zespół strzelnicy wojskowej i wojskowego laboratorium artyleryjskiego – strzelnica	ul.	Paderewskiego Ignacego			1873 – 1887, zmodernizowany 1940-1944 i po 1950	ziem-beton.- drewn.	
980	Dom	ul.	Parkowa	1		pocz. XX w.	ceglane	A - 1728 Z DNIA 06.08.2021
981	Dom	ul.	Parkowa	3		pocz. XX w.	ceglane	
982	Dom	ul.	Parkowa	5		XIX/XIX w.	ceglane	
983	Dom	ul.	Parkowa	5a		pocz. XX w.	ceglane	
984	Dom	ul.	Parkowa	7		pocz. XX w.	ceglane	
985	FORTYFIKACJE PIERWSZEGO PIERŚCIENIA FORTÓW TWIERDZY, TZW. LINII WSPIERAJĄCEJ Fort 3 A „KRUHEL”	ul.	Pasteura Ludwika		dz. 2, 140 obr. 210	1854 – 1857, przebud. 1880, cz. zrujnowany ok. 1920 – 1930	ziem.- mur.	A – 561 Z DNIA 27.01.1993
986	FORTYFIKACJE PIERWSZEGO PIERŚCIENIA FORTÓW TWIERDZY, TZW. LINII WSPIERAJĄCEJ Fort 3 B „KRUHEL”	ul.	Pasteura Ludwika		dz. 2, 140 obr. 210	ok. 1880	ziem.	A – 561 Z DNIA 27.01.1993
987	FORTYFIKACJE PIERWSZEGO PIERŚCIENIA FORTÓW TWIERDZY, TZW. LINII WSPIERAJĄCEJ Fort 3 C „KRUHEL”	ul.	Pasteura Ludwika		dz. 2, 140 obr. 210	1854 – 1857, przebudz. ok. 1880, cz. zrujnowany ok. 1920 - 1930	ziem.- mur.	A – 561 Z DNIA 27.01.1993
988	Otoczenie zespołu baterii pozycyjnej 3 ”KRUHEL”	ul.	Pasteura Ludwika		dz. 662 obr. 206, fragment dz. 663, 732 obr. 206, dz. 1/1, 1/2, 1/3, 1/4, 1/5 obr. 210, fragment dz. 4 obr. 210, dz. 5 obr. 210, fragment dz. 6, 12, 135, 136, 137, 138 obr. 210, dz. 139, 141, 142 obr. 210, fragment dz. 143 obr. 210, , dz. 144, 145, 146, 147, 148, 149 obr. 210, fragment dz. 150, 151, 152, 153, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162/1 obr. 210, dz. 163 obr.			A – 561 Z DNIA 13.03.2024 dz. 146, 145, 144, 141, 247, 246, 245, 244, 163, 139, 5 (w całości), dz. 147, 149, 148, 1/5, 1/2, 1/3, 153, 150, 156, 157, 143, 142, 253, 286, 252, 251, 250, 249, 248, 237, 164/1, 164/2, 165/2, 162/1, 161, 160, 159, 136, 137, 138, 12, 9, 6/2, 4/2, 4/5 (w części) obr. 210

					210, fragmenty dz. 164/1, 164/2, 165, 236, 237 obr. 210, dz. 238, 239, 240, 241, 242 obr. 210, fragment dz. 243 obr. 210, dz. 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251 obr. 210, fragmenty dz. 252, 253, 254, 302, 303, 304/1, 305/1, 306 obr. 210			
989	DOM ZAKONNY SS. SERCANEK Szkoła rolnicza żeńska Najświętszego Serca Jezusowego	ul.	Biskupa Józefa Sebastiana Pelczara	2		pocz. XX w.	ceglane	A – 195 Z DNIA 26.02.2007
990	Mur oporowy	ul.	Biskupa Józefa Sebastiana Pelczara	2	dz. 1862 obr. 207	pocz. XX w.	ceglane	A – 431 Z DNIA 07.10.2010
991	MAŁE SEMINARIUM DUCHOWNE ob. Collegium Marianum	ul.	Biskupa Józefa Sebastiana Pelczara	4		1900 - 1902	ceglane	A - 109 Z DNIA 24.03.1986
992	Budynek sieci wodociągów austriackich	ul.	Biskupa Józefa Sebastiana Pelczara	8		kon. XIX w.	ceglane	
993	Dom	ul.	Biskupa Józefa Sebastiana Pelczara	12		k. XIX w.	ceglane	
994	Schron bojowy „Linii Mołotowa”	ul.	Piaskowa (blisko rzeki Wiar)		dz. 175 obr. 209	1940 – 1941	betonowe	
995	Schron bojowy „Linii Mołotowa”	ul.	Piaskowa (przy oczyszczalni ścieków)		dz. 77 obr. 209	1940 – 1941	betonowe	
996	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Strzelnica wojskowa	ul.	Piastowska			1873-1887, zmodernizowana 1941 – 1944	beton – ziem.	
997	Zabudowa Wybrzeża Marszałka Józefa Piłsudskiego	Wyb	Marszałka Józefa Piłsudskiego					A – 1567 Z DNIA 08.06.1983
-	Dom	Wyb	Marszałka Józefa Piłsudskiego (ul. Kościuszki Tadeusza 7)	1		XVIII/XIX, rozbudż. 1881	ceglane	A – 190 Z DNIA 26.03.1987
998	Budynek Przemyskiej Kasy Oszczędności, ob. dom mieszkalny	Wyb	Marszałka Józefa Piłsudskiego	3		k. XIX w.	ceglane	A – 478 Z DNIA 09.02.1987
999	Dom	Wyb	Marszałka Józefa Piłsudskiego	5		k. XIX w.	ceglane	
1000	Dom	Wyb	Marszałka Józefa Piłsudskiego	7		1918 – 1939	ceglane	
1001	Dom	Wyb	Marszałka Józefa Piłsudskiego	9		k. XIX w.	ceglane	A - 1469 Z DNIA 16.05.2017

1002	Dom	Wyb	Marszałka Józefa Piłsudskiego	11		1918 – 1939	ceglane	
1003	Dom	Wyb	Marszałka Józefa Piłsudskiego	13		1918 – 1939	ceglane	
1004	Dom	Wyb	Marszałka Józefa Piłsudskiego	29		1890	ceglane	
1005	Dom	Wyb	Marszałka Józefa Piłsudskiego	31		ok. 1900	ceglane	
1006	Schron bojowy „Linii Mołotowa”	Wyb	Marszałka Józefa Piłsudskiego		dz. 1778 obr. 205	1940 – 1941	betonowe	A – 1779 Z DNIA 20.02.2023
1007	POZOSTAŁOŚCI MIEJSKICH OBWAROWAŃ OBRONNYCH – bastion pn.– zach.	Wyb	Marszałka Józefa Piłsudskiego/ Waygarta Walerego/ Kościuszki Tadeusza		dz. 1123 obr. 207	XIV – XV w., modernizowane XVI, rozb. 1659, cz. rozebrane po 1776 r.	mur.- ziem.	A – 1471 Z DNIA 06.06.1983, d. A - 449
1008	Dom	ul.	Pocztowa	3a		1918-1939	ceglane	
1009	Dom	ul.	Pocztowa	5		XIX w.	ceglane	
1010	Dom	ul.	Pocztowa	6		1904 -1905	ceglane	
1011	Dom	ul.	Pocztowa	8		pocz. XX w.	ceglane	
1012	Dom	ul.	Podhalańczyków	4		-	ceglane	
1013	Dom	ul.	Pogodna	6		1918-1939	ceglane	
1014	WZGÓRZE ZAMKOWE Zamek królewski	Al.	XXV Polskiej Drużyny Strzeleckiej		dz. 1271/1 obr 207	ok. 1340, spalony 1498, odbud. Ok. 1514-1542, gruntownie przebud. ok. 1612 – 1631, remont ok. 1759 – 1762, restaur. 1865 – 1867, grunt. remont. I cz. rekontr. 1975-1991	mieszane	A – 275 Z DNIA 12.05.1960
1015	WZGÓRZE ZAMKOWE Budynek bramny	Al.	XXV Polskiej Drużyny Strzeleckiej		dz. 1271/1 obr. 207	ok. 1340, spalony 1498, przebud. I rozb. 1512-1553, remont ok. 1759-1762, rozb. 2 poł. XIX w.	mieszane	A – 275 Z DNIA 12.05.1960
1016	WZGÓRZE ZAMKOWE Fundamenty rotundy i pallatium	Al.	XXV Polskiej Drużyny Strzeleckiej		dz. 1271/1 obr. 207	X-XI w.	kamienne	A – 275 Z DNIA 12.05.1960
1017	WZGÓRZE ZAMKOWE Pozostałości fortyfikacji ziemno - murowanych	Al.	XXV Polskiej Drużyny Strzeleckiej		dz. 1271/1 obr. 207	XIV, XVI – XVII w.	ziemno - murowane	A – 275 Z DNIA 12.05.1960
1018	WZGÓRZE ZAMKOWE Wzgórze zamkowe z drzewami	Al.	XXV Polskiej Drużyny Strzeleckiej		dz. 1271/1 obr. 208			A – 275 Z DNIA 12.05.1961
1019	Dom	ul.	Księdza Józefa Poniatowskiego	1		pocz. XX w.	ceglane	
1020	Dom	ul.	Księdza Józefa Poniatowskiego	2		2 poł. XIX – 1914	ceglane	
1021	Dom	ul.	Księdza Józefa Poniatowskiego	3		pocz. XX w.	ceglane	
1022	Dom	ul.	Księdza Józefa Poniatowskiego	24		1918 – 1939	ceglane	
1023	Dom	ul.	Księdza Józefa Poniatowskiego	25		1906, remont l. 70 XX w.	ceglane	A – 725 Z DNIA 09.05.1991
1024	Dom	ul.	Księdza Józefa Poniatowskiego	27		pocz. XX w.	ceglane	
1025	Dom	ul.	Księdza Józefa Poniatowskiego	28		1918 - 1939	ceglane	

1026	Dom	ul.	Księdza Józefa Poniatowskiego	29		pocz. XX w.	ceglane	A – 733 Z DNIA 27.01.2012
1027	Dom	ul.	Księdza Józefa Poniatowskiego	32		pocz. XX w.	ceglane	
1028	Klasztor ss. Felicjanek	ul.	Księdza Józefa Poniatowskiego	33		1910	ceglane	A – 469 Z DNIA 04.11.1983
1029	Dom	ul.	Księdza Józefa Poniatowskiego	38		k. XIX w.	ceglane	
1030	Dom	ul.	Księdza Józefa Poniatowskiego	40		k. XIX w.	ceglane	
1031	Dom	ul.	Popielów	2		1910	ceglane	
1032	Dom	ul.	Popielów	4		1918 - 1939	ceglane	
1033	Dom	ul.	Popielów	6		1918 - 1939	ceglane	
1034	Dom	ul.	Popielów	10		1918 - 1939	ceglane	
1035	Dom	ul.	Księdza Jerzego Popiełuszki	3		XIX/XX w.	ceglane	
1036	Dom	ul.	Księdza Jerzego Popiełuszki	4		k. XIX w.	ceglane	A – 229 Z DNIA 06.08.1987
1037	Dom	ul.	Księdza Jerzego Popiełuszki	5		XIX/XX, przebud., l. 80 XX w.	ceglane	A – 239 Z DNIA 06.08.1987
1038	POZOSTAŁOŚCI MIEJSKICH OBWAROWAŃ OBRONNYCH – obwałowanie przy zespole klasztorным Karmelitanek	ul.	Księdza Jerzego Popiełuszki		dz. 1346 obr. 207	XIV – XV w., modernizowane XVI, rozb. 1659, cz. rozebrane po 1776 r.	ziemne	A – 1471 Z DNIA 06.06.1983, d. A - 449
1039	POZOSTAŁOŚCI MIEJSKICH OBWAROWAŃ OBRONNYCH – wał ziemny kleszczowy przed kurtyna na zapleczu zespołu klasztorного Karmelitów	ul.	Księdza Jerzego Popiełuszki		dz. 1344, 1342, 1341, 1339, 1338, 1337, 1336, 1332 obr. 207	XIV – XV w., modernizowane XVI, rozb. 1659, cz. rozebrane po 1776 r.	ziemne	A – 1471 Z DNIA 06.06.1983, d. A - 449
-	POZOSTAŁOŚCI MIEJSKICH OBWAROWAŃ OBRONNYCH – fosa w ogrodach domów	ul.	Księdza Jerzego Popiełuszki (ul. Basztowa)		dz. 1330 obr. 207	XIV – XV w., modernizowane XVI, rozb. 1659, cz. rozebrane po 1776 r.	ziemne	A – 1471 Z DNIA 06.06.1983, d. A - 449
1040	Dom	ul.	Prądyńskiego Ignacego	6		1918 - 1939	ceglane	
1041	Dom	ul.	Prądyńskiego Ignacego	24		1918 - 1939	ceglane	
1042	Dom	ul.	Prądyńskiego Ignacego	26		1918 - 1939	ceglane	
1043	Dom	ul.	Prądyńskiego Ignacego	28		1918 - 1939	ceglane	
1044	Dom	ul.	Prądyńskiego Ignacego	32		1918 - 1939	ceglane	
1045	Dom	ul.	Prądyńskiego Ignacego	42		1918 - 1939	ceglane	
1046	Dom	ul.	Prusa Bolesława	1		1918 – 1939	ceglane	
1047	Dom	ul.	Prusa Bolesława	3		1918 – 1939	ceglane	
1048	Dom	ul.	Prusa Bolesława	5		1918 – 1939	ceglane	
1049	Cerkiew gr.-kat. fil. pw. św. Jana Apostoła, ob. rzym.-kat.	ul.	Przejazdowa	11	dz. 315/1 obr. 209	ok. 1887 – 1901, odbudow. 1926 - 1931	ceglane	A – 1325 Z DNIA 23.04.2015
1050	Cmentarz Przekopana gr.-kat., ob. rzym.-kat.	ul.	Przejazdowa		dz. 315/2, 316 obr. 209			

1051	Cmentarz epidemiczny (nieczynny)	ul.	Przekopana		dz. 276 obr. 209			
1052	Dom	ul.	Przemysława	8		1918 – 1939	ceglane	
1053	Dom	ul.	Przemysława	9		1918 – 1939	ceglane	
1054	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Bateria i Szaniec N XVI a „LABORATORIUM”	ul.	Przemysława		dz. 68, 69 obr. 210 oraz część dz. 880, 878, 879, 893 obr. 212	ok. 1887	beton /mur/ziem	A – 1400 Z DNIA 21.04.2017
1055	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Szaniec N XVI b nowa bateria „ZNIESIENIE”	ul.	Przemysława		dz. 978/5 obr. 212	ok. 1900 – 1910	ziem.	A – 1400 Z DNIA 21.04.2017
1056	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Fort N XVI „ZNIESIENIE”	ul.	Przemysława		dz. 978/5 obr. 212	Szaniec obozu warownego 1854 – 1857, przebud. 1880 – 1887, zmodernizowany ok. 1900 – 1910, wysadzony 1915, cz. rozebrany ok. 1920 - 1930	beton – ziem.	A – 393 Z DNIA 08.01.2010
1057	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Brama „NA ZNIESIENIU”	ul.	Przemysława		dz. 978/5, 604/6 obr. 212, dz. 275/1 obr. 206	1873 – 1880	mur.	A – 1400 Z DNIA 21.04.2017
1058	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Szaniec N XVI bramy „ZNIESIENIE”	ul.	Przemysława		dz. 978/5 obr. 212	1873 – 1880, cz. zniwelowany po 1975	ziem.	A – 1400 Z DNIA 21.04.2017
1059	Cmentarz Wojskowy Komunalny w obrębie: - Cmentarz i Mauzoleum żołnierzy niemieckich z okresu I wojny światowej - Cmentarz żołnierzy rosyjskich z okresu I wojny światowej (Nieczynny) - Cmentarz żołnierzy armii austro – węgierskiej z okresu I wojny światowej (Nieczynny) - Cmentarz żołnierzy niemieckich z okresu II wojny światowej (Nieczynny)	ul.	Przemysława		dz. 975 obr. 212			A-351 13.08.1990
1060	Dom	ul.	Pułaskiego Kazimierza	1		1918 – 1939	ceglane	
1061	Dom	ul.	Pułaskiego Kazimierza	2		1918 – 1939	ceglane	
1062	Dom	ul.	Pułaskiego Kazimierza	3		1918 – 1939	ceglane	

1063	Dom	ul.	Pułaskiego Kazimierza	4		1918 – 1939	ceglane	
1064	Dom	ul.	Pułaskiego Kazimierza	7		1918 – 1939	ceglane	
1065	Dom	ul.	Pułaskiego Kazimierza	14		1918 – 1939	ceglane	
1066	Dom	ul.	Pułaskiego Kazimierza	16		1918 – 1939	ceglane	
1067	Dom	ul.	Pułaskiego Kazimierza	17		1918 – 1939	ceglane	
1068	Dom	ul.	Pułaskiego Kazimierza	18a		2 poł. XIX – 1914	ceglane	
1069	Dom	ul.	Pułaskiego Kazimierza	19		1918 – 1939	ceglane	
1070	Dom	ul.	Pułaskiego Kazimierza	30		1918 – 1939	ceglane	
1071	Dom	ul.	Pułaskiego Kazimierza	39		1918 – 1939	ceglane	
1072	Dom	ul.	Pułaskiego Kazimierza	43		1918 – 1939	ceglane	
1073	Zabudowa ulicy Aleksandra Puskina	ul.	Puskina Aleksandra					A – 1571 Z DNIA 07.06.1983
1074	Dom	ul.	Puskina Aleksandra	1		XIX/XX w.	ceglane	
1075	Dom	ul.	Puskina Aleksandra	2		XIX/XX w.	ceglane	
1076	Dom	ul.	Puskina Aleksandra	3		XIX/XX w.	ceglane	
1077	Dom	ul.	Puskina Aleksandra	4		1910	ceglane	A – 1691 Z DNIA 30.06.1986
1078	Dom	ul.	Puskina Aleksandra	5		pocz. XX w.	ceglane	
1079	Dom	ul.	Puskina Aleksandra	6		pocz. XX w.	ceglane	A – 1692 Z DNIA 10.01.1997
1080	Dom	ul.	Puskina Aleksandra	7		pocz. XX w.	ceglane	
1081	Dom	ul.	Puskina Aleksandra	8		pocz. XX w.	ceglane	A – 1367 Z DNIA 22.08.1991
1082	Dom	ul.	Puskina Aleksandra	8a		pocz. XX w.	ceglane	A – 1367 Z DNIA 22.08.1991
1083	Dom	ul.	Puskina Aleksandra	9		XIX/XX w.	ceglane	
1084	Dom	ul.	Puskina Aleksandra	9a		1918 -1939	ceglane	
1085	Dom	ul.	Puskina Aleksandra	10		pocz. XX w.	ceglane	A – 283 Z DNIA 25.07.2008
1086	Dom	ul.	Puskina Aleksandra	11		1918 – 1939	ceglane	
1087	Dom	ul.	Puskina Aleksandra	12		pocz. XX w.	ceglane	
1088	Dom	ul.	Puskina Aleksandra	13		XIX/XX w.	ceglane	
1089	Dom	ul.	Puskina Aleksandra	14		pocz. XX w.	ceglane	
1090	Dom – willa	ul.	Puskina Aleksandra	15		pocz. XX w.	ceglane	A – 1804 Z DNIA 21.09.2023
1091	Ogrodzenie willi	ul.	Puskina Aleksandra	15		pocz. XX w.	ceglane	A – 1804 Z DNIA 21.09.2023
1092	Willa	ul.	Puskina Aleksandra	17		1908, remont i moder. 1938	ceglane	A – 1559 Z DNIA 04.09.1991
1093	Willa „Elżbieta”	ul.	Puskina Aleksandra	18		1906	ceglane	
1094	Powozownia ze stajnią mieszkaniem stangreta	ul.	Puskina Aleksandra	19		1911	cegl.– drewn.	A – 423 Z DNIA 25.02.1984

1095	Studnia	ul.	Puszkina Aleksandra	19		1911	cegl.-żel.	A – 423 Z DNIA 25.02.1984
1096	Willa	ul.	Puszkina Aleksandra	19		1911	ceglane	A – 423 Z DNIA 25.02.1984
1097	Dom	ul.	Puszkina Aleksandra	20		1918 – 1939	ceglane	
1098	Dom	ul.	Raławicka	1		pocz. XX w.	ceglane	A - 1074 Z DNIA 23.01.2013
1099	Dom	ul.	Raławicka	2		pocz. XX w.	ceglane	A – 1500 Z DNIA 28.12.1982
1100	Dom	ul.	Raławicka	3		pocz. XX w.	ceglane	
1101	Dom	ul.	Raławicka	5		pocz. XX w.	ceglane	
1102	Dom	ul.	Raławicka	8		ok. 1920	ceglane	
1103	Dom	ul.	Rakoczego	4		1918 – 1939	ceglane	
1104	Dom	ul.	Rakoczego	5		1918 – 1939	ceglane	
1105	Dom	ul.	Rakoczego	6		1918 – 1939	ceglane	
1106	Dom	ul.	Rakoczego	10		1918 – 1939	ceglane	
1107	Dom - d. szpital żydowski, pawilon chirurgiczny	ul.	Rakoczego	11a		pocz. XX w.	ceglane	
1108	Dom – d. szpital żydowski - pawilon główny	ul.	Rakoczego	11		2 poł. XIX w.	ceglane	
1109		ul.	Rakoczego	13		2 poł. XIX w. – 1914	ceglane	
1110	Dom	ul.	Rakoczego	15		2 poł. XIX w. – 1914	ceglane	
1111	Brama wjazdowa	ul.	Rakoczego		dz. 1449 obr. 207	pocz. XX w.	mieszane	
1112	Cmentarz Żydowski (Nieczynny)	ul.	Rakoczego		dz. 1450, 1451, 1470/1, 1470/2, 1471 obr. 207			
1113	Zabudowa ulicy Ratuszowej	ul.	Ratuszowa					A – 1572 Z DNIA 07.06.1983
1114	Dom	ul.	Ratuszowa	2		k. XIX w.	ceglane	
1115	Dom	ul.	Ratuszowa	3		k. XIX w. (na piwnicach z XVIII i I poł. XIX w.)	ceglane	A – 1537 Z DNIA 24.09.1985
1116	Dom	ul.	Ratuszowa	6		ok. 1900	ceglane	A – 1236 Z DNIA 04.04.2014
1117	Dom	ul.	Ratuszowa	7		1889	ceglane	
1118	Dom	ul.	Ratuszowa	8		k. XIX w.	ceglane	
1119	Dom	ul.	Ratuszowa	10		pocz. XX w.	ceglane	
1120	Dom	ul.	Ratuszowa	12		k. XIX w.	ceglane	
1121	Dom	ul.	Ratuszowa	16		pocz. XX w.	ceglane	
1122	POZOSTAŁOŚCI MIEJSKICH OBWAROWAŃ OBRONNYCH – fragment muru w ścianie domu	ul.	Ratuszowa		dz. 657 obr. 207, w ścianie budynku	XIV – XV w., modernizowane XVI, rozb. 1659, cz. rozebrane po 1776 r	mur.	A – 1471 Z DNIA 06.06.1983, d. A - 449
1123	Dom	ul.	Reja Mikołaja	1		ok. 1938	ceglane	
1124	Dom	ul.	Reja Mikołaja	3		ok. 1932	ceglane	A - 1206 Z DNIA 05.12.2013
1125	Dom	ul.	Reja Mikołaja	6		XX w.	ceglane	A – 401 Z DNIA 28.02.1991
1126	WZGÓRZE ZAMKOWE Dom ogrodnika	ul.	Reja Mikołaja	6		1901		A – 401 Z DNIA 28.02.1991
1127	WZGÓRZE ZAMKOWE Oranżeria	ul.	Reja Mikołaja	6		1901		A – 401 Z DNIA 28.02.1991
1128	WZGÓRZE ZAMKOWE Szklarnia	ul.	Reja Mikołaja	6		1901		A – 401 Z DNIA 28.02.1991

1129	WZGÓRZE ZAMKOWE Park Zamkowy im. Mariana Strońskiego, park miejski	ul.	Reja Mikołaja		dz. 552, 553, 554, 555, 556, 567/1 obr. 206	1842		A – 56 Z DNIA 24.04.2002
1130	Dom	ul.	Rejtana Tadeusza	2		pocz. XX w.	ceglane	
1131	Dom	ul.	Rejtana Tadeusza	4		pocz. XX w.	ceglane	A – 59 Z DNIA 05.08.2002
1132	Dom	ul.	Rejtana Tadeusza	6		pocz. XX w.	ceglane	
1133	Dom	ul.	Reymonta Stanisława Władysława	2		2 poł. XIX w – 1914	ceglane	
1134	Dom	ul.	Reymonta Stanisława Władysława	6		1918 – 1939	ceglane	
1135	Dom	ul.	Reymonta Stanisława Władysława	8		1918 – 1939	ceglane	
1136	Dom	ul.	Reymonta Stanisława Władysława	9		2 poł. XIX w – 1914	ceglane	
1137	Dom	ul.	Reymonta Stanisława Władysława	18		1918 – 1939	ceglane	
1138	Dom	ul.	Reymonta Stanisława Władysława	23		1918 – 1939	ceglane	
1139	Dom	ul.	Reymonta Stanisława Władysława	25		3 ćw. XIX w.	ceglane	
1140	Dom	ul.	Reymonta Stanisława Władysława	27		3 ćw. XIX w.	ceglane	
1141	Dom	ul.	Rodziewiczówny Marii	2		1 ćw. XX w.	ceglane	
1142	Dom	ul.	Rodziewiczówny Marii	14		1918 - 1939	ceglane	
1143	Dom	ul.	Rogozińskiego Stefana	18		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	
1144	Dom	ul.	Rogozińskiego Stefana	20		XIX/XX w.	ceglane	
1145	Dom	ul.	Rogozińskiego Stefana	22		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	
1146	Dom	ul.	Rogozińskiego Stefana	24		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	
1147	Dom	ul.	Rogozińskiego Stefana	27		l. 20 XX w.	ceglane	
1148	2 budynki gospodarcze szpitala powszechnego	ul.	Rogozińskiego Stefana	30		1904 - 1906	ceglane	A – 713 Z DNIA 07.12.1983
1149	2 pawilony dla chorych szpitala powszechnego	ul.	Rogozińskiego Stefana	30		1904 - 1906	ceglane	A – 713 Z DNIA 07.12.1983
1150	Budynek administracyjny szpitala powszechnego	ul.	Rogozińskiego Stefana	30		1904 - 1906	ceglane	A – 713 Z DNIA 07.12.1983
1151	Budynek chorób zakaźnych szpitala powszechnego	ul.	Rogozińskiego Stefana	30	dz. 2904 obr. 202	1904 - 1906	ceglane	A – 713 Z DNIA 07.12.1983
1152	Kaplica szpitala powszechnego	ul.	Rogozińskiego Stefana	30		1904 - 1906	ceglane	A – 713 Z DNIA 07.12.1983

1153	Kostnica szpitala powszechnego	ul.	Rogozińskiego Stefana	30	dz. 2905 obr. 202	1904 - 1906	ceglane	A – 713 Z DNIA 07.12.1983
1154	Dom	ul.	Rogozińskiego Stefana	31a		1918 – 1939	ceglane	
1155	Dom	ul.	Rogozińskiego Stefana	37		1918 – 1939	ceglane	
1156	KOSZARY – areszt wojskowy , ob. więzienie	ul.	Rokitniańska	1	dz. 338 obr. 207	1890, przeb. 1940 -44	mur.	
1157	KOSZARY – budynek	ul.	Rokitniańska	2	dz. 463 obr. 207	1890, przebud. 1940-1944, modern. 1947- 1958	mur.	
1158	Dom	ul.	Rokitniańska	4		1918 – 1939	ceglane	
1159	Dom	ul.	Rokitniańska	5		k. XIX w.	ceglane	
1160	Dom	ul.	Rokitniańska	7		pocz. XX w.	ceglane	
1161	Dom	ul.	Rokitniańska	9		pocz. XX w.	ceglane	
1162	ZESPÓŁ DWORSKI „W SIELCU” – dwór	ul.	Rolnicza	10		1922	ceglane	A – 107 Z DNIA 20.03.1986
1163	ZESPÓŁ DWORSKI „W SIELCU” – folwark	ul.	Rolnicza	10		1922	ceglane	
1164	ZESPÓŁ DWORSKI „W SIELCU” – park z aleją	ul.	Rolnicza	10		1922	ceglane	
1165	Dom	ul.	Rosłóńskiego Romualda	19		1918 - 1939	ceglane	
1166	Dom	ul.	Różana	2		1918 - 1939	drew.	
1167	Zabudowa Placu Rybiego	pl.	Rybi					A – 1212 Z DNIA 06.06.1983
1168	Dom	pl.	Rybi	1		przed 1895	ceglane	A – 1303 Z DNIA 16.01.2015
1169	Dom	pl.	Rybi	2		2 poł. XIX w.	ceglane	
1170	Sąd i magistrat, ob. urząd miejski		Rynek	1		XVI w. przebudz. pocz. XX w.	ceglane	A – 812 Z DNIA 30.01.1969
1171	Dom		Rynek (ul. Mostowa 2)	2		XVI/XVII przeb.1872 – 1873, elew. k. XIX w.	ceglane	A – 1632 Z DNIA 03.02.1969
1172	Dom		Rynek	3		XVI w., przeb. XVIII i pocz. XX w. Remont 1962 i gruntownie 1970	ceglane	A – 617 Z DNIA 03.09.1968
1173	Dom		Rynek	4		XVI /XVII, grunt. remont ok. 1610 i XVII/ XVIII, remont 2 poł. XIX w., przed 1939 i gruntownie 1979 - 1985	ceglane	A – 412 Z DNIA 12.09.1983
1174	Dom		Rynek	5		XVI/XVII, nadbud. I remont ok. poł. XVIII w., przebud. 1894, remont 1975 - 1980	ceglane	A – 914 Z DNIA 31.05.1975
1175	Dom		Rynek	6		XVI/XVII w., przebud. XVIII w. i grunt. l. 80 – 90 XIX w., remont 1964	ceglane	A – 416 Z DNIA 19.01.1984
1176	Dom		Rynek	7		XVI/XVII, przeb. po spaleniu 1638, grunt. przebudz. 3 ćw. XIX w., remont 1962 - 1963	ceglane	A – 821 Z DNIA 20.02.1985
-	Dom		Rynek (ul. Kazimierza Wielkiego 2)	8		1900 (na fund. z XVII w.) rem. l. 50, 60, 70 XX w.	ceglane	A – 919 Z DNIA 31.05.1975

1177	Dom		Rynek	9		XVI, XVII, remont i nadbud. 1763 – 1766, przebud. fasady XIX/XX, remont 1932 - 1934	ceglane	A – 711 Z DNIA 11.05.1968
1178	Dom		Rynek	10		l. 60 XVI w., remont 1638, nadbud. I elewacja 2 ćw. XIX w., remont 1959	ceglane	A – 642 Z DNIA 31.05.1975
1179	Dom		Rynek	11		XVI w., nadbud. po 1659, przebud. XIX w. remont 1959 – 1962 i 1987	ceglane	A – 306 Z DNIA 01.03.1969
1180	Dom		Rynek	12		1907 – 1910 (na piwnicach z XVII)	ceglane	A – 921 Z DNIA 31.05.1975
1181	Dom		Rynek	13		XVI w., przebudź. XVII w., nadbud. XVIII w. przebudź. XIX W., elewacje pocz. XX w., remont przed 1964	ceglane	A – 794 Z DNIA 20.02.1995
1182	Dom		Rynek	14		1 poł. XIX w. (na piwnicach i cz. murach z XVI w.)	ceglane	A – 323 Z DNIA 30.01.1969
1183	Dom tzn. Hildów		Rynek	15		poł. XVI w., rozbudź. 1580, nadbud. ok. 1600, remont XVIII i po 1920	ceglane	A – 316 Z DNIA 05.01.1968
1184	Dom		Rynek	16		2 poł. XVI w., rozbud. XVII w., odbud. k. XIX, restaur. 1954 - 1959	ceglane	A – 1190 Z DNIA 25.09.1959
1185	Dom		Rynek	17		poł. XVI, cz. zniszczony pożarem 1659, odbud. pocz. XIX remont 2 poł. XIX i 1956 – 1957	ceglane	A – 105 Z DNIA 13.02.1969
1186	Dom		Rynek	18		2 poł. XVI w., poł. XVII, remont XIX/XX w.	ceglane	A – 106 Z DNIA 10.04.1968
1187	Dom		Rynek	19		XVI/XVII w., gruntownie remont 1 poł. XVIII w. nadb. 2 piętra ok. 1825	ceglane	A – 63 Z DNIA 25.02.1986
1188	Dom		Rynek	20		1 poł. XIX w.	ceglane	
1189	Dom		Rynek	20a		1 poł. XIX w.	ceglane	
1190	Dom		Rynek	26		1 poł. XIX w. rozbud. K. XIX w.	ceglane	A – 245 Z DNIA 28.02.2008
1191	Kolektor sanitarny		Rynek		dz. 745, 737, 702, 695 obr. 207	XVII w.		A – 331 Z DNIA 24.02.2009
1192	Plac Rynkowy		Rynek		dz. 737 obr. 207	XVI w.		A – 331 Z DNIA 24.02.2009
1193	Dom	ul.	Rzeczna	3		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	
1194	Dom	ul.	Rzeczna	9		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	
1195	Dom	ul.	Rzeczna	17		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	
1196	Dom	ul.	Rzewuskiego Henryka	4		2 poł. XX w.	ceglane	
1197	Dom	ul.	Salezjańska	1		1918 - 1939	ceglane	
1198	ZESPÓŁ KLASZTORNY BAZYLIANÓW Dom zakonny	ul.	Salezjańska	2		1934 – 1936	ceglane	
1199	ZESPÓŁ KLASZTORNY BAZYLIANÓW	ul.	Salezjańska		dz. 1191 obr. 205	1935, przebudowa i adaptacja 1982-1984	ceglane	A – 777 Z DNIA 07.06.1983

	Cerkiew bazylianów pw. MB Bolesnej							
1200	Dom	ul.	Salezjańska	3		1918 - 1939	ceglane	
1201	Dom	ul.	Salezjańska	4		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	
1202	Dom	ul.	Salezjańska	5		1918 - 1939	ceglane	
1203	Dom	ul.	Sanocka	1		1918 - 1939	ceglane	
1204	Dom	ul.	Sanocka	2		1918 - 1939	ceglane	
1205	Dom	ul.	Sanocka	4		pocz. XX w.	ceglane	
1206	Dom	ul.	Sanocka	15		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	
1207	Schron bojowy „Linii Mołotowa”	ul.	Sanocka		dz. 133 obr. 206	-	betonowe	
1208	Schron bojowy „Linii Mołotowa”	ul.	Sanocka (Park Zamkowy im. Mariana Strońskiego)		dz. 271 obr. 206	1940 – 1941	betonowe	
1209	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Szaniec SZ 9 „KRZEMIENIEC”	ul.	Sanocka		dz. 263 obr. 206	1873 – 1880	ziem.	A – 368 Z DNIA 06.08.2009
1210	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Fort N XVI c „TRZY KRZYŻE” – cz. wschodnia	ul.	Sanocka		dz. 263 obr. 206	1855 jako kleszcze, przebud. 1880 i ok. 1903 – 1914	ziem.-mur	A – 368 Z DNIA 06.08.2009
1211	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Fort N XVI c „TRZY KRZYŻE” – cz. zachodnia	ul.	Sanocka		dz. 263 obr. 206	1873 – 1880, przebud. ok. 1903 – 1914	ziem.-mur	A – 368 Z DNIA 06.08.2009
1212	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Brama sanocka górna	ul.	Sanocka		dz. 263 obr. 206	1873 – 1880	mur.	A – 368 Z DNIA 06.08.2009
1213	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Brama sanocka dolna z wartownią	ul.	Sanocka		dz. 263 obr. 206	1873 – 1880, zmoderniz. ok. 1900	mur.	A – 250 Z DNIA 14.08.1987
1214	Schron bojowy „Linii Mołotowa”	ul.	Sanowa (pod mostem)		dz. 163/2 obr. 208	1940 – 1941, wbudowany w Szaniec S 3 „GARBARZE”	betonowe	A - 1400 Z DNIA 21.04.2017
1215	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Szaniec S 3 „GARBARZE”	ul.	Sanowa		dz. 163/2 obr. 208	ziem., beton		A – 1400 Z DNIA 21.04.2017
1216	Dom	ul.	Sarbiewskiego Macieja	3		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	
1217	Dom	ul.	Sarbiewskiego Macieja	7		1918 - 1939	ceglane	
1218	Dom	ul.	Sarbiewskiego Macieja	10		1918 - 1939	ceglane	
1219	Dom	ul.	Sarbiewskiego Macieja	13		1918 - 1939	ceglane	
1220	Dom	ul.	Sarbiewskiego Macieja	14		1934	ceglane	

1221	Dom	ul.	Serbańska (ul. Franciszka- ńska 5)	2		1914	ceglane	A – 96 Z DNIA 28.07.2004
1222	Dom	ul.	Serbańska	4		2 poł. XIX w.	ceglane	
1223	Dom	ul.	Serbańska	6		pocz. XX w.	ceglane	
1224	Dom	ul.	Serbańska	7		1921 -1922	ceglane	A – 844 Z DNIA 12.02.1997
1225	Dom	ul.	Serbańska	8		1 poł. XIX w., przebud. 1894	ceglane	
1226	Dom	ul.	Serbańska	10		k. XIXw.	ceglane	
1227	Dom	ul.	Serbańska	11		XVII w., przebudź. 1823	ceglane	
1228	Dom	ul.	Serbańska	13		2 poł. XIX w.	ceglane	A – 692 Z DNIA 23.05.1986
1229	Dom	ul.	Serbańska	15		1898	ceglane	
1230	Dom	ul.	Serbańska	17		2 poł. XIX w.	ceglane	
1231	Schron bojowy „Linii Mołotowa”	ul.	Sielecka		dz. 982/3 obr. 214	1940 - 1941	betonowe	
1232	Cmentarz gr.-kat. (Nieczynny)	ul.	Sielecka,		dz. 1111 obr. 214			
1233	Dom	ul.	Siemiradzkiego Henryka	4		1918 – 1939	ceglane	
1234	Dom	ul.	Siemiradzkiego Henryka	6		1918 – 1939	ceglane	
1235	Dom	ul.	Siemiradzkiego Henryka	7		1918 – 1939	ceglane	
1236	Dom	ul.	Siemiradzkiego Henryka	8		1918 – 1939	ceglane	
1237	Dom	ul.	Siemiradzkiego Henryka	10		1918 – 1939	ceglane	
1238	Dom	ul.	Siemiradzkiego Henryka	12		1918 – 1939	ceglane	
1239	Dom	ul.	Siemiradzkiego Henryka	13		1918 – 1939	ceglane	
1240	Miejska szkoła ludowa, ob. szkoła podstawowa	ul.	Sienkiewicza Henryka	3		1908, remont 1945, 1958, 1986 i 1997		A – 403 Z DNIA 16.04.1991
1241	Dom	ul.	Sienkiewicza Henryka	5		1886	ceglane	A – 241 Z DNIA 12.12.2007
1242	Dom	ul.	Sienkiewicza Henryka	7		pocz. XX w.	ceglane	
1243	Ogrodzenie z bramą	ul.	Sienkiewicza Henryka	7		pocz. XX w.	ceglane	
1244	Bursa męska - ogrodzenie	ul.	Sienkiewicza Henryka	8		l. 20, 30 XX w.	mur.	A – 1778 Z DNIA 25.01.2023
1245	Bursa męska, ob. szkoła podstawowa	ul.	Sienkiewicza Henryka	8		pocz. XIX, przeb. l. 20,30 XX w.		A – 1778 Z DNIA 25.01.2023
1246	Dom	ul.	Sienkiewicza Henryka	9		1928	ceglane	
1247	Dom	ul.	Sienkiewicza Henryka	11		1912	ceglane	
1248	Dom	ul.	Sienkiewicza Henryka	13		1913	ceglane	
1249	Dom	ul.	Sienkiewicza Henryka	14		1895	ceglane	
1250	Dom	ul.	Sienkiewicza Henryka	17		k. XIX w.	ceglane	
1251	Dom	ul.	Sienkiewicza Henryka	19		1910	ceglane	A – 242 Z DNIA 28.12.2007
1252	Dom	ul.	Sierakowskiego Zygmunta	4		1918 – 1939	ceglane	
1253	Dom	ul.	Sierakowskiego Zygmunta	6		1918 – 1939	ceglane	
1254	Dom	ul.	Sierakowskiego Zygmunta	8		1918 – 1939	ceglane	

1255	Dom	ul.	Sierakowskiego Zygmunta	10		1918 – 1939	ceglane	
1256	Dom	ul.	Sierakowskiego Zygmunta	12		1918 – 1939	ceglane	
1257	Zabudowa ulicy Piotra Skargi	ul.	Księdza Piotra Skargi					A – 1213 Z DNIA 06.06.1983
1258	Dom	ul.	Księdza Piotra Skargi	3		pocz. XX w.	ceglane	
1259	Dom	ul.	Księdza Piotra Skargi	4		pocz. XX w.	ceglane	
1260	Willa	ul.	Księdza Piotra Skargi	5		1907	ceglane	A – 300 Z DNIA 27.06.1988
1261	II Gimnazjum im. Kazimierza Morawskiego, ob. szkoła podstawowa	ul.	Księdza Piotra Skargi	7		pocz. XX w.	ceglane	A – 595 Z DNIA 19.01.1984
1262	Dom	ul.	Księdza Piotra Skargi	6		pocz. XX w.	ceglane	A – 403 Z DNIA 26.02.2010
1263	Willa	ul.	Księdza Piotra Skargi	8		1895	ceglane	A – 291 Z DNIA 06.04.1988
1264	Willa	ul.	Księdza Piotra Skargi	10		1896	ceglane	A – 292 Z DNIA 08.04.1988
1265	Dom	ul.	Księdza Piotra Skargi	11		1918 – 1939	ceglane	
1266	Dom	ul.	Księdza Piotra Skargi	13		II p. XIX w - 1914	ceglane	
1267	Willa	ul.	Księdza Piotra Skargi	14		pocz. XX w.	ceglane	
1268	Dom	ul.	Księdza Piotra Skargi	16		pocz. XX w.	ceglane	
1269	Dom	ul.	Księdza Piotra Skargi	18		pocz. XX w.	ceglane	A – 1316 Z DNIA 23.02.2015
1270	Bunkier	ul.	Słoneczna		dz. 177 obr. 208	1940	beton	
1271	Schron bojowy „Linii Mołotowa”	ul.	Słoneczna		dz. 177 obr. 208	1940 – 1941	betonowe	
1272	Zabudowa ulicy Juliusza Słowackiego	ul.	Słowackiego Juliusza					A – 537 Z DNIA 07.03.1984
1273	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza (pl. Na Bramie 9)	1		1 poł. XIX w.	ceglane	A – 516 Z DNIA 16.03.1984
1274	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	2		pocz. XIX w., grunt. przebud. k. XIX w., remont ok. 1946 i 1965	ceglane	
1275	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	4		2 poł. XIX w., remont 1960	ceglane	A - 224 Z DNIA 13.08.2007
1276	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	5		2 poł. XIX w.	ceglane	
1277	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	6		2 poł. XIX w.	ceglane	A - 1317 Z DNIA 27.02.2015
1278	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	7		2 poł. XIX w.	ceglane	
1279	Oficyna	ul.	Słowackiego Juliusza	7		2 poł. XIX w.	ceglane	
1280	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	8		l. 70 XIX w.	ceglane	
1281	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	9		1918 - 1939	ceglane	
1282	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	10		2 poł. XIX w.	ceglane	
1283	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	13		2 poł. XIX w.	ceglane	A - 259 Z DNIA 20.02.2008
1284	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	14		2 poł. XIX w.	ceglane	
1285	Synagoga	ul.	Słowackiego Juliusza	15		pocz. XX w.		A – 88 Z DNIA 24.03.1986

1286	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	16		2 poł. XIX w.	ceglane	A – 156 Z DNIA 20.04.2006
1287	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	17		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	
1288	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	18		2 poł. XIX w.	ceglane	A – 482 Z DNIA 02.08.1993
1289	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	19		2 poł. XIX w.	ceglane	
1290	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	20		k. XIX w.	ceglane	
1291	Gimnazjum polskie, ob. Liceum Ogólnokształcące im. Juliusza Słowackiego	ul.	Słowackiego Juliusza	21		1894	ceglane	A – 618 Z DNIA 14.05.1986
1292	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	22		2 poł. XIX w.	ceglane	
1293	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	23, 23a		2 poł. XIX w.	ceglane	A – 417 Z DNIA 21.05.2010
1294	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	24		2 poł. XIX w.	ceglane	
1295	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	26		2 poł. XIX w.	ceglane	A - 1520 Z DNIA 09.02.2018
1296	Willa „Marya”	ul.	Słowackiego Juliusza	27		pocz. XX w.	ceglane	A – 1434 Z DNIA 27.05.1972
1297	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	28		2 poł. XIX w.	ceglane	
1298	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	29		2 poł. XIX w.	ceglane	
1299	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	30		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	
1300	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	31		2 poł. XIX w.	ceglane	
1301	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	32		pocz. XX w.	ceglane	
1302	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	33		2 poł. XIX w.	ceglane	A – 1337 Z DNIA 07.07.2015
1303	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	35		2 poł. XIX w.	ceglane	
1304	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	37		k. XIX w.	ceglane	
1305	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	39		2 poł. XIX w.	ceglane	
1306	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	41		2 poł. XIX w.	ceglane	
1307	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	42a		pocz. XX w.	ceglane	
1308	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	42b		1918 - 1939	ceglane	
1309	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	42c		1918 - 1939	ceglane	
1310	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	43		2 poł. XIX w.	ceglane	
1311	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	44a		1918 - 1939	ceglane	
1312	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	45		2 poł. XIX w.	ceglane	A – 1730 Z DNIA 07.09.2021
1313	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	46		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	
1314	Odlewnia dzwonów Jana Felczyńskiego	ul.	Słowackiego Juliusza	46		1948, rozbud. l. 70 XX w.	ceglane	
1315	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	47		k. XIX w.	ceglane	
1316	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	48		1918 - 1939	ceglane	

1317	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	49		k. XIX w.	ceglane	
1318	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	50		1895, remont 1964- 1965	ceglane	A – 393 Z DNIA 20.11.1990
1319	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	51		4 ćw. XIX w.	ceglane	
1320	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	52		XIX/XX w.	ceglane	
1321	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	59		pocz. XX w.	ceglane	
1322	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	61		XIX/XX w.	ceglane	A – 407 Z DNIA 26.02.2010
1323	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	62		1918 - 1939	ceglane	
1324	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	63		XIX/XX w.	ceglane	
1325	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	64		XIX/XX w.	ceglane	
1326	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	65		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	
1327	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	66		pocz. XX w.	ceglane	
1328	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	67		pocz. XX w.	ceglane	
1329	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	68		pocz. XX w.	ceglane	
1330	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	68a		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	
1331	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	69		1918 - 1939	ceglane	
1332	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	70		pocz. XX w.	ceglane	
1333	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	71		1918 - 1939	ceglane	
1334	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	72		pocz. XX w.	ceglane	
1335	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	74		pocz. XX w.	ceglane	
1336	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	75		pocz. XX w.	ceglane	
1337	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	77		l. 20 XX w.	ceglane	
1338	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	81		k. XIX w.	ceglane	
1339	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	84		pocz. XX w.	ceglane	A – 337 Z DNIA 15.02.1990
1340	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	88		l. 20 XX w.	ceglane	A - 1189 Z DNIA 25.10.2013
1341	Dwór	ul.	Słowackiego Juliusza	90		1 poł. XIX w.	ceglane	
1342	Dom	ul.	Słowackiego Juliusza	98		pocz. XX w.	ceglane	
1343	Kaplica cmentarna	ul.	Słowackiego Juliusza		dz. 893 obr. 212	mur. 1859, remont l. 60 XX w.	ceglane	A – 417 Z DNIA 07.09.1983
1344	Kapliczka	ul.	Słowackiego Juliusza		dz. 1571 obr. 207	k. XIX w.	ceglane	B – 333 Z DNIA 25.02.2010
1345	Schron bojowy „Linii Mołotowa”	ul.	Słowackiego Juliusza		dz. 920/2 obr. 212	1940 – 1941 wbudowany w Szaniec N XXI a „JAMKI”	betonowe	A - 1400 Z DNIA 21.04.2017
1346	Stacja transformatorowa	ul.	Słowackiego Juliusza		dz. 140/1 obr. 212	l. 30 XX w.	ceglane	A – 1420 Z DNIA 20.09.2016
-	POZOSTAŁOŚCI MIEJSKICH OBWAROWAŃ OBRONNYCH– bastion wsch.	ul.	Słowackiego Juliusza (ul. Basztowa, ul. Władycze)		dz. 885, 879, 860 obr. 207	XIV – XV w., modernizowane XVI, rozb. 1659, cz. rozebrane po 1776 r.	mur.- ziem.	A – 1471 Z DNIA 06.06.1983, d. A - 449

1347	POZOSTAŁOŚCI MIEJSKICH OBWAROWAŃ OBRONNYCH – kurtyna między bastionem wsch. i Bramą Lwowską	ul.	Słowackiego Juliusza/ Władycze		dz. 863, 843, 831, 823 obr. 207	XIV – XV w., modernizowane XVI, rozb. 1659, cz. rozebrane po 1776 r.	mur.- ziem.	A – 1471 Z DNIA 06.06.1983, d. A - 449
1348	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Brama Dobromilska	ul.	Słowackiego Juliusza		dz. 920/2, 921, 896 obr. 212	1873 – 1880	mur.	A – 1400 Z DNIA 21.04.2017
1349	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Szaniec N XXI a „JAMKI”	ul.	Słowackiego Juliusza		dz. 920/2, 921, 896 obr. 212	k. 1880, cz. zniwelowany, wbudowanie schronu bojowego linii Mołotowa ok. 1940	ziem.-mur, beton	A – 1400 Z DNIA 21.04.2017
1350	Cmentarz Główny komunalny, w obrębie: - Cmentarz żołnierzy armii austro – węgierskiej z okresu I wojny światowej (Nieczynny)	ul.	Słowackiego Juliusza		dz. 893 obr. 212			A - 414 Z DNIA 21.09.1984 A-70 Z DNIA 21.02.2003
1351	Cmentarz Żydowski (Nieczynny)	ul.	Słowackiego Juliusza,		dz. 894 obr. 212			A-161 Z DNIA 03.11.1996
1352	ZESPÓŁ KOSZAR 10 PUŁKU PIECHOTY – budynek koszarowy	ul.	Słowackiego Juliusza	87F	dz. 998/8 obr. 212	1896	mur.	A – 1370 Z DNIA 12.12.1983, d. A - 575
1353	ZESPÓŁ KOSZAR 10 PUŁKU PIECHOTY – budynek koszarowy	ul.	Słowackiego Juliusza	87E	dz. 998/7 obr. 21	1896	mur.	A – 1370 Z DNIA 12.12.1983, d. A - 576
1354	ZESPÓŁ KOSZAR 10 PUŁKU PIECHOTY – budynek koszarowy	ul.	Słowackiego Juliusza	87D	dz. 998/7 obr. 21	1896	mur.	A – 1370 Z DNIA 12.12.1983, d. A - 577
1355	ZESPÓŁ KOSZAR 10 PUŁKU PIECHOTY – budynek koszarowy	ul.	Słowackiego Juliusza	91C	dz. 236/1 obr. 212	1896	mur.	A – 1370 Z DNIA 12.12.1983, d. A - 578
1356	ZESPÓŁ KOSZAR 10 PUŁKU PIECHOTY – budynek koszarowy	ul.	Słowackiego Juliusza	91B	dz. 238 obr. 212	1896	mur.	A – 1370 Z DNIA 12.12.1983, d. A - 579
1357	ZESPÓŁ KOSZAR 10 PUŁKU PIECHOTY – budynek koszarowy	ul.	Słowackiego Juliusza	91A	dz. 238 obr. 213	1896	mur.	A – 1370 Z DNIA 12.12.1983, d. A - 580
1358	ZESPÓŁ KOSZAR 10 PUŁKU PIECHOTY – budynek sztabowy	ul.	Słowackiego Juliusza	89	dz. 998/4 obr. 212	1896	mur.	A – 1370 Z DNIA 12.12.1983, d. A - 581
1359	ZESPÓŁ KOSZAR 10 PUŁKU PIECHOTY – hala sportowa	ul.	Słowackiego Juliusza	89	dz. 998/4 obr. 213	1896	mur.	A – 1370 Z DNIA 12.12.1983, d. A - 582
1360	ZESPÓŁ KOSZAR 10 PUŁKU PIECHOTY – budynek oficerski	ul.	Słowackiego Juliusza	91	dz. 238 obr. 212, dz. 239 obr. 212	1896	mur.	A – 1370 Z DNIA 12.12.1983, d. A - 583

1361	ZESPÓŁ KOSZAR 10 PUŁKU PIECHOTY – stajnia koszarowa	ul.	Słowackiego Juliusza	95	dz. 238 obr. 212, dz. 239 obr. 212	1896	mur.	A – 1370 Z DNIA 12.12.1983, d. A - 584
1362	ZESPÓŁ KOSZAR 10 PUŁKU PIECHOTY – budynek mieszkalno- administracyjny	ul.	Słowackiego Juliusza	87A	dz. 998/1 obr. 212	1896	mur.	A – 1370 Z DNIA 12.12.1983, d. A - 585
1363	ZESPÓŁ KOSZAR 10 PUŁKU PIECHOTY – budynek magazynowy	ul.	Słowackiego Juliusza	87C	dz. 998/2 obr. 212	1896	mur.	A – 1370 Z DNIA 12.12.1983, d. A - 586
1364	ZESPÓŁ KOSZAR 10 PUŁKU PIECHOTY – pralnia	ul.	Słowackiego Juliusza	87B	dz. 998/2 obr. 212	1896	mur.	A – 1370 Z DNIA 12.12.1983, d. A - 587
1365	ZESPÓŁ KOSZAR 10 PUŁKU PIECHOTY - warownia	ul.	Słowackiego Juliusza		dz. 998/1 obr. 212	1896	mur.	
1366	ZESPÓŁ KOSZAR 10 PUŁKU PIECHOTY - kuchnia i stołówka	ul.	Słowackiego Juliusza		dz. 998/5 obr. 212	1896	mur.	
1367	ZESPÓŁ KOSZAR 10 PUŁKU PIECHOTY - warsztat z wiatą	ul.	Słowackiego Juliusza		dz. 235/1 obr. 212	1896	mur.	
1368	ZESPÓŁ KOSZAR 10 PUŁKU PIECHOTY - kotłownia	ul.	Słowackiego Juliusza		dz. 235/1 obr. 212	1896	mur.	
1369	ZESPÓŁ KOSZAR 10 PUŁKU PIECHOTY - garaże	ul.	Słowackiego Juliusza		dz. 236/2 obr. 212	1896	mur.	
1370	ZESPÓŁ KOSZAR 10 PUŁKU PIECHOTY - magazyn	ul.	Słowackiego Juliusza		dz. 998/8 obr. 212	1896	mur.	
1371	ZESPÓŁ SZPITALA ZAŁOGOWEGO – budynek Dyrekcji	ul.	Słowackiego Juliusza		dz. 997/2 obr. 212	1896, remont l. 50 – 90 XX w.	mur.	A – 1370 Z DNIA 12.12.1983, d. A – 575
1372	ZESPÓŁ SZPITALA ZAŁOGOWEGO – budynek szpitalny	ul.	Słowackiego Juliusza		dz. 997/3 obr. 212	1896, remont 1992	mur.	A – 1370 Z DNIA 21.12.1992. d. A - 514
1373	ZESPÓŁ SZPITALA ZAŁOGOWEGO – budynek szpitalny	ul.	Słowackiego Juliusza		dz. 997/4 obr. 212	1896, remont 1994	mur.	A – 1370 Z DNIA 12.12.1983, d. A - 575
1374	ZESPÓŁ SZPITALA ZAŁOGOWEGO – budynek szpitalny	ul.	Słowackiego Juliusza		dz. 140/2 obr. 212	1896, remont 1995	mur.	A – 1370 Z DNIA 12.12.1983, d. A - 575
1375	ZESPÓŁ SZPITALA ZAŁOGOWEGO – budynek szpitalny	ul.	Słowackiego Juliusza		dz. 997/3 obr. 212	1896	mur.	A – 1370 Z DNIA 12.12.1983, d. A - 575

1376	ZESPÓŁ SZPITALA ZAŁOGOWEGO – budynek szpitalny	ul.	Słowackiego Juliusza		dz. 997/4 obr. 212	1896, remont 1964	mur.	A – 1370 Z DNIA 12.12.1983, d. A - 575
1377	ZESPÓŁ SZPITALA ZAŁOGOWEGO – budynek szpitalny	ul.	Słowackiego Juliusza		dz. 140/3 obr. 212	1941	mur.	A – 1370 Z DNIA 12.12.1983, d. A - 575
1378	ZESPÓŁ SZPITALA ZAŁOGOWEGO - budynek szpitalny	ul.	Słowackiego Juliusza		dz. 997/8 obr. 212	1941	mur.	A – 1370 Z DNIA 12.12.1983, d. A - 575
1379	ZESPÓŁ SZPITALA ZAŁOGOWEGO – budynek szpitalny	ul.	Słowackiego Juliusza		dz. 997/9 obr. 212	1896	mur.	A – 1370 Z DNIA 12.12.1983, d. A - 575
1380	ZESPÓŁ SZPITALA ZAŁOGOWEGO – brama wschodnia	ul.	Słowackiego Juliusza			1896	mur.	A – 1370 Z DNIA 12.12.1983, d. A - 575
1381	ZESPÓŁ SZPITALA ZAŁOGOWEGO – pozostałości ogrodzenia	ul.	Słowackiego Juliusza		dz. 140/2 , 997/2, 140/1, 997/3, 140/3 obr. 212	k. XIX w.	mur.	A – 1370 Z DNIA 12.12.1983, d. A - 575
1382	ZESPÓŁ SZPITALA ZAŁOGOWEGO - budynek gospodarczy	ul.	Słowackiego Juliusza		dz. 997/8 obr. 212	1896	mur.	A – 1370 Z DNIA 12.12.1983, d. A - 575
1383	ZESPÓŁ SZPITALA ZAŁOGOWEGO - prosektorium	ul.	Słowackiego Juliusza		dz. 997/8 obr. 212	1 poł XX w.	mur.	A – 1370 Z DNIA 12.12.1983, d. A - 575
1384	ZESPÓŁ SZPITALA ZAŁOGOWEGO - budynek gospodarczy	ul.	Słowackiego Juliusza		dz. 997/8 obr. 212	ok. 1890	mur.	A – 1370 Z DNIA 12.12.1983, d. A - 575
1385	ZESPÓŁ SZPITALA ZAŁOGOWEGO - spichlerz	ul.	Słowackiego Juliusza		dz. 997/9 obr. 212	ok. 1890	mur.	A – 1370 Z DNIA 12.12.1983, d. A - 575
1386	ZESPÓŁ SZPITALA ZAŁOGOWEGO - stajnia	ul.	Słowackiego Juliusza		dz. 997/9 obr. 212	ok. 1890	mur.	A – 1370 Z DNIA 12.12.1983, d. A - 575
1387	ZESPÓŁ SZPITALA ZAŁOGOWEGO - kaplica	ul.	Słowackiego Juliusza		dz. 997/5 obr. 212	ok. 1890	mur.	A – 1370 Z DNIA 12.12.1983, d. A - 575
1388	ZESPÓŁ SZPITALA ZAŁOGOWEGO - portiernia	ul.	Słowackiego Juliusza		dz. 140/2 obr. 212	ok. 1890	mur.	A – 1370 Z DNIA 12.12.1983, d. A - 575
1389	ZESPÓŁ SZPITALA ZAŁOGOWEGO – hydroformia	ul.	Słowackiego Juliusza		dz. 997/2 obr. 212	ok. 1890	mur.	
1390	ZESPÓŁ SZPITALA ZAŁOGOWEGO – budynek "starej kuchni"	ul.	Słowackiego Juliusza		dz. 997/3 obr. 212	ok. 1890	mur.	

1391	ZESPÓŁ SZPITALA ZAŁOGOWEGO – hala sportowa	ul.	Słowackiego Juliusza		dz. 140/3 obr. 212	ok. 1890	mur.	
1392	ZESPÓŁ SZPITALA ZAŁOGOWEGO – budynek tlenowni	ul.	Słowackiego Juliusza		dz. 997/4 obr. 212	ok. 1890	mur.	
1393	ZESPÓŁ SZPITALA ZAŁOGOWEGO – stacja trafo	ul.	Słowackiego Juliusza		dz. 997/8 obr. 212	ok. 1890	mur.	
1394	ZESPÓŁ SZPITALA ZAŁOGOWEGO – kotłownia	ul.	Słowackiego Juliusza		dz. 997/8 obr. 212	ok. 1890	mur.	
1395	Dom	ul.	Smolki Franciszka	3		XIX /XX w.	ceglane	
1396	Dom	ul.	Smolki Franciszka	5		k. XIX w.	ceglane	A – 1311 Z DNIA 18.02.2015
1397	Dom	ul.	Smolki Franciszka	6		k. XIX w.	ceglane	
1398	Dom	ul.	Smolki Franciszka	7		k. XIX w.	ceglane	
1399	Dom	ul.	Smolki Franciszka	8		k. XIX w.	ceglane	
1400	Dom	ul.	Smolki Franciszka	9		k. XIX w.	ceglane	
1401	Dom	ul.	Smolki Franciszka	10		1918 - 1939	ceglane	
1402	Dom	ul.	Smolki Franciszka	11		XIX /XX w.	ceglane	
1403	Dom	ul.	Smolki Franciszka	12		1891	ceglane	
1404	Dom	ul.	Smolki Franciszka	13		2 poł. XIX w.	ceglane	A – 279 Z DNIA 30.07.2008
1405	Gimnazjum żeńskie, ob. dom mieszkalny	ul.	Smolki Franciszka	13a		XIX w.	ceglane	
1406	Dom	ul.	Smolki Franciszka	15		k. XIX w.	ceglane	
1407	Dom	ul.	Smolki Franciszka	16		k. XIX w.	ceglane	
1408	Dom	ul.	Smolki Franciszka	17		1918 - 1939	ceglane	
1409	Dom	ul.	Smolki Franciszka	18		XIX /XX w.	ceglane	
1410	Dom	ul.	Smolki Franciszka	19		pocz. XX w.	ceglane	
1411	Dom	ul.	Smolki Franciszka	20		k. XIX w.	ceglane	
1412	Dom	ul.	Smolki Franciszka	22		XIX /XX w.	ceglane	
1413	Dom	ul.	Smolki Franciszka	24		XIX /XX w.	ceglane	A – 1752 Z DNIA 04.05.2022
1414	Dom	ul.	Smolki Franciszka	26		XIX /XX w.	ceglane	
1415	Dom	ul.	Smolki Franciszka	28		XIX /XX w.	ceglane	
1416	Dom, ob. Warsztat Terapii Zajęciowej - oddział PTWzK	ul.	Sobótki	23		pocz. XX w.	ceglane	
1417	Dom	ul.	Sobótki	24		l. 20 XX w.	drew.	
1418	Dom	ul.	Sobótki	26		pocz. XX w.	drew.	
1419	Dom	ul.	Sobótki	46		1930	drew.	

1420	Cmentarz gr.-kat (Nieczynny)	ul.	Mariacka		dz. 528 obr. 207	II poł. XIX w.	Cmentarz nieużytkowany. Brak nagrobków i śladów mogił	
1421	Dom	ul.	Generała Józefa Sowińskiego	1		k. XIX w.	ceglane	A – 1 Z DNIA 07.04.1999
-	Dom	ul.	Generała Józefa Sowińskiego (ul. Mickiewicza Adama 1)	2		2 poł. XIX w.	ceglane	A – 1706 Z DNIA 26.01.2021
1422	Hotel „City”	ul.	Generała Józefa Sowińskiego	4		1912	ceglane	
1423	Hotel „Europejski” ob. księgarnia i dom mieszkalny	ul.	Generała Józefa Sowińskiego	5		pocz. XX w.	ceglane	A - 1456 Z DNIA 28.03.2017
1424								
1425	Dom	ul.	Sportowa	5		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	
1426	Dom	ul.	Sportowa	8		1918 - 1939	ceglane	
1427	Dom	ul.	Sportowa	10		pocz. XX w.	ceglane	
1428	Dom	ul.	Sportowa	14		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	
1429	Most kolejowy na rzece San	ul.	Sportowa/22 Stycznia			1891	stal.	
1430	Most kolejowy na rzece San (dwa prześła skrajne i jedno nurtowe)	ul.	Sportowa/22 Stycznia		dz. 1786/3, 1786/2 obr. 205, dz. 613/1, 604/2, 604/1 obr. 207, dz. 2901, 2880/2, 2880/1 obr. 202	II poł XIX w.	stal.	B - 950 Z DNIA 14.02.2020
1431	Dom	ul.	Generała Juliana Stachewicza	1		1918 - 1939	ceglane	
1432	Dom	ul.	Generała Juliana Stachewicza	3		1918 - 1939	ceglane	
1433	Dom	ul.	Generała Juliana Stachewicza	6		1918 - 1939	ceglane	
1434	Dom	ul.	Generała Juliana Stachewicza	8		1918 - 1939	ceglane	
1435	Dom	ul.	Generała Juliana Stachewicza	10		1918 - 1939	ceglane	
1436	Dom	ul.	Generała Juliana Stachewicza	12		1918 - 1939	ceglane	
1437	Dom	ul.	Stanisława Augusta	1		1918 - 1939	ceglane	
1438	Dom	ul.	Stanisława Augusta	3		1918 - 1939	ceglane	
1439	Dom	ul.	Stanisława Augusta	5		1918 - 1939	ceglane	
1440	Dom	ul.	Stanisława Augusta	6		1918 - 1939	ceglane	
1441	Dom	ul.	Stanisława Augusta	10		1918 - 1939	ceglane	
1442	Dom	ul.	Stanisława Augusta	11		1918 - 1939	ceglane	
1443	Dom	ul.	Stanisława Augusta	11a		1918 - 1939	ceglane	
1444	Dom	ul.	Stanisława Augusta	17		1918 - 1939	ceglane	
1445	Dom	ul.	Stanisława Augusta	19		1918 - 1939	ceglane	
1446	Dom	ul.	Stanisława Augusta	21		1918 - 1939	ceglane	
1447	Dom	ul.	Stanisława Augusta	25		1918 - 1939	ceglane	
1448	Dom	ul.	Stanisława Augusta	26		1918 - 1939	ceglane	

1449	Dom	ul.	Stanisława Augusta	27		1918 - 1939	ceglane	
1450	Dom	ul.	Stanisława Augusta	28		1918 - 1939	ceglane	
1451	Dom	ul.	Stanisława Augusta	29		1918 - 1939	ceglane	
1452	Dom	ul.	Stanisława Augusta	37		1918 - 1939	ceglane	
1453	ZESPÓŁ ZBIORNIKÓW WODOCIĄGU ZASANIE - akwedukt	ul.	Stanisława Augusta		dz. 1195 obr. 202	ok. 1887	ceglano-betonowe	A – 385 Z DNIA 30.11.2009
1454	ZESPÓŁ ZBIORNIKÓW WODOCIĄGU ZASANIE - trzy zbiorniki	ul.	Stanisława Augusta		dz. 1195 obr. 203	ok. 1888	ceglano-betonowe	A – 385 Z DNIA 30.11.2010
1455	ZESPÓŁ ZBIORNIKÓW WODOCIĄGU ZASANIE - pozostałości budynku	ul.	Stanisława Augusta		dz. 1195 obr. 204	ok. 1889	ceglano-betonowe	A – 385 Z DNIA 30.11.2011
1456	ZESPÓŁ ZBIORNIKÓW WODOCIĄGU ZASANIE - szpaler kasztanowców	ul.	Stanisława Augusta		dz. 1195 obr. 205	ok. 1890	ceglano-betonowe	A – 385 Z DNIA 30.11.2012
1457	Dom	ul.	Staszica Stanisława	3		pocz. XX w.	ceglane	
1458	Stacja transformatorowa	ul.	Staszica Stanisława		dz. 554/2 obr. 207	ok. 1936	ceglane	A – 1420 Z DNIA 20.09.2016
1459	Dom, ob. siedziba klubu sportowego „Czuwaj”	ul.	22 Stycznia	6		pocz. XX w.	drewn.	A – 118 Z DNIA 15.04.2005
1460	Dom	ul.	22 Stycznia	7		XIX / XXw.	ceglane	
1461	Dom	ul.	Strażacka	7		1910	ceglane	
1462	Dom	ul.	Strażacka	9		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	
1463	Willa	ul.	Strażacka	11		pocz. XX w.	ceglane	
1464	Dom	ul.	Sułkowskiego Józefa	4		1918 - 1939	ceglane	
1465	Schron bojowy „Linii Mołotowa”	ul.	Sybiraków		dz. 1154 obr. 208	1940 – 1941 wbudowany w Szaniec S 1/2 „POBEREŻE – PIŁA”	betonowe	A - 1400 Z DNIA 21.04.2017
1466	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Brama „NA OSTROWIU” wraz z drogą forteczną do fortu XVII „OSTRÓW”	ul.	Szańce		dz. 6 obr. 205	ok. 1880, cz. rozebrana ok. 1960	mur.	A – 1400 Z DNIA 21.04.2017
1467	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Szaniec S 5 i Brama na Ostrowiu	ul.	Szańce (ul. Malawskiego Artura)		dz. 6 obr. 205, część dz. 1073 obr. 201	1873 – 1880, cz. zniwelowany po 1975	ziem.- mur.	A – 1400 Z DNIA 21.04.2017

1468	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Szaniec N XVII a „DYNAMIT” szaniec SZ 5	ul.	Szańce		dz. 1073 obr. 201	1873-1880	ziem.- mur.	A – 1400 Z DNIA 21.04.2017
1469	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Fort N XVIII a „STRZELNICA” oraz szaniec	ul.	Szańce (ul. Chrza- nowskiej Zofii, ul. Bielskiego Marcina, ul. Ojca Augusta Kordeckiego)		dz. 836, 1247 obr. 201	1873 – 1880	ziem.- mur.	A – 1400 Z DNIA 21.04.2017
1470	Dom	ul.	Szańcowa	48		1918 - 1939	ceglane	
1471	Dom	ul.	Szańcowa	58		l. 30 XX w.	ceglane	
1472	Dom	ul.	Szańcowa	58a		l. 30 XX w.	ceglane	
1473	Dom	ul.	Szańcowa	64		1918 - 1939	ceglane	
1474	Dom	ul.	Szańcowa	92		1918 - 1939	ceglane	
1475	Dom	ul.	Szańcowa	98		1918 - 1939	ceglane	
1476	Schron bojowy „Linii Mołotowa”	ul.	Szańcowa		dz. 1040 obr. 208	1940 – 1941 wbudowany w Szaniec S 1 „POBEREŻE”	betonowe	A - 1400 Z DNIA 21.04.2017
1477	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Szaniec S 2 „WILCZE”	ul.	Szańcowa		dz. 105, 634 obr. 208, część działek 163/2, 635 obr. 208	1873 – 1880, zmodernizowany ok. 1900 – 1910, wbudowanie schronu bojowego linii Mołotowa 1940	ziem., beton	A – 1400 Z DNIA 21.04.2017
1478	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Szaniec S 1 „POBEREŻE”	ul.	Szańcowa		dz. 1040 obr. 208	1873 – 1880, wbudowanie schronu bojowego linii Mołotowa 1940	ziem.-mur, beton	A – 1400 Z DNIA 21.04.2017
1479	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Szaniec S 1/1 „POBEREŻE – KLESZCZE”, tzw. Kleszcze Rogniata	ul.	Szańcowa (ul. Sybiraków)		dz. 1040 obr. 208	1873 – 1880,	ziem.	A – 1400 Z DNIA 21.04.2017
1480	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Szaniec S 1/2 „POBEREŻE – PIŁA”	ul.	Szańcowa (ul. Sybiraków)		dz. 1155 obr. 208 oraz część działki nr 1154 obr. 208	1873 – 1880, wbudowanie schronu bojowego linii Mołotowa 1940	ziem., beton	A – 1400 Z DNIA 21.04.2017
1481	Willa oficerska	ul.	Szwoleżerska	4		l. 20 XX w.	ceglane	
1482	Willa oficerska	ul.	Szwoleżerska	6		l. 20 XX w.	ceglane	
1483	Willa oficerska	ul.	Szwoleżerska	8		l. 20 XX w.	ceglane	
1484	Willa oficerska	ul.	Szwoleżerska	10		1918 - 1939	ceglane	
1485	Willa oficerska	ul.	Szwoleżerska	12		l. 20 XX w.	ceglane	
1496	Willa oficerska	ul.	Szwoleżerska	14		l. 20 XX w.	ceglane	A – 286 Z DNIA 10.02.1988
1487	Willa oficerska	ul.	Szwoleżerska	17		l. 20 XX w.	ceglane	
1488	Dom	ul.	Szymanowskiego Karola	7		1918 - 1939	ceglane	
1489	Dom	ul.	Szymanowskiego Karola	8		1918 - 1939	ceglane	

1490	Dom	ul.	Szymanowskiego Karola	9		1918 - 1939	ceglane	
1491	Dom	ul.	Szymanowskiego Karola	11		1918 - 1939	ceglane	
1492	Dom	ul.	Śniadeckich Jana i Jędrzeja	3		1918 - 1939	ceglane	
1493	Dom	ul.	Śniadeckich Jana i Jędrzeja	7		1918 - 1939	ceglane	
1494	Zabudowa ulicy Biskupa Jana Śnigurskiego	ul.	Biskupa Jana Śnigurskiego					A – 1215 Z DNIA 06.11.1983
1495	Dom	ul.	Biskupa Jana Śnigurskiego	1		l. 30 XX w.	ceglane	
1496	Dom	ul.	Biskupa Jana Śnigurskiego	5		pocz. XX w.	ceglane	A – 257 Z DNIA 04.02.2008
1497	Dom	ul.	Biskupa Jana Śnigurskiego	9		pocz. XX w.	ceglane	
1498	Dom	ul.	Biskupa Jana Śnigurskiego	10 12		XIX/XX w.	ceglane	A – 6 Z DNIA 30.06.1999
1499	Dom	ul.	Biskupa Jana Śnigurskiego	14		XIX/XX w.	ceglane	A – 256 Z DNIA 20.02.2008
1500	Dom	ul.	Biskupa Jana Śnigurskiego	16		pocz. XX w.	ceglane	
1501	Dom	ul.	Biskupa Jana Śnigurskiego	18		k. XIX w.	ceglane	
1502	Dom	ul.	Tarnawskiego Leonarda (ul. Dworskiego Aleksandra 34)	2		k. XIX w.	ceglane	A – 1750 Z DNIA 16.03.1993, d. A - 596
1503	Dom	ul.	Tarnawskiego Leonarda	3		k. XIX w.	ceglane	A - 1762 Z DNIA 04.11.2022
1504	Dom	ul.	Tarnawskiego Leonarda	4		k. XIX w.	ceglane	A – 186 Z DNIA 8.12.2006
1505	Dom	ul.	Tarnawskiego Leonarda	5		k. XIX w.	ceglane	
1506	Dom	ul.	Tarnawskiego Leonarda	6		4 ćw. XIX w.	ceglane	A – 1816 Z DNIA 07.02.1996
1507	Dom	ul.	Tarnawskiego Leonarda	7		1910	ceglane	
1508	Dom	ul.	Tarnawskiego Leonarda	8		k. XIX w.	ceglane	
1509	Dom	ul.	Tarnawskiego Leonarda	12		ok. 1912	ceglane	A – 707 Z DNIA 07.06.1991
1510	Dom	ul.	Tarnawskiego Leonarda	16		1918 - 1939	ceglane	
1511	Dom	ul.	Tarnawskiego Leonarda	21		pocz. XX w.	ceglane	
1512	Dom	ul.	Tarnawskiego Leonarda	22		1918 - 1939	ceglane	
1513	Dom	ul.	Tarnawskiego Leonarda	24		1918 - 1939	ceglane	
1514	Dom	ul.	Tarnawskiego Leonarda	26		pocz. XX w.	ceglane	
1515	Dom	ul.	Tarnawskiego Leonarda	28		pocz. XX w.	ceglane	
1516	Dom	ul.	Tarnowskiego Jana	3		l. 20 XX w.	ceglane	
1517	Dom	ul.	Tarnowskiego Jana	4		ok. 1930	ceglane	
1518	Dom	ul.	Tatarska	1		1 poł. XIX w.	ceglane	A – 506 Z DNIA 03.11.1983
1519	Dom	ul.	Tatarska	3		XIX/XX w.	ceglane	A – 1196 Z DNIA 15.11.2013
1520	Dom	ul.	Tatarska	4		pocz. XX w.	ceglane	
1521	ZESPÓŁ KLASZTORNY	ul.	Tatarska	5		1889 - 1900	ceglane	A – 467 Z DNIA 25.02.1986

	KARMELITANEK Klasztor ss. Karmelitanek							
1521	ZESPÓŁ KLASZTORNY KARMELITANEK Kościoł pw. MB Szkaplerznej w zespole ss. Karmelitanek	ul.	Tatarska	5	dz. 1350/1 obr. 207	1889 -199	ceglane	A – 467 Z DNIA 25.02.1986
1522	ZESPÓŁ KLASZTORNY KARMELITANEK Ogrodzenie	ul.	Tatarska		dz. 1350/1 obr. 207	pocz. XX w.	ceglane	A – 467 Z DNIA 25.02.1986
1523	ZESPÓŁ KLASZTORNY KARMELITANEK Pozostałości fortyfikacji ziemnych	ul.	Tatarska		dz. 1350/1 obr. 207	XVII w.	ziemne	A – 467 Z DNIA 25.02.1986
1524	Dom	ul.	Tatarska	6		2 p. XIX w. - 1914	ceglane	
1525	Dom	ul.	Tatarska	10		1918-1939	ceglane	
1526	Dom	ul.	Tatarska	24		XIX/XX w.	ceglane	
1527	Dom	ul.	Tatarska	26		pocz. XX w.	ceglane	
1528	POZOSTAŁOŚCI MIEJSKICH OBWAROWAŃ OBRONNYCH – taras i przeciwstok obwałowań ziemnych	ul.	Tatarska		dz. 1340 obr. 207	XIV – XV w., modernizowane XVI, rozb. 1659, cz. rozebrane po 1776 r	ziemne	A – 1471 Z DNIA 06.06.1983, d. A - 449
1529	Dom	ul.	Tuwima Juliana	1		1918-1939	ceglane	
1530	Dom	ul.	Tuwima Juliana	2		1918-1939	ceglane	
1531	Dom	ul.	Tuwima Juliana	3		1918-1939	ceglane	
1532	Dom	ul.	Ujejskiego Kornela	2		2 poł. XIX - 1914	ceglane	
1533	Dom	ul.	Ujejskiego Kornela	3		1918-1939	ceglane	
1534	Synagoga	pl.	Unii Brzeskiej	4		1890 – 1892, zniszczona 1939-1945, remont 1962-1963	ceglane	A – 1616 Z DNIA 06.06.1983
1535	Zabudowa ulicy Wąłowej	ul.	Wąłowa					A – 1574 Z DNIA 07.06.1983
1536	Dom	ul.	Wąłowa	1		1891	ceglane	A – 1818 Z DNIA 24.05.1994
-	Dom	ul.	Wąłowa (ul. Jagiellońska 27)	3		ok. 1900	ceglane	A – 260 Z DNIA 02.06.2008
1537	Dom	ul.	Wąłowa	5		pocz. XX w.	ceglane	
1538	Dom	ul.	Wąłowa	7		ok. 1900	ceglane	
1539	Dom	ul.	Wąłowa	9		XIX/XX w.	ceglane	
1540	Dom	ul.	Waygarta Walerego	1		1891	ceglane	A – 1360 Z DNIA 21.01.1987
1541	Oficyna domu	ul.	Waygarta Walerego	2		XIX/XX w.	ceglane	
1542	Dom	ul.	Waygarta Walerego	4		l. 30 XX w.	ceglane	A - 1731 Z DNIA 10.09.2021
1543	Dom	ul.	Waygarta Walerego	6		l. 30 XX w.	ceglane	
1544	Ochronka przemysła dla małych dzieci św. Jadwigi	ul.	Waygarta Walerego	12		1878	ceglane	A – 1663 Z DNIA 26.06.1995
1545	POZOSTAŁOŚCI MIEJSKICH OBWAROWAŃ	ul.	Waygarta Walerego		dz. 1127/1 obr. 207	XIV – XV w., modernizowane XVI,	mur.	A – 1471 Z DNIA 06.06.1983, d. A - 449

	OBRONNYCH – fragment kurtyny					rozb. 1659, cz. rozebrane po 1776 r.		
1546	Dom	ul.	Wernyhory	3		2 poł. XIX w. – 1914	ceglane	
1547	Browar	ul.	Węgierska	9		XIX/XX w.	ceglane	
1548	Schron bojowy „Linii Mołotowa”	ul.	Wiejska		dz. 163/2 obr. 208	1940 – 1941 wbudowany w Szaniec S 2 ”WILCZE”	betonowe	A - 1400 Z DNIA 21.04.2017
1549	Dom	ul.	Wieniawskiego Henryka	12		1918-1939	ceglane	
1550	Dom	ul.	Wieniawskiego Henryka	14		1918-1939	ceglane	
1551	Dom	ul.	Wilczańska	24		2 poł. XIX w. – 1914	ceglane	
1552	Dom	ul.	Wilczańska	34		1918 - 1939	ceglane	
1553	Dom	ul.	Wilczańska	38		1918 - 1939	ceglane	
1554	Dom	ul.	Wilczańska	76		1918 - 1939	ceglane	
1555	Dom	ul.	Wilczańska	82		1918 - 1939	ceglane	
1556	Bunkier	ul.	Wilczańska		dz. 624 obr. 208	1940	betonowe	
1557	Cerkiew gr.-kat. fil. pw. Zaśnięcia NMP	ul.	Wilczańska		dz. 632 obr. 208	1887		A – 445 Z DNIA 07.06.1983
1558	Cmentarz cerkiewny gr.-kat	ul.	Wilczańska		dz. 632, 633 obr. 208			A - 445 Z DNIA 07.06.1983
1559	Schron bojowy „Linii Mołotowa”	ul.	Wilczańska		dz. 624 obr. 208	1940 – 1941	betonowe	
1560	Dom	ul.	Wincentego Pola	12		pocz. XX w.	ceglane	
1561	Dom	ul.	Wincentego Pola	16		pocz. XX w.	ceglane	
1562	Dom	ul.	Wincentego Pola	20		pocz. XX w.	ceglane	
1563	Dom	ul.	Wincentego Pola	25		pocz. XX w.	ceglane	
1564	Dom	ul.	Władycze	1		XIX/XX w.	ceglane	
1565	Dom	ul.	Władycze	2		k. XIX w.	ceglane	A - 208 Z DNIA 13.09.2007
1566	Wieża zegarowa	ul.	Władycze	3		1775 – 1777, 1925, 1959-1960 i 1989-1990		A – 589 Z DNIA 06.06.1983
1567	Dom	ul.	Władycze	4		XIX/XX w.	ceglane	
1568	Szpital miejski, ob. szkoła podst.	ul.	Władycze	5		1850	ceglane	A – 859 Z DNIA 27.09.1984
1569	Dom	ul.	Władycze	6		XIX/XX w.	ceglane	
1570	Dom	ul.	Władycze	8		l. 30 XX w.	ceglane	
1571	Dom	ul.	Władycze	10		XIX/XX w.	ceglane	
1572	Dom	ul.	Władycze	11		2 poł. XIX w.	ceglane	A – 860 Z DNIA 10.03.1986
1573	Dom	ul.	Władycze	12		2 poł. XIX w.	ceglane	
1574	Dom	ul.	Władycze	13		XIX/XX w.	ceglane	A – 861 Z DNIA 10.03.1986
1575	Dom	ul.	Władycze	14		XIX/XX w.	ceglane	
1576	Dom	ul.	Władycze	15		1898, remont l. 80 XX w.	ceglane	A – 83 Z DNIA 18.03.1986
1577	Dom	ul.	Władycze	16		2 poł. XIX w.	ceglane	
1578	Dom	ul.	Władycze	17		2 poł. XIX w., remont l. 60 XX w.	ceglane	A – 862 Z DNIA 19.03.1986
1579	Dom	ul.	Władycze	19		2 poł. XIX w.	ceglane	
-	POZOSTAŁOŚCI MIEJSKICH OBWAROWAŃ OBRONNYCH – kurtyna	ul.	Władycze (ul. Basztowa, ul. Karmelicka)		dz. 1965 obr. 207	XIV – XV w., modernizowane XVI, rozb. 1659, cz. rozebrane po 1776 r.	mur.	A – 1471 Z DNIA 06.06.1983, d. A - 449
-	POZOSTAŁOŚCI MIEJSKICH OBWAROWAŃ OBRONNYCH – bastion wsch.	ul.	Władycze (ul. Basztowa, ul. Słowackiego Juliusza)		dz. 885, 879, 860 obr. 207	XIV – XV w., modernizowane XVI, rozb. 1659, cz. rozebrane po 1776 r.	mur.- ziem.	A – 1471 Z DNIA 06.06.1983, d. A - 449
1580	Dom	ul.	Wodna	1		XVI/XVII, remont. k. XIX w.	ceglane	A – 340 Z DNIA 20.11.1964
1581	Dom	ul.	Wodna	2		k. XIX w.	ceglane	

1582	Dom	ul.	Wodna	4		ok. 1935, uszkodzony 1939, remont l. 60 XX w.	ceglane	
1583	Dom	ul.	Wodna	6		k. XVII w., remont k. XIX w. , 1956 i 1970	ceglane	
1584	Dom	ul.	Wodna	7		k. XIX w.	ceglane	
1585	Szkoła miejska, ob. urząd miejski	ul.	Wodna	11		k. XIX	ceglane	
1586	Dom	ul.	Wozowa	2		1918 – 1939	ceglane	
1587	Dom	ul.	Wozowa	7		1918 – 1939	ceglane	
1588	Dom	ul.	Wozowa	9		1918 – 1939	ceglane	
1589	Dom	ul.	Wróblewskiego Walerego	4		1918 – 1939	ceglane	
1590	Schron bojowy „Linii Mołotowa”	Wyb	Prezydenta Woodrowa Wilsona		dz. 238 obr. 207	1940 – 1941	betonowe	
1591	Bunkier	Wyb	Prezydenta Woodrowa Wilsona		dz. 238 obr. 207	1918 - 1939	ceglane	
1592	Dom	ul.	Wyczółkowskiego Leona	1		1918 - 1939	ceglane	
1593	Dom	ul.	Wyczółkowskiego Leona	2		1918 - 1939	ceglane	
1594	Dom	ul.	Wyczółkowskiego Leona	4		1918 - 1939	ceglane	
1595	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Bariera „NA LIPOWICY” brama wraz z murem i strzelnicami oraz wał forteczny	ul.	Generała Józefa Wysockiego		dz. 601 obr. 201	1873 – 1880, cz. rozebrany 1939- 1945	mur.	A – 1400 Z DNIA 21.04.2017
1596	ZESPÓŁ KOSZAR „LIPOWICA”– 4 budynki mieszkalne	ul.	Generała Józefa Wysockiego		dz. 127/5 obr. 201	1880 - 1887	mur.	
1597	ZESPÓŁ KOSZAR „LIPOWICA”– budynek mieszkalny z kaplicą	ul.	Generała Józefa Wysockiego		dz. 127/5 obr. 201	1880 - 1887	mur.	
1598	ZESPÓŁ KOSZAR „LIPOWICA” - kuchnia	ul.	Generała Józefa Wysockiego		dz. 127/5 obr. 201	1880 - 1887	mur.	
1599	ZESPÓŁ KOSZAR „LIPOWICA” – 2 budynki mieszkalne pracownicze	ul.	Generała Józefa Wysockiego		dz. 127/5 obr. 201	1880 - 1887	mur.	
1600	Dom	ul.	Wyspiańskiego Stanisława	3		1918 - 1939	ceglane	
1601	Dom	ul.	Wyspiańskiego Stanisława	6		1918 - 1939	ceglane	
1602	Dom	ul.	Wyspiańskiego Stanisława	72		1918 - 1939	ceglane	
1603	Dom	ul.	Wyspiańskiego Stanisława	79 81		1918 - 1939	ceglane	
1604	Dom	ul.	Wyspiańskiego Stanisława	83		1918 - 1939	ceglane	
1605	Dom	ul.	Zaciszna	1		1918 - 1939	ceglane	
1606	Dom	ul.	Zaciszna	2		1918 - 1939	ceglane	
1607	Dom	ul.	Zaciszna	5		1918 - 1939	ceglane	
1608	Dom	ul.	Zaciszna	7		1918 - 1939	ceglane	
1609	Dom	ul.	Zaciszna	9		1918 - 1939	ceglane	
1610	Dom	ul.	Zaciszna	11		1918 - 1939	ceglane	
1611	Dom	ul.	Zaciszna	21		1918 - 1939	ceglane	
1612	Dom	ul.	Zaciszna	23		1918 - 1939	ceglane	

1613	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Szańec N XVII a „BROWAR” oraz wał rdzenia	ul.	Zachariasiewiczza Jana (ul. Bielskiego Marcina)		dz. 6 obr. 205	1873 – 1880	ziem.-mur.	A – 1400 Z DNIA 21.04.2017
1614	Szańec S6	ul.	Zachariasiewiczza Jana (ul. Bielskiego Marcina, ul. Szańce)		dz. 55 obr. 205 oraz część dz. 6 obr. 205			A – 1400 Z DNIA 21.04.2017
1615	Dom	ul.	Zagrodowa	4		1918 - 1939	ceglane	
1616	Dom	ul.	Zagrodowa	13		1918 - 1939	ceglane	
1617	Dom	ul.	Zaleskiego Bohdana	1		2 poł. XIX w. – 1914	ceglane	
1618	Dom	ul.	Zamknięta	1		2 poł. XIX w. - 1914	ceglane	
1619	Dom	ul.	Zamknięta	2		1939 – 1939	ceglane	
1620	Dom kanoniczy, tzw. Dworek Orzechowskiego	ul.	Zamkowa	1		poł. XVI w., przebud. 1731 i pocz. XIX, remont l. 20 XX i 1995	mieszany	A – 495 Z DNIA 06.06.1983
1621	DOM PARAFIALNY, Wikarówka, ob. Studium Organistowskie	ul.	Zamkowa	3		XVIII w. , przebudź. XIX w. , remont pocz. XX w.	ceglane	A – 713 Z DNIA 06.06.1983
1622	Wyższe seminarium duchowne rzym.- kat.	ul.	Zamkowa	5		1678, rozbud.1848, 1898, 1912	ceglane	A – 778 Z DNIA 06.06.1983
1623	POZOSTAŁOŚCI MIEJSKICH OBWAROWAŃ OBRONNYCH – stok obwałowań ziemnych od pd. – zach.	ul.	Zamkowa		dz. 1329/2, 1329/1, 1345 obr. 207	XIV – XV w., modernizowane XVI, rozb. 1659, cz. rozebrane po 1776 r.	ziemne	A – 1471 Z DNIA 06.06.1983, d. A - 449
-	POZOSTAŁOŚCI MIEJSKICH OBWAROWAŃ OBRONNYCH – fragment kurtyny w ścianach domów	ul.	Zamkowa (Plac Katedralny)		dz. 1233, 1208, 1182 obr. 207, w ścianach budynków	XIV – XV w., modernizowane XVI, rozb. 1659, cz. rozebrane po 1776 r.	mur.- ziem.	A – 1471 Z DNIA 06.06.1983, d. A - 449
1624	Szańec SZ 11 LEMPERTÓWKA	ul.	Zamoyskiego Jana		dz. 710/1 obr. 214		ziemne	A – 1400 Z DNIA 21.04.2017
1625	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Szańec SZ 12 LEMPERTÓWKA	ul.	Zamoyskiego Jana		dz. 478, 495, 315 obr. 214	1873 – 1880	ziem.	A – 1400 Z DNIA 21.04.2017
1626	Dom	ul.	Zana Tomasza	2		2 poł. XIX w. – 1914	ceglane	
1627	Dom	ul.	Zana Tomasza	3		1918 - 1939	ceglane	
1628	Kościół parafialny pw. NMP Nieustającej Pomocy	ul.	Zana Tomasza	6	dz. 80 obr. 214	1908 - 1911	ceglane	A – 566 Z DNIA 06.06.1983
1629	Wiadukt	ul.	Zana Tomasza		dz. 65/19 obr. 214	1897	stal.	A - 1220 Z DNIA 13.02.2014
1630	Dom	ul.	Zawiszy Czarnego	2		2 poł. XIX w. – 1914		
1631	Dom	ul.	Zawiszy Czarnego	8		1918 - 1939	ceglane	

1632	Dom	ul.	Zawiszy Czarnego	10		1918 - 1939	ceglane	
1633	Dom	ul.	Zawiszy Czarnego	12		1918 - 1939	ceglane	
1634	Dom	ul.	Zawiszy Czarnego	18		1918 - 1939	ceglane	A – 751 Z DNIA 28.05.1997
1635	Dom	ul.	Zawiszy Czarnego	24		1918 - 1939	ceglane	
1636	Dom	ul.	Zawiszy Czarnego	26		1918 - 1939	ceglane	
1637	Dom	ul.	Zawiszy Czarnego	34		1918 - 1939	ceglane	
1638	Dom	ul.	Zawiszy Czarnego	36		1918 - 1939	ceglane	
1639	Mogiła z I wojny światowej (Nieczynny)	ul.	Ziemowita					
1640	Spichlerz	ul.	Zielińskiego Zygmunta	2		pocz. XX w.	ceglane	
1641	Dom	ul.	Zielińskiego Zygmunta	13		1918 – 1939	ceglane	
1642	Dom	ul.	Zielińskiego Zygmunta	25		2 poł. XIX w. – 1914	ceglane	
1643	Dom	ul.	Zielińskiego Zygmunta	29a		2 poł. XIX w. – 1914	ceglane	
1644	Dom	ul.	Zielińskiego Zygmunta	33		2 poł. XIX w. – 1914	ceglane	
1645	Cmentarz gr.-kat.	ul.	Złota		dz. 286 obr. 211			
1646	Dom	ul.	Zybkiewiczza Mikołaja	1a		2 poł. XIX w. – 1914	ceglane	
1647	Dom	ul.	Zybkiewiczza Mikołaja	3		2 poł. XIX w. – 1914	ceglane	
1648	Dom	ul.	Zybkiewiczza Mikołaja	4		1918 – 1939	ceglane	
1649	Dom	ul.	Zybkiewiczza Mikołaja	5		2 poł. XIX w. – 1914	ceglane	
1650	Dom	ul.	Zybkiewiczza Mikołaja	6		pocz. XX w.	ceglane	
1651	Dom	ul.	Zybkiewiczza Mikołaja	7		XIX/XX w.	ceglane	
1652	Dom	ul.	Zybkiewiczza Mikołaja	8		1918 – 1939	ceglane	
1653	Dom	ul.	Zybkiewiczza Mikołaja	9		1918 – 1939	ceglane	
1654	Dom	ul.	Zybkiewiczza Mikołaja	10		1918 – 1939	ceglane	
1655	Dom	ul.	Zybkiewiczza Mikołaja	14		2 poł. XIX w. – 1914	ceglane	
1656	Dom	ul.	Zybkiewiczza Mikołaja	16		1918 – 1939	ceglane	
1657	Dom	ul.	Zybkiewiczza Mikołaja	18		1918 – 1939	ceglane	
1658	Dom	ul.	Zybkiewiczza Mikołaja	20		1918 – 1939	ceglane	
1659	Dom	ul.	Żeromskiego Stefana	4		k. XIX w.	ceglane	
1660	Dom	ul.	Żeromskiego Stefana	11		pocz. XX w.	ceglane	
1661	Dom	ul.	Żeromskiego Stefana	12		1904	ceglane	A – 386 Z DNIA 27.11.2009
1662	Dom	ul.	Żeromskiego Stefana	14		k. XIX w.	drewn.	
1663	Dom	ul.	Żeromskiego Stefana	15a		1918 – 1939	ceglane	
1664	Dom	ul.	Żeromskiego Stefana	17		2 poł. XIX w.- 1914	ceglane	

1665	Dom	ul.	Żeromskiego Stefana	18		pocz. XX w.	ceglane	
1666	Willa „Zofjówka”	ul.	Żeromskiego Stefana	19		1910, podwyższona po 1918	ceglane	A – 1147 Z DNIA 28.04.1992
1667	FORTYFIKACJE RDZENIA TWIERDZY – OBWÓD NOYON - Fort N XIX „WINNA GÓRA” wraz z szańcami	ul.	Żółkiewskiego Stanisława (ul. Chrobrego Bolesława)		dz. 1642, 634 obr. 202	szaniec obozu warownego 1854 – 1857, przebud. 1880 – 1887, wysadzony 1915, cz. rozebrany ok. 1920 – 1930	ziem.- mur.	A – 1400 Z DNIA 21.04.2017
1668	ZESPÓŁ PAŁACOWY LUBOMIRSKICH - 2 oficyny	ul.	Żołnierzy I Armii Wojska Polskiego		dz. 154/5 obr. 212 dz. 154/6 obr. 212	k. XIX w.	ceglane	A – 485 Z DNIA 26.02.1992
1669	ZESPÓŁ PAŁACOWY LUBOMIRSKICH - rządówka	ul.	Żołnierzy I Armii Wojska Polskiego		dz. 189/10 obr. 212	2 poł. XIX w.	ceglane	
1670	ZESPÓŁ PAŁACOWY LUBOMIRSKICH - spichlerz	ul.	Żołnierzy I Armii Wojska Polskiego		dz. 189/4 obr. 212	2 poł. XIX w.	ceglane	A – 448 Z DNIA 21.06.1991
1671	Układ urbanistyczny miasta wraz z zespołem zabytków					XVI – XIX w.		A – 1493 Z DNIA 20.05.1972

L.p	Nazwa stanowiska	Nr w miejscowości (nr na obszarze)	Obszar AZP	Rodzaj stanowiska	Chronologia/Kultura
1	Przemyśl - Wzgórze zamkowe	1 (68)	108-84	1 gród z zabudową 2 gród z zabudową 3 zamek z zabudową	1 okres wczesnośred. (X-XII w.) 2 okres średniowiecza (XII-XV w.) 3 okres nowożytny (XIV-XX w.)
2	Przemyśl - Wzgórze Trzech Krzyży	2 (69)	108-84	1. grodzisko, wzg. gródek	1 okres wczesnośred. wzg. średniowieczny
3	Przemyśl - Na S od miasta, na wysokim wzniesieniu - Wzniesienie	3 (217)	109-84	1 Kopiec ziemny, tzw. Tatarski, -wzg. Przemysławka, - gródek strażniczy, -wzg. punkt obserwacyjny	1 okres średniowieczny i okres nowożytny
4	Przemyśl -ul. Tatarska 34	4 (70)	108-84	1. ślad osadnictwa	1 okres wczesnośred. (XII-XIII w.)
5	Przemyśl - ul. Różana 2	5 (71)	108-84	1 ślad osadnictwa 2 Osada	1 okres wczesnośred. 2 okres późnośredniowieczny
6	Przemyśl - Wzgórze Karmelitanek	6 (72)	108-84	1 Gródek ?	1 okres wczesnośred.
7	Przemyśl - ul. Basztowa34	7 (73)	108-84	1 Osada 2 Cmentarzysko szkieletowe (przycerkiewne)	1okres wczesnośred. (XIII w.) 2 okres późnośredniowieczny i nowożytny (XV -XVIII w.)
8	Przemyśl - ul. Basztowa13	8 (74)	108-84	1 ślad osadnictwa 2 Miasto	1 okres wczesnośred. (XII-XIII w.) 2 okres nowożytny (XIX-XX w.)
9	Przemyśl	9 (75)	108-84	1 Miasto	1 okres nowożytny (XVI-XVIII w.)

	- ul. Basztowa			-Mury miejskie -Baszta Kowalska -Baszta Krawiecka	
10	Przemysł Klasztor O.O Karmelitów	10 (76)	108-84	1 Osada 2 Osada 3 Miasto dwór Herburtów 4 Miasto Zespół klasztorny OO. Karmelitów	1 okres wczesnośred. (X-XIII w.) 2 okres średniowieczny (XIII-XIV w.) 3 okres nowożytny (XVI- XVIII w.) 4 okres nowożytny (XVII-XX w.)
11	Przemysł - ul. Tatarska 4	11 (77)	108-84	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa	1 okres średniowieczny 2 okres nowożytny
12	Przemysł - ul. Tatarska -Kapitulna 4	12 (78)	108-84	1 Osada 2 Miasto	1 okres wczesnośredniowieczny (XI- XII w.) 2 okres późnośredniowieczny
13	Przemysł - ul.Zamkowa3	13 (79)	108-84	1 Osada 2 ślad osadnictwa	1 okres wczesnośred. (XII-XIII w.) 2 okres średniowieczny
14	Przemysł - Królowej Jadwigi 16	14 (80)	108-84	1 Osada - podgrodzie 2. Osada - podzamcze	1 okres wczesnośredniowieczny (XII- XIII) 2 okres średniowieczny i nowożytny
15	Przemysł - ul. Królowej Jadwigi - Matejki 13	15 (81)	108-84	1 Osada - podgrodzie 2 Osada - podzamcze	1 okres średniowieczny 2 okres nowożytny (XVI-XVIII w.)
16	Przemysł - ul. Matejki 7a	16 (82)	108-84	1 Osada- podgrodzie 2 Cmentarzysko szkieletowe	1 okres wczesnośred. 2 okres późnośredniowieczny
17	Przemysł - ul. Królowej Jadwigi 8	17 (83)	108-84	1 Osada 2 ślad cmentarzyska ?	1 okres wczesnośred. 2 okres średniowieczny
18	Przemysł - ul. Kmity - ul. Królowej Jadwigi 6	18 (84)	108-84	1 ślad osadnictwa 2 Osada 3 Osada - podzamcze	1 okres wczesnośred. (XII-XIII w.) 2 okres późnośredniowieczny 3 okres nowożytny
19	Przemysł - ul Zamkowa 1	19 (95)	108-84	1 ślad osadnictwa 2 Miasto	1 okres wczesnośred. 2 okres nowożytny
20	Przemysł d. ul. Orzechowskiego 2 - ob. Pl. Katedralny 2	20 (86)	108-84	1 ślad osadnictwa? 2 ślad osadnictwa? 3 Osada 4 Miasto 5 Cmentarz - przykościelny	1 k. łżycka, epoka brązu 2 okres wpływów rzymskich 3 okres wczesnośred. 4 okres późnośredniowieczny i nowożytny 5 okres późnośredniowieczny i nowożytny
21	Przemysł - d. ul. Biskupia -ob.pl. Katedralny20	21 (87)	108-84	1 Osada 2 Miasto	1 okres wczesnośred. (XIII w.) i średniowieczny 2 okres nowożytny
22	Przemysł - Katedra obrz.łac.	22 (88)	108-84	1 Osada 2 ślad osadnictwa 3 Osada - rotunda św. Mikołaja - cmentarzysko szkieletowe 4Katedra - cmentarzysko przykościelne	1 k. przeworska -okres wpływów rzymskich 2 okres wczesnośred. (śr. faza) 3 okres średniowieczny (XII/XI II-XV w.) 4 okres późnośredniowieczny i nowożytny
23	Przemysł - ul. Kapitulna	23 (89)	108-84	1ślad osadnictwa	1 okres późnośredniowieczny

	- Katedralna 5				
24	Przemyśl ul. Katedralna 3,6,8 - ul. Fredry5	24 (90)	108-84	1 Osada 2 ślad osadnictwa 3 Osada	1 okres prahistoryczny (EB?) 2 okres wczesnośredniowieczny (XII - XIII w.) 3 okres późnośredniowieczny
25	Przemyśl - Plac Czackiego 10 -Katedralna3 -rejon dawnego Kościoła Jezuitów	25 (91)	108-84	1 Osada 2 Osada-kościółek drewniany św. Piotra 3 Cmentarz przykościelny	1 okres wczesnośred. 2 okres późnośredniowieczny i nowożytny (XIV-XVII w.) 3 okres późnośredniowieczny i nowożytny
26	Przemyśl - Plac Czackiego 3	26 (92)	108-84	1 Osada 2 Miasto	1 okres średniowieczny 2 okres nowożytny
27	Przemyśl - ul. Władycze 5 - Franciszkańska 18	27 (93)	108-84	1 Osada 2 Miasto -cerkiew -cmentarz przycerkiewny - zabudowa	1okres wczesnośred. (XII-XIII w.) 2 okres późnośredniowieczny i nowożytny (XVI -XVIII w.)
28	Przemyśl - ul.Tysiąclecia 2 -ob. ul. Franciszkańska 2 -pl. T. Czackiego	28 (94)	108-84	1 Osada 2 Miasto - zabudowa - cmentarz przykościelny	1 okres wczesnośred. (XII-XIII w.) 2 okres późnośredniowieczny i nowożytny (XIV-XVIII w.)
29	Przemyśl – ul. Fredry	29 (95)	108-84	1.ślad osadnictwa	1 okres wczesnośred.
30	Przemyśl - ul. Grodzka 3	30 (96)	108-84	1.Miasto	1 okres nowożytny(XVI w.)
31	Przemyśl - ul. Grodzka 1	31 (97)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 epoka kamienia
32	Przemyśl - ul. Grodzka 8	32 (98)	108-84	1 Osada 2 miasto -mury miejskie - cmentarz przykościelny Zespół kl. Dominikanek	1 okres późnośredniowieczny 2 okres nowożytny (XVI-XVIII w.)
33	Przemyśl - ul.Waygarta3	33 (99)	108-84	1 ślad osadnictwa 2 Miasto	1 okres prahistoryczny? 2.okres nowożytny
34	Przemyśl -ul. Sienkiewicza (d. ul. Ochronek)	34 (100)	108-84	1 Osada 2 ślad osadnictwa	1 okres wczesnośredniowieczny (XI- XII w.) 2 okres średniowiecza
35	Przemyśl - ul. Sienkiewicza 3	35 (101)	108-84	1 Osada 2 Osada	1 okres wczesnośred. (XII-XIII w.) 2 okres średniowieczny
36	Przemyśl - d. ul. Manifestu Lipcowego -ob. Wybrzeża Piłsudskiego 19	36 (102)	108-84	1ślad osadnictwa	1 okres wczesnośred.
37	Przemyśl - Zachodnia część placu rynkowego -pl. Dominikański 3	37 (103)	108-84	1 ślad osadnictwa 2 Miasto -zespół kl. OO. Dominikanów - cmentarz przykościelny	1 okres wczesnośredniowieczny 2 średniowieczny i nowożytny (XIV XVIII w.)
38	Przemyśl - Rynek Starego Miasta	38 (104)	108-84	1 ślad osadnictwa 2 Miasto 3 Miasto – ratusz (XVI- XVIII) -odwach (XIXXX)	1 okres wczesnośred. 2 okres średniowiecza 3 okres nowożytny
39	Przemyśl - Rynek 1	39 (105)	108-84	1 Osada 2 Miasto - zabudowa (XV- XVI w.) -pałac (XVI-XX w.)	1 okres wczesnośred. 2 okres średniowieczny i nowożytny
40	Przemyśl	40 (106)	108-84	1 Miasto	1 okres późnośredniowieczny

	- Rynek2 - d. ul. Sobińskiego - ob. ul. Mostowa 2			2 Miasto	2 nowożytny (XVI XVIII w.)
41	Przemyśl - Rynek 3	41 (107)	108-84	1 ślad osadnictwa 2 Miasto	1 okres wczesnośred. (XII-XIII w.) 2 średniowieczny i nowożytny
42	Przemyśl - ul. Wodna 1 - Rynek 4	42 (108)	108-84	1 Miasto	1 okres średniowieczny i nowożytny
43	Przemyśl - Rynek 6	43 (109)	108-84	1 ślad osadnictwa 2 Osada	1 okres wczesnośred. (XII-XIII w.) 2 średniowieczny
44	Przemyśl - ul. Kazimierza Wielkiego 1	44 (110)	108-84	1 Miasto 2 Miasto - zabudowa	1 okres średniowieczny (XIII-XIV w.) 2 okres nowożytny
45	Przemyśl - Rynek 8	45 (111)	108-84	1 Osada 2 Miasto	1 okres wczesnośredniowieczny (XII-XIII w.) 2 średniowieczny i nowożytny
46	Przemyśl - Rynek 10/11	46 (112)	108-84	1 Miasto	1 okres średniowieczny i nowożytny
47	Przemyśl - Rynek 11	47 (113)	108-84	1 Osada 2 Miasto	1 okres wczesnośred. (XII - XIII w.) 2 średniowieczny
48	Przemyśl - Rynek 13	48(114)	108-84	1 ślad osadnictwa 2 Miasto	1 okres wczesnośredniowieczny (XII-XIII w.) 2 średniowieczny
49	Przemyśl - Rynek 15-16	49(115)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 okres średniowieczny
50	Przemyśl - d. Tysiąclecia 9 -ob. Franciszkańska 9	50(116)	108-84	1 Osada 2 ślad osadnictwa?	1 okres wczesnośred. (XII-XIII w.) 2 okres późnośredniowieczny
51	Przemyśl - d. Tysiąclecia 15 - ob. Franciszkańska 15	51 (117)	108-84	1 Miasto	1 okres późnośredniowieczny
52	Przemyśl - d. Tysiąclecia 33 - ob. Franciszkańska 33	52 (118)	108-84	1 Miasto	1 okres późnośredniowieczny
53	Przemyśl - d. Tysiąclecia 35- ob. Franciszkańska 35	53 (119)	108-84	1 Miasto	1 okres nowożytny (XVI-XVIII w.)
54	Przemyśl - d. Tysiąclecia 35-37-ob. Franciszkańska 35-37	54 (120)	108-84	1 Miasto	1 okres nowożytny (XVI-XVIII w.)
55	Przemyśl - ul. Ratuszowa	55 (121)	108-84	1 Miasto 2 Miasto	1 okres późnośred. 2 okres nowożytny
56	Przemyśl - ul. Kazimierza W. 17	56 (122)	108-84	1 Miasto	1 okres nowożytny
57	Przemyśl ul. Serbańska 11	57(123)	108-84	1 Miasto	1 okres nowożytny (XVI w.)
58	Przemyśl - ul. Ratuszowa 10a	58 (124)	108-84	1 Miasto	1 okres średniowieczny ?
59	Przemyśl - ul. Ratuszowa 6	59 (125)	108-84	1 Miasto	1 okres późnośredniowieczny wzg. nowożytny (XVI w.?)
60	Przemyśl - ul. Wodna - ul. Ratuszowa	60 (126)	108-84	1 ślad osadnictwa 2 Miasto	1 okres wczesnośred. (XI-XIII w.) 2 średniowieczny i nowożytny
61	Przemyśl - ul. Wodna 7	61 (127)	108-84	1 Miasto	1 okres średniowieczny (XIII-XIV w.)
62	Przemyśl - ul. Kościuszki 2- budynek d. PPRN, ob. Kolegium Języków Obcych	62 (128)	108-84	1 Osada 2 Miasto - zespół kl. OO. Bonifratrów	1 okres wczesnośred. i średniowieczny 2 nowożytny (XVII - XVIII w.)
63	Przemyśl - d.ul. Sobińskiego -	63 (129)	108-84	1 Osada 2 Miasto -	1 okres wczesnośred. (XII- XIII w.) 2 średniowieczny i nowożytny

	ob. Mostowa - Ratuszowa 1			zabudowa	
64	Przemyśl - ul. Wodna -ul. Jagiellońska	64 (130)	108-84	1 Miasto 2 Miasto - zabudowa	1 okres średniowieczny 2 okres nowożytny (XIX - XX w.)
65	Przemyśl - ul. Wałowa 713	65 (131)	108-84	1 Miasto 2 Miasto	1 okres średniowieczny 2 nowożytny
66	Przemyśl - ul. Jagiellońska 11	66 (132)	108-84	1 Miasto	1 okres średniowieczny?
67	Przemyśl - ul. Jagiellońska	67 (133)	108-84	1 Miasto ?	1 okres nowożytny
68	Przemyśl - Plac Zgody 5	68 (134)	108-84	1 ślad osadnictwa 2 cmentarzysko szkieletowe	1 okres średniowieczny 2 późnośredniowieczny
69	Przemyśl - ul. Kopernika 15	69(135)	108-84	1 Osada 2 Cmentarz szkieletowy	1 okres średniowieczny (XII - XIV w.) 2 późnośred. i nowożytny
70	Przemyśl - ul. Kopernika14	70 (136)	108-84	1 Cmentarzysko szkieletowe ?	1 okres wczesnośred.
71	Przemyśl d.pl.Dąbrowszczaków - ob.pl. Legionów	71 (137)	108-84	1 Cmentarzysko szkieletowe	1 okres średniowieczny (XIV- XV w.)
72	Przemyśl d. pl. Dąbrowszczaków - ob. pl. Legionów 5	72 (138)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 schyłek paleolitu
73	Przemyśl - ul. Mickiewicza 10	73 (139)	108-84	1 Osada 2 Miasto	1 okres wczesnośred. (XII - XIV w.) 2 nowożytny
74	Przemyśl - Plac na Bramie 8	74 (140)	108-84	1 Cmentarz szkieletowy	1 okres późnośredniowieczny i nowożytny (XV-XVIII w.)
75	Przemyśl - ul. Słowackiego 18	75 (141)	108-84	1 ślad osadnictwa 2 Osada	1 KPL - neolit 2 okres średniowiecza
76	Przemyśl - ul. Słowackiego - dawna cegielnia Teicha	76 (142)	108-84	1 Obozowisko	1 przemysł wschodnio-grawecki - górny paleolit
77	Przemyśl -ul. Łukasieńskiego 14,16,18 - ul. Sierakowskiego 14	77 (143)	108-84	1 Osada 2 Osada 3 ślad osadnictwa 4 Osada 5 ślad cmentarzyska szkieletowego?	1 KCWR – neolit 2 gr. Tamobrzeska -ep.brązu/wcz.ep.żelaza 3 okres wpl. rzymskich 4 okres wczesnośredniowieczny (XI - XII w.) 5 okres nowożytny?
78	Przemyśl - d.ul. 1 Maja - ob. ul. Dworskiego 96	78 (144)	108-84	1 ślad osadnictwa?	1 neolit? (śr.faza)
79	Przemyśl - ul. Grunwaldzka 106 - ul.Przybyszewskiego 15-16	79 (124)	108-83	1 cmentarzysko szkieletowe	1 okres wczesnośred. (XI-XII w.)
80	Przemyśl - ul. Goszczyńskiego	80 (129)	108-83	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa 3 ślad osadnictwa 4 ślad osadnictwa	1 epoka brązu/wcz. ep. żelaza 2 okres prahistoryczny 3 okres wczesnośred. 4 okres nowożytny
81	Przemyśl - d. ul. Pstrowskiego - ob. Bpa. Glazera	81 (130)	108-83	1 Grób szkieletowy 2 ślad osadnictwa (grób?) 3 Osada 4 Osada	1KCS-późny neolit 2 k. przeworska - okres wpl.rzymskich 3 okres wczesnośred. 4 okres późnośred.
82	Przemyśl - d. ul. Pstrowskiego - ob. Bpa.Glazera	82 (131)	108-83	1 ślad osadnictwa 2 cmentarzysko szkieletowe	1 okres wczesnośred. 2 okres wczesnośred. (X-XII w.)
83	Przemyśl	83 (132)	108-83	1 Osada	1 CLP- wczesny neolit

	- ul. Rycerska 9a			2 Osada 3 Osada 4 cmentarzysko szkieletowe - Węgrów- „staro-madziarskie”	2 gr. tarnobrzenska- ep.brązu/wcz.ep.żelaza 3 k. przeworska - (wpł. k. czerniachowskiej) - okres późnorzymski 4 X w.
84	Przemyśl - ul. Puławskiego 11 i 23 - Kazanów	84 (145)	108-84	1 cmentarzysko? 2 cmentarzysko szkieletowe	1 okres wpływów rzymskich 2 wczesnośred. (XIX w.)
85	Przemyśl - ul. Cicha Zakopiańska 28 - Budy	85 (146)	108-84	1 Osada	1 CLP neolit
86	Przemyśl - ul. 3-Maja 30	86 (147)	108-84	1 ślad osadnictwa? 2 Miasto	1 okres średniowieczny 2 nowożytny
87	Przemyśl - ul. 3-Maja 18	87 (148)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 okres średniowieczny
88	Przemyśl - ul. Krasińskiego 7	88(149)	108-84	1 ślad osadnictwa 2 Osada? 3 cmentarzysko szkieletowe 4 Osada	1 okres lateński 2 wczesnośred. (X/X- XI w.) 3 wczesnośred. (XI-XII w.) 4 wczesnośred. (XII-XIII w.)
89	Przemyśl - ul. Krasińskiego 21 23 - Kosynierów 1,9,11	89 (150)	108-84	1 Osada	1 okres wczesno - i późnośredniowieczny (XI - XIV w.)
90	Przemyśl -ul. Krasińskiego 49	90 (151)	108-84	1 cmentarzysko szkieletowe	1 okres wczesnośredniowieczny (XI-XII w.)
91	Przemyśl - w Sanie	91 (111)	108-83	1 ślad osadnictwa	1 KPL - neolit środkowy
92	Przemyśl - w Sanie	92 (112)	108-83	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa	1 neolit późny 2 neolit
93	Przemyśl - w Sanie	93 (113)	108-83	1 ślad osadnictwa	1 CLP - wczesny neolit
94	Przemyśl - w Sanie	94 (114)	108-83	1 ślad osadnictwa	1 epoka kamienia /wczesna epoka brązu
95	Przemyśl -w Sanie	95(152)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 okres wczesnośredniowieczny (XII-XIII w.)
96	Przemyśl -w Sanie	96 (153)	108-84	1 ślad osadnictwa?	1 neolit
97	Przemyśl - w Sanie	97 (154)	108-84	1 ślad osadnictwa?	1 neolit
98	Przemyśl - w Sanie	98(155)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 okres wczesnośredniowieczny (XII - XIII w.)
99	Przemyśl - w Sanie	99 (156)	108-84	1 ślad osadnictwa ?	1 epoka kamienia
100	Przemyśl - w Sanie	100 (157)	108-84	1 ślad osadnictwa ?	1 okres późnośredniowieczny
101	Przemyśl - Koryto Sanu	101 (158)	108-84	1 ślad osadnictwa?	1 neolit - KCS (późna faza)
102	Przemyśl - w Sanie, rej. ul. Wilsona - Sanowej	102 (159)	108-84	1 ślad osadnictwa?	1 EB (XIII-XII w. p. n. e)
103	Przemyśl - w Sanie	103 (160)	108-84	1 ślad osadnictwa?	1 EB
104	Przemyśl - w KESA	104 (161)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 neolit
105	Przemyśl - ul. B. Chrobrego	105 (162)	108-84	1 Osada 2 Osada	1 okres prahistoryczny 2 okres nowożytny
106	Przemyśl - w KESA	106 (163)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 okres prahistoryczny
107	Przemyśl - w KESA	107 (164)	108-84	1 ślad osadnictwa 2 Osada	1 k.przeworska - okres wpływów rzymskich ? 2 okres nowożytny
108	Przemyśl - w KESA	108 (165)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 okres prahistoryczny

				2 Osada	2 okres nowożytny
109	Przemysł - w KESA	109 (166)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 epoka kamienia
110	Przemysł - w KESA	110 (167)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 epoka kamienia
111	Przemysł - w KESA	111 (168)	108-84	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa	1 neolit 2 okres nowożytny
112	Przemysł - w KESA	112 (169)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 neolit
113	Przemysł - w KESA	113 (170)	108-84	1 ślad osadnictwa 2 Osada 3 ślad osadnictwa 4 ślad osadnictwa	1 okres prahistoryczny 2 k. łużycka - EB 3 okres wczesnośredniowieczny (VIII - X w.) 4 okres nowożytny
114	Przemysł - w KESA	114 (171)	108-84	1 ślad osadnictwa 2 Osada 3 ślad osadnictwa 4 ślad osadnictwa	1 neolit 2 k. łużycka - EB 3 k. przeworska - okres wpływów rzymskich 4 okres wczesnośred.
115	Przemysł - w KESA	115 (172)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 epoka kamienia
116	Przemysł - Cegielnia II (d. Buszkowice st.2)	116 (173)	108-84	1 ślad osadnictwa 2 Osada	1 paleolit 2 neolit
117	Przemysł - Cegielnia I (d. Buszkowice st.1)	117(174)	108-84	1 poziom z materiałem paleontologicznym 2 ślad osadnictwa	1 górny paleolit 2 okres prahistoryczny
118	Przemysł - ul. Emilii Plater	118 (175)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 okres prahistoryczny
119	Przemysł - pole Marii Chmaj, Przemysł ul. Ceramiczna 1	119 (176)	108-84	1 Osada 2 Osada	1 k. łużycka -EB/H 2 okres wczesnośred.
120	Przemysł - w KESA	120 (177)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 okres wczesnośred. (XI-XII w.)
121	Przemysł - w KESA	121 (178)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 okres prahistoryczny
122	Przemysł - w KESA	122 (179)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 okres prahistoryczny
123	Przemysł - lewa terasa Wiaru- Przekopana	123 (180)	108-84	1 Osada 2 ślad osadnictwa	1 okres wczesnośred. (XII - XIII w.) 2 okres późnośred.?
124	Przemysł - ul. Piaskowa, lewobrzeżna terasa w widłach Wiaru i Sanu - Przekopana	124 (181)	108-84	1 Osada 2 Osada	1 k.przeworska - okres wpływów rzymskich 2 okres wczesnośred. (śr.faza)
125	Przemysł - na E od zakola starorzecza Sanu - Przekopana	125 (182)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 EB
126	Przemysł - w KESA	126 (162)	109-84	1 Osada	1 okres średniowieczny
127	Przemysł - w KESA	127 (163)	109-84	1 ślad osadnictwa 2 Osada	1 okres prahistoryczny 2 okres średniowieczny
128	Przemysł - w KESA	128 (164)	109-84	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa 3 Osada	1 okres prahistoryczny 2 okres wczesnośred. 3 okres średniowieczny
129	Przemysł - w KESA	129 (165)	109-84	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa	1 okres prahistoryczny 2 wczesnośred.
130	Przemysł - pole Kazimierza Nowskiego na N stoku wzniesienia nad doliną Wiaru ok. 200 m na W od wsi Krówniki	130 (166)	109-84	1 Osada 2 Osada 3 ślad osadnictwa 4 Osada 5 Osada 6 Osada 7 ślad osadnictwa	1 neolit 2 gr. tarnobrzeska? - ep.brązu/wcz.ep.żelaza ? 3 k.przeworska? - okres wpływów rzymskich ? 4 okres prahistoryczny 5 okres wczesnośred. 6 okres późnośred. 7 okres nowożytny
131	Przemysł -w KESA	131 (167)	109-84	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa 3 ślad osadnictwa	1 okres prahistoryczny? 2 okres średniowieczny 3 okres nowożytny
132	Przemysł	132 (168)	109-84	1 Osada	1 neolit

	- d.Krówniki- Kozaki			2 Osada 3 Osada	2 okres prahistoryczny 3 okres wczesnośred.
133	Przemysł - w KESA	133 (169)	109-84	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa	1 okres prahistoryczny 2 okres średniowieczny
134	Przemysł - w KESA	134 (170)	109-84	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa 3 ślad osadnictwa	1 neolit 2 okres prahistoryczny 3 okres średniowieczny
135	Przemysł - w KESA	136 (172)	109-84	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa 3 ślad osadnictwa 4 Osada 5 ślad osadnictwa 6 ślad osadnictwa	1 neolit 2 gr. tarnobrzeska - ep.brązu/wcz.ep.żelaza 3 k.przeworska? - okres późnorzymski 4 okres prahistoryczny 5 okres wczesnośred. 6 okres średniowieczny
136	Przemysł - w KESA	137 (173)	109-84	1 Osada 2 Osada 3 Osada 4 Osada 5 ślad osadnictwa	1 neolit 2 wcz.ep.brązu 3 gr. tarnobrzeska - ep.brązu- wcz.ep.żelaza 4 okres prahistoryczny 5 okres średniowieczny
137	Przemysł - w KESA	138 (174)	109-84	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa	1 okres prahistoryczny 2 okres średniowieczny
138	Przemysł - Bakończyce	139 (175)	109-84	1 ślad osadnictwa	1 EB?
139	Przemysł - w KESA	140 (176)	109-84	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa 3 ślad osadnictwa	1 ep. kamienia/wczesna EB 2 okres wpł. rzymskich 3 okres prahistoryczny
140	Przemysł - w KESA	141 (177)	109-84	1 ślad osadnictwa	1 okres prahistoryczny
141	Przemysł - d.Nehrybka st.7-pole Józefa Piotrowicza i Eugeniusza Jodłowskiego	142 (178)	109-84	1 Osada 2 Osada 3 Osada 4 Osada 5 Osada 6 Osada 7 ślad osadnictwa	1 neolit 2 wczesna EB (k. Monteoru?) 3 gr. tarnobrzeska - ep.brązu- wcz.ep.żelaza 4 k.przeworska - późny okres wpływów rzymskich 5 okres wczesnośredniowieczny (środk. faza) 6 okres wczesnośred. 7 okres średniowieczny
142	Przemysł - w KESA	143 (179)	109-84	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa 3 Osada	1 k.przeworska - okres późnorzymski 2 okres prahistoryczny 3 okres późnośredniowieczny
143	Przemysł - w KESA	144 (180)	109-84	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa 3 ślad osadnictwa 4 Osada	1 ep. kamienia/wczesna EB 2 okres prahistoryczny? 3 Okres wczesnośredniowieczny 4 Okres późnośredniowieczny
144	Przemysł - w KESA	145 (181)	109-84	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa 3 Osada	1 EB /wcz.ep.żelaza 2 okres prahistoryczny 3 okres późnośredniowieczny
145	Przemysł - teren cegielni(d. Nehrybka)	146 (182)	109-84	1 Obozowisko 2 ślad osadnictwa	1 górny paleolit 2 k.przeworska - późny okres wpływów rzymskich
146	Przemysł - ul. Słowackiego 117 (d. Pikulice st.1)	147 (183)	109-84	1 Obozowisko 2 Osada?	1 górny paleolit 2 neolit
147	Przemysł - ul. Słowackiego -Herbertów (d. Pikulice)	148 (184)	109-84	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa 3 ślad osadnictwa 4 Osada 5 Osada 6 ślad osadnictwa	1 ep. kamienia/wczesna EB 2 neolit? 3 gr. tarnobrzeska - ep.brązu/wcz.ep.żelaza 4 okres prahistoryczny 5 okres późnośredniowieczny 6 okres nowożytny
148	Przemysł - w KESA	149 (185)	109-84	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa 3 ślad osadnictwa 4 ślad osadnictwa 5 ślad osadnictwa	1 ep. kamienia/wczesna EB 2 KCS? -neolit późny 3 okres prahistoryczny? 4 okres późnośred. 5 okres nowożytny

149	Przemysł w KESA	150 (186)	109-84	1 Osada 2 ślad osadnictwa	1 okres późnośredniowieczny 2 okres nowożytny
150	Przemysł w KESA	151 (187)	109-84	1 ślad osadnictwa 2 Osada 3 Osada 4 ślad osadnictwa 5 ślad osadnictwa	1 ep. kamienia/wczesna EB 2 neolit 3 okres prahistoryczny 4 okres późnośred. 5 okres nowożytny
151	Przemysł w KESA	152 (188)	109-84	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa 3 Osada 4 ślad osadnictwa 5 ślad osadnictwa	1 ep. kamienia/wczesna EB 2 gr. tarnobrzeska - ep.brązu/wcz.ep.żelaza 3 okres prahistoryczny 4 okres późnośred. 5 okres nowożytny
152	Przemysł w KESA	153 (189)	109-84	1 ślad osadnictwa 2 Osada 3 ślad osadnictwa 4 Osada 5 ślad osadnictwa	1 ep. kamienia/wczesna EB 2 gr. tarnobrzeska - ep.brązu/wcz.ep.żelaza 3 k.przeworska - okres wpływów rzymskich 4 okres prahistoryczny 5 okres późnośred.
153	Przemysł w KESA	154 (190)	109-84	1 Osada	1 gr. tarnobrzeska - ep.brązu/wcz.ep.żelaza
154	Przemysł - w KESA	155 (191)	109-84	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa	1 ep. kamienia /wczesna EB 2 okres nowożytny
155	Przemysł - w KESA	156(192)	109-84	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa 3 ślad osadnictwa	1 neolit 2 okres średniowieczny 3 okres nowożytny
156	Przemysł - w KESA	157(193)	109-84	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa	1 ep. kamienia/wczesna EB 2 okres prahistoryczny
157	Przemysł - w KESA	158 (194)	109-84	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa 3 ślad osadnictwa 4 ślad osadnictwa	1 EB/wczesna epoka żelaza 2 okres wczesnośred. 3 okres średniowieczny 4 okres nowożytny
158	Przemysł - w KESA	159 (195)	109-84	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa 3 ślad osadnictwa 4 ślad osadnictwa	1 okres prahistoryczny 2 okres wczesnośredniowieczny 3 okres średniowieczny 4 okres nowożytny
159	Przemysł - Pole Michała Steca i Józefa Więcowskiego (d. Pikulice st.6)	160 (196)	109-84	1 Osada 2 ślad osadnictwa 3 Osada 4 ślad osadnictwa 5 ślad osadnictwa 6 ślad osadnictwa	1 EB /wcz.ep.żelaza 2 okres wpływów rzymskich? 3 okres prahistoryczny 4 okres wczesnośred. (VIII-IX w.) 5 okres wczesnośred. 6 okres średniowieczny
160	Przemysł - w KESA	161 (197)	109-84	1 Osada 2 Osada 3 Osada 4 Osada 5 Osada 6 Osada 7 ślad osadnictwa	1 neolit 2 gr. tarnobrzeska - ep.brązu/wcz.ep.żelaza 3 k.przeworska - okres wpływów rzymskich 4 okres prahistoryczny 5 okres wczesnośred. (VIII-IX w.) 6 okres wczesnośred. (XI-XIII w.) 7 okres średniowieczny
161	Przemysł - w KESA	162 (198)	109-84	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa 3 ślad osadnictwa 4 ślad osadnictwa	1 ep. kamienia /wczesna EB 2 okres prahistoryczny 3 okres wczesnośred. 4 okres średniowieczny
162	Przemysł - w KESA	163 (199)	109-84	1 ślad osadnictwa 2 Osada 3 Osada	1 neolit 2 EB/wcz.ep.żelaza 3 okres prahistoryczny
163	Przemysł - w KESA	164 (200)	109-84	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa	1 ep. kamienia/wczesna EB 2 okres późnośred. ?
164	Przemysł - w KESA	165 (201)	109-84	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa 3 ślad osadnictwa	1 okres prahistoryczny? 2 okres wczesnośred. 3 okres późnośred.
165	Przemysł	166 (202)	109-84	1 Osada	1 neolit

	- w KESA			2 Osada 3 Osada 4 ślad osadnictwa	2 gr. tarnobrzeska - ep.brązu/wcz.ep.żelaza 3 okres prahistoryczny 4 okres późnośredniowieczny
166	Przemyśl - w KESA	167 (203)	109-84	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa 3 ślad osadnictwa	1 ep. kamienia /wczesna EB 2 okres późnośred. 3 okres nowożytny
167	Przemyśl - Zielonka	168 (204)	109-84	1 ślad osadnictwa 2 Osada	1 okres wczesnośred. 2 okres późnośred.
168	Przemyśl - Zielonka	169 (205)	109-84	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa 3 ślad osadnictwa 4 ślad osadnictwa	1ep. kamienia/ wczesna EB 2 k. mierzanowicka - wczesna EB 3 okres prahistoryczny 4 okres późnośred.?
169	Przemyśl - Zielonka	170 (206)	109-84	1 ślad osadnictwa	1 neolit
170	Przemyśl - Zielonka	171 (207)	109-84	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa	1 gr. tarnobrzeska - ep.brązu/wcz.ep.żelaza 2 okres prahistoryczny
171	Przemyśl - w KESA	172 (208)	109-84	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa	1 EB/wcz.ep.żelaza 2 okres prahistoryczny
172	Przemyśl - w KESA	173 (209)	109-84	1 ślad osadnictwa	1 okres prahistoryczny
173	Przemyśl - w KESA	174 (210)	109-84	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa	1 okres prahistoryczny 2 okres nowożytny
174	Przemyśl - w KESA	175 (211)	109-84	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa 3 ślad osadnictwa	1 neolit 2 okres późnośredniowieczny 3 okres nowożytny
175	Przemyśl - w KESA	176 (212)	109-84	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa 3 ślad osadnictwa	1ep. kamienia/ wczesna EB 2 neolit? 3 okres późnośred.
176	Przemyśl - w KESA	177 (213)	109-84	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa	1 EB/wcz.ep.żelaza 2 okres prahistoryczny
177	Przemyśl - Zielonka	178 (214)	109-84	1 Osada 2 ślad osadnictwa	1 neolit 2 okres prahistoryczny
178	Przemyśl - Zielonka	179 (215)	109-84	1 ślad osadnictwa	1 ep. kamienia/wczesna EB
179	Przemyśl - w KESA	180 (216)	109-84	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa	1ep. kamienia/wczesna EB 2 neolit
180	Przemyśl - w KESA	181 (218)	109-84	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa	1 okres prahistoryczny 2 okres średniowieczny
181	Przemyśl - w KESA	182 (219)	109-84	1 ślad osadnictwa 2 Osada 3 Osada 4 Osada	1 ep. kamienia/ wczesna EB 2 neolit 3. EB /wcz.ep.żelaza 4 okres prahistoryczny
182	Przemyśl - w KESA	183 (220)	109-84	1 ślad osadnictwa	1ep. kamienia /wczesna EB
183	Przemyśl - skłón E Zniesienia, okolice Kopca Tatarskiego	184 (221)	109-84	1 Osada 2 Osada 3 Osada 4 Osada 5 Osada 6 ślad osadnictwa	1 neolit 2 gr. tarnobrzeska - ep.brązu/wcz.ep.żelaza 3 okres prahistoryczny 4 okres wczesnośred. 5 okres średniowieczny 6 okres nowożytny
184	Przemyśl - w KESA	185 (222)	109-84	1 Osada 2 ślad osadnictwa	1 neolit 2 okres średniowieczny
185	Przemyśl - w KESA	186 (223)	109-84	1 ślad osadnictwa	1 ep. kamienia/ wczesna EB
186	Przemyśl - w KESA	187 (224)	109-84	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa 3 ślad osadnictwa	1 neolit? 2 ep.brązu/wcz. ep. żelaza 3 okres średniowieczny
187	Przemyśl - w KESA	188 (225)	109-84	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa 3 ślad osadnictwa	1 okres prahistoryczny 2 okres średniowieczny 3 okres nowożytny
188	Przemyśl - w KESA	189 (226)	109-84	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa	1 okres średniowieczny 2 okres nowożytny
189	Przemyśl - Pralkowce	190 (90)	109-83	1 ślad osadnictwa 2 Osada 3 Osada	1wczesnośred. 2 okres późnośredniowieczny 3 okres nowożytny

190	Przemyśl - d. Prałkowce st.2	191 (91)	109-83	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa 3 ślad osadnictwa	1 okres prahistoryczny 2 okres średniowieczny 3 okres nowożytny
191	Przemyśl - d. Prałkowce st.1	192 (92)	109-83	1 Osada 2 ślad osadnictwa 3 ślad osadnictwa 4 ślad osadnictwa 5 Osada 6 Osada 7 ślad osadnictwa	1 neolit 2 ep. kamienia /wczesna EB 3 EB/wcz.ep.żelaza 4 k.przeworska? - okres wpływów rzymskich? 5 okres prahistoryczny 6 okres średniowieczny 7 okres nowożytny
192	Przemyśl - Prałkowce	193 (93)	109-83	1 ślad osadnictwa	1 neolit
193	Przemyśl - Prałkowce	194 (94)	109-83	1 Kopiec ziemny	1 chronologia nieokreślona
194	Przemyśl - Zielonka	195(95)	109-83	1 Obozowisko 2 Osada 3 ślad osadnictwa 4 ślad osadnictwa	1 ep. kamienia /wczesna EB 2 okres prahistoryczny 3 k.przeworska - okres późnorzymski 4 okres wczesnośred.
195	Przemyśl - KESA	196 (96)	109-83	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa	1 ep. kamienia/wczesna EB 2 okres średniowieczny
196	Przemyśl - KESA	197 (97)	109-83	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa	1 okres prahistoryczny 2 okres nowożytny
197	Przemyśl - Zielonka	198 (98)	109-83	1 ślad osadnictwa	1 ep. kamienia/wczesna EB
198	Przemyśl - Zielonka	199 (99)	109-83	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa	1 ep. kamienia/wczesna EB 2 okres średniowieczny
199	Przemyśl - Zielonka	200 (100)	109-83	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa	1 neolit 2 okres prahistoryczny
200	Przemyśl - Zielonka	201 (101)	109-83	1 ślad osadnictwa 2 Osada 3 ślad osadnictwa	1 gr. tarnobrzaska - ep.brązu/wcz.ep.żelaza 2 okres prahistoryczny 3 okres średniowieczny
201	Przemyśl - Zielonka	202 (102)	109-83	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa	1 gr. tarnobrzaska? - ep.brązu/wcz.ep.żelaza ? 2 okres prahistoryczny
202	Przemyśl - Zielonka	203 (103)	109-83	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa 3 Osada 4 ślad osadnictwa 5 Osada 6 Osada	1 neolit 2 k. trzciniecka?- II okres EB 3 gr. tarnobrzaska - ep.brązu/wcz.ep.żelaza 4 okres prahistoryczny 5 okres wczesnośred. 6 okres późnośred.
203	Przemyśl - Zielonka	204 (104)	109-83	1 ślad osadnictwa 2 Osada 3 ślad osadnictwa	1 ep. kamienia /wczesna EB 2 okres prahistoryczny 3 okres wczesnośred.
204	Przemyśl - Zielonka	205 (105)	109-83	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa	1 okres prahistoryczny 2 okres średniowieczny
205	Przemyśl -ul. Grunwaldzka - Kmiecie	206 (121)	108-83	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa 3 Osada 4 Osada 5 ślad osadnictwa	1 neolit 2 gr. tarnobrzaska - ep.brązu/wcz.ep.żelaza wczesnośred. 3 okres 4 okres średniowieczny 5 okres nowożytny
206	Przemyśl - pole Adama Szejnkowskiego	207 (120)	108-83	1 Osada 2 ślad osadnictwa 3 ślad osadnictwa	1 okres wczesnośredniowieczny 2 okres średniowieczny 3 okres nowożytny
207	Przemyśl - pole Marii Bębnowicz (d. Ostrów st.1)	208 (115)	108-83	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa 3 ślad osadnictwa 4 ślad osadnictwa	1 okres prahistoryczny 2 okres późnośredniowieczny 3 okres średniowieczny 4 okres nowożytny
208	Przemyśl - w KESA	209 (116)	108-83	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa 3 ślad osadnictwa	1 okres prahistoryczny 2 okres średniowieczny 3 okres nowożytny
209	Przemyśl - w KESA	210 (117)	108-83	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa	1 ep. kamienia/ wczesna EB 2 neolit
210	Przemyśl - w KESA	211 (118)	108-83	1 ślad osadnictwa	1 okres prahistoryczny

				2 ślad osadnictwa	2 okres średniowieczny
211	Przemysł - w KESA	212 (119)	108-83	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa	1 okres średniowieczny 2 okres nowożytny
212	Przemysł - w KESA	213 (122)	108-83	1 ślad osadnictwa 2 Osada	1 okres wczesnośred. 2 okres średniowieczny
213	Przemysł - w KESA	214 (123)	108-83	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa 3 ślad osadnictwa	1 okres prahistoryczny 2 okres wczesnośred.? 3 okres późnośred.
214	Przemysł - w KESA	215 (125)	108-83	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa 3 ślad osadnictwa	1 neolit? 2 okres późnośredniowieczny 3 okres nowożytny
215	Przemysł - w KESA	216 (126)	108-83	1 ślad osadnictwa 2 Osada 3 ślad osadnictwa 4 ślad osadnictwa	1 ep. kamienia/wczesna EB 2 gr. tarnobrzeska - ep.brązu/wcz.ep.żelaza 3 okres prahistoryczny 4 okres późnośred.
216	Przemysł - w KESA	217 (127)	108-83	1 Osada 2 ślad osadnictwa 3 ślad osadnictwa 4 ślad osadnictwa	1 gr. tarnobrzeska - ep.brązu 2 okres prahistoryczny 3 okres wczesnośred.? 4 okres późnośred.
217	Przemysł - w KESA	218 (128)	108-83	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa	1 okres średniowieczny 2 okres nowożytny
218	Przemysł - w KESA	219 (133)	108-83	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa 3 ślad osadnictwa	1 okres prahistoryczny 2 okres późnośredniowieczny 3 okres nowożytny
219	Przemysł - w KESA	220 (134)	108-83	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa 3 ślad osadnictwa 4 ślad osadnictwa	1 okres prahistoryczny 2 okres średniowieczny 3 okres nowożytny 4 ?
220	Przemysł - w KESA	221 (135)	108-83	1 ślad osadnictwa	1 ep. kamienia/wczesna EB
221	Przemysł - w KESA	222 (136)	108-83	1 ślad osadnictwa	1 okres średniowieczny
222	Przemysł - w KESA	223 (137)	108-83	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa 3 ślad osadnictwa	1 ep. kamienia /wczesna EB 2 okres prahistoryczny 3 okres późnośred.
223	Przemysł - w KESA	224 (138)	108-83	1 ślad osadnictwa 2 Osada 3 ślad osadnictwa	1 ep. kamienia /wczesna EB 2 neolit 3 okres prahistoryczny
224	Przemysł - w KESA	225 (139)	108-83	1 ślad osadnictwa 2 Osada	1 neolit wczesny 2 gr. tarnobrzeska - EB/wcz.ep.żelaza
225	Przemysł - w KESA	226 (140)	108-83	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa 3 ślad osadnictwa	1 okres prahistoryczny 2 okres późnośred. 3 okres nowożytny
226	Przemysł - w KESA	228(142)	108-83	1 ślad osadnictwa	1 neolit wczesny
227	Przemysł - w KESA	229 (143)	108-83	1 Osada	1 gr. tarnobrzeska - EB
228	Przemysł - w KESA	230 (144)	108-83	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa 3 ślad osadnictwa	1 gr. tarnobrzeska - EB/wcz.ep.żelaza 2 okres prahistoryczny 3 okres średniowieczny
229	Przemysł - w KESA	231 (145)	108-83	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa	1 ep. kamienia/wczesna EB 2 okres średniowieczny
230	Przemysł - w KESA	232 (146)	108-83	1 ślad osadnictwa	1 ep. kamienia/wczesna EB
231	Przemysł - w KESA	233 (147)	108-83	1 ślad osadnictwa	1 neolit
232	Przemysł - w KESA	234 (183)	108-84	1 ślad obozowiska	1 przemysł magdaleński - górny paleolit
233	Przemysł - nie oznaczone	235 (184)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 mezolit
234	Przemysł - Kruhel Mały	236 (185)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 schyłkowy paleolit lub mezolit
235	Przemysł - nie oznaczone (Przemysł - okolice)	237 (186)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 mezolit
236	Przemysł - okolice	238 (187)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 mezolit
237	Przemysł - okolice	239 (188)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 neolit
238	Przemysł - okolice	240 (189)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 mezolit?
239	Przemysł - okolice	241 (190)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 mezolit?
240	Przemysł - d. Sielec	242 (191)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 schyłkowy paleolit względnie mezolit
241	Przemysł - d. Sielec	243 (192)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 schyłkowy paleolit względnie mezolit

242	Przemyśl - Wilcze	244 (193)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 neolit (śr. faza)
243	Przemyśl - nie oznaczone	245 (194)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 KCS (późna faza) neolit
244	Przemyśl - Nad Wiarem	246 (195)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 KCS (późna faza) neolit
245	Przemyśl - nie oznaczone	247 (196)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 KCS (późna faza) neolit
246	Przemyśl - Kazanów	248 (197)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 CLP- neolit
247	Przemyśl - nie oznaczone	249 (198)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 KCS (późna faza) neolit
248	Przemyśl - nie oznaczone	250 (199)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 KCS - neolit
249	Przemyśl - nie oznaczone	251 (200)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 KCS - neolit
250	Przemyśl - nie oznaczone	252 (201)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 KCS - neolit
251	Przemyśl - brzeg Sanu	253 (202)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 KPL - neolit
252	Przemyśl - okolice	254 (203)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 KCS (późna faza) - neolit
253	Przemyśl - okolice	255 (204)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 neolit lub wczesna EB
254	Przemyśl - w Sanie	256 (205)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 KCS (późna faza) - neolit
255	Przemyśl ul.Kochanowskiego - Kazanów	257 (206)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 KCS (późna faza) - neolit
256	Przemyśl - okolice	258 (207)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 CLP - neolit
257	Przemyśl - okolice	259 (208)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 KCS (środkowa faza) - neolit
258	Przemyśl Winna Góra	260 (209)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 KCS? - neolit
259	Przemyśl Zniesienie	261 (210)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 KPL lub KCS?- neolit
260	Przemyśl - okolice	262 (211)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 KPL - neolit
261	Przemyśl - okolice	263 (212)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 CLP?- neolit
262	Przemyśl - ul. Tatarska	264 (213)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 KPL - neolit
263	Przemyśl - Zielonka	265 (214)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 KCS - neolit
264	Przemyśl - d. Sielec	266 (215)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 KCWR? - neolit
265	Przemyśl - ul. Wł. Łokietka 86?	267 (216)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 wczesna EB
266	Przemyśl - d. Sielec	268 (217)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 k. mierzanowicka - wczesna EB
267	Przemyśl - d. Sielec	269 (218)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 wczesna EB
268	Przemyśl - nie oznaczone	270 (219)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 k. mierzanowicka wzg. trzciniecka - wczesna EB
269	Przemyśl - nie oznaczone	271 (220)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 k. mierzanowicka - wczesna EB
270	Przemyśl - Bakończyce	272 (221)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 k. mierzanowicka - wczesna EB
271	Przemyśl - d Sielec	273 (222)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 k. trzciniecka - wczesna EB
272	Przemyśl - nie oznaczone	274 (223)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 KCWR lub CLP - neolit
273	Przemyśl - d Sielec	275 (224)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 CLP? - neolit
274	Przemyśl - d Sielec	276 (225)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 neolit
275	Przemyśl - Przekopna	277 (226)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 epoka kamienia
276	Przemyśl - nie oznaczone	278 (227)	108-84	1 ślad osadnictwa (grób?)	1 KCS - neolit
277	Przemyśl - d. Sielec	279 (228)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 neolit
278	Przemyśl - d. Sielec	280 (229)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 epoka kamienia
279	Przemyśl - d. Sielec	281 (230)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 neolit
280	Przemyśl - ul. 3 Maja	282 (231)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 epoka kamienia
281	Przemyśl - nie oznaczone	283 (232)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 neolit
282	Przemyśl - d. Nehrybka st.1,	284 (233)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 neolit?

	między cegielnią Nehrybka a doliną Wiaru				
283	Przemyśl - Winna Góra	285 (234)	108-84	1 Osada?	1 KCWR - neolit
284	Przemyśl - nie oznaczone	286 (235)	108-84	1 Skarb brązowy	1 IV okres EB
285	Przemyśl - nie oznaczone	287 (236)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 epoka brązu
286	Przemyśl - okolice ?	288 (237)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 wczesna epoka żelaza
287	Przemyśl - nie oznaczone	289 (238)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 k. łużycka - ep. brązu/wcz.ep.żelaza
288	Przemyśl - nie oznaczone	290 (239)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 k. łużycka?- ep. brązu
289	Przemyśl - rejon starego koryta Sanu	291 (240)	108-84	1 ślad osadnictwa 2 ślad osadnictwa	1 k. łużycka - ep. brązu/wcz.ep.żelaza 2 okres nowożytny
290	Przemyśl - nie oznaczone	292 (241)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 okres lateński
291	Przemyśl - okolice	293 (242)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 okres lateński
292	Przemyśl - Kaznów	294 (243)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 okres wpływów rzymskich
293	Przemyśl - Zasanie	295 (244)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 okres wpływów rzymskich
294	Przemyśl - nie oznaczone	296 (245)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 okres wpływów rzymskich (III w.)
295	Przemyśl - Zasanie	297 (246)	108-84	1 Skarb monet?	1 okres wpływów rzymskich
296	Przemyśl - okolice - nas Sanem	298 (247)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 okres rzymski (IV w.)
297	Przemyśl - nie oznaczone	299 (248)	108-84	1 Skarb monet arabskich	1 okres wczesnośred.
298	Przemyśl - okolice	300 (249)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 okres wczesnośred.
299	Przemyśl - nie oznaczony	301 (250)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 okres wczesnośred.
300	Przemyśl - nie oznaczone	302 (251)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 okres wczesnośred.
301	Przemyśl - Zasanie - Kozaki	303 (252)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 okres wczesnośred.
302	Przemyśl - okolice	304 (253)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 okres wczesnośred.
303	Przemyśl - nie oznaczone	305 (254)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 okres wczesnośred.
304	Przemyśl - nie oznaczone	306 (255)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 okres wczesnośred.
305	Przemyśl - nie oznaczone	307 (256)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 okres wczesnośred.
306	Przemyśl -nie oznaczone	308 (257)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 okres wczesnośred.
307	Przemyśl - nie oznaczone	309 (258)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 okres wczesnośred.
308	Przemyśl - nie oznaczone	310 (259)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 okres wczesnośred.
309	Przemyśl - nie oznaczone	311 (260)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 okres wczesnośred. (XII - XIII w.)
310	Przemyśl - okolice	312 (261)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 okres wczesnośredniowieczny (XIII - XIV w.)
311	Przemyśl - nie oznaczone	313 (262)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 okres wczesnośred. (XIII- XIV w.)
312	Przemyśl - ul. Grodzka	314 (263)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 okres wczesnośred.
313	Przemyśl - ul. Tatarska	315 (264)	108-84	1 ślad osadnictwa	1 okres wczesnośred.
314	Przemyśl - pomiędzy Wzniesieniem a wzgórzem „Trzech	316 (265)	108-84	1 Kurhany ciałopalne	1 okres wczesnośred.

	Krzyży”				
315	Przemyśl - Zielonka	317 (106)	109-83	1 ślad osadnictwa	1 okres późnośred.
316	Przemyśl - Zielonka	318 (107)	109-83	1 ślad osadnictwa 2 Osada 3 Osada	1 okres prahistoryczny 2 okres średniowieczny 3 okres wczesnośred.
317	Przemyśl - Zielonka	319 (227)	109-84	1 ślad osadnictwa	1 epoka kamienia/wczesna epoka brązu
318	Przemyśl - Zielonka	320 (228)	109-84	1 ślad osadnictwa	1 okres średniowieczna
319	Przemyśl - Zielonka	321 (229)	109-84	1 ślad osadnictwa	1 okres średniowiecza
320	Przemyśl - Zielonka	322 (230)	109-84	1 Osada	1 okres wczesnośred.